

TDS/2024/001 - ID 5594

KIND- EN JEUGDVRIENDELIJK WONEN IN GENT

Bevragingen kinderen en ouders.

**HO
GENT**

eCO-CITY

Inhoudsopgave.

Leeswijzer.....	5
Inleiding.....	6
Toelichting matrix.....	7
Een model voor kwaliteitsvol wonen op maat van Gentse gezinnen.....	7
Toepassing in de verschillende deelstudies van het onderzoek.....	7
Methodologie.....	9
Selectie drie contexten in de binnenstad, de kernstad en de groeistad.....	9
Dataverzamelmethode: focusgroepen en interviews.....	13
Steekproeftrekking.....	14
Ethische overwegingen.....	17
Dataverwerking en -analyse.....	18
Overzicht bouwblokken.....	19
Resultaten.....	20
VEILIGHEID.....	21
1. Veiligheid in de eigen (private) woning en buitenruimte.....	21
2. Veiligheid in de collectieve binnen- en buitenruimtes.....	24
3. Veiligheid in de nabije publieke (buiten-)ruimte.....	29
4. Veiligheid in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad.....	35
TOEGANKELIJKHEID & GRENZEN.....	46
1. Toegankelijkheid & grenzen in de eigen (private) woning en buitenruimte.....	46
2. Toegankelijkheid & grenzen in de collectieve binnen- en buitenruimtes.....	49
3. Toegankelijkheid & grenzen in de nabije (semi-)publieke buitenruimte.....	54
4. Toegankelijkheid & grenzen in de brede omgeving en van voorzieningen in de buurt en stad.....	56
ONTMOETING & CONFLICT.....	63
1. Ontmoeting & conflict in de eigen (private) woning en buitenruimte.....	63
2. Ontmoeting & conflict in de collectieve binnen- en buitenruimtes.....	64
3. Ontmoeting & conflict in de nabije (semi-)publieke buitenruimte.....	66
4. Ontmoeting & conflict in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad.....	68
BETEKENISVOLLE PERSONEN.....	71
1. Betekenisvolle personen in de eigen (private) woning en buitenruimte.....	71
2. Betekenisvolle personen in de collectieve binnen- en buitenruimtes.....	73
3. Betekenisvolle personen in de nabije (semi-)publieke buitenruimte.....	75
4. Betekenisvolle personen in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad.....	78
EIGENAARSCHAP.....	82
1. Eigenaarschap in de eigen (private) woning en buitenruimte.....	82
2. Eigenaarschap in de collectieve binnen- en buitenruimtes.....	84
3. Eigenaarschap in de nabije (semi-)publieke buitenruimte.....	88
4. Eigenaarschap in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad.....	91

VOORZIENINGEN	93
1. Voorzieningen in de eigen (private) woning en buitenruimte	93
2. Voorzieningen in de collectieve binnen- en buitenruimtes	95
3. Voorzieningen in de nabije (semi-)publieke buitenruimte	97
4. Voorzieningen in de brede omgeving, buurt en stad	99
VITALITEIT	108
1. Vitaliteit van de eigen (private) woning en buitenruimte	108
2. Vitaliteit van de collectieve binnen- en buitenruimtes	108
3. Vitaliteit van de nabije (semi-)publieke buitenruimte	109
4. Vitaliteit van de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad	110
SCHAAL	114
1. Schaal van de eigen (private) woning en buitenruimte	114
2. Schaal van de collectieve binnen- en buitenruimtes	124
3. Schaal van de nabije (semi-)publieke buitenruimte	127
4. Schaal van de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad	130
PRIVACY	132
1. Privacy in de eigen (private) woning en buitenruimte	132
2. Privacy in de collectieve binnen- en buitenruimtes	135
3. Privacy in de nabije (semi-)publieke buitenruimte	136
4. Privacy in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad	137
EIGENHEID	139
1. Eigenheid van de eigen (private) woning en buitenruimte	139
2. Eigenheid van de collectieve binnen- en buitenruimtes	142
3. Eigenheid van de nabije (semi-)publieke buitenruimte	143
4. Eigenheid van de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad	144
COMFORT & GEZONDHEID	146
1. Comfort & gezondheid in de eigen (private) woning en buitenruimte	146
2. Comfort & gezondheid in de collectieve binnen- en buitenruimtes	150
3. Comfort & gezondheid in de nabije (semi-)publieke buitenruimte	153
4. Comfort & gezondheid in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad	154
NATUUR	156
1. Natuur in de eigen (private) woning en buitenruimte	157
2. Natuur in de collectieve binnen- en buitenruimtes	158
3. Natuur in de nabije (semi-)publieke buitenruimte	159
4. Natuur in de omgeving en voorzieningen in de buurt en stad	160
Conclusie	164
Wat is een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving?	164
Kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent in twaalf bouwblokken	164
Een kind- en jeugdvriendelijke woning ontstaat in de samenhang tussen schaalniveaus	167
Colofon	169

Leeswijzer.

Dit onderzoeksrapport brengt verslag uit van een kwalitatieve bevraging over de woonervaringen van Gentse kinderen, tieners en ouders. Het maakt deel uit van een ruimere studie over kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent, uitgevoerd door HOGENT onderzoekscentrum eCO-CITY in opdracht van Stad Gent.

Het rapport kan apart gelezen worden, maar vormt een geheel met de andere eindresultaten van de studie die ook werden uitgevoerd door eCO-CITY:

- **Referenties.** Een clickable pdf waarin referentievoorbeelden voor kind- en jeugdvriendelijk wonen uit Gent en daarbuiten werden verzameld, geanalyseerd en gedocumenteerd.
- **Reflectietekst.** Een ruimere reflectie over kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent, met 15 vaststellingen over de onderzoeksresultaten.
- **Intern verslag visiewerkshops.** Een neerslag van het proces dat werd afgelegd met Stad Gent richting een gedragen visie en beleid rond kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent.

Daarnaast werden ook twee deelstudies uitgevoerd door stad Gent:

- **Demografische analyse.** Een demografische analyse van de bewoners van recente niet-klassieke grondgebonden woningen en appartementen met 3 of meer slaapkamers in Gent, naar gezinssamenstelling en leeftijden van de gezinsleden.
- **Literatuurstudie.** Een geannoteerde bibliografie van hoe andere steden en gemeenten omgaan met kind- en jeugdvriendelijk wonen, opgebouwd rond de schalen van woning, woongebouw en omgeving.

Het rapport start met een **toelichting van de matrix rond kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent**, met op de y-as de vier schaalniveaus van het wonen en op de x-as de twaalf thema's of bouwblokken voor ruimtelijke kwaliteit. Vervolgens wordt de **methodologie** toegelicht en tot slot worden de **resultaten** van de studie toegelicht, opgebouwd vanuit $4 \times 12 = 48$ knooppunten van de matrix. Aan de hand van de **kleurcode** onderaan de pagina kan je navigeren doorheen de twaalf bouwblokken. Via de links kan je doorheen het document navigeren van en naar het **overzicht**.

	De lichttroze kaderteksten bevatten richtvragen per knooppunt die uitnodigen tot actie . Ze zijn uitdrukkelijk niet bedoeld als checklist maar om aan te zetten tot reflectie door sociale en ruimtelijke professionals, beleidsmakers, ontwerpers en ontwikkelaars. Ze zijn gebaseerd op en vormen een synthese van de resultaten van de bewonersbevraging .
	De lichtgele kaderteksten bevatten gesitueerde voorbeelden uit het onderzoek in drie contexten uit de Gentse binnenstad, kernstad en groeistad (zie 'methodologie'). Deze voorbeelden zijn zeer concrete situaties uit de gesprekken die tegelijkertijd, door de erin aanwezige en beschreven sociaal-ruimtelijke kenmerken, ruimere inzichten geven die ook te transfereren zijn naar andere contexten.
	De bevindingen uit de lichtoranje kaderteksten komen niet rechtstreeks uit de bevragingen maar bieden enkele aanvullende inzichten en kaders over kind- en jeugdvriendelijk wonen.

Inleiding.

De Stad Gent wil zich verder ontwikkelen als een **kind- en jeugdvriendelijke stad**, waar gezinnen met kinderen zich duurzaam kunnen vestigen en een thuis kunnen opbouwen. Tegelijk staat de stad voor een ruimtelijke uitdaging: hoe kan Gent **slim omgaan met de schaarse ruimte**, terwijl de vraag naar kwaliteitsvolle gezinswoningen toeneemt?

In dit kader formuleerde Stad Gent de volgende centrale onderzoeksvraag, die aan de basis ligt van deze studie:

Hoe vinden we een hedendaags, stedelijk antwoord op maat van Gent op de bijkomende vraag naar woningen voor gezinnen met kinderen, en hoe verzoenen we dit met het gegeven dat we slim moeten omspringen met onze beperkte ruimte? Of beter: welke woningen gaan slim om met de ruimte die we hebben, zonder aan de woonkwaliteiten in te boeten die gezinnen met kinderen nodig hebben?

In opdracht van Stad Gent wil dit onderzoek bijdragen aan een antwoord op die vraag, door te vertrekken vanuit een essentieel maar vaak onderbelicht perspectief: dat van **kinderen, jongeren en ouders zelf**. In Gent wonen vandaag ongeveer 27.000 gezinnen met minderjarige kinderen, verspreid over een brede waaier aan woningtypes. Zo woont ongeveer de helft van de minderjarigen in Gent al in een vorm van stapelbouw.

Hoe is het gezin in deze woning terechtgekomen? Hoe ervaren ouders en kinderen hun woning en woonomgeving? Wat beschouwen ze als positief of negatief? Wat wordt gemist? Wat hebben ze zelf aangepast? Of zijn ze zelfs verhuisd sinds er kinderen bijkwamen in het gezin? Antwoorden op deze vragen leveren onmisbare inzichten op om te begrijpen wat een woning kind- en jeugdvriendelijk maakt, én hoe gezinnen met kinderen zich tot de stad verhouden in hun woonkeuzes.

In plaats van abstracte woonwensen te verzamelen, brengt dit onderzoek de **concrete ervaringen, noden en drempels** van gezinnen in kaart. De woonomgeving blijkt immers niet alleen fysiek van invloed, maar heeft ook een sterke sociale en pedagogische betekenis. Om deze gelaagdheid te vatten, hanteren we een **sociaal-ruimtelijke benadering** waarin fysiek-ruimtelijke, sociale, culturele en politieke elementen niet los van elkaar gezien kunnen worden. We onderzochten hiervoor **drie afgebakende contexten in Gent**, elk met hun eigen woonrealiteiten.

In de volgende hoofdstukken lichten we eerst de **methodologie** toe. Daarbij gaan we dieper in op de selectie van de deelnemers en de dataverzamelingmethoden. Vervolgens presenteren we de **resultaten** per thematische bouwblok en schaalniveau, rijkelijk geïllustreerd met citaten van kinderen, jongeren en ouders.

Toelichting matrix.

Een model voor kwaliteitsvol wonen op maat van Gentse gezinnen

Tijdens eerder onderzoek¹ bouwden we aan een kader met **bouwblokken voor sociaal-ruimtelijke kwaliteit van de woning en woonomgeving**. Zonder ons hiertoe te beperken worden deze bouwblokken of criteria in deze studie als basis gebruikt om te komen tot een nieuwe, aangepaste set, specifiek voor kinderen en tieners in de Gentse context. Deze bouwblokken vormen de horizontale as (x-as) van de matrix.

(TG) Toegankelijkheid en grenzen, (VI) Vitaliteit, (ES) Eigenaarschap, (EH) Eigenheid, VO (Voorzieningen), (OC) Ontmoeting & conflict, (SC) Schaal, (PR) Privacy, (VH) Veiligheid, (BP) Betekenisvolle personen, (CG) Comfort & gezondheid en NA (Natuur).

Een tweede inhoudelijke insteek die we naar voor schuiven, is de focus op verschillende **schaalniveaus van het wonen**, die de verticale as (y-as) van de matrix vormen. Daarbij hanteren we de volgende indeling:

(1) De **eigen (private) woning en private buitenruimtes** (terras, koer, tuin, ...)

(2) De **collectieve binnen- en buitenruimtes** (lift, traphal, gedeelde keuken, leefruimte, tuinen, privaat woonerf, ...)

(3) De **nabije (semi-)publieke buitenruimte** (de aanliggende straat, publiek toegankelijk binnenplein, publiek woonerf, publiek park rond appartementsgebouw, ...)

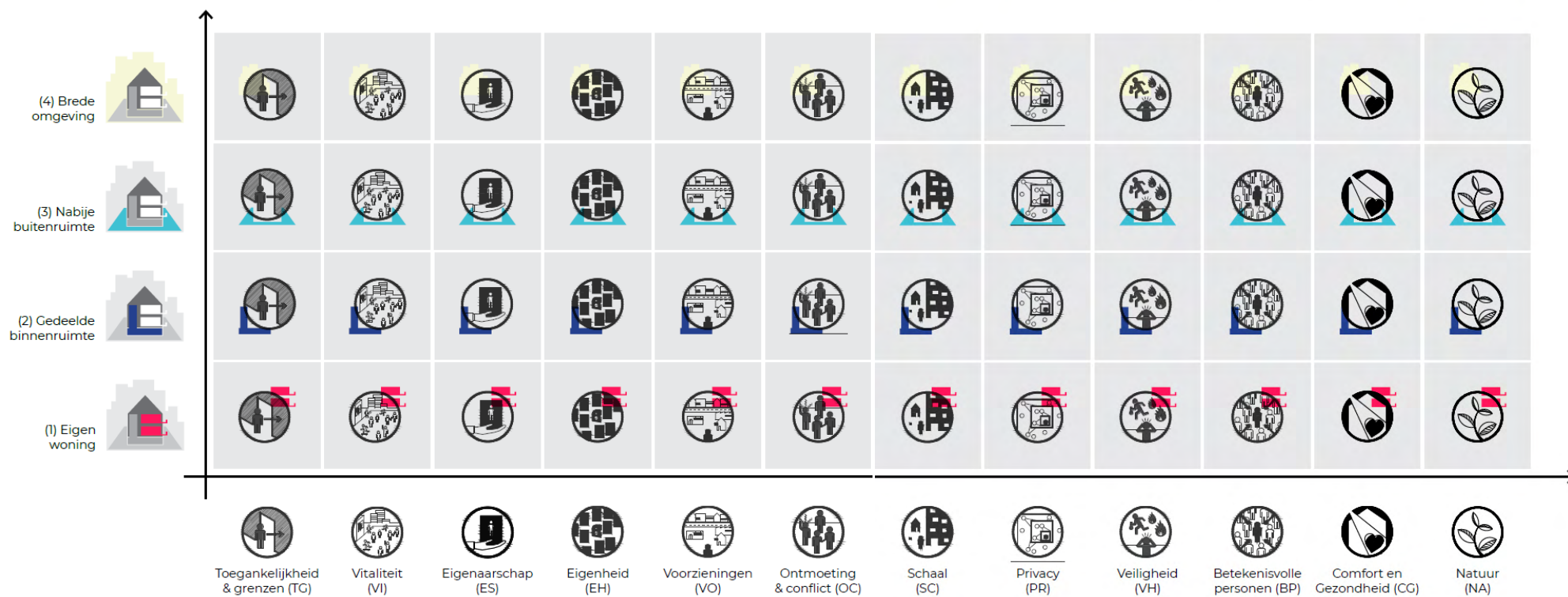
(4) De **brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad**.

Op de interactie tussen die twee assen ontstaan **knooppunten van kind- en jeugdvriendelijk wonen**.

Toepassing in de verschillende deelstudies van het onderzoek

Dit 'basismodel' wordt vervolgens op twee manieren ingezet tijdens de bevraging: enerzijds tijdens de dataverzameling, waarbij ze de bevragingsmethodiek inspireert, anderzijds als analysekader, om uiteindelijk te komen tot een aangepaste set bouwblokken op maat van Gentse kinderen, jongeren en hun ouders. Deze set bouwblokken vormen het resultaat van de bewonersbevraging en worden beschreven in dit onderzoeksrapport. Deze matrix met de nieuwe set bouwblokken wordt vervolgens toegepast, enerzijds (1) om de goede voorbeelden te selecteren en analyseren en anderzijds (2) tijdens de workshops in de visiefase, om de vertaling te maken naar concrete toepassingen en het Gentse beleidskader.

¹ Marreel, M., Boonen, J., De Visscher, S. (red.), De Brauwere, G., Foré, P., Joye, R. & Verschelden, G. (2019). Kindvriendelijke stapelbouwwoningen: bouwblokken voor ruimtelijke kwaliteit, Gent, HOGENT

Methodologie.

Selectie drie contexten in de binnenstad, de kernstad en de groeistad

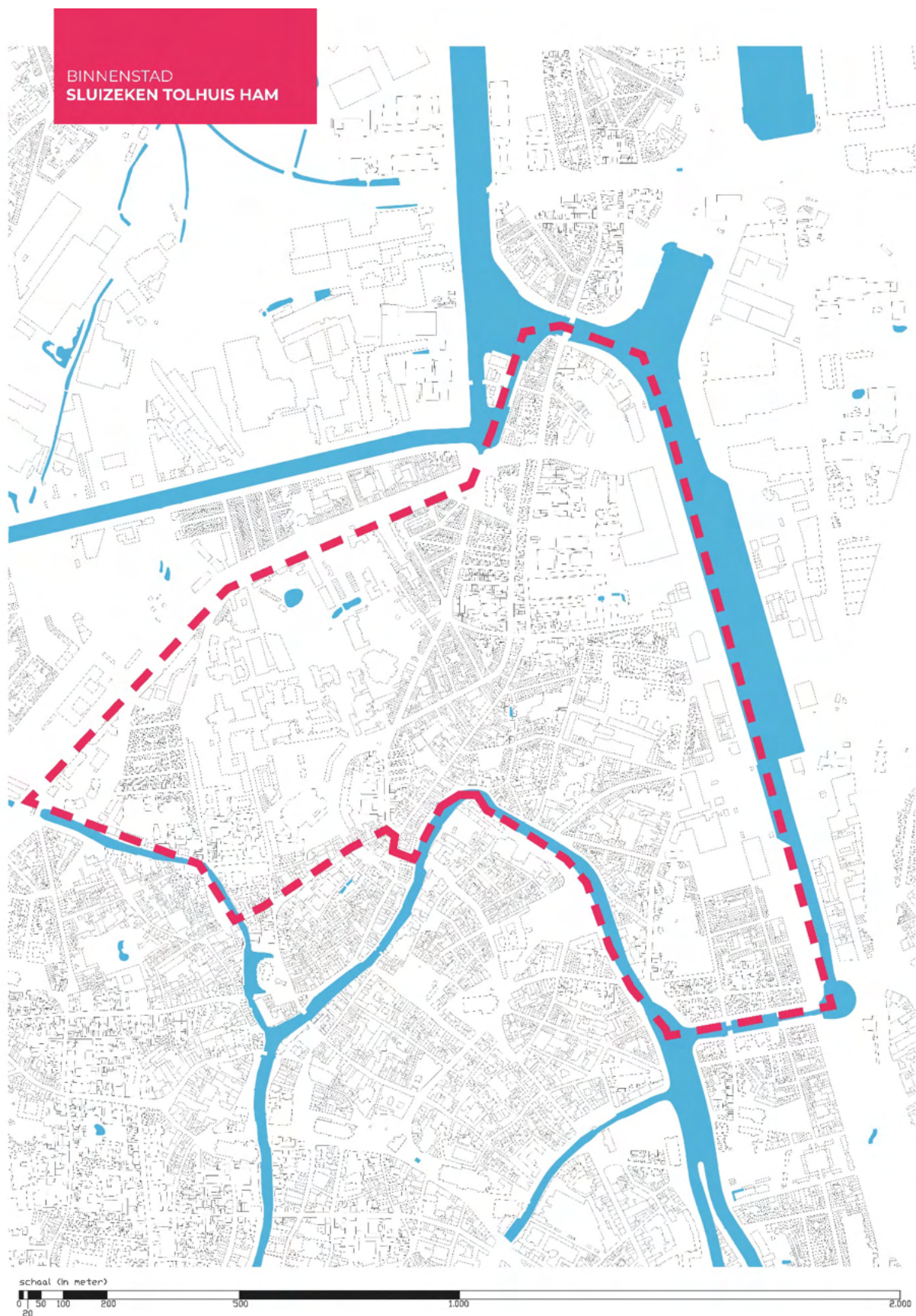
Voor de bevestigingen met kinderen, tieners en hun ouders, kozen we voor een **afbakening van drie contexten binnen de Gentse binnenstad, kernstad en groeistad**, zoals afgebakend in 'Ruimte voor Gent'. Belangrijk was dat de contexten in hun totaliteit voldoende diverse woonvormen bevatten in functie van de gevraagde focus op atypische gezinswoningen.

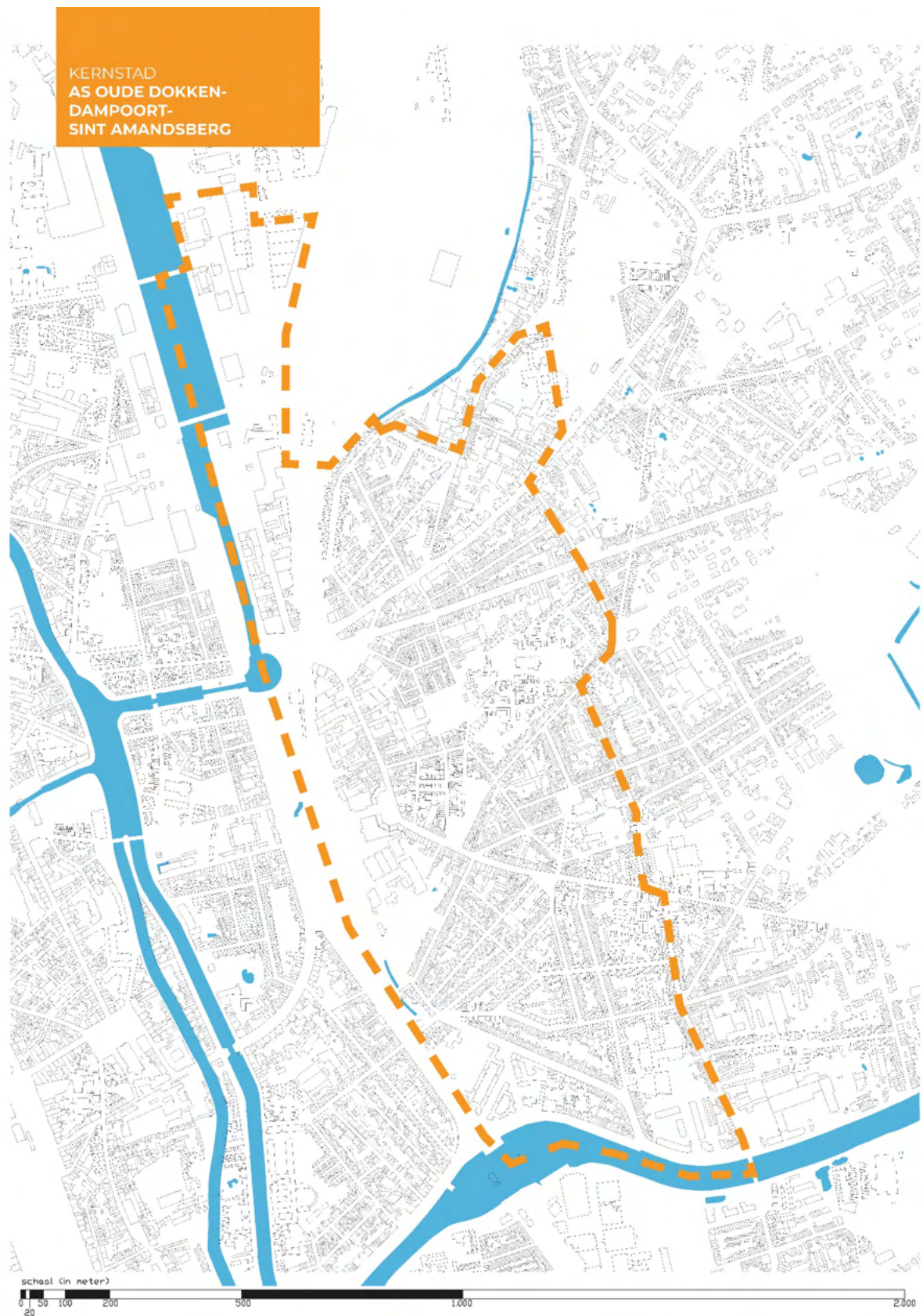
In overleg met Stad Gent, en specifiek ook de wijkregisseurs, werden volgende contexten afgebakend:

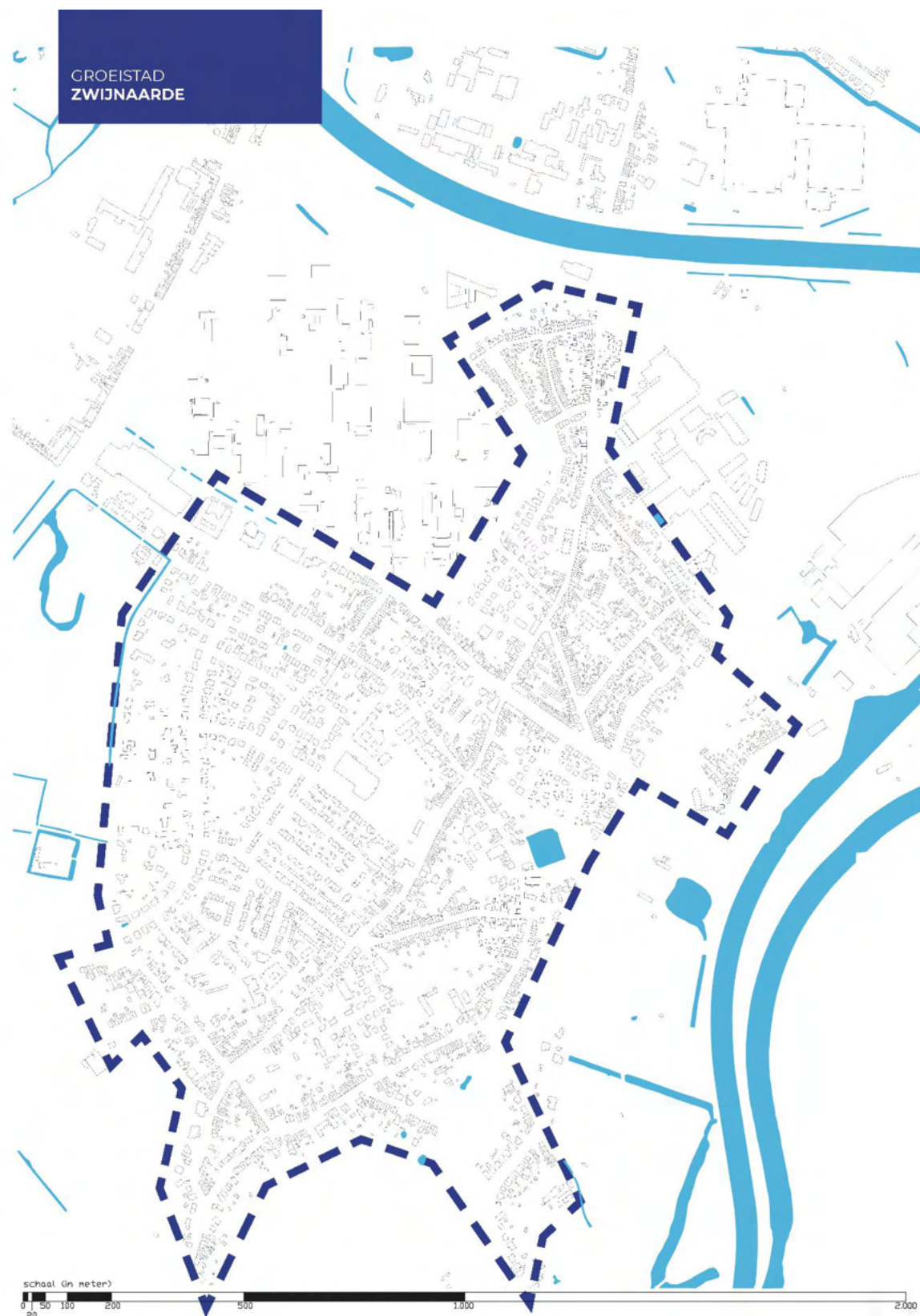
- (1) de binnenstad: Sluizeken-Tolhuis-Ham
- (2) de kernstad: as Oude Dokken – Dampoort – Sint-Amandsberg
- (3) de groeistad: Zwijnaarde

De keuze voor een geografische afbakening geeft ons de mogelijkheid om voldoende inzicht te krijgen in de sociaal-ruimtelijke realiteit van de gekozen omgevingen en de daarin aanwezige dynamieken, voorzieningen etc. Eerder onderzoek leerde ons dat dit belangrijk is om gegronde uitspraken te kunnen doen. Door vanuit een diversiteit aan perspectieven naar eenzelfde type woning, woonomgeving en buurt te kijken, wordt het bovendien mogelijk om beter vat te krijgen op de betekenis ervan. Op enkele uitzonderingen na, komen de bevestigde respondenten dus uit deze drie wijken. De voorbeelden die later in de resultaten worden beschreven, komen dan ook uit deze contexten.

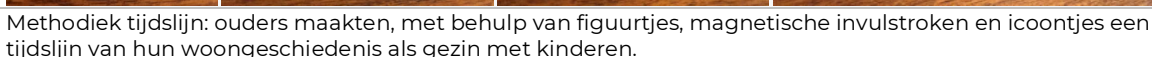
Dataverzamelmethode: focusgroepen en interviews

Om data te verzamelen organiseerden we per context zowel **focusgroepen** als **individuele interviews met tieners en ouders**. De groepssessies lieten ons toe om een grotere groep mensen te bevragen en op korte tijd eerder oppervlakkig zicht te krijgen op verschillende woonervaringen. We ontwikkelden hiervoor een workshop waarvan we de werkvormen aanpasten naargelang de grootte, leeftijd, setting etc. van de gekozen groep. We werkten hierbij o.a. met een individuele, schriftelijke survey (met vragen over gezinssamenstelling, woningtypes, etc.) en een groepsgesprek met o.a. stellingen en referentieprojecten (zie bijlage 1), waarbij deelnemers hun standpunt uitspraken over belangrijke thema's en daarover met elkaar in gesprek gingen.

Deze informatie konden we vervolgens verder verdiepen via individuele gesprekken. Voor de gesprekken met kinderen en tieners hanteerden we een interviewmethodiek met mental mapping waarbij we aan de hand van een leidraad (zie bijlage 2) het gesprek langsheen de verschillende schaalniveaus loodsten en het hadden over hun woonbeleving en de door hun ervaren woonkwaliteiten en woonwensen. Met de ouders gebruikten we een methodiek (zie bijlage 3) waarbij een tijdslijn gemaakt werd van het wonen als gezin met kinderen, waardoor we naast woonervaringen en -wensen ook zicht kregen op gemaakte (en kijkend naar de toekomst: nog te maken) woonkeuzes. Ook hier werden de verschillende schaalniveaus van het wonen (zie bijlage 4) in gesprek gebracht. De referentieprojecten die tijdens de focusgroepen werden besproken, kwamen ook aan bod tijdens de individuele gesprekken, om het gesprek met de deelnemers te kunnen voeren over compact en gestapeld wonen en het delen van ruimtes.

Voorbeelden methodieken focusgroepgesprekken & interviews

Methodiek smileys: wat is leuk en wat is minder leuk of lastig aan de plek waar je woont? Deelnemers noteren individueel tijdens groepsgesprek.	Methodiek stellingen
Methodiek mental mapping: enkel kinderen en ouders die zin hadden om te tekenen, maakten een mental map van hun woning en de omgeving.	Methodiek referentieprojecten: woonproject Nieuwland, sociale woningen Nekkersputstraat, co-housing Jean & compacte woningen Loods werden besproken.

- Socio-economische status en herkomst (indicatoren: thuistaal en opleidingsniveau)
- Gezinsamenstelling (aantal kinderen per gezin en gezinsvorm: traditionele gezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, eenoudergezinnen, intergenerationele gezinnen, ...)
- Gender en leeftijd van de kinderen en ouders

Bij de focusgroepen en de interviews werd elke respondent gevraagd om een schriftelijke of digitale survey in te vullen met vragen over kenmerken van het gezin en de woning. Zo konden we doorheen de zoektocht naar respondenten goed bijhouden welke profielen we reeks bereikten, en leverden we bijkomende inspanningen om zeer gericht een aantal ontbrekende profielen te bereiken.

Omvang en kernmerken steekproef focusgroepen

Wat de groepssessies betreft organiseerden we:

Voor de binnenstad: Sluizeken-Tolhuis-Ham

- (1) Een focusgroep met ouders i.s.m. Kinderdagverblijf Nieuwland. We werkten hiervoor met affiches en flyers die werden meegegeven met alle ouders en ook via de digitale kanalen aan hen werden bezorgd. De flyer werd ook breder verspreid in de wijk, met behulp van de wijkregisseur (via sociale media, scholen, wijkorganisaties zoals de speltheek en inloopteam De Sloep) en door een uitgebreide brievenbusronde, in het bijzonder bij de geselecteerde interessante projecten. Ondanks de vele inspanningen werd tijdens dit moment slechts één moeder bereikt, waarmee we schakelden naar een individueel interview.
- (2) Drie klasgesprekken met diverse groepen tieners i.s.m. secundaire school IVV Sint-Vincentius met telkens 12, 16 en 16 leerlingen uit de A- en B-stroom van het 2de middelbaar.

Voor de kernstad: as Oude Dokken – Dampoort – Sint-Amandsberg

- (3) Een focusgroep met kinderen en ouders in co-housing Bijgaardehof, waarbij 4 volwassenen en 3 kinderen deelnamen.
- (4) Een focusgroep met kinderen i.s.m. Basisschool De Vlieger, waarbij 16 kinderen deelnamen tussen 7 en 11 jaar.
- (5) Een focusgroep met ouders i.s.m. Basisschool De Vlieger. We werkten hiervoor met een digitale flyer die via de school, de verschillende oudergroepen uit de wijk, sociale media zoals Facebook en Hoplr etc. bij ouders bezorgd werden. Ondanks deze inspanningen daagden er voor deze sessie geen ouders op.

Voor de groeistad: Zwijnaarde

- (6) Een focusgroep met kinderen i.s.m. Basisschool De Boekenmolen, waarbij 5 kinderen deelnamen tussen 8 en 11 jaar.
- (7) Een focusgroep met ouders i.s.m. Basisschool De Boekenmolen. We werkten hiervoor met een digitale flyer die aan alle ouders van de school, het kinderdagverblijf en ook via de wijkregisseur (sociale media en wijkorganisaties zoals de Gezinsbond en KRAS-werking De Helpende Hand) en een brievenbusronde bij een aantal interessante projecten verspreid werden aan andere ouders uit Zwijnaarde. We bereikten met deze sessie 2 mama's.
- (8) Een focusgroep met tieners i.s.m. Chiro Ambo Zwijnaarde, waarbij 13 jongeren deelnamen tussen 14 en 21 jaar.

Aanvullend, mede omwille van de beperkte opkomst bij sommige sessies, organiseerden we daarnaast nog 3 extra focusgroepen:

- (9) Een lunchsessie overheen de drie contexten waarvoor een oproep werd verspreid onder stadspersoneel. Daarbij werden 2 moeders en 2 vaders bereikten, allen uit de wijk Sluizeken-Tolhuis-Ham.
- (10) Een avondsessie gericht op ouders uit niet-klassieke eengezinswoningen, waarbij 3 alleenstaande ouders werden bereikt.
- (11) Een focusgroep met Gentverlaters waarbij 4 moeders deelnamen.

Anders dan we vooraf hadden ingeschat, bleek het eenvoudiger en noodzakelijk om ouders vooral te bereiken via individueel interview, waarbij ze zelf de locatie en het tijdstip

konden bepalen, maar die tijdsintensiteit waren. Deelname aan focusgroepen bleek, ondanks experiment met tijdstip, inschrijfformulieren etc., voor vele ouders niet evident.

Om ouders te bereiken werden verschillende flyers opgemaakt en verspreid

Omvang en kenmerken steekproef individuele interviews

We voerden in totaal 30 individuele gesprekken, waarvan 16 met ouders (32 tot 64 jaar) en 14 met kinderen en tieners (8 tot 14 jaar). Met 11 moeders en 5 vaders bleek het veel makkelijker om vrouwelijke respondenten te bereiken. Bij de kinderen en tieners spraken we 5 jongens en 9 meisjes. Van de ouders woonden er 7 in de binnenstad, 7 in de kernstad en 2 in de groeistad. Van de kinderen woonden er 4 in de kernstad en 4 in de groeistad. Elk van de 6 geïnterviewde tieners gaat naar school in de binnenstad, 1 ervan woont er ook, de andere 5 wonen allen in de kernstad.

6 van de kinderen en tieners woont (op minstens één van de soms twee woonplaatsen) in een 'klassieke gezinswoning' (rijhuis, halfopen bebouwing of alleenstaande woning), 8 van de kinderen en tieners woont in een voor dit onderzoek 'interessant project' co-housing, appartement, schakelwoning, nieuwe woonontwikkeling). 3 kinderen en tieners wonen op 2 plekken (gescheiden ouders). Hun gezinnen telden 1 tot 6 kinderen (en ook vele huisdieren werden genoemd). 6 kinderen of tieners spraken naast Nederlands nog een andere taal thuis. Ook sociaaleconomisch was dit een diverse groep.

5 van de ouders woont in een 'klassieke gezinswoning', 11 van de ouders wonen in een 'interessant project'. Hun gezinnen telden 1 tot 5 kinderen. 4 ouders spreken een andere taal dan Nederlands. 8 van de ouders omschreven zichzelf als eigenaar, 4 als huurder, 2 als sociale huurder, 1 als co-houser (hoewel er 4 co-housers werden bevraagd, omschreven de anderen zichzelf als eigenaar) en 1 ouder met twee woonplaatsen is huurder en eigenaar.

Omvang en kenmerken totale steekproef

Overheen de interviews en focusgroepen werden 95 kinderen en tieners en 33 volwassenen bereikt, met een totaal van 128 respondenten. Het grote merendeel (74%) daarvan was

vrouwelijk (70 meisjes, 25 moeders), slechts 25 jongens en 8 vaders werden gevraagd. De leeftijd van de deelnemende kinderen varieert tussen 7 en 21 jaar. De leeftijden van de kinderen van de deelnemende ouders variëren tussen enkele maanden en 21 jaar. De kindergroep was, hoewel op vlak van gender redelijk homogeen, wél divers op socio-economisch en etnisch-cultureel vlak. De oudergroep was hoofdzakelijk vrouwelijk, hoogopgeleid en progressief denkend.

Bijlage 6 bevat een geanonimiseerde overzichtstabel van de respondenten die deelnamen.

Ethische overwegingen

Voor de focusgroepen en de interviews werkten we met geïnformeerde toestemming/informed consent (bijlage 5): de (ouders van) de deelnemers kregen een brief mee met daarop informatie over het onderzoek en contactgegevens van de onderzoekers. Deze informatie werd ook telkens mondeling toegelicht. Voor de ouders werkten we met een schriftelijke toestemming, voor de kinderen met een mondelinge toestemming en passieve toestemming van de ouders (mogelijkheid tot weigeren van deelname na ontvangst infobrief).

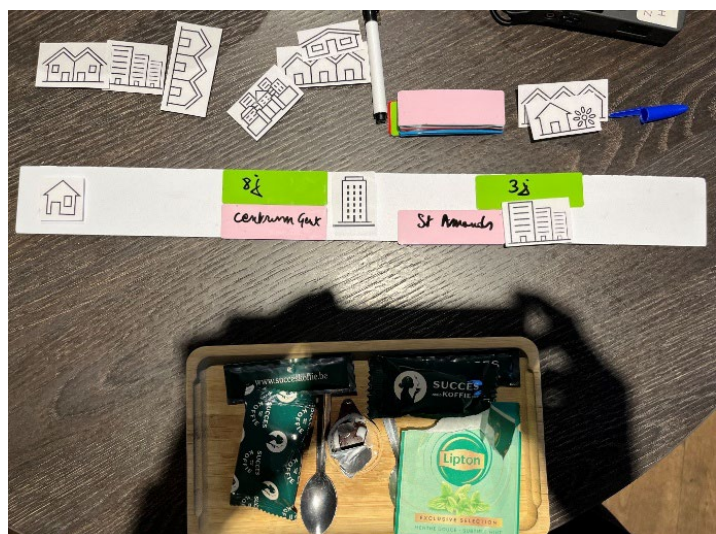
De brief bevatte ook informatie over de manier waarop de vertrouwelijkheid en de anonimiteit gegarandeerd worden in het onderzoek. Er werd afgesproken dat:

- De gesprekken werden opgenomen om achteraf opnieuw te kunnen beluisteren. Alles wat werd verteld, werd anoniem verwerkt: zonder naam of andere persoonsgegevens te vermelden. Enkel de betrokken onderzoekers van HOGENT hebben toegang tot deze data. In het kader van anonimisering zijn alle in dit rapport genoemde personen aangeduid met fictieve namen.
- Deelnemers mochten op elk moment aangeven te willen stoppen met de opname en/of het gesprek, en aangeven als ze een vraag liever niet beantwoordden.
- Deelnemers mochten aangeven als ze liever niet hadden dat bepaalde citaten gebruikt zouden worden in een publicatie.
- Deelnemers konden aangeven of ze achteraf graag een kopie zouden ontvangen van het gesprek.

Om zich vooraf een beeld te kunnen vormen van het gesprek en zich eventueel te kunnen voorbereiden, kregen ouders vooraf een aantal richtinggevende vragen mee.

Dataverwerking en -analyse

Alle gesprekken werden opgenomen, opnieuw beluisterd en tot een transcriptie of verslag verwerkt. Voor de verwerking en analyse van deze data werd gewerkt met de eerder toegelichte kruistabel/matrix, waarbij de data werd ondergebracht onder de relevante bouwblokken en schaalniveaus. Zo werden de bouwblokken opgevuld met nieuwe informatie uit de gesprekken en zodoende bijgestuurd: er ontstonden nieuwe bouwblokken (natuur, ontmoeting & comfort) en nieuwe invullingen bij bestaande bouwblokken. Sommige bouwblokken bleken belangrijker en andere verdwenen meer naar de achtergrond. Zo ontstond een specifieke set van bouwblokken voor de Gentse kinderen, jongeren en ouders. Ook voor elk van de schaalniveaus werden een aantal belangrijke kwaliteiten en kenmerken benoemd in het kader van kind- en jeugdvriendelijk wonen. In wat volgt worden deze resultaten uitgebreid toegelicht.

Overzicht bouwblokken.

(VH) **Veiligheid** - De mate waarin de woning en woonomgeving als voldoende veilig wordt ervaren en de bewegingsvrijheid (en zelfstandig spel) van kinderen en tieners toelaat.

(TG) **Toegankelijkheid & grenzen** - De mate waarin de woning en woonomgeving, inclusief de aanwezige voorzieningen, bruikbaar, bereikbaar en betaalbaar zijn voor gezinnen met kinderen.

(OC) **Ontmoeting & conflict** - De mate waarin een woning en woonomgeving diverse soorten interacties mogelijk maakt en kinderen, tieners en hun ouders betekenisvolle relaties kunnen aangaan.

(BP) **Betekenisvolle personen** - De aanwezigheid van sleutelfiguren die ondersteuning bieden voor gezinnen en kinderen en bijdragen aan de leefbaarheid van de woning en woonomgeving.

(ES) **Eigenaarschap** - De mate waarin gezinnen met kinderen zich (mede-)eigenaar voelen over de woning en woonomgeving en kinderen en tieners mee kunnen bepalen en veranderen wat er mogelijk is.

(VO) **Voorzieningen** - De mate waarin de woning en woonomgeving voorzieningen en diensten biedt die bijdragen aan de leefbaarheid van de woning en omgeving, en ondersteunend zijn voor gezinnen, kinderen en tieners.

(VI) **Vitaliteit** - De mate waarin de omgeving levendig is en er voldoende mogelijkheden en activiteiten zijn die gezinnen met kinderen aanspreken.

(SC) **Schaal** - De mate waarin woning en woonomgeving adequaat gedimensioneerd en slim ingedeeld zijn, en als geheel voldoende leesbaar zijn voor gezinnen met kinderen.

(PR) **Privacy** - De mate waarin de woning en woonomgeving persoonlijke ruimte en geborgenheid biedt aan haar bewoners, inclusief plekken waar gezinsleden zich kunnen afzonderen.

(EH) **Eigenheid** - Hoe goed de woning en woonomgeving herkenbaar zijn voor gezinnen met kinderen, en zich onderscheiden van andere woningen en woonomgevingen.

(CG) **Comfort & gezondheid** - De mate waarin een woning en woonomgeving gebruiksgemak en technisch basiscomfort bieden voor gezinnen, wat bijdraagt aan een gezonde en aangename leefomgeving.

(NA) **Natuur** - De mate van contact met natuur in de woning en woonomgeving.

Resultaten.

Kind- en jeugdvriendelijk wonen laat zich niet vatten in één woonvorm of typologie, maar gaat om een interactie van contextgebonden ruimtelijke kwaliteiten die, op verschillende schaalniveaus, bijdragen aan een kwalitatieve leefomgeving voor gezinnen met kinderen.

Dit is dan ook de indeling die we in dit hoofdstuk hanteren. Aan de hand van twaalf bouwblokken presenteren we de resultaten van de bewonersbevragingen. Deze bouwblokken staan voor ruimtelijke kwaliteiten van kindvriendelijk wonen zoals die ervaren worden door de respondenten zelf. Ze moeten echter niet worden beschouwd als geïsoleerde thema's, maar als onderling verweven invalshoeken die elkaar beïnvloeden en versterken. Voor elke bouwblok wordt bekeken hoe deze zich manifesteert op vier schaalniveaus: de private woning en buitenruimte, de collectieve binnen- en buitenruimtes, de directe (semi-)publieke buitenruimte en de ruimere buurt en stad.

Voor elk knooppunt tussen bouwblok en schaalniveau wordt een lijst met enkele concrete richtvragen meegegeven. Deze vragen kunnen ontwerpers, ontwikkelaars, sociaal-ruimtelijke professionals en beleidsmakers ondersteunen bij hun reflectie en besluitvorming.

Doorheen de analyse is er aandacht voor relevante nuances en verschillen in ervaring en beleving: tussen kinderen en tieners, ouders en kinderen, jongens en meisjes, bewoners van binnenstad, kernstad of groeistad, gezinnen met verschillende achtergronden, kenmerken en samenstellingen, en tussen huurders en eigenaars. Verschillen worden benoemd waar ze opmerkelijk of relevant zijn, en dus niet perse systematisch.

Alle in dit rapport genoemde personen worden, in het kader van anonimisering, aangeduid met fictieve namen.

VEILIGHEID

De mate waarin de woning en woonomgeving als voldoende veilig wordt ervaren en de bewegingsvrijheid (en zelfstandig spel) van kinderen en tieners toelaat.

Veiligheid in en rond de woning is een fundamentele voorwaarde om kinderen en jongeren de ruimte te geven om zelfstandig op ontdekking te gaan, te spelen en zich vrij te bewegen. Die veiligheid kent verschillende dimensies: enerzijds is er de **fysieke veiligheid**, zoals verkeersveiligheid of de staat van de infrastructuur; anderzijds is er de **sociale veiligheid**, die gaat over het vertrouwen in de buurt en het gevoel beschermd te zijn tegen ongewenste of onvoorspelbare situaties, bijvoorbeeld in contact met onbekenden of in het donker.

De beleving van veiligheid verschilt sterk tussen kinderen, tieners en hun ouders. Wat voor een ouder een onveilige situatie lijkt, kan voor een kind een plek van avontuur en uitdaging zijn. Omgekeerd zijn er ook situaties waarin jongeren zich ongemakkelijk of bedreigd voelen, terwijl volwassenen ze als onschuldig inschatten. Veiligheid is dus niet enkel een objectieve realiteit, maar ook een gevoelsmatige ervaring – gekleurd door leeftijd, context, en vertrouwen in de omgeving.

In wat volgt, verkennen we hoe kinderen, jongeren en ouders veiligheid ervaren voor de verschillende schaalniveaus van hun woning en woonomgeving, en welke rol dit speelt in hun dagelijkse vrijheid en bewegingsruimte.

1. Veiligheid in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Houdt het ontwerp van de trap rekening met veiligheid (zoals voldoende breedte, afscherming, stevige leuning bereikbaar voor kinderen), kindbeleving (zoals spel, ontdekking, ontmoeting) én de mogelijkheid om eenvoudig bijkomende maatregelen zoals traphekjes te voorzien?
- Welk soort ondergrond is veilig voor kinderen (bv. slipvast bij nat weer of valveilig bij speeltuinen) én draagt bij aan een aangename en speelse omgeving?
- Kunnen ouders toezicht houden zonder voortdurend in dezelfde ruimte te moeten zijn? Is er bijvoorbeeld een open keuken of doorkijk naar de speelruimte of tuin?
- Bevinden leefruimte en (buiten)speelruimte zich bij voorkeur op hetzelfde niveau, of is er voldoende visueel en auditief contact tussen de ruimtes?
- Zijn de balkons of terrassen veilig voor jonge kinderen (en huisdieren)? Is het risico op vallen of werpen van voorwerpen beperkt? Zijn eenvoudige, flexibele aanpassingen mogelijk (zoals netten of afschermingen), ook in (sociale) huur?
- Zijn in hoogbouw hogere verdiepingen voldoende bereikbaar bij noodgevallen?
- Wordt het wonen op hoogte veilig en vertrouwd gemaakt voor kinderen, met aandacht voor hun beleving en mogelijke angsten (bv. krakende trappen, wind, instortingsgevaar)?
- Wordt er ingezet op woonzekerheid met het oog op het veiligheidsgevoel en welzijn van gezinnen met kinderen?
- Is de inrichting en beplanting van de tuin kindvriendelijk (geen giftige planten of doornstruiken op verkeerde plaatsen, grote hoogteverschillen, ...)?

Niveauverschillen en trappen komen ter sprake in het kader van veiligheid, maar ook bij thema's als 'toegankelijkheid & grenzen' en 'comfort & gezondheid'.

- Voor kleine kinderen vragen niveauverschillen en trappen extra begeleiding. Toch vormen ze zelden een echt struikelblok voor gezinnen, zeker omdat het slechts in de eerste levensjaren een belangrijk aandachtspunt is. Sommige gezinnen kiezen zelfs bewust voor niveauverschillen om meer zonering te creëren in bijvoorbeeld de leefruimte.

"Ik ben dat echt al gewend, ik val er niet meer over, ik ken het al. Ik ben eigenlijk nooit echt gevallen."
(Meisje, 9 jaar)

- Traphekjes bieden vaak voldoende veiligheid, en het helpt als de belangrijkste leefruimtes zich op dezelfde verdieping bevinden.

"Moesten onze leefruimte en keuken op een verschillend verdiep zijn, zou dat wel een verschil maken voor het praktische. Nu is het enkel voor het slapen en het verzorgen dat we naar boven moeten." (Moeder, binnenstad)

- Ook tieners benadrukken het belang van veilige trappen, zowel voor zichzelf als voor jongere broertjes of zusjes. Daarbij worden brede treden, degelijke leuningen en afscherming langs beide kanten als essentieel genoemd.

"Wij hebben zo een trap en je kan maar langs één kant je hand vasthouden en langs de andere kant kan je vallen. Mijn zus is één jaar en dat is gevaarlijk. Misschien moet er zo een deurtje zijn dat ze niet kan vallen." (Jongen)

- Tot slot spelen ook akoestiek en beleving een rol: trappen horen liefst niet te kraken, want dan vinden kinderen ze soms eng.

"Als ik naar boven ga is er een trap die altijd kraakt en dat maakt me altijd bang. Omdat ik altijd denk: iemand gaat me van achter pakken."
"Er zijn niet zoveel dingen die ik niet zo leuk vind... Alleen de trap is een probleem."

Een veilige **ondergrond** is belangrijk, met name voor jonge kinderen, maar opnieuw werd dit ook benoemd door tieners ("met je kousen kan je uitglijden op een gladde vloer"). Voor jongere kinderen geldt dit tevens voor de buitenruimte, zowel privaat (bv. een terras dat te glad is om in de herfst of winter buiten te spelen) als publiek (bv. zandbakken waar hondenuitwerpselen en drugsnaalden in worden gevonden) en ook in publieke binnenruimtes (bv. zachte ondergrond in de bibliotheek die gewaardeerd wordt).

Sommige ruimtes worden door de aanwezigheid van **gevaarlijk materiaal** (bv. werkmateriaal) afgesloten en zo volledig ontoegankelijk gemaakt voor jonge kinderen.

Versillende ouders benoemen expliciet de **noodzaak om in huis toezicht uit te oefenen** op jonge kinderen, zeker tijdens het spelen. Een aparte speelruimte is daarom, zeker voor kleinere kinderen, minder geschikt. Verschillende ouders geven ook aan in elke kamer voldoende spelmogelijkheden te voorzien, zodat kinderen nabij kunnen blijven, bijvoorbeeld tijdens huishoudelijke taken.

"Een aparte speelruimte, veel ouders denken 'dat is ideaal'. Maar je moet altijd zicht kunnen hebben op je kinderen. Ze mogen ook niet alleen boven spelen. Er is rap iets gebeurd." (Vader)

Opvallend is dat ook tieners hier al rekening mee houden wanneer ze nadenken over hun toekomstig wonen:

"Ik zou graag een open keuken hebben, met de living daarnaast. Als ik later kinderen heb, dan kan ik terwijl ik kook ook zien wat die kinderen doen." (Meisje, 13 jaar)

Toezicht moet niet alleen binnenshuis mogelijk zijn, maar ook wanneer kinderen buiten spelen. **Bij voorkeur liggen leefruimte en buitenruimte op hetzelfde niveau**, zodat ouders nabij kunnen blijven en toch andere taken doen. **Visueel en auditief contact blijkt cruciaal wanneer dat niet mogelijk is:**

"Wij hebben een groot raam waar veel licht binnenkomt, en mama kan ons gewoon roepen. Er is ook glas zodat we er niet uit kunnen vallen." (Meisje, 9 jaar)

"Hier lukt dat wel. Je kan ook langs het venster roepen om iemand terug naar binnen te roepen." (Haar vader)

Een moeder vertelt over de manier waarop een ommuurd terras op hoogte het verlengde vormt van de leefruimte, en daardoor vlot toegankelijk is voor haar dochter omwille van de mogelijkheid tot permanent toezicht:

"Het feit dat het zo verbonden is aan onze leefruimte maakt ook wel dat je het veel kan gebruiken. Vanuit de keuken én de living kan ik haar zien." (Moeder)

Wonen op hoogte roept bij kinderen, tieners en ouders verschillende veiligheidsvragen op:

- **Balkons en valgevaar** voor jonge kinderen die graag klauteren en bv. via aanwezig zitmeubilair over de balustrade kunnen klimmen. Vanaf een bepaalde leeftijd (start kruipen en klauteren) tot een bepaalde leeftijd (wanneer kinderen zelf het risico kunnen inschatten) wordt daarom soms de voorkeur gegeven aan gelijkvloers wonen, of een zeer goede afscherming (zoals bij een volledig afgesloten terras of koer op hoogte):

"I think it's the age like that where Theys are like monkeys. She is a little monkey, I have to be really careful."

"Het terras is op de eerste verdieping (bel-étagewoning) maar is eigenlijk volledig afgesloten (zoals een koer). Dat zou wel een verschil zijn moest het een balkon zijn met spijltjes ofzo. Dat zou ik niet direct... Dan moet het echt al heel afgesloten zijn. Dit terras gebruikte ik al toen ze een paar maanden was, dan legde ik een speelmat daarop open." (Moeders, binnenstad)

Om kinderen en huisdieren te beschermen – én om te voorkomen dat voorwerpen naar beneden vallen – nemen sommige bewoners **extra maatregelen**, zoals fijnmazig riet of veiligheidsnetten rond het balkon. In (sociale) huurwoningen zijn zulke ingrepen soms verboden, waardoor balkons minder bruikbaar worden voor gezinnen met kinderen:

"Je mag geen riet hangen aan het terras, maar daar trek ik me niets van aan. Zodat de diertjes er niet door kunnen vallen. En dat net heb ik ook gehangen voor mijn zoon, want de mensen beneden hebben al een pannenkoek op hun hoofd gehad. Hij zou er dingen over smijten." (Moeder, appartement, sociale woning, kernstad)

- Ook tieners benoemen veiligheidsproblemen:
 - Een 14-jarig meisje in een hoogbouwappartement maakt zich **zorgen over de bouwveiligheid**. Ze merkte op dat bij sterke wind of storm het glas van de balkons al meerdere keren losgekomen is. Dit is voor haar een reden om niet op zo'n plek te willen wonen.
 - Ook zorgen over **rampen** (brand, aardbevingen etc.) spelen mee, mede door **beelden in de media**. Een meisje wilde niet op de 8ste verdieping van een appartementsgebouw wonen uit vrees voor instortingsgevaar bij een aardbeving, of de bezorgdheid om vast komen te zitten onder het puin.
 - Als je woont op hoogte, is er een **bijkomende, te overbruggen verticale afstand** naar de verdieping.

- In een noodsituatie op de bovenste verdieping kan toegang een probleem vormen. Iemand merkte op dat de lift slechts tot de 17de verdieping gaat, waardoor je de trap moet nemen om hoger te komen. Dit werd duidelijk toen een ambulance eens moest uitrukken voor een man op de 18de verdieping.
- De toegang tot de woning wordt op zich al belastend of onveilig ervaren: *"Ik ben soms bang om alleen naar huis te gaan. Ik woon in een enge straat. En dan moet ik nog naar boven gaan als ik moe ben. Als dat een plat huis is, is dat makkelijker."* (Jongen, 14 jaar)

Je veilig voelen in je eigen woning gaat tot slot ook over 'je ergens thuis voelen' (in je woning, in de buurt én in de stad) en woonzekerheid. De moeilijkheid om in Gent een betaalbare en geschikte woning te vinden en voor sommigen ook de realiteit van het vele verhuizen, is iets dat kinderen en tieners ook bezighoudt. *"Onze woning is te klein, maar het is moeilijk om iets anders te vinden, alles is te duur. In Gent is dat meestal zo."* (Jongen, 14 jaar)

2. Veiligheid in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Hoe kan gedeeld wonen zo worden vormgegeven dat het vertrouwen tussen bewoners versterkt wordt, zeker wanneer kinderen betrokken zijn? Welke ruimtes faciliteren dit?
- Welke (toegankelijke) vormen van sociale controle of aanspreekpunten kunnen bijdragen aan het veiligheidsgevoel in gedeelde woonvormen?
- Op welke manier kan de rol van een conciërge, toezichter of 'natuurlijke verbinder' (formeel of informeel) worden ondersteund of structureel ingebed?
- Hoe kunnen ontwerp en beheer van gedeelde ruimtes transparantie en toezicht mogelijk maken, zonder het gevoel van privacy of autonomie aan te tasten?
- Hoe zorgen we ervoor dat bewoners zich verbonden voelen met elkaar en weten bij wie ze terechtkunnen bij nood of conflict? Welke ruimtes faciliteren dit?
- Is er nagedacht over duidelijke systemen om gedeelde ruimtes ook op lange termijn veilig, ordelijk en goed te onderhouden? (Via beheersstructuur, heldere afspraken, regelmatige onderhoudsplanung, gedragsregels, financiering, toezicht en handhaving, communicatie en transparantie, ...)
- Wordt in het ontwerp rekening gehouden met (de perceptie van) onveiligheid door ongewenst gedrag, overlast of agressieve huisdieren? (Via natuurlijk toezicht en overzichtelijkheid, afscheiding en duidelijke zones, verlichting,...)
- Hoe kunnen bewoners (ook kinderen) mee inspraak krijgen in afspraken of signalen rond veiligheid, bijvoorbeeld door herkenbare codes of meldpunten?
- Hoe vermijden we dat fysieke indelingen (zoals doodlopende straten of afgesloten gedeelten) sociale isolatie en onzichtbaarheid versterken?
- Hoe kunnen gedeelde buitenruimtes zodanig ontworpen worden dat ze fysiek afgescheiden zijn van het verkeer, zonder een gevoel van sociale isolatie te creëren?
- Worden afsluitbare poorten en hekken voorzien op strategische plekken, en is het gebruik ervan werkbaar en gedragen door bewoners?
- Kunnen de deuren en poorten naar gedeelde delen flexibel open- of dichtgezet worden, en wie controleert die toegankelijkheid?
- Hoe wordt er in het ontwerp en beheer voorzien in veilige opbergmogelijkheden voor (duurzame) mobiliteit, zoals (bak)fietsen en fietskarren, ook voor gezinnen zonder private berging?
- Wat is er nodig om gedeelde berg ruimtes (voor fietsen, speelgoed, ...) veilig en ordelijk te houden, ook waar bewoners niet zelf kozen voor dit deelaspect?

Niet iedereen (of elk gezin) vindt het evident om ruimtes met elkaar (of andere gezinnen) te delen, en al zeker niet met een kind, waarvoor je als ouder een veilige omgeving wilt creëren. Het is dan ook belangrijk dat je je medebewoners voldoende kan **vertrouwen**. Die onzekerheid en onbekende factor (bij wie ga je terecht komen en kan je hen vertrouwen), weerhoudt mensen ervan om bewust ruimtes met elkaar te gaan delen.

“De kosten die je deelt met een andere persoon, dat zou ik wel interessant vinden. Ik was echt aan het twijfelen om te gaan co-housen, maar ik moest met veel dingen rekening houden. (...) En ik dacht dan ook: met wie? Een wildvreemde? Daar had ik weinig vertrouwen in... Er waren veel mannen geïnteresseerd, dat wel (lacht wrang). Maar met een kind bij mij, dacht ik: nee, dat is te gevaarlijk.” (Alleenstaande moeder, kernstad)

Om gedeelde ruimtes veilig te houden, zijn **goede afspraken, onderhoud en beheer** nodig. Een bewoonster benoemt de noodzaak aan **gezag en controle in functie van zowel netheid als veiligheid**. Zie ook ‘eigenaarschap van gedeelde binnen- en buitenruimtes’.

“Ik vind dat er wat meer gezag mag zijn hier van iemand van hogerop, die toch eens een controle doet ofzo.” (Moeder, appartement in sociaal woongebouw)

Een (inwonende) **conciërge** kan hiertoe bijdragen: het is een vorm van sociale controle, iemand waarmee je even kan babbelen en die belangrijke zaken weet over je burens. In een co-housing zijn het vaak mensen uit de groep die deze rol opnemen.

“Wij hadden ook een conciërge [in het appartementsgebouw], een inwonende, waar je af en toe een babbeltje mee deed. Dat was aangenaam, een vorm van sociale controle, zo weet je hier en daar iets van elkaar. “Die is opgenomen, die is ziek”: kleine, sociale dingen die je normaal niet zou weten. De conciërge weet het allemaal. Nu [in de co-housing] hebben we dat helemaal niet, maar er zijn een soort natuurlijke mensen die zo’n rol opnemen. Dat heb je wel altijd in een groep denk ik. Zo van: “zij gaan wel weten wat er gaande is”. In een appartementsgebouw is dat er niet als er geen inwonende conciërge is. Misschien toch de oudste bewoner die het toevallig gezien heeft. Maar het gebouw waar ik woonde, was daarvoor te groot, zonder conciërge zou je het niet weten.” (Moeder)

Dat je je medebewoners en burens (her)kent en bij hen terecht kan als er iets gebeurt, kan helpen om je ergens veilig te voelen. Een alleenstaande moeder vertelt dat ze het belangrijk vindt om bij haar burens (in het appartementsgebouw, en vroeger ook in haar wijk) terecht te kunnen.

“Ik vind het wel belangrijk dat we wat aan elkaar hangen, stel je voor dat er echt iets gebeurt. Toen ik bij mijn papa woonde, wisten de mensen van de wijk dat als de lichten op een bepaalde manier aan en uit werden gedaan, dat dat een symbool was. Dat waren allemaal codes. Dat vond ik wel iets handig. Dat was een noodkreet van “help elkaar”. ”

De afwezigheid van sociale controle kan in specifieke contexten onveiligheid versterken. Een moeder vertelt hoe ze opgroeide in een doodlopende straat, wat enerzijds veilig aanvoelde omdat er geen onbekenden passeerden, maar anderzijds ook betekende dat niemand meekreeg wat er zich achter gesloten deuren afspeelde. **Bij gezinnen waar spanningen of geweld voorkomen, kan een buurt zonder ‘kijkers’ of toevallige voorbijgangers juist isolerend werken.**

“Opgroeien daar was anders: het was een doodlopende straat die als een schiereiland voelde. Dat is goed want er komt niemand die daar niet ‘thuis is’, anderzijds minder goed omdat er ook geen passage is, wat in een huis met geweld niet noodzakelijk positief is.” (Moeder, binnenstad)

De aanwezigheid van huisdieren zoals **honden** in gedeelde binnen- en buitenruimtes zorgt ervoor dat ouders en kinderen soms bang zijn. Ze proberen de honden te vermijden door niet gelijktijdig op dezelfde plek te zijn (door bv. de tuin te vermijden of de trap te nemen in plaats van de lift).

“Ze zijn allemaal bang van mijn hond. Hij heeft een keer achter iemand gezeten... Die is rap en die luistert niet...”

"Ik ben eens aangevallen door de hond van de buren. Ik kijk altijd goed dat die er niet is." (...) "Een tuin delen met de buren zou leuk zijn, maar: al die honden. Die gaan constant blaffen. Blaf blaf blaf. Of misschien wel vecht vecht vecht. Dat is het enige nadeel."

(Meisje, 10 jaar)

"De mensen hier in de Zonder-Naamstraat noemen het *de compound*"

We spreken met Helena en haar partner, de jonge ouders van twee kinderen. Ze wonen in een rijhuis in een recente woonontwikkeling met een 20-tal nieuwbouw woningen in een binnengebied in de Zonder-Naamstraat. Het binnengebied wordt afgeschermd door een poort, waardoor buurtbewoners het wel eens 'De compound' noemen. Het is voor hen dé ideale situatie: het binnengebied is privéterrein en wordt enkel gebruikt door de bewoners. De poort zorgt ervoor dat de kleintjes niet op straat lopen. Hoewel de rijhuizen elk ook een bescheiden private tuin hebben, spelen de kinderen meestal in het binnengebied, al dan niet onder het toeziend oog van ouders die samen aperitieven. Er is een gedeelde fietsenberging: kinderen kunnen elkaars fietsjes gebruiken om mee te spelen.

"De mensen hier in de Zonder-Naamstraat noemen het de compound. Maar die poort is er om voor te zorgen dat die kleintjes niet op straat lopen. En ook gewoon omdat [naam van één van de buren] vindt dat dat veiliger is. (...) Hij [een buurtbewoner] dacht: "dat is allemaal rijk volk die in een gated community wonen." Ik zei: dat is veilig voor onze kinderen."

Doorheen het onderzoek kwamen we in **verschillende contexten waarbij er buitenruimte gedeeld wordt door een aantal gezinnen, afgeschermd van de straat**. We kwamen dit tegen in zowel kernstad, binnenstad als groeistad en niet enkel in situaties van co-housing. In elk van deze gevallen beschreven ouders deze plekken als bijzonder veilig. Enerzijds heeft dit te maken met een **fysiek-ruimtelijk aspect van veiligheid**: de gecreëerde **afstand tot en buffer met de straat**, al dan niet ook **afgesloten met een hek**, zorgt ervoor dat kinderen **afgescheiden worden van het verkeer**.

"Ik snap dat je denkt: 'moeten we dat wel doen, zo afgesloten?', maar ik merk dat veel mensen met wie ik praat die in zo een situatie wonen, dat heel bewust kiezen. Zo de veiligheid van afgesloten te zitten van verkeer." (Moeder, privaat woonerf in de binnenstad)

"Ik durf mijn kleinste kind niet buiten te laten, want de poorten blijven open..." (Moeder, gedeelde binnentuin in private woonontwikkeling in de binnenstad)

Anderzijds is er ook een meer **sociaal aspect**: ofwel hebben **onbekenden geen toegang** tot het (binnen)gebied door een hek of poort, ofwel is de **sociale controle** in het (binnen)gebied dusdanig groot dat je wordt herkend en in de gaten gehouden of aangesproken van zodra je als vreemde de ruimte betreedt.

Voor ouders vergroot dit soort situaties het veiligheidsgevoel om hun kinderen in de directe woonomgeving te kunnen laten spelen, voor kinderen verruimt de bewegingsvrijheid. Voor zowel kinderen als hun ouders is er ook een **gemeenschapsvormend aspect**: kinderen kunnen spelen met andere kinderen in een veilige omgeving en ook ouders ontmoeten en ondersteunen elkaar, door bijvoorbeeld een oogje in het zeil te houden voor elkaars kinderen (**gedeeld toezicht**).

"Mijn moeder snapt nog altijd niet dat ik ze buiten laat spelen zonder dat ik daar bij ben. Maar ze zijn hier echt met een hoop en als er iemand weent, hoor ik het wel. Op den duur weet je ook wel welk kind het is." (Moeder, privaat woonerf in de binnenstad)

"In Zuid-Afrika hebben we gewoond in iets wat ik in principe verafschuw – maar uiteindelijk fantastisch gebleken – dat was zo'n gated community. En het voordeel van zo'n gated community is dat kinderen op straat kunnen spelen. Want je burens gaan je kind niet omver rijden, want het is maar een compound van 10 tot 20 huizen. Dus als je een kind omver rijdt dan is er haat voor de rest van de gemeenschap. Dus ze rijden daar verschrikkelijk veilig. En kinderen spelen daar op straat. Mijn zoon heeft nooit de indruk gehad dat hij enig kind was, want zeker in het begin toen hij thuis kwam van school, dat was: eten, snel naar buiten, spelen op straat, snel naar toilet, terug weg." (Vader, binnenstad)

Verschillende ouders en kinderen die ruimtes delen, benoemen de noodzaak van **diefstalpreventie**. Het probleem van diefstal en in het bijzonder **fietsdiefstal** (fietskarren, bakfietsen, e-bikes, etc.) komt overigens ook meermaals aan bod op het openbaar domein (en met name in bepaalde buurten), wanneer mensen uit rijhuizen door gebrek aan veilige bergruimte genoodzaakt zijn hun fiets op het voetpad achter te laten. In het geval van gedeelde (fietsen)bergingen ligt het probleem er soms in dat anderen de ruimte niet goed afsluiten, waardoor je er moeilijker materiaal (fietsen, speelgoed) veilig kan achterlaten. In sociale huisvesting, waarin dit soort ruimtes dikwijls gedeeld zijn en waar mensen hier (voor dat delen) meestal niet bewust voor kiezen, vormt het beheer van dit soort ruimtes in het bijzonder een uitdaging, dat niet enkel door de bewoners kan opgenomen worden.

"Ik zou het wel gemakkelijk vinden mocht hier zo een hoekje zijn waar alles samen staat en dat iedereen met elkaar kan delen en uitlenen. Ze doen de fietsenstalling niet altijd toe... Er zijn al veel fietsen zonder zadel en zonder wiel, er wordt veel gestolen. Je mag daar dan nog een papier op kleven 'deur sluiten, close the door', in alle talen... Het wordt niet gedaan." (Moeder, appartement in sociaal woongebouw)

Interviewer: "En de co-housing zelf, die heeft een poort he?"

Meisje, 9 jaar: "Ja, die heeft een groene poort. Die gaat vaak dicht. Er is al veel diefstal geweest. Er zijn

al fietsen gestolen. En ook was er eens een mevrouw die gewoon binnen wandelde en niemand wist wie dat was. Ons neefje herkende die wel en die riep "hé ga nu terug", maar dat heeft niet gewerkt, en die heeft gewoon een aantal kleren van mijn mama gestolen, en dat is niet zo fijn."

"We hebben wat pech gehad met de fietsen die gestolen werden, waardoor we wel verplicht werden om de poort dicht te doen. Maar dat doen we ook voor de veiligheid van de kinderen – zeker omdat we nog een kleintje hebben." (Vader, co-housing)

"Je mag niks buiten laten staan want het is weg. Mijn elektrische fiets laat ik binnen staan. Ik wou eventueel een garagebox huren, maar dat is 150 euro en dat is niet betaalbaar." (Vader, rijwoning in de binnenstad)

Fietsen op het woonerf in Zwijnaarde

"We houden ervan dat ze in de eigen tuin spelen omdat we er dan meer zicht op hebben. Maar fietsen mag wel vooraan, in het woonerf."

In Zwijnaarde spraken we met Lieke, die er in de Hutsepotstraat woont met haar partner, peuter en kleuter. De dertien woningen van het private woonerf staan in twee rijen tegenover elkaar georiënteerd, met ertussen een stukje open ruimte. De woningen hebben elk een eigen privétuin aan de achterkant van de woning, waarop het toezicht ook het makkelijkste is, vanuit de open keukens en leefruimte.

Er wonen verschillende gezinnen met in totaal een 15-tal kinderen op het woonerf, en de burens kennen elkaar, wat een vertrouwd gevoel creëert. Lieke weet dat haar burens haar zullen verwittigen als er iets is of ze iets zien gebeuren. Doordat ze de ruimte delen, moeten ze ook samen beslissingen nemen en instaan voor het onderhoud. Dat zorgt voor meer contact, waardoor ze elkaar beter leren kennen. Die gezamenlijke verantwoordelijkheid versterkt het onderlinge vertrouwen en gevoel van veiligheid.

De kinderen spelen samen op het woonerf of bij elkaar thuis. Opvallend is dat deze ruimte – net zoals het privaat woonerf in de Zonder-Naamstraat – nauwelijks is ingericht: er zijn geen niveauverschillen, weinig (en vooral esthetische) beplanting, en geen speeltoestellen. Toch worden ze als ideale, veilige speelplekken gezien. Kinderen spelen er vooral met fietsjes, die bovendien gedeeld worden, wat het spel extra aantrekkelijk maakt.

De gezinnen parkeren hun auto's vooraan op het woonerf, waardoor de speelzone autovrij en veilig is. Belangrijk is ook dat het woonerf doodlopend is: er is geen doorgang voorzien waardoor er eigenlijk geen passage van onbekenden is. Voor de bewoners is dit belangrijk: in het verleden klommen er soms mensen over de draad om via een kortere weg zo de bushalte te bereiken. De omheining is daarop versterkt en verhoogd. Sprekend is ook de discussie die ook in deze groep werd gevoerd over het al dan niet

plaatsen van een poort. In het verleden werd de parking van het woonerf te vaak gebruikt voor parkerende ouders van de nabije school, wat schade en gevaarlijke situaties opleverde. Er is toen voor gekozen om het woonerf niet af te sluiten, maar het gesprek aan te gaan met de schooldirectie, die het systeem van het afzetten van de kinderen daarop heeft gewijzigd. Nu is er sporadisch eens een parkeerder die gebruikt maakt van het privéterrein, zonder dat dit voor problemen zorgt. Dit voorbeeld illustreert dat het soms interessant kan zijn om te zoeken naar een meer beheersmatige of organisatorische oplossing eerder dan een ontwerpmatige of fysiek-ruimtelijke oplossing, zoals het plaatsen van een poort.

3. Veiligheid in de nabije publieke (buiten-)ruimte

Richtvragen

- Kunnen kinderen zich veilig bewegen dankzij beperkt en traag autoverkeer?
- Kunnen kinderen veilig op straat spelen?
- Zijn er buffers tussen woning en straat, zoals een brede stoep of voortuin?
- Is er vanuit de woning zicht en/of auditief contact mogelijk met de aangrenzende buitenruimte?
- Kunnen kinderen zelfstandig gebruik maken van nabijgelegen buitenruimte zonder permanent toezicht, en zijn daar voldoende visuele grenzen of herkenbare structuren aanwezig?
- Wordt het publieke karakter van een ruimte voldoende afgewogen ten opzichte van de nood aan veiligheid, toezicht en afsluitbaarheid?
- Is er rekening gehouden met het nachtelijk gebruik van de buitenruimte en de sporen die dat nalaat voor 'dag-gebruikers' zoals gezinnen met jonge kinderen?
- Hoe kan gedeeld toezicht en burenccontact ingezet worden om de veiligheidsgevoelens te bevorderen?
- Voorkomt het ontwerp en beheer vervuiling en ongewenst gebruik in (speel)ruimtes (bv. via poorten, doordacht afvalbeheer, afsluitbare zones of aangepaste ondergronden)?
- Wordt kinderen de kans geboden om in contact te komen met stedelijkheid op een veilige en geleidelijke manier?
- Welke verhalen leven er in de buurt? Wordt de omgeving als betrouwbaar omschreven? Zijn er 'gevaarlijke personen of plekken' in de buurt?

In de meeste gevallen sluit de woning aan op de straat. **Een veilige straat, waarin de hoeveelheid en de snelheid van autoverkeer beperkt is**, is belangrijk voor kinderen en tieners, hun jongere broers en zussen en hun ouders.

"In ons rijhuis was het vooral ook de straat die daar echt heel druk was. En ik vind dat echt gevaarlijk voor kinderen. Stel dat een vierjarig kind zomaar op straat loopt en er komt plots een auto aan..."
(Meisje, 13 jaar)

"Ja, want als dat zo'n drukke straat is, en mijn klein broertje die gaat buiten, die mag niet alleen, maar als die wat groter wordt, dan kan die alleen naar buiten, maar er kan iets gebeuren als het te druk is." (Jongen, 14 jaar)

Een **buffer** zoals een brede stoep of een voortuin is nodig bij snel en doorgaand verkeer.

*"Ik vind het ook een groot voordeel dat wij een **vrij brede stoep** hebben in de straat. (...) Nu mijn dochter ook stapt, als je op de baan zit, er is nog een redelijke afstand tot de straat, waardoor dat toch een verschil is op die leeftijd, dat ze niet direct op straat loopt."* (Moeder, rijwoning in de binnenstad)

Zie ook verder voor bevindingen m.b.t. **'verkeersveiligheid'** in de bredere omgeving.

We spraken ook ouders waarvan de woning niet aansloot op een (semi-)private, door een aantal ouders gedeelde en soms afgesloten binnenruimte (zie eerder), maar meteen grenst aan een publieke groenzone of parkje. Of het nu de voordeur/voortuin of de achterdeur/achtertuin is die aansluit op de publieke ruimte, dat lijkt niet zoveel uit te maken. De belangrijkste factor lijkt opnieuw de **zichtbaarheid van de buitenruimte vanuit de woning in functie van de mogelijkheid tot toezicht**. Zie kadertekst: *Het (Tolhuis)park als verlengde van de tuin*.

Dat de buitenruimte publiek is en dus **door iedereen gebruikt kan worden, ook 's nachts**, zorgt ervoor dat ouders deze plekken als minder veilig ervaren en bijgevolg ook **meer toezicht** moeten voorzien. Zie kadertekst: *Niet weten wat er 's nachts in de zandbak is beland*.

Het (Tolhuis)park als verlengde van tuin

We spraken met enkele ouders uit de binnenstad wiens tuin grenst aan het Tolhuispark. Ze benoemen het park echt als een **uitbreiding van hun tuin**, die gerust wat kleiner mag zijn als je directe toegang hebt tot een park.

"Ik denk dat één van de grootste pluspunten toch het contact

met het park is, als uitbreiding van de kleine tuin. Onze tuin is wel 45m², dat is redelijk groot voor in de stad. Een tuin mag kleiner zijn als je maar dat park hebt. Vanuit idee dat kinderen buiten kunnen spelen en ook liefst een beetje zelfstandig kunnen zijn in een veilige context. Dus ik hoef ze niet heel de tijd te zien, maar wel dat je weet dat dat park op zich begrensd is."

Het park is een **uitbreiding van de loopruimte voor de kinderen**. De ouders moeten de kinderen **niet altijd vergezellen, materiaal meesleuren**, de kinderen kunnen gemakkelijk zelf over en weer om bv. naar het toilet te gaan.

"Wij zijn daar gaan wonen, specifiek omwille van het park, om loopruimte te hebben voor de kinderen. Toen we nog in de Rabotwijk woonden hadden we wel een park in de buurt, maar dat was al snel 500m wandelen, en met kinderen is dat niet zo waardevol: je moet bagage

samenrapen, je kan niet naar de WC gaan ofzo. En dat kan je in zo'n park wel. Contradictorisch wel, omdat het een heel denses bebouwde wijk is. In een wijk waar heel weinig huizen zijn met buitenruimte, hebben wij én een tuin én een park."

Het Tolhuispark is een redelijk **besloten, semi-afgesloten park** (met hekjes afgesloten voor autoverkeer en je kan er door het poortjessysteem ook met de fiets niet binnen). Het heeft twee in- en uitgangen. Het park heeft zeer **duidelijke grenzen**.

"Het feit dat het afgebakend is, eigenlijk of dat die hekkens er nu staan of niet, er zijn maar twee toegangen. Dus je weet: elk kind waar je iets aan kan uitleggen, kan je de grenzen van het park héél duidelijk maken (2 ingangen). Dus dan gaan ze niet naar buiten. Als dat minder duidelijk is, denk ik dat dat misschien wel minder evident zou zijn. Zeker bij kleuters enzo."

Belangrijk is de ruimtelijke **verkenning** die ouders doen om een **inschatting** te maken **van de veiligheid**: wie is er aanwezig, hoe ligt de ruimte erbij, ...

"Wat ik wel geleerd heb is dat ik altijd eerst een keer mee ga om te kijken hoe het daar is, wat er daar ligt, etc."

Het park is **via de tuin rechtstreeks vanuit de woning toegankelijk** is **én is bij een van de ouders ook zichtbaar vanop de verdieping**, waardoor toezicht kan gehouden worden als kinderen, al op zeer jonge leeftijd, zelfstandig met andere kinderen gaan spelen in het park:

Ouder A: "In dat park kan je ze al zelfstandig in de kleuterklas laten spelen." Ouder B: "Eigenlijk wel he, maar als ik ze 20 minuten niet gehoord heb, dan zou ik al gaan kijken. (zoon is 5 jaar)" A: "Die zijn nog niet zo voorspelbaar. Bij kleuters ga je ze alleen laten spelen maar wil je ze om de tien minuten wel eens gezien hebben. (...) Ik kijk dan, wij hebben een soort bureauruimte die min of meer uitkijkt op het park, dan kijk ik van daaruit eventjes of ze er nog zitten."

Ook het belang van **auditief contact** herkennen deze ouders. Ze benoemen een aantal **verschillen wat betreft belemmerende factoren** tussen de twee woningen:

"...maar dat auditief contact klopt wel. Dat is wel het ideale. Bij ons is het iets te ver. Dat mis je wel, er zit zowat rommel tussen. Er is minder contact tussen onze woning en het park. Onze tuin grenst wel aan het park, maar er zit zo'n luchtkoker tussen van de ondergrondse parking tussen onze tuinen eigenlijk. En daardoor hebben we een heel smalle doorgang en moet je daarachter door. En onze tuin is ommuurd met groen en daarom kan je daar niet door. En jullie [de burens die ook grenzen aan het park] zijn naar achteren gebouwd en wij niet."

Dit voorbeeld illustreert hoe ruimtelijke kwaliteit vaak gerealiseerd wordt op de interactie tussen de verschillende schaalniveaus van wonen. Het toont het belang van de afstemming tussen private (binnen- én buitenruimte) én publieke ruimte, en hoe die de onderlinge relatie mee de woonervaring bepaalt.

Niet weten wat er 's nachts in de zandbak is beland

We spraken met Veronika die met haar partner en jonge dochter woont in een recente woonontwikkeling in de binnenstad (Nieuwland). Hun rijhuis grenst met de voordeur aan een vrij toegankelijk binnengebied met een zeer **open karakter** dat ook als doorgangsruimte fungeert. Er zijn speeltoestellen voor jonge kinderen voorzien, en de woningen kijken uit op het park – twee zaken die door de moeder worden benoemd als pluspunten. Tegelijk brengt deze openheid ook uitdagingen met zich me. In de stad, en zeker in het centrum, ligt er een grote druk op de publieke ruimte: verschillende groepen zijn op zoek naar een plek, zeker in dichtbebouwde buurten. In de binnenstad (en in toenemende mate ook in de kernstad en groeistad) wonen mensen dicht op elkaar, wat zorgt voor de nodige opgaves rond het samenleven, en waarbij de nood toeneemt aan een goed beheer en een goede ondersteuning van dat samenleven. Door de zeer **centrale ligging en de nabijheid van nachtleven** wordt deze publieke ruimte ook 's avonds en 's nachts frequent gebruikt. Dit gebeurt niet alleen door gezinnen met kinderen, maar ook door andere groepen, wier ruimtegebruik niet altijd vanzelfsprekend te combineren valt met dat van jonge gezinnen. Zo vond Veronika al meermaals drugsnaalden in de zandbank bij het speeltoestel, wat haar ertoe aanzette om haar dochter daar niet meer vrij te laten spelen. Het idee dat je niet weet wat er 's nachts in de zandbak is beland, roept bij haar ongerustheid op – zeker omdat kleine kinderen vaak alles in hun mond stoppen. Voor haar zou een alternatieve **ondergrond** zoals rubberen matten niet alleen hygiënischer, maar ook veiliger zijn:

"In front of our house we have the small playground – but it's for children from 1-3 years, for the smallest. And there is sand. And I found out that there were needles everywhere, really one meter from the playground. Since then, I don't like her to play there, because in the sand you don't know what's there. And they put everything in their mouth. With the mat you can avoid a lot of things. (...) It would be a really good playground, also since these small playgrounds, aimed at the smaller children, you don't have a lot of them in the neighbourhood."

Wat Veronika stoort is niet zozeer het gebrek aan zicht of toezicht tijdens het moment zelf, maar om **de sporen van de nacht die in de publieke ruimte achterblijven**. Dat maakt een publieke ruimte die altijd toegankelijk is, **kwetsbaar**. Ook andere ouders geven aan dat het een voordeel is **wanneer een buitenruimte 's nachts afgesloten kan worden** – zoals dat bij een private tuin kan. Voor Veronika is De Tuin van Kina – een publieke speelplek die 's nachts wél afgesloten wordt – daarom haar **"safe space"**: een plek waar ze zich op haar gemak voelt om met haar dochter te zijn, zonder die voortdurende onzekerheid.

Veilig binnen, onzeker buiten: het contrast tussen Bijgaardehof en Bijgaardepark

"Het contrast tussen de veilige bubbel binnen de co-housing en de onveiligheid buiten is groot."

In tegenstelling tot andere co-housingprojecten in Dampoortwijk (kernstad) die dichter bij de straat liggen, is de gedeelde tuin in co-housing Bijgaardehof niet afgesloten met een poort of hekwerk. Het aangrenzende Bijgaardepark, waar kinderen vlot binnen en buiten kunnen lopen, vormt zo het verlengde van de tuin. Waar de tuin wordt ervaren als *een veilige bubbel*: een vertrouwde omgeving waar je iedereen kent en waar vreemden worden aangesproken ("zoek je iets? Kan ik je helpen?"), is het park een zeer stedelijke plek nabij een stationsomgeving, waar de kinderen al op zeer jonge leeftijd in contact komen met diversiteit, onbekenden en problematieken zoals zwerfvuil, druggebruik, psychische kwetsbaarheid, ...

Een jongen uit de co-housing werd recent overvallen in de fietstunnel vlakbij.

"Het contrasteert met het veilige gevoel waarmee kinderen hier opgroeien. Eigenlijk groeien ze hier op in een heel beschermde omgeving waarin ze het normaal vinden dat andere kinderen en volwassenen vertrouwde figuren zijn." (Focusgroep co-housing Bijgaardehof)

"Aan onze tuin is er ook een park waar we ook spelen. Daar wordt wel veel drugs gedeald. Dat is wel jammer. Bij de berg is er een bankje en daar heb ik zelf ook al gezien dat er drugs wordt gedeald. En er zijn daar vaak ook zotte mensen. Die zitten dan hier aan de zijkant op de bankjes."
(Jongen, 9 jaar)

Een moeder uit de co-housing groep schetst tijdens een individueel gesprek hoe er in de groep veel discussie geweest is om poorten of geen poorten te plaatsen, en dat ze blij is dat dit niet gebeurd is; dat het open gelaten is. Ze beschrijft de positieve manier waarop kinderen er volgens haar **op een veilige en begrensde manier in contact komen met stedelijkheid**.

"De tuin is gedeeld tussen bijna 60 units, verdeeld in 3 groepen. Er is een klein parcours voor fietsen en skateboards dat deels doorloopt in het park. Voetballen doen ze daar ook, maar ze komen altijd eerst toestemming vragen en meestal gaat er een volwassene mee. [Naam kind] heeft ook een vriendje in de Nijverheidsstraat, daar gaat hij alleen naartoe aan de andere kant van het park. Het park is openbaar en wordt voor van alles gebruikt — ik laat hem daar niet uren alleen. Er lopen nu eenmaal rare karakters rond, al ben ik zelf niet zo angstig. Je moet kinderen ook sociaal vaardig leren zijn."

“Er was eens een jongetje overvallen aan het fietsbrugje. Dat staat los van onze co-housing, maar het is wel een plek waar rare dingen gebeuren, zo dicht bij het station. Je kan kinderen daar nooit volledig van afschermen. Door in het park te spelen leren ze geleidelijk wat en wie oké is. [Naam kind] herkent de geur van wiet ook al – we fietsen daar elke dag voorbij.”

Doorheen de verschillende gesprekken die we met ouders voerden – zowel binnen als buiten de co-housing – kwamen **toenemende onveiligheidsgevoelens in sommige Gentse parken** regelmatig terug. Het Bijgaardepark werd daarbij meermaals genoemd. Waar het vroeger als een aangename plek werd ervaren, lijkt het park vandaag minder vanzelfsprekend als speel- of ontmoetingsruimte voor kinderen.

“Het Bijgaardepark was vroeger een heel tof parkje, dat is helaas wat een eng park geworden. Er zitten veel mensen die aan het drinken zijn, aan de drugs zitten, er is heel veel vervuiling. Zelfs de kinderen zagen erover, [naam zoon, 10 jaar] wil soms niet gaan omdat het zo ‘vuil’ is, zegt hij.”
(Moeder uit Dampoortwijk)

4. Veiligheid in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Zijn speelplekken doordacht en voldoende afgeschermd van risico's zoals verkeer of water, zonder het speelse of avontuurlijke te beperken?
- Zijn de routes naar nabijgelegen speelplekken veilig voor kinderen?
- Is de ondergrond van speelplekken naast prikkelend en speels ook veilig, comfortabel en hygiënisch?
- Wordt er naast het inschatten van risico's ook rekening gehouden met de speelkwaliteit bij het gebruik van verschillende materialen?
- Wordt vervuiling en gevaarlijk afval op speelplekken actief tegengegaan?
- Wordt in ontwerp en inrichting van publieke ruimte voldoende rekening gehouden met de verkeersveiligheid van kinderen, bijvoorbeeld door het weren of afremmen van snel en zwaar verkeer in kinderrijke zones, en is de schoolomgeving veilig en voldoende afgescheiden? Biedt de omgeving kinderen ook ruimte om veilig te leren fietsen en zich veilig te voelen in het verkeer?
- Wordt zichtbaarheid en veiligheid ook 's nachts verzekerd met doordachte verlichting en zichtbaarheid?
- Hoe wordt omgegaan met gebruik en beleving van plekken op verschillende momenten (dag/nacht, week/weekend)?
- Hoe worden ouders en kinderen zelf betrokken bij het signaleren van onveilige plekken in hun buurt en bij het bedenken van oplossingen?
- Hoe wordt in ontwerp, beleid en beheer sociale veiligheid bevorderd, met aandacht voor mensen die door hun gedrag angst kunnen oproepen, zonder groepen te stigmatiseren of uit te sluiten?
- Zijn er plekken waar ouders hun kinderen ruimtelijk kunnen afschermen (met een hekje of een poortje bv.) van potentiële conflicten of gevaren?

Veilige speelplekken

Ook in de bredere omgeving zijn veilige speelplekken belangrijk voor kind- en jeugdvriendelijk wonen. Een aantal van dezelfde elementen komen hierbij terug.

- Voor jonge kinderen is het belangrijk dat speelruimtes **afgesloten** zijn: opdat ze niet zomaar kunnen weglopen en vooral ook afgescheiden van gevaar in de vorm van **auto- en fietsverkeer, water** (cf. verdrinkingsgevaar). Vanuit dat opzicht wordt er soms gepleit voor meer **gesegmenteerde buitenruimte**, waarin er specifiek voor jongere kinderen afgesloten ruimtes zijn. Dit pleit dan tegen meer multifunctioneel en voor meer **monofunctioneel** gebruik van speelruimtes, zeker voor jonge kinderen.
- **Ook voor tieners** zijn er veilige en aangename speel- en ontmoetingsplekken nodig.
- Ouders wijzen op het belang van een **veilige en hygiënische ondergrond**. Kieselsteentjes zorgen voor open knieën. Matten worden gezien als een alternatief voor speelzand, dat door sommige ouders als onhygiënisch wordt ervaren. Door andere ouders wordt echter de speelkwaliteit van zandbakken benoemd.

“Behalve de steentjes. Als ze vallen liggen hun knieën open.”

“When you travel and you go to big cities you don't have sand anymore in the playgrounds. It is dirty, and you don't know what's there. If you do research everywhere you have the mat.”

- In veel gesprekken met kinderen en ouders werd vervuiling genoemd als een belangrijke reden waarom bepaalde publieke plekken gemeden worden. Zowel in de directe woonomgeving als elders in de stad worden speelplekken als ongeschikt ervaren door **gebrek aan netheid, hygiëne en structureel onderhoud**.

Kinderen geven aan dat ze op zich graag buiten spelen, maar dat blikjes, pampers of uitwerpselen de sfeer bederven. Ook het vinden van gevaarlijk of onhygiënisch afval zoals drugsspuiten, condooms of tampons roept afkeer en bezorgdheid op. In sommige gevallen wordt melding gemaakt van risicovolle stoffen zoals lachgas of ammoniak. Zulke ervaringen ondergraven het vertrouwen in publieke ruimte als veilige en aangename plek voor kinderen.

“Mijn kind laten spelen op een publiek speelterrein hangt voor mij sterk samen met hoe dat onderhouden is. Het moet er proper zijn. Overal in Gent is er veel zwerfvuil. Daar moeten ze iets aan doen. De dingen moeten ook intact zijn.”

*“We waren op vakantie in Hamburg, en dat is echt een mega-kindvriendelijke stad. De parken daar waren echt zo ingericht - sommige delen waren helemaal alleen voor de kinderen. Een stuk speeltuin voor de grote kinderen, een stuk voor de kleine kinderen. Een hekje rond. Ik weet dat dat niet zo mooi is, maar mega tof voor de ouders. Met een kinderslotje. En dus ge moogt daar niet in drinken, geen honden. Ik weet dat dat allemaal veel regels zijn, maar... Op dat moment als ouder denk je: yes! Want daar liggen geen lege flesjes bier, geen hondenkak, geen vuiligheid, geen dronken mensen. **Kinderen kunnen niet ontsnappen, die zitten veilig, kunnen niet omver gereden worden door fietsers ofzo.**”*

Verschillende parken (in de binnenstad), verschillende kwaliteiten

Baudelohof: tussen doorgang en speelplek

Het Baudelopark in de Gentse binnenstad is **populair** dankzij zijn **centrale ligging**, de vlotte **bereikbaarheid** en de aanwezigheid van **speeltoestellen**. Toch ervaren veel ouders het park niet als een veilige of aangename plek om met jonge kinderen te vertoeven. Een belangrijk knelpunt is de **fietsdoorgang**: fietsers en voetgangers delen dezelfde route, wat leidt tot druk en snel fietsverkeer. Het speelterrein ligt wel iets lager dan het fietspad, wat enigszins helpt, maar de **afscheiding** blijft **beperkt**. De speeltoestellen zijn bovendien vooral gericht op **grotere kinderen**. Voor de jongsten blijft enkel de zandbak over, maar die is niet altijd veilig of hygiënisch genoeg. Ook de **nabijheid van het water** baart ouders zorgen. Daarnaast zijn er **signalen van sociale onveiligheid**: zwerfvuil, drugsspuiten en de aanwezigheid van dak- en thuislozen maken dat ouders zich er niet altijd op hun gemak voelen. Veel ouders beschrijven het park als een plek waar je vooral passeert, niet blijft.

“Want in het Baudelo is het ook wel een fietsdoorgang. Het zit wel een klein beetje dieper, wat wel scheelt omdat ze zo niet direct op die fietspaden lopen, maar ze fietsen daar redelijk snel ook door en daar moet je wel een beetje opletten.” (Moeder, binnenstad)

"Baudelopark bijvoorbeeld vind ik echt geen aangenaam park om in te zitten met mijn kinderen. Ze fietsen daar supersnel, het is niet afgebakend, iedereen zit daar zo'n beetje."

"Ik moet de hele tijd de kinderen roepen dat ze moeten oppassen voor fietsers, en dan dat water. Je voelt zo dat de parken niet gericht zijn op kinderen."

"Mijn dochter van twee heeft daar niks om te spelen."

(Focusgroep ouders uit de binnenstad)

"Het is een fijn park en het is ook nieuw aangelegd, maar qua speeltuin is het wel meer op grotere kinderen gericht. Dus dat merk ik wel, op het niveau van mijn dochter, is het nog wat te moeilijk, zo in die zandbak spelen doet ze dan. We gaan daar wel een keer zitten, maar eerder passeren, eerder als doorgang, of als we gaan wandelen." (Moeder, binnenstad)

Maaseikplein: veilige speelruimte voor de allerkleinsten

Het pleintje aan het Maaseikplein (bij de Sint-Baafskathedraal) wordt door ouders gewaardeerd als een **kindvriendelijke en overzichtelijke plek in het hart van de stad**. De speeltoestellen zijn aangepast aan **jonge kinderen**, met onder andere populaire kleine trampolines. Het terrein is volledig **omheind en afgesloten van verkeer**, waardoor kinderen vrij kunnen spelen **zonder risico om weg te lopen**. Voor ouders is het bovendien **aangenaam zitten** vlak naast de speelzone, wat het **toezicht** vergemakkelijkt. De **nabijheid van horecazaken** maakt het parkje ook een aantrekkelijke plek om even te pauzeren tijdens een stadsbezoek.

"Het parkje aan Sint-Baafs, met die trampolines, dat is wel heel tof, omdat dat wel zo echt voor haar leeftijd ook heel gericht is. Je zit direct in het centrum en ook dichtbij horecazaken. (...) Die trampolines, die vindt ze heel leuk. Dat is ook volledig omheind, die trampolinekes. Het is een redelijk groot stuk en het heeft juist zo een ingang die open staat en dan is er een volledig hekken rond. Dat is wel aangenaam, je kan daar vlakbij zitten." (Moeder, binnenstad)

“Verkeersveiligheid is écht een ding... Je hebt veiligheid en veiligheidsperceptie, maar verkeer is wel niet te ontkennen als iets waar rekening mee gehouden moet worden.” (Vader)

Verkeersveiligheid

Verschillende elementen worden door ouders en kinderen benoemd rond verkeersveiligheid:

- Er zijn **meer verkeer, meer verkeersstromen** (bussen, brommers, trammen en dus tramsporen, fietsers, ...) **en meer verkeersonveiligheid in de binnenstad t.o.v. de groeistad.**

“Ja Sint-Jacobs met die bussen en die brommers en die fietsen. Niemand kijkt uit.”

“(…) dat is een shortcut, daar vliegen ze door. (...) Heel snel, heel veel, heel luid.”

- In de **kernstad** lijkt verkeersveiligheid niet minder een probleem: druk verkeer en steenwegen.

“De steenweg is geen veilige omgeving voor kinderen. Het is geen goede omgeving om te fietsen als kind.”

- In de **groeistad** ervaren ouders het verkeer over het algemeen als veiliger. Het **nieuwe mobiliteitsplan** lijkt daar duidelijk effect op te hebben, waardoor veel buurten als relatief verkeersveilig worden gezien. Ouders geven aan dat je natuurlijk overal met jonge kinderen goed moet opletten, maar dat de situatie over het algemeen verbeterd is. Ook kinderen merken de verbeteringen op.

“Mobiliteit... dat is overal waar je met jonge kinderen de baan op gaat. Het is gewoon echt opletten.

Het is veel verbeterd met het mobiliteitsplan, vind ik.”

“Ik fiets echt niet graag in het stad. Auto's zijn echt gevaarlijk. Er zijn ook geen deftige fietspaden, en dat heb je bv. wel in Merelbeke. Iedereen gaat zomaar door elkaar en je moet overal ogen hebben, en dat heb ik niet.”

“Het dorpsplein is wel na het wijkmobiliteitsplan veiliger geworden daar. Omdat er minder auto's rijden.” (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde)

- Sommige ouders die we spraken zijn **heel erg betrokken op het thema** van verkeersveiligheid: ze verzamelen hier zelf kennis over, staan hiervoor ‘op de barricaden’, zoeken actief samenwerking op met de stad, ...

“Scheiden van richting, massa en snelheid. Dat zijn de drie – in wetenschappelijk onderzoek, wat je moet doen. Terwijl er nu een tendens is naar samen brengen van iedereen. Dat is begrijpelijk – kleine smalle wegen laten niet alles toe maar het zou mogelijk moeten zijn om te scheiden als je keuzes maakt. En die keuzes worden nog niet doorgetrokken.” (Vader, binnenstad)

- Verschillende ouders benoemen verkeersveiligheid als beperkend voor bewegingsvrijheid van kinderen en tieners. **Gent heeft de potentie in zich om een échte fietsstad te zijn, die de individuele mobiliteit van kinderen ondersteunt.** Er wordt vergeleken met andere steden: Gent doet het al goed in vergelijking met andere steden, maar sommige andere steden doen het nog beter, en de huidige infrastructuur maakt de zelfstandige mobiliteit van kinderen nog onvoldoende mogelijk.

“Ik denk dat ik ongeveer alle steden van Vlaanderen ken. Ik wou absoluut wonen in een stad waar je kan fietsen, want er is een heel grote correlatie van geluk van kinderen en autonomie. (...) Fietsinfrastructuur op maat van kinderen ontbreekt hier nog: Gent is nog geen fietsstad voor een

kind van twaalf. (...) De hoofddoodsoorzaak van zijn leeftijd is autoverkeer. Het is echt het grootste probleem. En ik drijf het zelfs zover dat ik aan het overwegen ben om te verhuizen omdat Gent twee keer zoveel dode fietsers heeft voor zijn leeftijd dan bijvoorbeeld Mechelen." (Vader, binnenstad)

"Gent is een heel leefbare stad. Ik ben geen fan van de tramsporen want ik fiets veel, maar het is een heel fietsbare stad, daar houd ik van." (Moeder, kernstad)

- **Verkeersveiligheid betekent voor ouders iets anders naargelang de leeftijd van hun kind.** Een jong kind kan nog niet alleen veilig de straat oversteken of zelfstandig de weg gebruiken. Zoals een ouder uit de focusgroep in de binnenstad aangeeft:
"Je kan een kind pas alleen laten gaan als die snapt wat een rood licht is... En dat is nog niet zo snel. Iemand van twee of drie moet je niet loslaten. Mijn dochtertje van vier, dat gaat pas binnen drie à vier jaar zijn..." Dit benadrukt het belang van afgestemde verkeersveiligheid en toezicht, aangepast aan de ontwikkelingsfase van elk kind.

Zeer concrete maatregelen in functie van verkeersveiligheid die door ouders en kinderen worden benoemd zijn:

- **Belang van veilige routes, met gescheiden verkeersstromen: een gedeelde verantwoordelijkheid.** Voor ouders is het een belangrijke taak om de veiligste route voor hun kinderen te vinden. Tegelijkertijd ligt bij de stad de opdracht om veilige, goed doordachte routes aan te bieden, zodat kinderen zich veilig kunnen verplaatsen. Zoals ouders uit de binnenstad aangeven:

"Je hebt wel fietssuggestiestroken, maar eigenlijk is dat gevaarlijk. Als je daar dan kinderen ziet rijden met die bussen..."

"De keuze is snel gemaakt, hè. Je laat ze door de binnenstraatjes van de stad gaan. Dat is de opdracht als ouder: routes te vinden die veilig zijn. De stadsopdracht zou moeten zijn om genoeg veilige routes over lange trajecten te hebben."

Daarnaast is het belangrijk dat voetgangers- en fietsinfrastructuur duidelijk gescheiden worden van het autoverkeer. Zoals een vader uitlegt:

"Wat de stad kan doen om die autonomie te vergroten is inzetten op voetgangersinfrastructuur. En aparte fietsinfrastructuur. Een soort 'kindernetwerk' dat afgescheiden is van auto's, van geparkeerde auto's. Een probleem is ook dat de fietsinfrastructuur aan de verkeerde kant van de auto's wordt aangelegd. Je hebt het voetpad, dan geparkeerde auto's, dan fietspad, en dan rijdende auto's. Daardoor is de kans groter dat je een deur tegen je krijgt en op de rijweg terechtkomt."

- **Goed verlichte routes 's avonds en 's nachts.** Veilige routes voor kinderen en tieners zijn niet alleen belangrijk overdag, maar ook in het donker.

"Misschien betere fietspaden. En 's nachts dat de lichten niet uitgaan. Als je van een fuif moet terugfietsen naar huis, dat is wel niet zo tof." (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

- **Voldoende brede, afgescheiden fietspaden**
- **Belang van veilige voetpaden en oversteekplaatsen voor voetgangers**
- **Veiligheid van plekken waar auto's en fietsers elkaar kruisen**
- **Kinderen en tieners benoemen zelf ook drukke straten met veel auto's, veel files en gevaarlijke verkeersknooppunten (zoals Dampoort).**

"Wat ik niet goed vind is dat er veel auto's zijn en dat er weinig groen is."

Voelen jullie zich altijd welkom en op je gemak in de ruimte? "Nee... Gewoon, dat er veel auto's zijn en dat is gewoon gevaarlijk omdat ik in een heel drukke straat woon."

"Slecht: ik woon niet ver van Dampoort, en er zijn daar veel auto's."

- Er moet voldoende ruimte zijn voor fietsers en minder ruimte voor auto's, zodat kinderen zich veiliger en vrijer kunnen verplaatsen. Kinderen ervaren autoverkeer vaak als een hindernis of barrière in hun dagelijkse omgeving. Ze moeten vaak lang wachten voordat ze veilig kunnen oversteken, wat frustrerend kan zijn. Zo vertelt een kind:

"Een straat verder is er heel veel file, en als ik van school terugkom, moet ik heel de tijd wachten op auto's die voorbij rijden. Dat vind ik echt irritant."

- Snelheidsremmers en snelheidsbeperkingen voor auto's (zoals zone 30): auto's rijden te snel, ook al zijn er verkeersbeperkingen.

"Er wordt mega snel met auto's gereden, er staat dat ze maar 30 mogen, maar ze gaan heel snel" (Wordt nog 4 keer door kinderen ingevuld op de negatieve smileys ☹️ in dit klasgesprek)

*"Misschien dat de auto's een beetje trager gaan, want bij mijn straat gaan die echt snel. Er is ook een verkeersbord dat ze 30 km/uur mogen rijden, maar niemand volgt dat. Dat is ook naast de brug die ze nu opnieuw aan het maken zijn, zo aan Meulestede. En onze straat is zo een **sluipweg**, en dat is ook echt **druk**. Dat is meestal 's ochtends en 's avonds als mensen uit werk gaan, dan is dat echt **vol**."*

"Ik vind dat hier al vree goed is. Overal zone 30 enzo." "Er zijn ook minder auto's die rijden in Zwijnaarde ten opzichte van Gent he. Dat is goed, veiliger." "In Zwijnaarde is alles zone 30." "In Zwijnaarde is alles perfect."

- Verkeersmaatregelen die fietsers voorrang geven op de auto's zoals een **fietsstraat** ("Zo zones waar de auto achter de fietser moet blijven."). **Daarnaast is het belangrijk dat verkeersregels (rond snelheid, fietsstraten) worden gerespecteerd** (want kinderen geven aan dat dit nu niet altijd het geval is).
- **Onveiligheid door zwaar vrachtverkeer** (o.a. van bedrijven in de buurt).

"In deze straat is het goed en veilig want het is een fietsstraat – maar bij mij thuis een beetje verder daar is fabriek waar allemaal camions naartoe gaan van Coolblue, Delhaize, van grote ketenen, en dat is een gevaarlijke bocht want je ziet niks, en als je dan met de fiets bent is dat gevaarlijk" (Groepsgesprek kinderen Zwijnaarde)

- Kinderen waarderen in de stad: een rustige straat waar je zelfstandig mag stappen of fietsen. In de binnenstad en de kernstad wordt er niet of amper op straat gespeeld. Tijdens rustige momenten en in rustige straten wordt er uitzonderlijk eens gevoetbald op straat. In de groeistad kan je wél nog op straat spelen in sommige straten en wijken.

"In de tuin, maar niet op de straat. Ik zie soms wel kinderen zo voetballen, maar dat is meestal in de middag, als er niet zoveel auto's zijn." (Meisje, kernstad)

*"Zijn er soms mensen die spelen op straat?" "Vroeger wel maar nu niet meer. Vroeger ging ik met mijn broer en paar anderen, toen het park nog niet bestond, wij speelden op straat voetbal, **als er een auto kwam gingen we opzij en dan deden we verder**." (Jongen, kernstad)*

"Ik ben fier op mijn huis omdat wij een doodlopende straat hebben. Als kind kan je eigenlijk altijd wel op straat spelen. Het is niet dat wij echt last hebben van auto's ofzo. In het technologiepark aan de overkant van de straat kan je ook spelen, en dat is wel leuk om naar te kijken." (Jongen, groeistad)

"En speel je vaak buiten?" "Ik speel soms op straat. Want het is daar wel rustig als daar geen auto is." (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde)

- Kinderen waarderen het ook als ze alleen naar school kunnen gaan en er dus veilige routes zijn naar school, met veilige schoolomgevingen.

"Is het leuk om te fietsen in de wijk?" "Ja, ik ken het daar al mega goed. Ik ben vandaag ook alleen naar school gegaan met mijn broer en dat was ook wel gezellig en cool. Het was de tweede keer dat ik dat mocht doen, de andere keer was ik helemaal alleen." "Amai, en mag je dat helemaal doen?"

"Ja." "En moet je dan soms oversteken?" "Ja, ik denk drie keertjes. Maar in de Schoolstraat is dat niet echt gevaarlijk meer. Je moet dan wel nog steeds opletten. De andere moet je gewoon goed kijken." (Meisje, 9 jaar, kernstad)

- Er zijn verschillende kinderen en tieners die aangeven dat ze niet kunnen en willen fietsen omdat ze het te gevaarlijk vinden. Sommigen zijn in het verleden gevallen, anderen ervaren het drukke verkeer als bedreigend. Een 13-jarig meisje vertelt:

"Vroeger heb ik wel proberen fietsen en ik was erg gevallen. Op een fiets is dat ook wel echt gevaarlijk: je kan makkelijk vallen en ook auto's kunnen jou aanrijden. Ik zie op het nieuws vaak dat auto's mensen aanrijden. In Wondelgem is het wel wat minder druk dan in Gent, maar het blijft gevaarlijk: overal is het gevaarlijk om te fietsen. Ik ga liever te voet of met de bus."

- Het gaat ook over snelle fietsers, e-bikes of speedbikes/speedpedelecs en ook het leren fietsen wordt benoemd als gevaarlijk.

"Gent is ervan bewust en fietsen wordt gestimuleerd, maar zelf onder fietsers is het niet altijd veilig. Zeker om te leren fietsen is het gevaarlijk. Speedpedelecs houden zich ook niet aan de snelheden. Ik denk ook zeker voor ouders dat dat soms moeilijk is om zich te verhouden tot al die dingen. Want alles moet heel de tijd sneller." (Vader, kernstad)

"Speedpedelecs: tegenwoordig is dat ook gevaarlijk want die rijden dan op het fietspad en kijken niet uit voor andere fietsers, vinden dat ze altijd voorrang hebben. Dat kan voor redelijk heftige ongevallen zorgen." (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

- Er is ook werk aan de mentaliteit van mensen die 'cruisen', racen, kortom: overmatig snel rijden met de auto in de stad.

"Als het gaat over verkeersveiligheid in Gent dan is er nog veel werk aan, er zijn nog veel auto's. Je ziet dat sommige mensen gewoon aan het cruisen zijn, niet om naar de Colruyt te gaan. Die zijn zich er niet van bewust dat er een verkeersprobleem is."

- Hinderende infrastructuur (paaltjes etc.):

"Als wij onze wijk in of uit willen rijden dan is er een paaltje en daardoor kan je je bocht niet goed nemen. Ik ben al bijna op straat beland daardoor."

Sociale onveiligheid

Sociale onveiligheid wordt volgens gezinnen met kinderen meestal veroorzaakt door:

- De aanwezigheid van en de confrontatie met 'vreemde' of 'enge' mensen (meestal mannen) die zich volgens kinderen, tieners en hun ouders 'raar' gedragen;
 - mensen die **dronken** zijn of **drugs gebruiken en dealen**,
 - Problematiek van druggebruik lijkt zeer groot; alsof elk Gents park ingenomen wordt door druggebruikers (of de naalden en spuiten die ze er achterlaten)
"Ja maar je kan ze niet zomaar vrij loslaten in dat park, als je weet van: als die een spuit vastpakken en daarmee gaan spelen, oei oei..." (Focusgroep met ouders uit de binnenstad)
 - mensen die **dak- en thuisloos** zijn en schuilen, soms op straat liggen te slapen,
 - *"Die [daklozen] staan op de hoek van de straat te wachten tot het [de voorziening] open gaat, een beetje te schuilen. (...) De mensen die helpen zijn daar van 9 to 5 – maar die mensen [daklozen] zijn daar altijd. En dat is naar kindvriendelijkheid soms wel moeilijk." (Focusgroep met ouders uit de binnenstad)*
 - mensen met **psychische kwetsbaarheden** die roepen etc.

- groepen ‘hangjongeren’ die soms met **vandalisme** worden geassocieerd.
 - *“(…) dat was goed, jongeren konden daar ook terecht omdat ze niet wisten wat te doen, dan konden ze daar snookeren en pingpongen, maar er is veel vandalisme en hangjongeren na sluitingstijd, soms breken ze ramen. Dat zorgt voor een gevoel van onveiligheid. (Moeder, kernstad)*
 - *“In Merelbeke aan de kerk.” “Hangjongeren zitten daar altijd. Gewoon achter de kerk.” “Een grote groep.” “De bib ook gewoon, omdat je daar soms echt inderdaad groepen ziet waarvan je denkt, ik moet daar niet te veel bijlopen ofzo.” (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*
- **Verstopte hoekjes met weinig doorgang en sociale controle, stationsomgevingen of andere zeer stedelijke omgevingen, onveiligheidsgevoelens door gesloten karakter van een plek, onveiligheidsgevoelens door aanwezigheid van water**
 - *“Hier mag ik ook gaan. Maar ik vertrouw het daar niet zo goed. Want het loopt daar dood en daarnaast staat er zo een bos.” (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde)*
 - *“De Dreef hier in Zwijnaarde is een soort bos, langs twee kanten bomen, en je kan daar doorwandelen. Het is daar heel donker, er staan daar weinig lichten. Vreemde mensen ook. Mensen die daar zo ’s avonds lopen. Overdag is dat heel mooi om daar te lopen, maar ’s avonds is dat vree eng om daardoor te gaan. Dat lijkt zo oneindig.” Ook altijd als ik van vrienden van Merelbeke kom, dan zeggen mijn ouders ‘je moet niet langs de dreef rijden, rijd er rond. Omdat daar ander volk rondloopt.” (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*
 - *“De Schelde, ’s nachts. In het donker, aan dat water. Na een feest ofzo, om daar alleen te fietsen, je kan altijd in het water vallen. Je bent daar dan alleen en je kent niemand. En ook het kerkhof: overdag vind ik dat niet erg, maar ik weet niet of ik er ’s nachts alleen zou komen.” (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*
- **Gebrekkige verlichting.** Tieners benoemen heel duidelijk een onveiligheidsgevoel ’s avonds, als het donker is, zeker bij onvoldoende verlichte omgevingen. Ze durven of mogen ’s avonds en ’s nachts niet meer buiten komen. Verlichting is belangrijk in de zeer directe woonomgeving (rond het gebouw, op straat), maar ook verderop in de stad, goed verlichte routes etc.
 - *“Ik durf niet ’s nachts naar mijn huis gaan”*
 - *“Bij mij, in mijn straat, sommige straatlampen die werken niet. Dan wordt dat echt donker en kan je niet goed zien.”*
 - *“Bij mij, waar ik woon, de straatlampen die werken niet zo goed dus het is ook wel meestal donker. We vragen of ze de straatlampen kunnen fixen, maar ze doen dat niet. Ik voel me dan meer onveilig als het donker is want ik zie dan ook niet zo goed. Ik zou liever een beetje meer licht hebben om beter te kunnen zien en me veiliger voelen.”*
- **Stadslawaai,** zoals luide muziek (uit auto’s), bommetjes (met Nieuwjaar), brommers, etc. Een rustige omgeving (ook zonder last van autostradegeluiden etc.) wordt als veiliger ervaren.
 - *“Bij ons is dat ook, in het Baudelopark wordt er keiveel gefeest, ’s nachts keiveel lawaai, ’s nachts bellen de burens bijna elke keer de politie. Versterkte muziek ook: jongens die boxen meenemen, die gaan zwemmen...” (Focusgroep met ouders uit de binnenstad)*

De problematiek van sociale onveiligheid komt verschillend tot uiting in de verschillende Gentse wijken:

- In de binnenstad
 - wonen mensen dichter bij elkaar wonen,
 - is er (in verhouding) minder open(bare) ruimte,
 - zijn mensen meer aangewezen op de openbare ruimte en voorzieningen (omwille van kleinere private binnen- en buitenruimtes)
 - is er meer diversiteit; meer groepen (waarmee men geconfronteerd wordt en die gebruik willen maken van minder beschikbare ruimte),
 - waardoor er sneller frictie ontstaat en er meer moet ingezet worden op veiligheid en veiligheidsgevoelens in de publieke ruimte.

- De parken worden benoemd als ‘overgebruikt en geclaimd’: de ruimte en het veiligheidsgevoel in de stad staan onder druk. In het bijzonder in de binnenstad (nog anoniemer en stedelijker dan de kernstad), maar in toenemende mate ook in de kernstad en de groeistad.
 - *“Problemen zoals drugs, vuiligheid, honden: dat merk je ook in Wondelgem. Je hebt eigenlijk dezelfde dingen, alleen wonen daar veel minder mensen rond waardoor ze nog minder gezien worden. Dus het valt wat meer op omdat we dichter bij elkaar wonen.” (Focusgroep met ouders uit de binnenstad)*
 - *“Mensen die beginnen roepen dat mijn kinderen soms bang zijn. Dus gezinsvriendelijkheid gaat soms ver, tot op dat niveau. Je kan op het eerste zicht een perfect gezinsvriendelijke woning hebben. In een parkomgeving, we kunnen op dat vlak echt niet klagen. Maar rondom horen we veel lawaai van ambulances, van Sint-Lucas, en mensen die in psychose gaan in het park. “Papa ik ben bang, die meneer is aan het roepen”. Dat zijn kleine dingetjes die maken dat je zegt: “oei, ik had misschien liever een kavel gehad in Wondelgem”. Daar hoor je hoogstens een grasmachine. Maar... Niks is perfect.” (Focusgroep met ouders uit de binnenstad)*
 - *Als we spreken over veiligheid, los van verkeersveiligheid, waarover gaat dat? “Marginaliteit. Gewoon, geweld op het straat enzo.” “Bij mijn papa woon ik in Gent. Als ik daar op straat woon ’s avonds vind ik dat onveilig, want daar zijn sneller zatte mensen op straat dan in Zwijnaarde.” “Ik vind de dreef en de Overpoort eng. Soms als ik van mijn moeder naar mijn vader ga, dan passeer ik daar met de bus. Al die zatte mensen...” (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*

De tramhalte aan de bib in Zwijnaarde: exemplarisch voor onveiligheidsgevoelens door toenemende verstedelijking

Als we het tijdens een groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde hebben over onveiligheid en enge plekken, wordt steevast de bib genoemd. Er is daar een tramhalte waar ‘vreemde mensen’ toekomen en rondhangen, en er gaan verhalen de ronde over vandalisme. De link met de tram is uitgesproken en opvallend: langs deze weg worden er mensen ‘van Gent’, ‘van buitenaf’ binnengebracht in het anders zo dorpse, vertrouwde Zwijnaarde.

“Aan de bib: de tram stopt daar en er stopt daar veel volk, ’s avonds. Veel mensen chillen daar ook zo ’s avonds.” “Er is daar toch al iets gebeurd?” “Gewoon verhalen waarvan je hoort dat er daar iets gebeurd.” “Die mensen van de bib en de sporthal, dat is daar ook bij, dat pleintje enzo, hebben gevraagd of wij hier gisterenavond waren. Ze vertellen dan wat er allemaal gebeurd is. Het zal wel echt gewoon echt zijn.”

"In de nacht aan de bib. Er loopt daar altijd wel iemand, groepjes enzo. Dan denk ik: beter rap weg zijn hier." Zijn dat dan mensen die je niet kent? "Grotendeels ken ik die niet, maar veel ken ik wel." "Dat is ook een beetje het ding van die tram. Mensen komen van Gent en blijven daar hangen. Meestal zijn dat mensen die we niet kennen, en zo van die jongeren."

- Kinderen en tieners uit de binnenstad en kernstad worden zeer direct geconfronteerd met problematieken zoals dakloosheid, druggebruik en openbaar dronkenschap, **in de directe woonomgeving**. *"Er wonen drugdealers naast mij..." "Er lag iemand die zat was voor mijn deur, op de trap."* Ze maken zelf een inschatting van het gevaar: het is niet zo dat ze zich altijd onveilig voelen, maar vaak, zeker als het donker is, is het wel wat eng. *"Er slapen mensen op straat, da's eng." "Soms, gelijk hier in Gent heb ik al zatte mannen zien lopen enzo."* *"Er zijn echt veel dronken mensen. Het is zo donker en ik wil naar huis gaan, dan zijn er altijd dronken mensen. Niet onveilig, maar het is gewoon een beetje eng."* Ook heel jonge kinderen getuigen: *"Er zijn ook heel veel Drugsdealers. – Ik heb één keer gezien dat dat echt gebeurde en dat was heel eng."* *"Er zijn soms rare mensen die heel zat zijn ofzo."* Sommige plekken ontwijkt men omdat ze als te gevaarlijk beschouwd worden, gebaseerd op eigen ervaringen of verhalen die leven. *"Want er zijn plekken in Gent bijvoorbeeld in Gent Zuidpark. Ik wil daar gaan, maar ik ben daar bang voor. Want er zijn daar veel drugsdealers. Mijn tweelingzus gaat naar OLVI aan de Zuid. Als zij thuis komt en ik vraag hoe het geweest is, dan vertelt ze dat er politie geweest is en dat ze naar het Zuidpark geweest was en er waren veel drugsdealers. En die drugs rookten en zo."* (Meisje, 13 jaar)
- Kinderen en ouders benoemen een duidelijk verschil tussen het centrum van Gent (dat anoniemer is) en de meer landelijke wijken (waar er sprake is van een 'dorpsgevoel' en je meer mensen kent). **Het sociale veiligheidsgevoel is groter in de groeistad**, en dat is absoluut ook een reden waarom gezinnen ervoor kiezen om hier te wonen.
 - *"In Gent lopen er veel meer mensen dan in mijn straat enzo. Daar is het meer drukker. Daar voel ik mij minder goed bij, want dan ben ik bang dat er iets gaat gebeuren ofzo."* (Tieners, Zwijnaarde)
 - *"Ik woon daar al zo lang en dat is zo een vertrouwde gemeente. Als je daar niets hebt tegengekomen ofzo. Dan is dat anders om naar hier te komen."* (Tieners, Zwijnaarde)
 - *"We kennen elkaar goed; dat is de laatste jaren gegroeid omdat we zo'n hechte groep hier op school zijn geworden. Maar daarnaast voelt het ook gewoon veilig omdat je veel mensen kent. Bij ons is het een rustige straat waar het veilig voelt om de kinderen op straat te laten spelen. Het voelt veilig omdat we elkaar kennen, omdat we elkaar vertrouwen, ja."* (Ouders, Zwijnaarde)
 - *"Mijn vorige buurt was niet de meest betrouwbare buurt. Het gebeurde daar wel veel zaken. Ik heb me daar nooit onveilig gevoeld, maar veel mensen op bezoek vonden het toch wat ongemakkelijk. (...) "Er woonden daar wel veel sociale gevallen. Ik heb mij nooit onveilig gevoeld. Maar het was ook geen buurt waar ik mijn dochter zomaar zou laten gaan spelen."* (Moeder uit groeistad over oude buurt in kernstad)
 - *"Ik denk dat het ook makkelijker is om je in een kleinere, rustigere gemeente (zoals Zwijnaarde of Merelbeke) veilig te voelen dan in een stad als Gent. Als ik op straat loop en er gebeurt iets, kan ik overal wel ergens aanbellen bij iemand die ik ken. In een stad als Gent, is dat niet mogelijk."* *"Het is in Zwijnaarde veiliger omdat je meer mensen kent."* (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

We merken doorheen de gesprekken een duidelijk **genderverschil** wat betreft sociale veiligheid:

- Hoewel ook jongens zich dikwijls onveilig voelen in de stad, horen we dit signaal opvallend vaker bij **meisjes en vrouwen**. Ze vertellen over ongewenst gedrag van andere mensen (vervelende blikken, aangesproken worden, nagekeken worden, achtervolgd worden, ...) en de gevoelens van onveiligheid die dit met zich meebrengt.
 - *"Ik draag een hoofddoek en soms kijken mensen vies naar mij omdat ik dat draag, en je voelt jou niet welkom."*
 - *"Soms rare mannen die ons zo achtervolgen."*
 - *"Bij sommige meisjes, die kijken altijd zo raar en gaan judgen."*
 - *Een meisje (13 jaar) had eens met een vriendin afgesproken om te wandelen. Nadat ze haar naar huis had gebracht, omdat ze niet alleen naar huis durfde, liep ze voorbij een parkje in haar straat. Daar stond plots een oude man die naar haar stond te lachen. Ze keek dan achterom om te zien of die bleef kijken. En dan maakte hij een beweging (die ze voordoet). En dan is ze naar huis gerend. Dat is al vaker gebeurd.*
 - *'s avonds ga je dus niet te veel buiten? "Nee, we zitten nog altijd aan de Dampoort. Dat is één van de armste buurten waar ik al gewoond heb. Daarom pas ik toch een beetje op, als vrouw alleen toch zeker. Het kan wel gevaarlijk zijn. En het is hier stekkendonker he. De mensen van de boten zullen het wel gezien hebben, zeker als je ze kent. Dat is één kliek."* (Alleenstaande moeder, Nieuwe Dokken)
- Ook ouders geven aan een **meer beschermende houding te hebben ten opzichte van hun dochters**.

"De parken hier zijn overgebruikt en geclaimd. Ook daklozen, dat is een probleem in de wijk. Dat maakt dat je een onveiligheidsgevoel zou kunnen hebben. Ik wandel bv. elke dag door de donker, maar ik zou bv. nooit mijn dochter daar laten lopen in het donker. Inderdaad heel veel hoeken en kanten. Geen uitwegen." (Focusgroep met ouders uit de binnenstad)

- **De mensen die als onveilig worden ervaren** (omdat ze zich vreemd gedragen, omdat ze de meisjes aanspreken, ...) **zijn ook meestal mannen**.
- Veiligheidsgevoelens worden ook beïnvloed door wat er elders gebeurt in de wereld en wat men daar via de media over hoort.

"En bij Turkije is er ook veel dingen gebeurd... Zo veel vrouwen zijn dood daar. En als ik naar school ga, schrijf ik direct naar mijn mama zodat ze niet panikeert. Ik stuur een berichtje of ik bel mijn mama soms dat ik veilig op school ben. Dus hier in Gent voel je je soms ook wel een beetje onveilig? Nee eigenlijk niet zoveel. Ik voel mij veilig, maar als ik moe ben enzo, en als ik zo rondkijk, dan krijg ik wel paniek een beetje, dat er iets zou kunnen gebeuren. En dat is vooral omdat er rare mensen zijn? Ja. En in Rabot zijn er veel jongens, en ze drinken soms, daardoor."
(Meisje, Rabot, spreekt thuis Turks en Nederlands)

- De ervaringen en vragen rond publiek sanitair en babyvoorzieningen sluiten hierbij aan en worden besproken onder 'comfort & gezondheid in de stad', maar gaan ook over je als vrouw comfortabel en veilig voelen in de publieke ruimte.

TOEGANKELIJKHEID & GRENZEN

De mate waarin de woning en woonomgeving, inclusief de aanwezige voorzieningen, bruikbaar, bereikbaar en betaalbaar zijn voor gezinnen met kinderen.

1. Toegankelijkheid & grenzen in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Is de woning obstakelvrij bereikbaar voor gezinnen met buggy's en volle handen?
- Is er nabij en zonder hinder ruimte om veilig te stallen, laden en lossen? Met welke voertuigen is dit mogelijk (auto, bakfiets, ...)?
- Zijn inkom- en circulatieruimtes bruikbaar en slim ingericht voor dagelijks gezinsgebruik, inclusief opbergruimte en 'moddersas'?
- Zijn trappen, drempels en liften afgestemd op gezinnen, ouderen en mensen met beperkte mobiliteit?
- Bieden stoepen en gedeelde circulatieruimtes genoeg ruimte voor (bak)fietsen, buggy's en bewegende kinderen?
- Is er in appartementsgebouwen een lift én een trap voor gezinnen met kinderen?
- Waar ligt de voordeur van de woning – een overweging die zeker in collectieve woonomgevingen van belang is? Wie heeft er toegang tot welke delen van het gebouw?

Thuiskomen begint niet pas aan de voordeur, maar al op weg ernaartoe. Voor gezinnen met kinderen, boodschappen, buggy's of een maxi-cosi in de hand, maakt het een groot verschil hoe vlot en comfortabel die route verloopt. Is er voldoende plek en infrastructuur om de fiets of auto veilig en nabij de woning te parkeren? Kun je zonder obstakels tot aan je voordeur raken, ook met volle handen of een slapend kind op je arm? En eenmaal binnen: is er ruimte om materiaal op te bergen, zoals een buggy, kinderfiets of boodschappentas? De toegang tot een woning moet niet alleen praktisch zijn, maar ook veilig en uitnodigend aanvoelen (door een aangename inkomhal, een goed verlichte straat, burens waarbij je je veilig voelt: zie 'veiligheid').

Drempels, trappen & liften

Trappen werden eerder al genoemd in functie van 'veiligheid' maar worden ook genoemd in functie van comfort en fysieke toegankelijkheid van de woning. Ouders vinden het handig als drempels, trappen en andere hindernissen (zoals baren, paaltjes, etc.) beperkt zijn bij het thuiskomen en om de woning te betreden, denk aan:

- Met de kinderwagen of (bak)fiets toekomen aan je woning en via een verlaagde boord gemakkelijk het voetpad kunnen oprijden, om deze vervolgens de garage of (collectieve) bergruimte kunnen stallen.

"Wanneer je een vergunning aanvraagt en je hebt een garage waar een auto in past, en je toont in uw vergunning aan dat je daar geen auto meer gaat zetten maar 4 fietsen bijvoorbeeld, dan zegt stad Gent: "je mag die oprit niet houden, we gaan hem weg doen". Dus dan doen ze het voetpad

omhoog en niet meer zo'n verlaagde boordsteen. Maar bijvoorbeeld met een bakfiets wil je ook de lage boordsteen gebruiken om binnen te rijden. (...) Ik ben gewoon zo stom geweest om in plaats van garage 'berging' ofzo op het plan te zetten. En dan gaan ze ineens uw borduur afnemen. De bestemming als 'garage' zorgt voor bepaalde gemakken ook als fietser. **We spreken overal over bicycle urbanism, dat je moet fietsen, en uiteindelijk rollen ze de rode loper uit voor iemand die een auto heeft en niet voor de fiets.**" (Vader, binnenstad)

"Mijn zoon houdt van rituelen (de lift nemen, de fiets gaan halen, ...) en hij vindt dat hilarisch hoe ik sta te klooiën met die bakfiets als ik de bareel moet passeren in de ondergrondse parking. En ik probeer te doen alsof ik dat ook leuk vind. Voor mij is dat stresserend, want ik denk: we gaan waarschijnlijk weer te laat aan school staan. **Ik kan een badge aanvragen om ervoor te zorgen dat die bareel voor mijn bakfiets ook open gaat, maar daar ga ik geen 80 euro per maand voor betalen.**" (Vader, binnenstad)

- Het vlot kunnen binnenrijden van de woning met een kinderwagen, bijvoorbeeld wanneer de baby in de buggy slaapt, wordt bemoeilijkt door trappen of andere fysieke drempels:

"Als ze bv. in de buggy in slaap viel tijdens een wandeling, dan rijd je terug in uw huis en dan zit je een beetje vast wel. (...) Ik weet, sommige vriendinnen rijden dan in de tuin dat je ze nog kan zien, maar bij ons is dat dan beneden, dat is wel een nadeel dat je wat hoger woont (met je leefruimte), dat je niet meteen in je tuin of in je leefruimte kan rijden met een buggy." (Moeder, bel-étage rijwoning binnenstad)

- Enerzijds wil je er zo weinig mogelijk voor gezinnen met kinderen, anderzijds leveren trappen soms ook **spelplezier** op voor kinderen.

Wanneer woningen gestapeld worden zoals in een appartementsgebouw is het volgens ouders en kinderen handig om **op een lagere verdieping te wonen: dan kán je de trap nemen, én je moet niet altijd de lift nemen:**

"In Nieuw-Gent woonde ik op de 9de verdieping en nu op de 1ste. Dat is beter, want nu kan ik gewoon met de trap gaan. Toen moest ik altijd de lift gebruiken. Met de buggy gebruik ik wel de lift, maar de kinderen gebruiken dan de trap."

In een appartementsgebouw is een werkzame, vlot toegankelijke en veilige **lift noodzakelijk:**

- Voor boodschappen
- Voor een kinderwagen, autostoel (Maxi-Cosi of andere) en ander materiaal
- Voor mensen in een rolstoel (cf. verhaal over buurmeisje in een rolstoel) of ouderen
- Omdat altijd de trap nemen vermoeiend is volgens kinderen en tieners
- Vanaf drie of meer verdiepingen wordt een lift als echt nodig gezien.

"Als je bv. heel veel verdiepingen hebt, dat je best een lift hebt." Vanaf hoeveel verdiepingen? "3, 5, 6." Er zijn verschillende meningen. "Vanaf 1." "Gewoon eigenlijk vanaf dat je een verdieping hebt." "Maar ja, je gaat ze toch ook aanpassen. Als ik bv. gehandicapt ben, en er is geen lift, dan ga ik daar toch niet gaan wonen?" (Groepsgesprek tieners)

Daarnaast is het zeer belangrijk dat er **zowel trappen als een lift** zijn. Een lift is handig voor boodschappen of met een baby, en bij drukte kan je gewoon de trap nemen.

I: Jij woont in een appartement op de vierde verdieping. Wat vind je daarvan? M: Ik vind dat wel goed, er is een lift en een trap dus... I: Vind je dat belangrijk, dat er zowel een lift als een trap zijn? M: Ja. Een lift voor uw boodschappen, of als je een baby hebt, dat is gemakkelijk. En als er te veel mensen in één keer aan die lift staan, ga je gewoon met de trap gaan. I: Ja. En naar de vierde verdieping met de trap, dat is wel al een eindje, maar niet te hoog ofzo? M: Nee, dat is net goed. (Gesprek tussen (I) interviewer en (M) meisje, 14 jaar, binnenstad)

Kinderen mogen vaak nog **niet alleen de lift nemen.**

"Ik ben nog te jong om zelf een badge te hebben. Ik moet dat dan aan mijn ouders vragen." (Jongen, 10 jaar)

Vlot vertrekken met buggy of boekentas

Voor gezinnen met jonge kinderen is het vlot kunnen aankomen en vertrekken van groot belang. Een parkeerplaats vlak voor de deur is niet altijd nodig, maar wél een plek waar ouders tijdelijk kunnen 'laden en lossen', kinderen veilig kunnen laten in- of uitstappen, en vlot materiaal zoals een kinderzitje of boodschappen kunnen verplaatsen. Zeker op drukke momenten maakt dat een wezenlijk verschil in comfort en veiligheid.

Ook een veilige en toegankelijke plek om fietsen te stallen – aan de woning, in een **fietsenstalling** of op het openbaar domein – is essentieel. Wie dagelijks met de (bak)fiets onderweg is met kinderen, moet die snel en gemakkelijk kunnen parkeren, zonder te veel 'gesleur' of tijdsverlies.

Nabije **parkeergelegenheid** blijft belangrijk, zeker voor gezinnen die vaak spullen moeten meenemen of verplaatsen. In de groeistad is dit doorgaans minder een probleem dan in de binnenstad, waar gezinnen vaker aangeven dat het gebrek aan parkeerplek, ook voor bezoekers, een praktische drempel vormt. Soms is dit zelfs een reden om de stad te verlaten.

Slimme ruimte voor dagelijks gebruik

Een slimme dimensionering van binnen- en buitenruimtes draagt bij tot een gezinsvriendelijke en praktische woonomgeving. Denk daarbij aan:

- De schaal en dimensionering van de straat, het voetpad en fietspad. Een **brede stoep** is bijvoorbeeld handig voor (draai)ruimte van een (bak)fiets, buggy, en vormt een veilige buffer met de straat voor kleine kinderen. **Wat extra ruimte geeft vaak wat extra comfort** voor gezinnen met kinderen.

"Ik vind het ook een groot voordeel dat wij een vrij brede stoep hebben in de straat. Wij hebben ook een bakfiets, en als je daarmee uit je woning wilt komen zit je niet direct op de straat of tegen auto's. Je hebt een beetje draairuimte nodig. Ook met de buggy is die brede stoep handig. In kleinere straatjes waar er doorgaand verkeer is, is dat minder praktisch. Nu mijn dochter ook stapt, als je op de baan zit, er is nog een redelijke afstand tot de straat, waardoor dat toch een verschil is op die leeftijd, dat ze niet direct op straat loopt." (Moeder, rijwoning in de binnenstad)

- **Dimensionering en slimme indeling van gedeelde ruimtes** zoals circulatieruimtes, gedeelde opbergruimtes zoals fietsenstallingen. Denk aan: brede gangen en lift in functie van passage met en indien nodig opbergen van kinderwagens, fietsjes, steppen, spelmateriaal etc.

"Wat ik ook herkende in het verhaal van B. is dat de fietsruimte veel te klein is. Ik moet héél erg manoeuvreren om mijn fiets (met karretje achteraan) erdoor te krijgen, en dan kunnen er geen andere fietsen door." (Alleenstaande moeder, appartement in de binnenstad)

Thuiskomen zonder drempels: opbergbehoeften van gezinnen

- Een **goed uitgeruste inkomzone**, ook wel '**moddersas**' genoemd, laat toe om bij het binnenkomen natte jassen, vuile schoenen, tassen, steps, ... achter te laten, nog vóór men de woonruimte betreedt. Dit voorkomt overlast in het huis of in gedeelde circulatieruimtes.

"Belangrijk voor een kindvriendelijke woning is een sas die groot genoeg is en waar je vuiligheid kan achterlaten. Bvb. natte kleren, modderige botten, een hond, ... Maakt niet uit welk soort woning – grondgebonden of schakelwoning of whatever. (...) Op een appartement, begint er maar eens aan, ge moet naar +3 met modderbotten zonder ruzie met uw burens..."
(Vader, rijwoning in de binnenstad)

- Daarnaast is er nood aan **specifieke opbergruimte voor vervoersmiddelen en spelateriaal**.

- Het gaat daarbij om groter materiaal, zoals (bak)fietsen, buggy's, fietskarren, kinderfietsen, loopfietsen, driewielers en ook kleinere zaken (makkelijker om te stelen en moeilijker om in gedeelde ruimtes te plaatsen) zoals rugzakken, rollerskates, skateboards, steps, ...
- Wat locatie en indeling betreft, zijn er uitgesproken voorkeuren:
 - Liefst op het gelijkvloers (materiaal niet de trap mee op moeten nemen)
 - Liefst binnen (tegen weer en diefstal)
 - Liefst privaat of afsluitbaar (meer veiligheid)
 - Niet in de leefruimte (geen obstakel in het dagelijkse leven); liever niet 'in huis'
- Geschikte plekken voor fietsen zijn bv. een garage, fietsenbox, evt. voortuin.
- Gedeelde opbergruimtes? Enkel als er vertrouwen is.

“Wij hebben een inkom waar de fietsen en buggy kunnen staan, ruimte om alle praktische spullen te plaatsen, zodat ik daarmee niet de trap op moet, dat ze niet buiten moeten staan, en dat dat ook een afzonderlijke plek is, dat dat niet in uw leefruimte moet ofzo.”
(Moeder, binnenstad)

“Een plaats om je fiets te zetten. Sommigen hebben een garage of een fietsenbox of in uw voortuin dat je daar gewoon plaats voor hebt. Vroeger zat dat in ons huis in de berging, maar dat is echt niet praktisch.” (Tienergesprek Zwijnaarde)

“Ik heb al een paar keer de aanvraag voor een buurtfietsenstalling ingevuld. Daar verlies je ruimte mee in je huis, dus als het dan toch in publieke ruimte zou zijn, gedeelde ruimte. Maar je moet wel een beetje weten wie de anderen zijn die daarvan gebruikt maken.” (Ouder, binnenstad)

2. Toegankelijkheid & grenzen in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Is de buitenruimte direct en veilig toegankelijk vanuit de woning?
- Zijn de grenzen van de gedeelde buitenruimte duidelijk, leesbaar en kindvriendelijk?
- Wordt ongewenste toegang beperkt, zonder het gevoel van openheid en gedeeld gebruik te verliezen?
- Zijn de inrichting en het materiaalgebruik veilig, onderhoudsvriendelijk en bruikbaar voor spel, ontmoeting en rust?
- Biedt de buitenruimte beschutting tegen weersomstandigheden (zon, wind, koud)? Wordt er bij gestapelde woningen nagedacht over verticale afstand en toezicht?
- Kunnen ouders hun kinderen zien én horen tijdens het buitenspelen, ook als ze zich binnen bevinden?
- Is de afstand tot een buitenspeelplek haalbaar voor een kind om zelfstandig te overbruggen? Is de dichtstbijzijnde buitenspeelplek binnen enkele minuten bereikbaar voor kinderen?
- Is er een balkon of andere plek van waaruit visueel én auditief contact mogelijk blijft?
- Belemmeren objecten of beplanting het zicht op speelplekken of doorgangen?
- Zijn routes naar interessante plekken (speelplekken, voorzieningen) veilig én deels zichtbaar vanuit de woning?
- Zijn er duidelijke, herkenbare oriëntatiepunten, afsprekkeplekken of grenzen zichtbaar vanuit de woning of het balkon, zodat hierover gemakkelijk afspraken gemaakt kunnen worden (“tot de verkeersdrempel maar niet verder”)?

- Zijn buitenruimtes op hoogte (daktuinen, terrassen) ontworpen als echte 'leefplekken', niet als restzones?
- Biedt een gemeenschappelijke ruimte op het gelijkvloers ouders de kans om toezicht te houden terwijl ze ook zelf tot rust komen of bezig zijn?

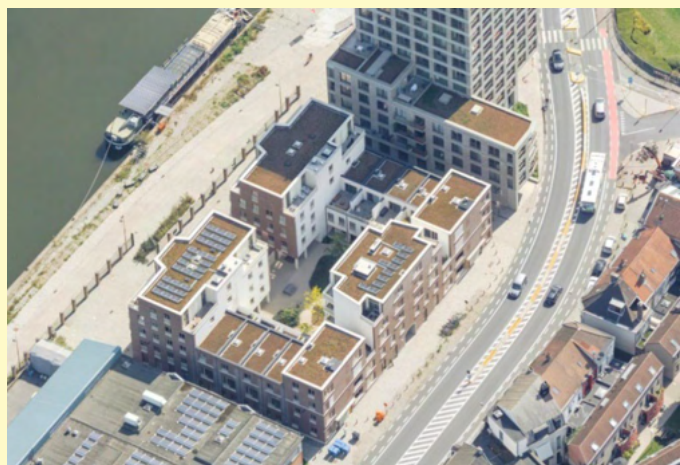
Onder het thema 'veiligheid' werden al verschillende randvoorwaarden benoemd in functie van grenzen aan en toegankelijkheid van zowel private als collectieve buiten- en speelruimtes voor gezinnen met kinderen. In grote mate, maar niet uitsluitend, gaat het hier over de **kwaliteit van de link tussen binnen en buiten**.

Het ging daarbij zeer specifiek over:

- de mogelijkheid tot **visueel en auditief contact** met de woning in functie van mogelijkheden tot **toezicht**,
- de **leesbaarheid** van de buitenomgeving en de daarin aanwezige grenzen,
- het fysiek-ruimtelijke aspect van **verkeersveiligheid** en het belang van **afstand tot en buffer met de straat**, al dan niet **afgesloten met een poort**, ook in functie van diefstalpreventie,
- **de sociale veiligheid**, waarbij vertrouwde mensen kunnen bijdragen tot sociale controle en gedeeld toezicht, en onbekende mensen liefst geen toegang hebben of goed in de gaten gehouden worden,
- **afstand tot de buitenruimte** en de **tijd** die het kost om deze te overbruggen,
- **niveaunderschillen en trappen** tussen de leefruimte en buitenruimte, zoals in stapelbouw maar evengoed wanneer de leefruimte zich op een andere verdieping dan de buitenspeelruimte bevindt.

"Maar dat niveauverschil [als de leefruimte op de eerste verdieping is] is voor hun toch ergens wel écht een grens om die ruimte te gebruiken. Terwijl als je op het maaiveld woont en een tuin hebt: je ziet ze, en zij zien u, en dan gaan ze veel sneller buiten gaan." "Wij hebben dat ook wel een beetje, wij wonen ook op het eerste, dat is waar." "Dus in theorie kan je zeggen 'dat is een schakelwoning dat is geen probleem', en die hebben een hof op volle grond met een boom in, fantastisch, maar toch..." (Groepsgesprek met ouders uit de binnenstad)

Onderstaand voorbeeld illustreert een aantal van deze principes, en toont het belang aan van toegankelijkheid en grenzen voor de woonomgeving van gezinnen met kinderen.

Niet iedere binnentuin is kindvriendelijk: belang van toegankelijkheid en grenzen

Adriana en haar partner kochten enkele jaren geleden een budgetwoning in een nieuwbouwproject in de Klipperstraat. Ze wonen er nu met hun drie jonge kinderen. In het complex zijn er rijhuizen, appartementen en duplexen met een ingang op het gelijkvloers. Het gezin woont in één van die duplexwoningen met ingang op het gelijkvloers. De binnentuin is gedeeld, en daar kozen ze bewust voor.

"We hebben specifiek gekozen voor iets met een gedeelde binnentuin. Dat was ook zo dat ethische van goh eigenlijk, je hebt een tuin maar je bent de hele dag niet thuis. We kunnen wel eentje delen."

Adriana vertelt uitvoerig over de **onbruikbaarheid van de gedeelde binnentuin** die volgens haar vooral **kostenefficiënt** en met het oog op een bepaalde **esthetiek** is vormgegeven. Het voorbeeld is interessant en exemplarisch omdat het **de vele voorwaarden illustreert die ervoor zorgen dat een gedeelde buitenruimte aangenaam, toegankelijk en geschikt is voor gezinnen met kinderen.**

"Er zijn zo richtlijnen denk ik van de stad naar bouwfirma's, zij krijgen denk ik verschillende bonussen of keurmerken, dat hoe duurzaam dit project is op basis van sommige dingen. En de ontwikkelaars interpreteren dat in de meest kostenefficiënte vorm en dat is niet de meest leefbare vorm. Dus we hebben een 'waterarme tuin': kiezeltjes overal en steentjes met zo eilandjes van groen die al beplant waren. Het grotendeel van de planten zijn uitgestorven en vervangen door gewoon onkruid."

De talrijk aanwezige **kiezeltjes** maken de binnentuin onbruikbaar voor jonge kinderen (die de steentjes in hun mond steken, ermee gaan gooien etc.) en om te spelen met bijvoorbeeld een bal of fiets. Ook de **akoestiek** van de binnentuin zit niet goed: als kinderen er willen spelen of ouders een babbeltje slaan, wordt het geluid weerkaatst en versterkt. Ook over de **inrichting** en het **materiaalgebruik** is men ontevreden: zitbanken zijn bijvoorbeeld onpraktisch, onveilig, ongemakkelijk en onverplaatsbaar.

"Het is niet verhard, ja, want het zijn steentjes. Maar het is ook geen gras. En je hebt een koertje dat werkt als een versterker. Als mensen hier babbelen aan de tuin kan ik het in mijn living op het eerste gewoon alles meevolgen. Al het geluid wordt weerkaatst. Je zit met uw kind in de tuin te spelen en je hoort zo mensen hun raam dicht doen, want het is te luid. Dat begrijp ik ook, maar de binnentuin is dus onbruikbaar. Ze hebben wel enkele bankjes gezet: chique design banken zonder leuning die niet makkelijk zijn om op te zitten, en veel te zwaar om te verplaatsen. Niet juist behandeld of met instructies van zo moeten jullie het behandelen, met als gevolg de hele tijd houtschilfers in uw vingers of bij de kindjes."

Er werd bij het ontwerp te weinig rekening gehouden met **weersomstandigheden**. Het is er ofwel te warm ofwel te koud, en daardoor onaangenaam. **De onbruikbaarheid en het non-gebruik werken elkaar in de hand**: doordat niemand de tuin gebruikt, wordt er ook minder voor gezorgd.

"Het is geen aangename plek om te zitten, er is geen schaduw. In de zomer tot aan de middag hebben wij daar volle zon en in de avond is het donker en onmiddellijk heel koud. Het is er niet fijn, waardoor niemand de tuin gebruikt. Er wordt dus ook minder voor gezorgd. (...) Zo is het ook de kip en het ei: het is niet bruikbaar, dus je gebruikt het niet."

Niet iedereen die de binnentuin gebruikt, heeft dezelfde **belangen**. Voor bewoners die de tuin niet nodig hebben of er geen gebruik van maken, staan rust en een esthetische woonomgeving centraal. Dit botst met de behoeften van gezinnen die de binnentuin zien als een ontmoetingsplek en de ruimte vooral functioneel willen (her)inrichten.

*"Er zijn mensen die het daar gekocht hebben omwille van de **investeringswaarde**. Die wonen daar zelf niet, dus die vinden het ook niet belangrijk dat het allemaal functioneert en die vinden het mooi. Wij zouden willen voorstellen om de tuin te heraanleggen zodat het bruikbaar is. Dat gaat geld kosten maar de mensen die dat hebben gekocht voor de investeringswaarde, gaan daar niet mee akkoord gaan. Dus we zitten daar een beetje vast. Ja, we kunnen het niet gebruiken, maar we moeten er wel elk jaar bakken geld voor betalen. (...) Zij hebben geen nood aan de tuin. Zij gebruiken het niet. Wij wél."*

Adriana vertelt over de pogingen die ze al heeft ondernomen om de situatie meer leefbaar te maken. Met behulp van de burens haalden ze de balustrade weg die rond het terras was aangebracht, zodat de kinderen via het terras **rechtstreekse toegang (met**

mogelijkheden tot toezicht) kregen tot de binnentuin **vanuit de woning**. Ze plaatste ook plantenbakken op haar perkje, aangezien er geen volle grond is om in te moestuinieren. Hoewel de zorg voor haar planten ertoe leidde dat ze meer gebruik maakte van de tuin, groeiden haar tomatenplantjes wild en bleken ze al snel niet meer esthetisch genoeg. **Gezamenlijke beslissingen** nemen over de gedeelde ruimte wanneer belangen dermate verschillen, is moeilijk. De vraag om het plaatsen van een zandbank in de binnentuin botste op een 'nee,' want de raad van mede-eigenaars wou geen vaste meubels in de binnentuin.

Het woonproject is aan de ene kant gelegen aan de (huidige) drukke stadsring en aan de andere kant aan het water. Om een **(verkeers)veilige tuinomgeving** te creëren voor de kleinste kinderen, is het belangrijk dat de binnentuin **afgesloten** kan worden. Momenteel is dit niet het geval: **de poorten blijven open** omdat de toegang tot de appartementen voor bewoners én (onbekende) bezoekers (zoals bezoekers en post- en pakjesbezorgers) óók via de binnentuin verloopt. Op een manier is de binnentuin **té publiek, té toegankelijk om voldoende veilig ervaren te worden**.

"Het is echt niet aangenaam om te spelen. Ik probeer de kindjes buiten te doen spelen, maar de poorten zitten ook niet op slot. Dus die kinderen kunnen effectief naar buiten lopen. Ik dacht van ja, het gaat een gedeelde binnentuin zijn, het is afgesloten. De kinderen kunnen gewoon naar buiten gaan spelen. Ja, maar dat is het niet. De poorten blijven open. Ik durf hem wel buiten in het zicht alleen te laten, maar niet... Ja, de poort zwaait open, mijn klein kind gaat achter een bal lopen. We wonen aan de ring of aan het water. Waarom staat de poort open? De ingang van de mensen die in de appartementen wonen, is in de binnentuin. Als zij bezoekers krijgen, moeten hun bezoekers langs de tuin."

Bewoners uiten hun teleurstelling over het **gebrek aan sociale samenhang** in de buurt, wat ze toeschrijven aan het **beperkte onderlinge contact** en het **ontbreken van gedeelde momenten of plekken** om elkaar spontaan te ontmoeten. Bovendien zorgen **negatieve reacties op spelende kinderen** ervoor dat bewoners – en hun kinderen – zich niet welkom voelen in de gedeelde buitenruimte.

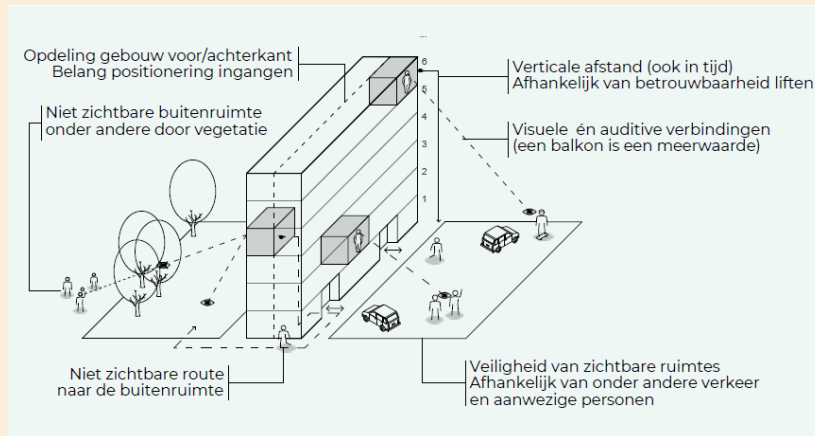
"Er woonden hier nog mensen met een baby maar die zijn alweer vertrokken. Er zijn andere mensen daar komen wonen ondertussen, en ze zijn wel teleurgesteld dat er nog geen samenhang is tussen de burens. We zien elkaar niet. De kinderen mogen niet spelen, je krijgt opmerkingen als je speelt met de bal. Dus zij voelden zich ook niet perse welkom. Ik had echt gehoopt dat onze kinderen, die naar dezelfde school gaan, met elkaar zouden spelen, maar ze komen niet buiten."

Ook in de directe omgeving van het project is de toegankelijkheid van de speel- en ontmoetingsplekken beperkt. De huidige parkjes zijn niet aangenaam noch veilig, en het park dat bij aankoop beloofd werd, wacht nog steeds op realisatie. Het gezin bestempelt dit project dan ook als ongeschikt en kijkt uit naar iets nieuws.

*"Er is geen voetpad, en de auto's staan er geparkeerd. Het is niet aangenaam, het is niet veilig."
"Dus ja, wij zitten daar. Er is geen park naast ons, we zitten nog steeds aan de ring. (...) Mijn kinderen gaan tieners worden en wij gaan nooit genieten van dat mogelijke park."*

"Dus nu zijn we op zoek naar iets anders waar wij als we thuis zijn met de kinderen dat de kinderen op hun eigen buiten kunnen spelen, dat ik die niet altijd moet meenemen, dat die ook zelfstandig buiten kunnen zijn."

Voor kinderen waarbij de leefruimte zich niet op dezelfde verdieping bevindt als de (buiten)(speel)ruimte, zoals in stapelbouw of bv. een schakelwoning met leefruimte op de eerste verdieping, is snel even naar buiten gaan om te spelen geen evidentie. In dit soort omgevingen is het extra belangrijk om het ontwerp van en de activiteiten in de buitenruimte af te stemmen op de architectuur van de binnenruimte (de woning of het gebouw) en omgekeerd.

- Zowel kinderen als hun ouders voelen zich veiliger als de bijkomende, verticale af te leggen afstand tussen de woning en de buitenruimte beperkt is, zeker wanneer er iets misloopt. Ook de tijd die het kost deze afstand te overbruggen (door de trap te nemen, op de lift te wachten) is liefst zo kort mogelijk voor gezinnen met kinderen.
- Het toezicht dat ouders op hun kinderen kunnen uitoefenen tijdens het buiten spelen, bepaalt in grote mate de zelfstandige bewegingsvrijheid: hoe ver ze mogen komen, hoe lang ze mogen buiten spelen, of ze alleen of in gezelschap naar buiten mogen, ... Verschillende factoren spelen mee:
 - De indeling van de woning of het appartement: is het bijvoorbeeld een doorzonappartement of is er slechts zicht op één kant van de buitenruimte? Welke ruimtes kijken uit op de buitenruimte: er is een groot verschil op vlak van toezichtmogelijkheden tussen bijvoorbeeld badkamer en leefruimte. En welke buitenruimte is zichtbaar vanuit de leefruimte van de woning of het appartement (bijvoorbeeld een speelruimte of parking)?
 - Is er een balkon, waardoor enerzijds het gezichtsveld van de toezichthouder vergroot wordt en anderzijds auditieve communicatie met het kind mogelijk blijft (bijvoorbeeld om het kind naar binnen te roepen)? Hierdoor is hoger overigens niet altijd slechter: hoe hoger je woont, hoe groter je gezinsveld. Lager wonen is dan weer beter omdat je gezichten en emoties kan herkennen.
 - Zijn er objecten of vegetatie in de buitenruimte die het zicht blokkeren?
 - Waar bevinden zich interessante plekken, voorzieningen en activiteiten rondom de woning of het appartementsgebouw? Liggen ook de routes daar naartoe binnen het gezichtsveld? Bij een appartementsgebouw is de locatie van de inkom daarbij een extra aandachtspunt: is die eraan beide kanten of slechts aan één kant? Bij een woning kan je denken aan een extra ingang (of achterdeur) of poortje naar een park.
 - Hoewel kinderen en tieners tenslotte ook nood hebben aan minder zichtbare plekken leert de ervaring dat dit niet per definitie plekken hoeven te zijn waar kinderen effectief niet zichtbaar zijn, maar eerder plekken waar zij zich onzichtbaar voelen. Geheime plekken die voor kinderen als geborgen en afgeschermd voelen, zijn soms verrassend zichtbaar, waardoor er nog steeds sociale controle mogelijk is.
- Visuele herkenningspunten die goed zichtbaar zijn vanuit de woning, het appartement of het balkon. Duidelijke afspreekplekken ("ik moet mij af en toe

even laten tonen”) of grenzen (“tot daar mag ik spelen”) helpen ouders om toezicht te houden en kinderen om zich veilig te voelen in de speelzones.

- Door speel- en buitenruimtes te voorzien op hoogte (zoals op terrassen, daktuinen, op hogere verdiepingen, ...) kan je vlottere toegankelijkheid tot buitenruimtes creëren, ook bij appartementen op hogere verdiepingen.
- Een gemeenschappelijke ruimte op het gelijkvloers kan ouders de mogelijkheid geven om toezicht te houden op kinderen in een gedeelde buitenruimte, terwijl zij zich ondertussen ook nog met iets anders kunnen bezighouden:

“In de co-housing is er een gedeelde, afgesloten ruimte onder de bewoners, die aansluit op de tuin. Daardoor krijg je het gevoel dat je iets kunt doen terwijl de kinderen in de buurt zijn. Vooral jonge kinderen zijn graag dichtbij. Je hebt vaak niet de tijd om constant bij hen te zijn, dus je bent met je eigen dingen bezig en zij met de hunne, maar toch dichtbij. Zo kan ik me gewoon beneden zetten en iets doen, terwijl ik toch contact houd.”

3. Toegankelijkheid & grenzen in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Zijn er veilige buitenplekken op wandelafstand van de woning?
- Zijn er ontmoetingsplekken voor verschillende leeftijden, ook voor tieners?
- Zijn de routes ernaartoe overzichtelijk, goed verlicht en verkeersveilig?
- Hebben ouders voldoende vertrouwen om hun kind alleen naar buiten te laten gaan?
- Is er voldoende ‘buffer’ tussen de private woning en de zeer publieke delen in de woonomgeving?
- Is er voldoende variatie op de privaat-publiekgradiënt?
- Zijn er plekken die héél publiek aanvoelen, maar ook plekken die meer geborgen aanvoelen? Is er ruimte voor een individu of duo in de publieke ruimte?

Hoe toegankelijk is de nabije (semi-)publieke buitenruimte en welke grenzen ervaren kinderen en tieners om **autonoom en zelfstandig naar buiten te gaan**? Het liefst zouden ouders hun kinderen **meer bewegingsvrijheid** willen geven. Kinderen, vinden ze, hebben ruimte nodig: eigen bewegingsruimte, open ruimte, veilige leefomgevingen.

“Ik heb altijd ruimte gehad, en de zon zien opkomen. Waar dan ook, ik had een gevoel van ruimte. Hier in de stad, met het drukke verkeer, vind ik dat wel jammer dat [naam zoon] niet op zoek kan gaan in zijn eigen wijk op een veilige manier. Allez, niet overal, dat is wel jammer. (...) Ik denk dat onze kinderen meer ruimte nodig hebben, niet dat onze huizen groter moeten, maar meer parken, en een veiligere omgeving.” (Moeder, kernstad)

Om die reden benoemen veel ouders het hebben van een eigen tuin als voorwaarde voor een kindvriendelijke woning. Ook kinderen willen graag een eigen tuin, en geven aan dat ze zich hier veiliger voelen dan in een park (zie ook ‘veiligheid’). Een park heeft zijn eigen waarde en voordelen (zoals de mogelijkheid tot ontmoeting etc.), maar kan slechts gedeeltelijk een eigen tuin vervangen (zie ook ‘eigenaarschap’). Door een gebrekkige veiligheid (verkeer, sociale veiligheid, sluikstort etc.) geven ouders aan dat ze het niet **vertrouwen** om hun kind bijvoorbeeld alleen naar een park te laten gaan. **De tijden zijn daarin veranderd**, geven ze ook aan. Waar zelfstandige mobiliteit in vorige generaties nog evidentier was, lijkt het vandaag iets uit een ver verleden, iets dat ze hebben zien veranderen, en wat ze betreuren. Ook kinderen en tieners geven, tot een bepaalde leeftijd, aan dat ze zich niet zonder begeleiding mogen verplaatsen omwille van bezorgde ouders. De mate waarin zowel ouders als kinderen **zich veilig voelen**, heeft de grootste invloed op het alleen naar buiten mogen gaan.

Moeder: In een park zou ik ze ook niet alleen laten spelen. Vader: Als ze oud genoeg zijn wel. Moeder: En wat is dat dan? Vader: Ik weet niet of we het daar helemaal over eens zijn. Ik denk 10. Ik was 8 en mijn grootmoeder zei: "hier is geld, ga naar de winkel". Moeder: Ik zou [naam dochter] niet op haar 9 alleen naar het Baudelo laten gaan. (Gezin uit de binnenstad)

"Mijn ouders denken dat... Zo bij ons is dat echt een drukke plek, met heel veel auto's. Sommige straatlampen werken niet zo goed, dus mijn ouders vinden dat wel gevaarlijk, dus ze laten mij soms met mijn broer gaan, maar niet alleen..." (Meisje, 13 jaar, kernstad)

De meeste tieners geven aan meestal thuis te blijven. Is dat oké of zou je liever meer naar buiten gaan? *"Dat is oké."* *"Soms, wil ik naar buiten maar is het echt gevaarlijk."* Mogen jullie altijd naar buiten? *Sommigen zeggen ja, anderen nee. "Ik mag niet in de avond naar buiten."* *"Met vriendinnen mag ik niet naar 't stad gaan, want mijn ouders vinden dat gevaarlijk. Maar ik mag wel met mijn ouders naar het stad enzo."* *"Ik mag naar buiten maar met mensen die mijn ouders cava kennen. Dan is dat meestal tot 9 uur ofzo. Maar in de winter vroeger, omdat het vroeger donker wordt."* *"Bij mij is het gewoon een uur. Of het donker is of niet, dat maakt niet uit."*
(Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)

Een andere, zeer belangrijke factor, is de **nabijheid** van plekken in woonomgeving waar kinderen en tieners zelfstandig naartoe kunnen, mogen en willen gaan. Ouders vinden dat kinderen in de buurt moeten blijven, en ook jongere tieners voelen zich veiliger als ze niet te ver weg van huis gaan. Het belang van voldoende, veilige ontmoetingsplekken in de directe woonomgeving (wandelaafstand), ook voor tieners, is dus zeer groot.

Ze zegt wel tegen haar kinderen dat ze niet tegen andere mensen moeten babbelen, en dat ze in de buurt moeten blijven. Of ze vraagt aan andere mensen met kinderen die ze een beetje kent of zij ook even haar kinderen in de gaten willen houden, enzoverder. Rozebroeken is ook redelijk groot, de kinderen moeten niet te ver gaan, dat vindt ze gevaarlijk. Er kan van alles gebeuren, ze is bang soms.
(Moeder, kernstad)

En jouw ouders hebben niet graag dat je naar verdere plekken gaat? *Eigenlijk dat moet niet, maar ik wil graag dichtbij blijven. Omdat je je daar goed voelt? Ja.* (Meisje, 13 jaar, kernstad)

Tot slot is de mate waarin kinderen en tieners zelfstandigheid willen en krijgen ook zeer **persoonsgebonden en afhankelijk van de opvoedingsstijl**: zowel de persoonlijkheid als de ouders als die van de kinderen en tieners zelf is hierbij bepalend. Zo spraken we een tiener uit de binnenstad die aangeeft zich overal in de stad op haar gemak te voelen.

Zelfstandig naar het park, tenzij het donker is

In Zwijnaarde spreken we de 8-jarige Freya, die woont in recente woonontwikkeling met rijhuizen grenzend aan buurtpark Ter Linden. Omwille van de nabijheid van het park, mag het meisje zelfstandig, ook zonder haar 10-jarige broer, in het park gaan spelen.

"Als ik het klein padje aan mijn huis verder neem, dan kom ik in een park met heel veel bomen en in het midden een cirkel (daar is een hondentoilet). Er zijn ook twee schommels. Het is een groot park; groter dan mijn tuin. Je kan er fietsen, lopen en klimmen in de bomen."

Hoe gaat dat dan, zegt je mama dan: "je mag in het park gaan spelen?"
Nee, ik ga dat gewoon zelf doen. Ik mag gewoon gaan en dan komt mijn papa me halen als ik iets moet doen ofzo. Maar ik mag niet als het donker is.

4. Toegankelijkheid & grenzen in de brede omgeving en van voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Zijn aanwezige plekken, activiteiten en voorzieningen ook toegankelijk en betaalbaar, en wordt er aandacht geschonken aan grenzen die de toegang kunnen beperken?
- Zijn gezinnen voldoende laagdrempelig geïnformeerd over de mogelijkheden in hun woonomgeving en worden zij hier actief naartoe geleid?
- Is het voldoende duidelijk waarom bepaalde plekken niet toegankelijk zijn voor kinderen en tieners, en zijn daar goede redenen voor?
- Zijn interessante plekken en voorzieningen (zeker voor jongere kinderen) nabij, ook in de kern- en groeistad?
- Zijn er vlotte verbindingen met het openbaar vervoer en wordt er ook gewerkt aan frequentie, capaciteit, afstand tot halte en netheid?
- Zijn openingsuren aangepast aan gezinnen met kinderen, en worden bepaalde delingen van voorzieningen zoals schoolspeelplaatsen ook buiten de openingsuren opengesteld voor gezinnen met kinderen?
- Zijn er wachtlijsten voor voorzieningen en activiteiten voor gezinnen?
- Zijn plekken en voorzieningen ook bruikbaar bij nat en koud weer en worden beheer en materiaalkeuzes hieraan aangepast? Zijn er ook overdekte (speel- en ontmoetings)plekken?
- Is er oog voor onzichtbare uitsluitingsmechanismen die de toegang beperken?
- Zijn er voldoende plekken waar meisjes zich welkom voelen?
- Zijn de plekken ook voldoende inclusief en integraal toegankelijk voor mensen met een beperking?
- Is er nood aan formeel beheer rond het gebruik van bepaalde ruimtes?
- Is er aandacht voor tijdelijke tekortkomingen in de toegankelijkheid van plekken en voorzieningen, bv. door werkzaamheden, en door vertragingen in de ontwikkeling van belofte voorzieningen?

Plekken, activiteiten en voorzieningen kunnen erg waardevol en belangrijk zijn voor gezinnen met kinderen, mits deze ook toegankelijk zijn. Het is dus niet voldoende dat deze plekken beschikbaar en betekenisvol zijn (cf. 'voorzieningen'): bijkomende aandacht is nodig voor de aanwezige grenzen die de toegang tot een plek kunnen beperken. In wat volgt, gaan we in op verschillende aspecten die de toegankelijkheid van de buurt en haar voorzieningen bepalen.

Gekend & vertrouwd

In de eerste plaats is het belangrijk dat mensen zich **bewust** zijn van de aanwezige plekken, voorzieningen en hun werking. Informeer hen daarom over de mogelijkheden die in hun woonomgeving bestaan en bekijk of het nodig is om hen hier actief naar toe te leiden. **Informatie die laagdrempelig, duidelijk en meertalig wordt aangeboden** is belangrijk voor gezinnen met kinderen. Vooral nieuwe bewoners en gezinnen in kwetsbare situaties hebben nood aan gerichte informatie én begeleiding.

"Het is een dubbele, er is enerzijds veel aanbod, ook voor kinderen vanuit kwetsbare situaties, mensen met lagere inkomens. Zoals de Uitpas, sportbezigdheden zoals Urban hockey in Ledeberg, voor een euro heb je daar een namiddag plezier. (...) Maar waar vind je dat, als gezin, als koppel, geen idee. (...) Via school krijgt [naam kind] wel infobrochures, over wat de wijk aanbiedt op vlak van sport en creativiteit. Maar misschien is dat enkel in het Nederlands, het is wel belangrijk, in Gent is er een grote Turkse gemeenschap, vertaal het dan even in het Turks." (Moeder, kernstad)

"Ik doe nu veel met de Uitpas. Maar als je dingen doet en het ticketje houdt, dan kan je dat achteraf ingeven en dan wordt dat terugbetaald, maar dat wist ik niet meteen." (Vader, binnenstad)

"Als nieuwe Gentenaar heb ik moeite om de zaken te vinden. Als ik ze vind zijn ze ongelooflijk open, heel behulpzaam, heel positief. Maar om ze te vinden is niet steeds eenvoudig, je moet redelijk wat op internet gaan zoeken." (Vader, binnenstad)

"Als ik gisteren nog eens op de website naar de babyspots keek, gaf hij dat kaartje in de buurt, en dan gaf hij bv. de crèche en de opvang. Ik denk niet dat je daar zomaar naartoe kan gaan... Ik weet niet wat het idee daar dan van is... Het klopte dus al niet helemaal: ik heb het doorgegeven dat er sommige dingen al niet meer bestonden. Daar kwam dus de crèche uit en ik denk ook aan Sint-Baafs, onder het Belfort, heb je daar niet zoiets? Daar ben ik nog niet binnen geweest. Dat zou wel fijn zijn, denk ik, als je dat zo goed weet. Vaak als het café of het restaurant al ingericht is met een speelplekje, dan heb je vaak ook een verzorgingstafel. Op die manier weet je het dan, maar op veel plekken is het moeilijker." (Moeder, binnenstad)

De vrijheid die kinderen krijgen om ergens naartoe te gaan, wordt mede bepaald door veiligheidsgevoelens in de omgeving: vinden kinderen en hun ouders de ruimte of voorziening **betrouwbaar** genoeg om een kind individueel te laten spelen?

"In Zwijnaarde voelt het veiliger, met een sterk dorpsgevoel. Kinderen kunnen hier makkelijker zelfstandig naar de speeltuin." (Moeder, kernstad)

Sommige ruimtes of voorzieningen zijn **niet toegankelijk** voor kinderen en tieners, en daar zijn goede redenen voor: het is onveilig, het is gericht op anderen, ... Kinderen en tieners kunnen zich daarin vinden, zolang dit duidelijk is en ze weten waarom dit zo is.

Bereikbaarheid

"Veel mensen uit mijn familie zijn wél naar buiten Gent gegaan; naar verkavelingen of verder naar dorpen ten velde, om zelf alles te hebben: een grote tuin en een groot huis. Voor ons woog de nabijheid van de stad en voorzieningen en de binnenstad wel door." (Groepsgesprek met ouders uit de binnenstad)

"Wij wonen op wandelafstand van het centrum en van allerhande leuke plekken." (Ouder, kernstad)

"Als tiener is dat ook een fantastische uitvalsbasis. Onze kinderen hun leven speelt zich ook af binnen het centrum van Gent. En de meeste ouders van kinderen die ze kennen wonen ook wel dichtbij. Allemaal op maximum 10 minuten fietsen. En later gaan ze ons heel snel niet meer nodig hebben." (Tieners, kernstad)

hebben om naar hobby's te gaan of naar vriendjes. Ze gaan zeer snel zelfstandig kunnen functioneren in de stad. En ik vind dat een leuke gedachte." (Moeder, binnenstad)

*"We zitten **direct in het centrum, te voet**. We hebben qua locatie veel supermarkten in de buurt. De opvang is maar een straat van ons. Ik denk dat, **alle zaken die je maar nodig zou kunnen hebben, kan je hier op wandelafstand wel vinden.**" (Moeder, binnenstad)*

"Het is leuk om dicht te zijn bij Gent-Gent. Het winkelcentrum en zo. En ik weet het niet waarom, maar ik vind Gent echt leuk." (Meisje, 13 jaar)

"We spreken meestal af aan de MC Donalds aan de Korenmarkt en dan gaan we gewoon een beetje rondlopen: Kruidvat, Pull&Bear, gewoon, overal." I: "Ga je dan soms ergens iets eten of drinken ofzo?" M: "Ja gewoon bij MC Donalds, of dan halen wij gewoon een ijsje." (...) I: "Ga je te voet naar school?" M: "Ja. Dat is niet zo lang stappen, 5 minuutjes ofzo." (Gesprek tussen interviewer en meisje, 14 jaar, binnenstad)

Wat de bereikbaarheid betreft is **nabijheid** een bepalende factor. Dat interessante plekken en voorzieningen nabij en daardoor toegankelijker zijn, is één van de grootste troeven van de Gentse binnen- en kern- en groeistad, al zijn er daarbinnen natuurlijk grote verschillen naargelang de wijk: in de kern- en zeker de groeistad zal de kans groter zijn dat je in een wijk terecht komt met minder een slechtere verbinding met voorzieningen. Een Gentverlater getuigt over het gemis van de nabijheid van de school: *"De kinderen zijn lang onderweg daardoor, wat op hen weegt, en daardoor ook op het hele gezin."*

Vele ouders en kinderen waarderen het dat plekken en voorzieningen **op wandel- en fietstafstand** liggen, en benadrukken daarbij het belang van een goede infrastructuur, verlichting en verkeersveiligheid (zie thema 'veiligheid').

Wat als nabij wordt ervaren door het ene gezin, is het dat niet perse voor het andere (bv.: in de straat vs. 5 minuutjes met de auto). **Ruimtegebruik en -noden zijn ook anders naargelang de leeftijden van de kinderen.** Over het algemeen kan gesteld worden dat **nabijheid belangrijker is met kleinere kinderen.** Bvb. de wijkbibliotheek die belangrijker wordt: nabije omgeving en netwerk worden meer opgezocht.

"Met kleine kinderen word je mobiliteit wat ingewikkelder, en kijk je meer naar je directe omgeving." (Ouders uit Zwijnaarde)

*"Wij genieten ervan daar te wonen door het feit dat de kinderen naar school kunnen gaan aan de andere kant van het water. Het is fantastisch dat we dat te voet kunnen doen: **een kwartiertje op kleutersnelheid.**" (Moeder, binnenstad)*

*"Toen ze echt nog heel jong was, vond ik het wel leuk om nog in Gent te zitten. **Je wereld is zo klein met een baby'tje**, en je kan direct naar buiten en al makkelijk eens naar de winkelstraat of ergens naartoe." (Moeder, binnenstad)*

"Als gezin ben je meer gericht op je woning, het groen en de voorzieningen in de directe omgeving"

Een moeder beschrijft de manier waarop de woning en de directe woonomgeving belangrijker worden eens je een gezin met kinderen wordt. Waar je zonder kinderen meer 'naar buiten'; als in 'naar de stad' bent gericht bent, ben je met kinderen 'meer in je huis' en wordt het belang van een nabije en toegankelijke buitenruimte groter, zodat kinderen zelfstandig kunnen buitenspelen. Doorheen alle gesprekken leeft het idee sterk dat kinderen moeten kunnen buitenspelen, en het liefst zo veilig en autonoom mogelijk, in een gezonde en groene omgeving.

"Sinds corona, of misschien door een kind te krijgen en ouder te worden, heb ik veel meer de behoefte om meer natuur op te zoeken. Voordien heb ik altijd in (groot)steden gewoond. (...) Met een kind is dat nu wel heel anders, je bent veel meer in je huis, in je gezin, dan als je alleenstaand bent want dan ben je meer naar buiten gericht en daarvoor had ik die stad nodig." Zijn jullie nu minder gericht op de stad? "Veel minder, we gebruiken de stad veel minder." Maar het is nog altijd

belangrijk? "Ik ben nog altijd blij dat ik er woon, de nabijheid van mijn werk, de toegankelijkheid naar de cinema, een zwembad. Dat is toch belangrijk. Dat je niet een halfuur moet fietsen voordat je naar de cinema kunt gaan. (...) Zeker ook met een kind zijn die buitenruimtes hyperbelangrijk. In corona, in mijn kleine appartementje zonder buitenruimte, was dat niet vol te houden. (...) De buitenruimte met een kind is dus heel belangrijk, in de zomer, die moeten buiten kunnen spelen."
(Alleenstaande moeder, kernstad)

Ook een alleenstaande vader wijst op het relatieve belang van de nabijheid van de stad voor een kind. Voor zichzelf, zeker als alleenstaande, vindt hij de nabijheid van het stadsleven belangrijker:

"Ik had verwacht dat het belang van de nabijheid van de stad voor [naam zoon] groter zou zijn. Voor mezelf is dat wel tof, de dagen dat ik zonder [naam zoon] ben. Dan kan ik daar wel van genieten."
(Alleenstaande vader, appartement in de binnenstad)

Hoewel het verschil met de binnenstad groot is, ervaart men ook in de groeistad de stad, met haar voorzieningen en culturele aanbod, als nabij en vlot toegankelijk, wat voor hen compenseert wat men mist in de eigen wijk.

"Het is aan de ene kant waar dat de gezinsbond etc. veel organiseert. Anderzijds: is er ook niet zoveel te doen voor jonge gezinnen. Al is er daar wel wat verandering ook in. Wat we niet aan aanbod hebben hier, wordt gecompenseerd door de stad. Ik woon ook hier omdat ik graag veel naar de stad wil. Ik wil het dus eigenlijk alle twee. Vind ik het heel erg dat er hier niet veel is? Nee, want ik vul het aan met de stad. Mensen die dat niet veel doen, blijven waarschijnlijk wel wat op hun honger zitten."
(Ouders, Zwijnaarde)

*"Ik vind ons zeer **bereikbaar**: ik heb een bushalte vlakbij, er is de tram, met de auto en de fiets sta je direct in de stad." "Wij gaan vooral met de fiets naar Gent. De kinderen zitten in de bak, ze fietsen nog niet zelf." "Naar Gent fietsen is voor onze kinderen nog te ver, en je moet altijd de brug over wat een drempel is." (Ouders uit Zwijnaarde)*

Dat ook school en werk meestal zeer nabij zijn, zorgt voor **weinig pendeltijd**: ook belangrijk voor gezinnen met kinderen, die de (extra) tijd ook goed kunnen gebruiken.

Hoewel over het algemeen wordt gesproken over een **vlotte verbinding met het openbaar vervoer (trein, tram, bus) in zowel kern-, binnen- als groeistad**, zien tieners die met de bus naar school gaan mogelijkheden tot verbetering wat betreft **frequentie, capaciteit, afstand tot halte en netheid**:

"No offense maar kijk in de ochtend, bij specifieke bussen, dat is gewoon te vol." (Anderen knikken.) "Soms skip ik dat gewoon, dan wacht ik op een andere bus." "De Lijn weet ook dat er een specifieke bus is die veel vol zit, maar ze laten dat altijd een kleine bus zijn. Ze maken niet dat dat er een grote bus komt, en dan zit iedereen op elkaar gepropt." "Openbaar vervoer, vroeger had je dat op veel plaatsen maar nu is dat echt vaak dat je ver moet stappen. Ik moet in de ochtend een kwartier stappen voordat ik aan de bushalte ben..." (Woont in Zwijnaarde.)
(Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)

"Misschien ook De Lijn. De bussen zijn altijd vol en komen soms ook niet. Bv. vandaag, de eerste bus waar ik normaalgezien moet opstappen, die kwam niet. Ik moest de volgende bus nemen en was dan maar één minuut voor tijd op school. Die is ook altijd vol. De bussen zijn ook meestal vuil, ik zie bv. zo kauwgom op de stoelen. Als ik een bus vroeger neem, dan ben ik eerder op school en dan kan ik bv. als ik een toets heb nog studeren, nog nakijken. De vroegere bus is ook niet zo vol, dan ben ik ook comfortabeler, alles is beter, dan kan ik makkelijker uitstappen. Ik ben wel tevreden dat de bus waar ik woon de beginhalte is. Dan pauzeert die, dan kan ik makkelijk opstappen, dan moet ik niet rechtstaan, ik kan makkelijk een plaats kiezen en gaan zitten." (Meisje, 13 jaar)

"We hadden vroeger een auto, dat was mijn vader zijn werkauto, maar hij mag nu niet werken, hij is gepensioneerd ook nu, dus we hebben nu geen auto maar dat maakt nu ook niet zoveel uit. Ik kan overal met de bus en de tram naartoe. En gelukkig: mijn familie woont dichtbij, maar bv. mijn nicht

zij woont in Eeklo, dus zij komen meestal naar ons met de auto, maar wij kunnen ook wel met de trein er geraken.” (Meisje, 13 jaar)

“Ofwel komt de bus niet. Ofwel komt hij te laat. Ook in de ochtend als ik naar school moet, is de bus vaak gewoon vol. Alle bushaltes die geschrapt zijn, moeten ze terugbrengen. En bussen vernieuwen. En ook meer bussen.” (Meisje, 13 jaar)

“Ik heb geen auto en ben er bewust gaan wonen omdat het vlak bij het station ligt en toch dicht bij de stad, we kunnen met de fiets of te voet, maar we hebben ook onmiddellijke toegang om naar Antwerpen of Brussel te gaan.” (Moeder, kernstad)

Nabijheid van plekken en voorzieningen in de directe woonomgeving is een **groter aandachtspunt in sociale huisvesting en wijken met meer kansarmoede**, onder andere omdat mensen er voor hun verplaatsingen vaker zijn aangewezen op het openbaar vervoer.

Wat **autoverkeer** betreft, benoemt men soms de ‘onhandigheid’ van bepaalde **verkeersmaatregelen** voor diens persoonlijke situatie, cf. een knip in het verkeer die de verkeerssituatie heeft veranderd en waardoor men een extra omweg moet nemen en veel tijd verliest, zone 30's waar men het niet nodig vindt etc.

“Sommige straten zijn geknipt en nu is dat vrij irritant om met de auto naar uw hobby te gaan ofzo, dat gaat veel trager dan daarvoor, en dat is niet zo chill. 30 per uur, dat gaat gewoon traag. Op een normale straat waar niet zoveel voetgangers zijn, dat is niet zo chill.” “De knip: dat is allemaal leuk, maar uiteindelijk ga je meer vervuilen omdat auto's toch gewoon rondrijden. Het maakt het gewoon soms drukker in bepaalde zones.” (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

Daarnaast wordt het soms als een voordeel benoemt als je vlot út het centrum geraakt met de auto:

“Eigenlijk zit je wel direct op de ring en weg. Het is dus de beiden: je zit direct in het centrum maar ook direct erbuiten.” (Moeder, binnenstad)

“Het leven mag niet te duur zijn”

De betaalbaarheid van plekken, activiteiten en voorzieningen bepaalt in sterke mate de toegankelijkheid, in het bijzonder in buurten met meer armoede en in de omgeving van sociale huisvesting. Kinderen en tieners zijn zich zelf ook bewust van de betaalbaarheid van het leven en het wonen, en het houdt hen bezig dat het leven steeds duurder wordt.

“Stel dat jullie zelf burgemeester zijn, wat zou je veranderen aan de plek waar je woont? “Alles mag niet te duur zijn.” “De belastingen moeten niet zo duur zijn.” (Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)

Ook ouders wijzen op het belang van de betaalbaarheid van bijvoorbeeld het vrijetijdsaanbod voor kinderen.

“Een laagdrempelig, financieel betaalbaar aanbod voor kampjes is er niet. Of je moet naar de speelpleinwerking. Maar dan moeten ze toch wel wat ouder zijn.” (Moeder, binnenstad)

“Onder de drie jaar is het vaak nog nét gratis voor kinderen. Soms neemt een vriend mijn zoon mee naar Plopsaland ofzo. Ik kan dat zelf niet betalen. Ik kan ook geen nee zeggen tegen mijn zoon, dat is moeilijk.” (Moeder, kernstad)

“We proberen ook wekelijks te gaan zwemmen met de Uitpas in Rooigem, het kost dan een euro dertig. En ze zijn zo blij dan: koekje, drankje, zwemmen, in totaal is dat 5 euro en ze hebben dan zo'n mooie dag gehad.” (Vader, binnenstad)

“De prijs van bus tickets, wat er daarmee gebeurd is, dat is absurd he! En dan wel elektrische wagens subsidiëren...” (Moeder, kernstad)

Openingsuren en wachtlijsten

Of een voorziening toegankelijk is, wordt ook bepaald door haar openingsuren. Het kan interessant zijn voor gezinnen om bepaalde delen van een voorziening open te stellen voor de buurt buiten de formele openingsuren. Bvb. deze school in Zwijnaarde waarvan de speelplaats toegankelijk is om buiten te spelen na de uren:

"Ja, hier. Daar zijn er twee goals. Eigenlijk aan Sint-Vincentius, dat is een school. Daar mogen we ook spelen." (Jongen, 10 jaar)

Wat toegankelijkheid van voorzieningen en activiteiten voor kinderen betreft, kampt Gent met een hardnekkig **'wachtlijstenproblematiek'**:

"Ik ben hier graag, er is heel veel aanbod in alles. Als mama is het frustrerend hoe populair alles is want je moet altijd op een wachtlijst staan, dat zijn heel vervelende dingen. Bijvoorbeeld bij de kampjes, voetbal, kunstacademie, de scouts. Het is slachtoffer van het eigen succes, maar ik weet niet hoe je het oplost. Het is populair, dus misschien toch niet groot genoeg." (Moeder, kernstad)

"Ik wil mijn kind wel naar een kampje sturen, maar ik moet nu [november] al beslissen over een kampje van volgende zomer. Ik kan als ouder nu nog niet bezig zijn met volgende zomer in mijn planning. Die kampen zijn ook duur: een midweek van de CM kost bijvoorbeeld 400 euro!" (Moeder, kernstad)

Bruikbaarheid

Soms zijn voorzieningen wel bereikbaar maar niet bruikbaar. Bvb. door **slecht beheer** (glad, vuil, struiken die stekelig zijn, ...), **weersomstandigheden** (enkel bruikbaar bij mooi weer, niet als het regent of koud is, ...). Ook de juiste **vormgeving** en **materiaalkeuzes** spelen mee, bv. in de mogelijkheid om te rollen (skateboarden, rolschaatsen, fietsen, ...) of kaatsen (balspelen).

"Als ik wou spelen... er was een tuin, maar ik speelde liever buiten. De tuin was vol modder. Je kon daar wel spelen. Maar ik ging liever naar het park omdat er daar een basketveld was." (Meisje, 13 jaar)

"Als het mooi weer is, dan ben ik veel buiten. Dan ga ik op de trampoline. Of naar het padje (voor de woning), steppen. Maar als het nat is, dan glij ik uit en dan moet ik binnen blijven." (Meisje, 8 jaar)

"In het vroegere huis was de straat wel platter dan nu. Dat was makkelijker om te rolschaatsen." (Jongen, 9 jaar)

Onzichtbare uitsluitingsmechanismen

Bij het werken aan toegankelijkheid is het belangrijk om erbij stil te staan op **welke doelgroep** ruimtes of voorzieningen gericht zijn. Er bestaan namelijk ook vele onzichtbare uitsluitingsmechanismen die de toegang beperken.

- o Doordat plekken en voorzieningen impliciet of expliciet gericht zijn op één specifieke doelgroep, worden steeds ook bepaalde groepen of mensen er uitgesloten.
- o Zijn voorzieningen ook toegankelijk voor kinderen tieners? Binnen die groep is er ook veel diversiteit, bv. op vlak van leeftijd, socio-economische status en etnisch-culturele achtergrond.
- o Voelen meisjes zich overal welkom of zijn er plekken die overwegend gericht zijn op jongens?
- o Mensen of groepen kunnen zich bepaalde ruimtes toe-eigenen en door hun claimedrag anderen uitsluiten. Is er nood aan formeel beheer rond het gebruik van bepaalde ruimtes?

"Vanaf dat een kind een tiener wordt, dan is heel het stad zijn domein he. Daar zie ik wel een verschil tussen mijn zoon en mijn dochter. Mijn zoon heeft er geen problemen mee om naar de Blaarmeersen te fietsen of tot in Zwijnaarde. Mijn dochter gaat liever niet zo ver." (Moeder, kernstad)

“Ik ben heel blij dat de bussen voor -18 jaar gratis zullen zijn in Gent. Want jongeren worden al heel snel door buschauffeurs aangekeken alsof ze ongewenst zijn. Alsof ze sowieso iets fout zullen doen.

Doordat jongeren het gevoel hebben van: ik heb automatisch recht om op deze bus te zijn (betaalbaarheid of zwartrijden zijn geen kwestie meer), is dat voor jongeren ook een gevoel van aanwezig mogen zijn.” (Moeder, kernstad)

Wat in de tussentijd?

Ouders en kinderen vragen aandacht voor **tijdelijke tekortkomingen in de toegankelijkheid van plekken en voorzieningen**, zoals parken en speeltuinen die niet toegankelijk zijn vanwege werkzaamheden. Dit zorgt voor ongemak, vooral voor kinderen en tieners die afhankelijk zijn van deze ruimtes als speel- en ontmoetingsplek.

“Wanneer dat park heraangelegd zou worden zit je met alle jongeren die daar komen spelen die géén buitenruimte hebben, die kunnen dan tijdelijk nergens naartoe. Daar moet ook een tijdelijke oplossing voor zijn.” (Focusgroep met ouders uit de binnenstad)

Daarnaast wordt er gewezen op de **vertragingen in de ontwikkeling van beloofde voorzieningen**, zoals speeltuinen. Ouders kiezen soms een woning in de verwachting dat er een speeltuin in de buurt zal komen, in de hoop dat dit het leven van hun jonge kinderen zal verrijken en hen de mogelijkheid biedt om samen te spelen met andere kinderen. In veel gevallen blijkt echter dat de groen- en speelvoorzieningen pas lang na de oplevering van de woning beschikbaar komen. Gedurende deze wachttijd, die soms duurt tot kinderen al aanzienlijk ouder zijn, ervaren ouders vaak een gemis en betreuren ze hun keuze voor dit specifieke woonproject.

“Ja dus, wij zitten daar. Er is geen park naast ons, we zitten nog steeds aan de ring. Met de burens hebben we verschillende voorstellen gedaan via de wijkbudgetten om hier een plekje te maken voor de buurt, maar we mochten niet. We hebben geen goedkeuring gekregen voor een budget omdat ‘ze daar toch gaan werken’. Maar ja de werken gaan daar tien jaar duren hè. En daarvoor tien jaar wonen in een werf. Maar mijn kinderen gaan tieners worden en ja, en nooit genieten van dat mogelijke park.” (Moeder van drie, binnenstad)

“Er komt ook een speeltuin binnenkort. Daar ben ik blij voor. Je hebt hier als je naar buiten kijkt, waar die grote kraan staat, dat groot plat stuk, daar komt er een bosje met een klein speeltuintje. Het zou nog drie jaar duren ofzoiets, tegen dat het geld vrijkomt ofzoiets.” (Moeder, binnenstad)

ONTMOETING & CONFLICT

De mate waarin een woning en woonomgeving diverse soorten interacties mogelijk maakt en kinderen, tieners en hun ouders betekenisvolle relaties kunnen aangaan.

1. Ontmoeting & conflict in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Is er voldoende (flexibele) leefruimte, geschikt voor zowel familiemomenten als individuele aanwezigheid?
- Zijn er privéplekken waar tieners ongestoord kunnen samenkomen?
- Hoe schakelen we gedeelde en persoonlijke ruimtes op een interessante manier, inclusief de buitenruimtes?
- Is er aandacht voor culturele verschillen in woon- en gezinsbehoeften?
- Is er aandacht voor akoestische isolatie tussen woningen en binnen de woning zelf?
- Is er aandacht voor de verschillen tussen gebruik 's nachts en overdag?
- Zijn er ruimtes waar (groepen) bezoekers ontvangen kunnen worden?

Belang van samenzijn met familie en ontvangen van bezoek

Binnen gezinnen speelt de woning een centrale rol als ontmoetingsplek, zowel voor het dagelijks samenzijn als om familie en vrienden te ontvangen. Hierbij zijn er culturele verschillen merkbaar in hoe men de betekenis en waarde van familie ervaart, en in de plek die familie inneemt in het leven.

- **Leefruimte als ontmoetingsruimte:** de woon- en leefruimte wordt gezien als de kern waarbinnen familie samenkomt en waar gasten worden ontvangen.
- **Ruimte voor grotere groepen:** ouders geven vaak aan dat ze ruimte missen om grotere groepen te ontvangen, bijvoorbeeld voor familiefeesten of samenkomsten.

Ruimtebehoefte bij tieners: samenkomen en privacy

Ook tieners hechten belang aan een eigen plek waar ze ongestoord kunnen samenkomen met vrienden. Dit is niet alleen een sociale behoefte, maar ook een zoektocht naar meer privacy binnen de privésfeer van het gezin.

*"Voor mij een mancave. Hoeveel plezier hebben we wel niet bij mij thuis gehad?! Dus ik vind dat wel belangrijk." "Een tuin en poolhouse, voor feestjes ofzo te geven. En een dartsboard en een tv'tje ofzo daarin."
(Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*

2. Ontmoeting & conflict in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Hoe faciliteren we constructieve conflicten binnen collectieve woonvormen door heldere afspraken en ruimte voor meningsverschillen, zodat 'goede afspraken goede vrienden maken'?
- Kunnen gemeenschappelijke ruimtes in meergezinswoningen zo ontworpen en beheerd worden opdat ze spontane en laagdrempelige sociale interactie tussen gezinnen stimuleren?
- Hebben mensen ook de mogelijkheid om elkaar te ontwijken wanneer gewenst? Zoals traplopen in plaats van de lift nemen bij een enge hond, of via een venster dat uitkijkt op de gang eerst even controleren wie er voor de deur staat.
- Zijn er ontwerp- en beheersmaatregelen die het evenwicht tussen ontmoeting en privacy ondersteunen, zodat het samenleven voor iedereen prettig blijft?
- Wordt in meergezinswoningen de aanwezigheid van meerdere gezinnen met kinderen gestimuleerd om onderlinge contacten mogelijk te maken?
- In welke mate kiezen bewoners zelf met wie en hoe ze samenwonen, en hoe ondersteunen we die keuze in ontwerp en beleid?

Co-housen met andere gezinnen

Co-housing met andere gezinnen creëert een gemeenschap waar **onderlinge verbondenheid en steun** centraal staan (zie ook 'betekenisvolle personen'). Het delen van collectieve ruimtes stimuleert **spontane ontmoetingen en gezellige babbels**, zoals samen aperitieven of gewoon andere mensen zien om mee te praten. Deze sociale interacties zijn niet enkel waardevol voor ouders, maar ook voor ouderen, wat **intergenerationele contacten** bevordert en jonge gezinnen kan ontlasten.

"Er is altijd wel iemand in de buurt die die kinderen kent. Om een oogje in het zeil te houden."

"Op woensdag maakt een oudere bewoner soep en dan eten we samen beneden in de gemeenschappelijke ruimte. Dat is een fijn, wekelijks moment."

Omdat co-housing vaak een bewuste keuze is om met andere gezinnen samen te wonen, heerst er een hoge mate van **tolerantie** ten opzichte van de levendigheid en drukte die kinderen soms met zich meebrengen. Daarnaast zorgt de **sociale controle** ervoor dat het een **veilige omgeving** is: iedereen kent elkaar en houdt een oogje in het zeil, wat bijdraagt aan het veiligheidsgevoel van ouders.

"Toen ik hier de eerste keer kwam, dacht ik: 'wordt het hier wel leuk, en zal ik hier wel vrienden krijgen?' Maar toen ontmoette ik [namen vriendinnetjes] en toen werd het leuk."

Voor kinderen is het nabij zijn van leeftijdsgenootjes in de co-housing een grote **meerwaarde**. Ze spelen regelmatig bij elkaar thuis of maken gebruik van de gedeelde speel- en ontmoetingsplekken.

"Ik woon in een cohousing, je verveelt je nooit want er zijn heel veel kindjes daar" "Het leukste aan cohousing is dat we altijd samen kunnen spelen" "Er is altijd wel een vriendje vrij om mee te spelen, omdat we met héél veel zijn." (Kinderen, co-housing in de kernstad)

Kinderen delen er lief en leed met elkaar: *"Als iemand verdrietig is, merk je dat wel. De sfeer zakt dan wel."* En de aanwezigheid van speelkameraadjes is niet enkel een grote bron van

geluk. De nabijheid en gedeelde ruimtes in co-housing brengen ook **conflicten en uitdagingen** met zich mee. Kinderen maken ruzie, bijvoorbeeld over het gebruik van een trampoline in de gemeenschappelijke tuin. Ook tussen ouders ontstaan soms spanningen, bijvoorbeeld over kinderen, huisdieren en financiële kwesties:

*“Een groot discussiepunt zijn huisdieren. Bij ons is er een uitdoofbeleid: geen nieuwe katten, alleen die er al waren mochten blijven. Andere cohousings hebben weer andere afspraken. Met drie groepen samen is het financieel en qua verdeelsleutels erg complex, er zijn bijna moorden gebeurd eigenlijk. Huisdieren en kinderen (lawaaï, overlast) zijn de grootste bronnen van conflicten. **Er is altijd wel frictie, maar het is niet onoverkomelijk. Meestal gaat het bij discussies over geld, kinderen of huisdieren.**” (Moeder, co-housing kernstad)*

Bovendien kunnen conflicten ontstaan wanneer buitenstaanders de gedeelde ruimtes betreden. Dit voorbeeld over de omgang met andere kinderen in de gedeelde tuin, illustreert dat dit leidt tot vragen over de grens tussen privé en openbaar:

“Plots stonden er drie onbekende jongens in de tuin. (...) Het mag hier geen park zijn, maar de anderen zijn wel welkom. (...) Het zou gewoon raar zijn als zij hier spelen, als wij hier niet zijn.” (Kinderen, co-housing in de kernstad)

Co-housing door de ogen van tieners

“Samenwonen met mensen die je niet kent?! Dat is raar.”

Tieners hebben **gemengde gevoelens** bij co-housing, zeker wanneer het gaat om samenwonen met onbekenden. Veel jongeren vinden het idee ongemakkelijk, vooral bij gedeelde leef- of eetruimtes. De **klik met medebewoners** blijkt cruciaal: zonder wederzijds begrip of vriendschap wordt samenleven moeilijk.

Sommigen staan meer open voor co-housing als ze zelf kunnen kiezen met wie ze samenwonen, bijvoorbeeld **binnen een vriendengroep**. Voor anderen is privacy en eigen ruimte belangrijker dan nabijheid, en zij voelen zich minder op hun gemak in gedeelde ruimtes.

Een aantal jongeren zoekt een middenweg: samen een tuin delen kan gezellig zijn, zolang er **ook voldoende ruimte is voor privacy en persoonlijke vrijheid**. Grootschalige appartementsgebouwen spreken minder aan omwille van het anonieme karakter en het gebrek aan écht contact (zie ook ‘schaal’ in het kader van menselijke/kindvriendelijke schaal).

Interactie in meergezinswoningen

Wonen in een meergezinswoning, zoals een appartementsgebouw, kan leiden tot meer sociale interacties tussen gezinnen met kinderen. Zo zegt een tiener: *“Je kan bijvoorbeeld, als je goed overeenkomt met burens, nog tot laat afspreken met hen in het appartement zelf.”* Toch is dit niet per definitie het geval. Veel bewoners merken juist het ontbreken van sociale contacten op, wat vaak te maken heeft met:

1. De afwezigheid van **andere ouders en kinderen**.
2. Het ontbreken van **plekken en gelegenheden voor sociale interactie**, zoals activiteiten, gemeenschappelijke ruimtes en het gezamenlijk beheer daarvan.

Een alleenstaande moeder in een appartement in de binnenstad vertelt hierover:

“Wat ik zeker herken in B's verhaal, is dat er geen interacties zijn met medebewoners. Het zijn voornamelijk studenten of buitenlandse studenten, een paar mensen van mijn leeftijd of iets ouder. Behalve een goeie dag, is er geen contact. Dat vind ik wel jammer.”

Andere bewoners benadrukken het belang van alledaagse contacten en kleine interacties:

“Vooral beneden bij de brievenbus, of in de gang of lift, zien wij de burens en zeggen we hallo. We hebben niet echt verwachtingen van hen, maar het is wel belangrijk om je burens te kennen. Ik heb goede burens; we kunnen tegen elkaar babbelen als er iets is.” (Moeder, binnenstad)

Collectieve ruimtes: verplichting of sociale meerwaarde?

Collectieve ruimtes in wooncomplexen kunnen soms als een verplichting voelen, vooral wanneer sociale interacties onvermijdelijk lijken. Dit kan ongemakkelijk zijn als bewoners het gevoel hebben dat ze hun privéleven ongewild blootstellen of zich gedwongen voelen om deel te nemen aan sociale activiteiten. Dit ervaren ze vooral bij tijdsgebrek of een persoonlijke voorkeur voor meer afstand. De uitdaging is om een goede balans te vinden tussen nabijheid en privacy: collectieve ruimtes kunnen waardevolle ontmoetingsplekken zijn, zolang ze geen druk leggen op bewoners om voortdurend mee te doen (zie ook ‘privacy’).

“Soms voelde dat wel als een verplichting. Zo vrijdagavond zat iedereen daar al. Je passeert dan met uw boodschappen, moet langs die bank en iedereen ziet wat je mee hebt. Ik voelde me soms verplicht, maar had daar niet altijd tijd voor.” (Moeder over co-housing waar ze vroeger woonde)

Kan je mensen of situaties ook vermijden?

Zijn er mogelijkheden voorzien om mensen, of conflicten te vermijden? Denk bijvoorbeeld aan: meerdere ingangen. Heeft het gebouw een voor- en achterdeur, zodat je ongewenste ontmoetingen kunt ontwijken? Kun je kiezen tussen de lift en de trap? Om een buur met een enge hond te vermijden die de lift neemt, neemt je bijvoorbeeld liever de trap.

3. Ontmoeting & conflict in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Zijn er op straat- en buurniveau plekken en gelegenheden waar ouders en kinderen elkaar kunnen ontmoeten? Denk aan: voortuinen, straatbankjes, een brede stoep, open poortjes tussen tuinen, kleine pleintjes, ...
- Zijn private en publieke buitenruimtes slim visueel of fysiek verbonden, bv. via een lage haag, een poortje, een zichtlijn?
- Zijn er buurten waar gezinnen met kinderen in elkaars nabijheid wonen, zodat kinderen vlot leeftijdsgenoten ontmoeten en ouders informele netwerken kunnen opbouwen?
- Gezinnen zoeken naar gelijken. Wordt bij toewijzing of verkoop rekening gehouden met gezinnen met kinderen, om zo de kans op sociale aansluiting in de buurt te verhogen?
- Worden initiatieven die ontmoeting tussen gezinnen bevorderen, ondersteund?
- Waar worden gedeelde ontmoetingsplekken gepositioneerd in de omgeving zodat contacten niet ‘geforceerd’ aanvoelen of tot overlast leiden (bv. een picknicktafel voor de buurt kan ongemakkelijk voelen vlakbij een voordeur).

Zowel ouders als kinderen hechten veel belang aan het wonen in een buurt waar ook andere gezinnen met kinderen leven. De aanwezigheid van leeftijdsgenoten en andere ouders versterkt het gevoel van verbondenheid en draagt bij aan een levendige, kindvriendelijke omgeving.

Kleine ontmoetingen in de straat

Op straatniveau worden informele contactmomenten sterk gewaardeerd: een korte babbel op een bankje, samen toekijken hoe kinderen spelen op de stoep, of een burendrink op het einde van de straat. Niet alleen de **aanwezigheid van andere gezinnen** is belangrijk, **ook de plekken en gelegenheden waar men elkaar kan ontmoeten**.

“Als je uw buren beter kent en een gemeenschappelijke ruimte hebt, denk ik dat je sneller eens iets opvangt voor elkaar. Of voor oudere mensen eens een boodschap doen bijvoorbeeld. Hoe meer contact, hoe beter, denk ik.” (Ouders uit Zwijnaarde)

“In de zomer zitten er veel mensen, zoals Turkse buren, tot laat buiten. Ze zetten een stoel buiten op de stoep. Het eerste jaar had ik het moeilijk om daar contact mee te leggen. Maar de kinderen zitten samen op school, en zo heb ik hen beter leren kennen. Nu zit ik soms zelf mee aan de voordeur.” (Vader, binnenstad)

De tuin als verbindende ruimte

Ook de tuin kan een belangrijke rol spelen in het stimuleren van ontmoeting tussen buren. Wanneer achtertuinen verbonden zijn via een haag of poortje, kunnen kinderen makkelijk bij elkaar over en weer lopen. Dit zorgt voor vlot spel en sociale nabijheid, zonder dat er formele afspraken nodig zijn. Ouders waarderen dit als een veilige en leuke manier van burencontact.

*“Onze kinderen gaan inderdaad langs de tuinen naar elkaar. Da’s wel echt tof, perfect hé.”
“Zo’n beetje een ‘Jip en Janneke-huisje’, waar ze bijna door de haag naar elkaar kunnen kruipen.” (Buren in de binnenstad)*

“Het is niet dat we de ruimte echt delen, maar er is een poortje naar de buren en zo kunnen ze heen en weer.” (Moeder, groeistad)

Verwachtingen rond de samenstelling van de buurt

Voor gezinnen – en ook voor tieners – is het belangrijk dat er andere gezinnen met kinderen in de buurt wonen. Dit verhoogt de kans op sociaal contact en gedeelde interesses. In buurten met vooral oudere bewoners of mensen in een andere levensfase ontbreekt die vanzelfsprekende aansluiting.

“Ik zou ook gewoon denken van: als jij een gezin met kinderen bent, dat er in jouw wijk ook gezinnen met kinderen wonen, en niet ouderen ofzo.” (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

“Mijn zoon is blij dat er nog nieuwe projecten komen, met nieuwe kindjes. Nieuwe vriendjes, zegt hij dan.” (Moeder, kernstad)

Veilige woonomgeving zonder speelkameraadjes

Elif, een meisje van 10 uit de groeistad, woont in een recente, private woonontwikkeling met rijhuizen en appartementen. Het project is afgesloten met een poort en biedt een veilige omgeving om buiten te spelen. Voor haar huis kan ze fietsen, en achter het appartementsblok is er een grasveld waar ruimte is voor spel. Toch is er één belangrijk element dat ontbreekt: andere kinderen van haar leeftijd. Die afwezigheid maakt de omgeving voor Elif saai, en zorgt ervoor dat ze minder vaak buiten

speelt dan ze eigenlijk zou willen.

“Ik wil wel een grotere tuin. En meer kinderen in mijn straat. [...] Zodat ik vrienden kan worden! Er zijn gewoon weinig kinderen in mijn straat. Eigenlijk ben ik het enige kind van onder de 12.”

“Maar vroeger was er wel een kind, maar die is verhuisd. [...] We speelden daar meestal.” Wat speelden jullie dan? “Random dingen, zoals fietsen.”

4. Ontmoeting & conflict in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Worden er regelmatig laagdrempelige buurtactiviteiten georganiseerd? En is er daar ook duurzame ondersteuning voor? Denk aan wijkfeesten, speelstraten, kermissen en andere lokale evenementen.
- Is het ontwerp en beheer van openbare ruimten voorzien op (grootschalige) activiteiten?
- Is er infrastructuur en beleidsruimte voor verenigingen en activiteiten die structurele ontmoetingen en vriendschappen bevorderen?
- Is er aandacht voor de herintroductie van verdwenen initiatieven, zeker daar waar er teloorgang is van het sociale weefsel?
- Is er een activiteitenaanbod waar ook kinderen en tieners een plaats krijgen dat aansluit bij hun leefwereld en interesses?
- Zijn er ontmoetingskansen via school en buitenschoolse activiteiten?
- Kunnen we zorgen voor voldoende en diverse publieke ruimtes die overbezetting en territoriale conflicten voorkomen?
- Hoe wordt permanent claimgedrag van de ruimte vermeden en hoe wordt tijdelijk claimgedrag van de ruimte gestimuleerd?
- Zijn er ook laagdrempelige, herkenbare plekken waar tieners gewoon kunnen zijn en zichzelf zijn; zonder ook perse te moeten consumeren? Waar kunnen diverse jongeren in de stad terecht buiten school of georganiseerde activiteiten om te ontspannen en elkaar te ontmoeten?
- Zijn er voldoende leeftijdsspecifieke plekken voor en van kinderen en jongeren?

Het dorpsgevoel van de groeistad

In meer landelijke en kleinschalige woonomgevingen, zoals Zwijnaarde of Merelbeke, ervaren kinderen en jongeren een grotere vertrouwdheid met hun omgeving. Ze waarderen dat ze opgroeien in een context waar mensen elkaar kennen en blijven kennen. Deze herkenbaarheid voedt de verwachting dat vriendschappen langdurig zullen zijn, vaak op dezelfde plekken in de buurt.

Daarnaast draagt deze kleinschaligheid bij aan een groter gevoel van veiligheid. Jongeren geven aan dat ze zich veiliger voelen doordat ze omringd zijn door mensen die ze kennen: *“Als ik op straat loop en er gebeurt iets, kan ik overal wel ergens aanbellen bij iemand die ik ken.”* In de Gentse kern- en binnenstad ervaren jongeren meer anonimiteit, wat gepaard gaat met een drukker en minder voorspelbaar gevoel. Jongeren uit de groeistad beschrijven hoe ze zich minder op hun gemak voelen in een stedelijke context: *“Daar voel ik mij minder goed bij, want dan ben ik bang dat er iets gaat gebeuren.”*

De kleinere schaal van de buurt maakt het mogelijk dat bewoners elkaar regelmatig tegenkomen, wat bijdraagt aan het ‘dorpsgevoel’ dat er leeft. *“Altijd als je naar de Carrefour gaat, zie je wel iemand die je kent”*, vertelde een kind in Zwijnaarde. Ouders verwoordden het als volgt: *“Het is gewoon een dorpsgevoel. Dat ga je waarschijnlijk in andere wijken niet hebben.”* De informele sfeer vergemakkelijkt contact tussen buurtbewoners en stimuleert de uitbouw van sociale netwerken.

Activiteiten en verenigingsleven voor gezinnen met kinderen

Activiteiten gericht op gezinnen, of waar ook kinderen een plaats in krijgen, bieden mogelijkheden tot ontmoeting. In de groeistad spelen activiteiten zoals wijkfeesten, kermissen en lokale evenementen hierin een belangrijke rol.

*"In Zwijnaarde heb je een wijkfeest of een buurtfeest, of gelijk een kermis ofzo. In de stad is het één grote kermis. In Gent is het zo van 'gaan we samen', terwijl hier kom je sowieso iemand tegen."
"Gemeentefeesten, zoals Merelbeke Village in Merelbeke. Dat brengt wel mensen naar elkaar. Of zo autovrije zondag. Als kind vond ik dat echt leuk."
"Of zo speelstraat... Dat is niet meer hé..."
(Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*

Het verenigingsleven in de buurt, zoals evenementen georganiseerd door de Gezinsbond, draagt er verder bij aan deze verbondenheid.

"De Gezinsbond organiseert bijvoorbeeld tweedehandsbeurzen en poppentheater voor kinderen. Dat zorgt wel voor samenhang." (Moeder, groeistad)

Een kind uit Zwijnaarde geeft aan dat je in een club veel gemakkelijker vrienden maakt dan tijdens een wandeling, omdat je elkaar regelmatig ziet. Verenigen ondersteunen dit soort structurele ontmoetingen en helpen bij het opbouwen van sociale contacten.

*"Als je gewoon gaat wandelen dan vind ik niet dat je veel mensen gaat herkennen ofzo. Je gaat geen vrienden maken. Als je in een club zit dan zie je, ah hallo. Maar als je gaat wandelen herken je ze wel, maar ik vind dan niet dat je daar snel mee gaat spelen omdat je ze gewoon één keer hebt gezien.
Dat is anders als je in een club, als je ze bijna wekelijks ziet."*

Tieners uit Zwijnaarde benadrukken het belang van hobby's en gezamenlijke kwaliteiten als manier om mensen samen te brengen. Door elkaar beter te leren kennen, denken ze dat er meer begrip en tolerantie ontstaat, en zo ook minder conflicten.

"Dat er veel hobby's te doen zijn, dat je mensen samenbrengt. Dat is denk ik het belang: dat je mensen kent. Dan gaan er minder problemen zijn, denk ik." (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

Ook in de binnenstad en kernstad zijn dit soort activiteiten belangrijk in functie van het sociaal weefsel in een buurt. Wanneer kinderen en tieners een goede kennis van de buurt hebben en vrienden, voorzieningen en activiteiten nabij zijn, wordt dat erg gewaardeerd.

"Daar wonen [noemt allerlei namen van mensen die in de buurt wonen]. Wij hebben veel vrienden in de buurt. We kunnen ook wat verder wandelen naar Rozebroeken en dan zijn we bij mijn vriendinnen. Wij gaan altijd met de fiets. (...) Bij de kerk komen we niet zo vaak, alleen voor de Halloweenocht en de markt. (...) De rommelmarkt is daar altijd en dan staan wij daar ook met ons kraampje. (...)" (Meisje, 9 jaar, kernstad)

Het verdwijnen van initiatieven zoals de speelstraat, het buurtfeest of de kermis heeft dan ook een invloed op de sociale interacties van kinderen en gezinnen, omdat zulke georganiseerde momenten van ontmoeting belangrijk zijn voor de gemeenschap en voor het creëren van een veilige ruimte voor kinderen om samen te spelen.

Kinderen als bruggenbouwers in de buurt

Kinderen fungeren vaak als de sociale lijm in een buurt. Ouders geven aan dat ze via de school en activiteiten van hun kinderen andere ouders leren kennen, wat hun netwerk vergroot en de buurtbinding versterkt. Vooral scholen met een open, betrokken sfeer dragen daaraan bij.

"We kennen veel meer mensen in de buurt door de kinderen." (Ouders uit Zwijnaarde)"

*"De school is een leuke gemeenschap omdat ze niet te groot is, het is met graadklassen, de ouders worden betrokken. Ik heb door de school ook wat ouders leren kennen, het verbreedt je netwerk."
(Vader, kernstad)*

*"Ik hoop en ben optimistisch dat de ontmoeting wel zal groeien via de kinderen en de contacten die zij hebben op school met de diversiteit uit de buurt."
(Groepsgesprek met ouders en kinderen in co-housing Bijgaardehof)*

Ruimte voor iedereen? Over gedeeld gebruik en kleine conflicten

Wanneer publieke plekken gedeeld worden door verschillende groepen kinderen, jongeren of gezinnen, ontstaan er soms spanningen over het ruimtegebruik. Jongere kinderen kunnen zich bijvoorbeeld onveilig voelen als oudere kinderen er te wild spelen: *"Bijvoorbeeld omdat de oudere kinderen te wild of gevaarlijk spelen met de gocars als de kleinere kinderen er ook bij zijn."* Ook het samen gebruiken van speelmateriaal leidt soms tot ongemak of conflicten, wanneer andere kinderen er spontaan ook mee willen spelen: *"De kinderen willen soms ook met de gocarts in het park rondrijden, maar trekken dan de aandacht van andere groepjes kinderen die dan komen vragen vanwaar die gocarts komen en of ze er ook mee mogen rijden. En dat vinden ze dan weer niet zo leuk."*

Er leeft een duidelijke vraag naar meer pleinen en parken, omdat bestaande plekken vaak overvol raken of door specifieke groepen of 'kliekjes' worden ingenomen, wat de toegankelijkheid voor anderen belemmert. Kinderen en tieners signaleren zelf ook de aanwezigheid van groepjes jongeren die bepaalde zones claimen, bijvoorbeeld jongeren met vapes of *"groepen waarvan je denkt: ik moet daar niet te veel bijlopen ofzo."*

Sommige kinderen en tieners geven aan zich onveilig te voelen in de nabijheid van onbekende, enge of dronken personen, zeker tijdens momenten waarop er minder sociale controle is. Deze gevoelens raken aan het bredere thema van '(on)veiligheid in de publieke ruimte'.

Afspreekplekken voor tieners in de stad

Sommige tieners spreken af met vrienden in de stad. Tijdens een gesprek met tieners op een school in de binnenstad, werden daarbij bijvoorbeeld de Korenmarkt, het Zuid en Gent-Sint-Pieters genoemd als populaire ontmoetingsplekken. Opvallend is dat verkeersknooppunten een vanzelfsprekend referentiepunt vormen, zeker wanneer men afspreekt met vrienden van buiten Gent. De herkenbaarheid en bereikbaarheid maken deze plekken tot belangrijke sociale ankerpunten in het stedelijke weefsel.

Ontmoeten jullie daar ook elkaar? "Ja" (unaniem) Waar spreken jullie af? "Het stad." "Het centrum." "Korenmarkt." "Zo bij Mc Donalds." "Het Zuid. Ofwel voor het shoppingcentrum ofwel bij de bushaltes." Waarom bushaltes? "Bij mij omdat veel vrienden van redelijk ver komen, en dan gaan zij altijd met de bus. Sommigen moeten naar Zuid." "Of Gent Sint-Pieters." Vervoersknooppunten zijn belangrijke ontmoetingsplekken voor jullie? Interessant!

Tegelijk klinkt er een gemis aan plekken die expliciet bedoeld zijn voor jongeren: waar ze welkom zijn zonder dat er verwachtingen (zoals consumeren) of structuren (zoals school of jeugdbeweging) aan verbonden zijn:

"Ik weet niet of er zo plekken zijn voor jongeren (zeker van de leeftijd 12-14 jaar) waar ze terecht kunnen om zichzelf te kunnen zijn. Een plek die echt van hen is. Niet school of jeugdbeweging, maar een plek gewoon om te chillen." (Ouder, kernstad)

"Ik denk gewoon echt zo in de stad iets waar je naartoe kan gaan, gewoon om zo te zitten met vrienden. Je vindt enkel eetplekken zoals de McDonalds en zo. (Meisje, 14 jaar)

Terug naar overzicht bouwblokken.

BETEKENISVOLLE PERSONEN

De aanwezigheid van sleutelfiguren die ondersteuning bieden voor gezinnen en kinderen en bijdragen aan de leefbaarheid van de woning en woonomgeving.

1. Betekenisvolle personen in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Worden verschillende gezinssamenstellingen (zoals co-ouderschap, samengestelde gezinnen, pleegzorg, birdnesting) erkend in het ontwerp of beleid?
- Kunnen woningen eenvoudig aangepast worden aan veranderende gezinssamenstellingen?
- Hoe worden de noden van alleenstaande ouders meegenomen, bijvoorbeeld in termen van nabijheid van informele netwerken en gezinsondersteunende voorzieningen?
- Is er voldoende flexibele ruimte voor logerende kinderen of wisselende gezinssamenstellingen?
- Is er ruimte voor kinderen om samen te spelen én zich terug te trekken?
- Wordt er rekening gehouden met de aanwezigheid van huisdieren als onderdeel van het gezin (bv. ruimte, veiligheid, toegestane dieren bij huur, waar slapen en eten ze, ...)?
- Wordt de betrokkenheid en verantwoordelijkheid van de huisbaas meegenomen in het beleid of project?
- Is er een sociaal vangnet dat ouders in een precaire situatie of bij grote veranderingen ondersteunt?

Flexibele gezinssamenstellingen vragen om flexibele woonvormen

Op het niveau van de private woning is het belangrijk om de **diversiteit in gezinssamenstellingen** te erkennen en te vermijden om het klassieke kerngezin als norm te beschouwen. Bij het denken over kind- en jeugdvriendelijk wonen is het van belang om los te komen van het klassieke beeld van het kerngezin – twee ouders met (gemiddeld) twee kinderen onder één dak. In de praktijk zien we een veel grotere diversiteit aan gezinsvormen, elk met eigen woonnoden.

Een voorbeeld hiervan is **birdnesting**, een regeling waarbij kinderen na een scheiding in de gezinswoning blijven en de ouders afwisselend in- en uitverhuizen. Deze woonvorm stelt andere eisen aan de woning en aan de ruimtelijke context: er zijn vaak meerdere kleinere woningen nodig in de nabijheid van de gezinswoning, of een gedeelde woning met afzonderlijke ruimtes voor de ouders.

Ook bij **gescheiden ouders** die apart wonen blijkt nabijheid cruciaal. In gesprekken met kinderen werd regelmatig benadrukt hoe waardevol het is wanneer beide ouders dicht bij elkaar wonen, bijvoorbeeld op fietsafstand. Dit vergemakkelijkt de verplaatsingen en draagt bij aan continuïteit in het sociale leven van het kind – denk aan school, vrienden en vrijetijdsbesteding – én aan een blijvende binding met de buurt.

"De vriendin van mijn papa woont aan de andere kant van Gent. Daar zijn er grote huizen met een tuin. Het nadeel is wel dat het ver fietsen is naar waar mama woont en school is."
(Meisje, 10 jaar, kernstad)

We spraken heel wat **alleenstaande ouders** die nog meer dan andere ouders nood hebben aan een **ondersteunend netwerk**. Die nood aan een ondersteunend netwerk is er zowel informeel: in de vorm van nabijheid van familie, vrienden als burens. Als ook formeel: toegang tot kinderopvang, buurtwerk, etc. (zie ook: gezinsondersteunende voorzieningen in de bredere woonomgeving).

Andere gezinsvormen die vragen om aangepaste woonoplossingen zijn bijvoorbeeld **meergeneratiewonen**, waarbij grootouders, ouders en kinderen samenwonen of in elkaars nabijheid willen wonen, vaak met het oog op onderlinge zorg en ondersteuning. In sommige gevallen gaat het om **kangoeroewonen**, een specifieke vorm waarbij twee generaties samenleven in aparte maar verbonden wooneenheden. Denk ook aan **gezinnen met samengestelde huishoudens** of **pleeggezinnen** waarin kinderen soms tijdelijk of beurtelings verblijven, met nood aan voldoende persoonlijke ruimte of logeermogelijkheden.

Betekenisvolle relaties binnen het gezin

Kinderen en jongeren benoemen niet alleen ouders als belangrijke personen in hun leefwereld, maar ook (half-, stief-, pleeg-)broers en -zussen, en zelfs huisdieren maken integraal deel uit van wat zij als 'gezin' beschouwen. **Broers en zussen** spelen vaak samen en geven jongere kinderen meer bewegingsvrijheid doordat ze hen begeleiden in de buurt. **Huisdieren** worden eveneens als volwaardige gezinsleden gezien, en het is zowel voor kinderen als ouders belangrijk dat ze op die manier erkend worden en in huis een plekje krijgen. Ze geven emotionele steun en maken deel uit van het dagelijkse leven. *"Mijn hondje maakt echt deel uit van het gezin. Hij gaat mee op de speeltuin."* (Moeder, kernstad)

Een huisbaas als bepalende figuur

Voor huurders – en zeker gezinnen met kinderen – is de huisbaas vaak een onzichtbare maar bepalende figuur in hun dagelijks leven. In een krappe woningmarkt voelen hurende ouders zich afhankelijk van de bereidheid van de huisbaas om structurele problemen aan te pakken. Een goede verstandhouding is essentieel, maar niet vanzelfsprekend. Sommige huisbazen nemen hun verantwoordelijkheid op, wat bijdraagt aan comfort en veiligheid (zie ook: 'comfort & gezondheid in de private woning'):

"Ik heb wel geluk met een goede huisbaas: als er iets stuk is, wordt het snel hersteld, en hij is altijd bereid om te komen kijken en oplossingen te zoeken."
(Alleenstaande moeder die huurt in de binnenstad)

Andere huurders ervaren eerder frustratie of zelfs onveiligheid: vochtproblemen, kapotte ramen en het gebrek aan ventilatie worden niet aangepakt. Dat beïnvloedt niet alleen het wooncomfort, maar ook de gezondheid en het gevoel van geborgenheid – bij ouders én kinderen. Een betrokken huisbaas maakt dan ook het verschil tussen een huis waarin kinderen veilig kunnen opgroeien, en een woning waarin het dagelijks leven voortdurend onder druk staat.

2. Betekenisvolle personen in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Wordt er rekening gehouden met de behoefte aan vertrouwdsheid en veiligheid bij het delen van ruimtes?
- Wordt de sociale context meegenomen bij het ontwerp van gedeelde ruimtes (bv. tuin, gang, speelruimte)?
- Biedt het ontwerp kansen aan kinderen om op een veilige manier meerdere rolmodellen te ontmoeten?
- Wordt het delen van dagdagelijkse zaken of diensten ondersteund of gefaciliteerd?
- Wordt het pedagogische potentieel van collectiviteit in co-housing actief ingezet als kwaliteit? Wordt de woonomgeving voldoende ingezet als (sociale en fysieke) leer- en groeiomgeving?
- Wordt er een sfeer van collectieve zorg gecreëerd? Zijn er daar ruimtes voor (zoals gedeeld sanitair, gedeelde keukens of gedeelde wasruimtes)?
- Stimuleert het woonproject ook verbinding met de ruimere buurt, en niet alleen binnen de groep?
- Zijn er formele of informele personen die zorgen voor verbinding en sociale controle binnen een gebouw of project?
- Zijn er laagdrempelige communicatielijnen en aanspreekpunten voor bewoners?

Vertrouwdsheid speelt een rol in gedeeld ruimtegebruik

Kinderen en tieners geven expliciet aan dat het delen van ruimtes, zoals een tuin, aangenamer voelt wanneer er vertrouwen en langdurige relaties aan verbonden zijn. Ze maken een duidelijk onderscheid tussen ruimtes delen met onbekenden versus met mensen die ze goed kennen:

“Als dat mensen zijn die ik al heel mijn leven ken, en ik woon daar al heel mijn leven samen mee, dan zou ik dat wel oké vinden (om een tuin te delen).” (Groepsgesprek met kinderen in Zwijnaarde)

De bereidheid om ruimte te delen, blijkt dus niet alleen af te hangen van de fysieke infrastructuur, maar ook van de sociale relaties en het gevoel van veiligheid dat ermee gepaard gaat.

Co-housing: verbondenheid, gedeelde zorg en een breed opvoedingsmilieu

*“Het leukste aan ons gebouw, zijn de mensen. Als mama er niet is, kan ik altijd naar iemand anders gaan.”
(Jongen, co-housing)*

“Je hebt een hele gemeenschap op één WhatsAppje away.” (Ouder, co-housing)

Ouders die kiezen voor co-housing ervaren een **sterke sociale verbondenheid en onderlinge steun**. Ze waarderen het samenleven met mensen die een **gelijkaardige mindset** delen, en benoemen hoe gemakkelijk het is om **hulp of advies** te vinden binnen de groep. In moeilijke situaties kunnen bewoners snel rekenen op hun omgeving:

“Er was een bewoner die overwoog om ontslag te nemen op het werk. Normaal zou je dan zelf iemand moeten opbellen om daarover eens te kunnen praten. Hier is onmiddellijk een heel netwerk dat daarvoor beschikbaar is en luistert en meedenkt.”

De sociale verbondenheid wordt als sterker ervaren dan in klassieke woonvormen:

"Ik ervaar een hoger niveau van verbinding dan in mijn vroegere rijhuis in de straat."

Die verbondenheid uit zich ook in het dagelijks samenleven: buren die elkaars verjaardag vieren of even langslopen met een milkshake, gezamenlijke klusdagen of het samen onderhouden van de collectieve tuin versterken het **gemeenschapsgevoel** én het **gedeelde eigenaarschap** over de woonomgeving:

"Onze buur is jarig en we zijn daar dan vanochtend een milkshake gaan brengen. (...) 't Was zaterdag klusdag en dat wil zeggen dat we met iedereen samenwerken om alle klusjes te doen."
(Vader, cohousingproject in de kernstad)

Ook op praktisch vlak zorgt co-housing voor meer flexibiliteit en onderlinge hulp. Kleine dingen die elders een hele organisatie vergen, gaan hier vaak vanzelf:

"Soms neem ik ook een ander kindje mee, of [naam zoon] wordt door een andere ouder meegenomen als ik plannen heb in de avond. De buren weten het dan en dan kan je daar aankloppen. Er zijn dus meer oplossingen dan ergens anders, dat je niet meteen oppassen moet regelen. Hem helemaal alleen laten wil ik niet doen, maar dan vraag ik aan de buren om even op hem te letten." (Vader, co-housing kernstad)

Die informele, nabije steun komt ook terug in kleine dagdagelijkse zaken:

"Spullen, er is een weggeefkast, WhatsApp is een handig instrument daarvoor. Als iemand teveel soep heeft gemaakt en over heeft kan die dat delen. Ook als iemand een ajuin te weinig heeft voor een recept kan die dat vragen, of als iemand geen brood meer heeft in de ochtend voor de boterhamdoos van de kinderen. Alleen zou dat een gedoe zijn, maar hier is dat handig. Of snel iets printen voor iemand. Kleine dingen." (Vader, co-housing kernstad)

Voor kinderen biedt co-housing een **breed opvoedingsmilieu** waarin andere volwassenen dan hun ouders een rol kunnen spelen en nieuwe perspectieven aanbrengen. Opvoeding wordt deels gedeeld, over gezinnen en soms ook generaties heen:

"De kinderen kunnen dingen bijleren van andere bewoners dan de eigen gezinsleden."

"Co-housing is voor mij ideaal. It takes a village to raise a child. Absoluut. Dat is veel gezinsvriendelijker dan op je eentje gaan wonen. En als je dat combineert met wat oudere mensen die verschrikkelijk veel tijd hebben om te babysitten en die de wijsheid hebben van een heel leven met jonge kinderen die aandacht nodig hebben. Dat is fantastisch." (Vader, binnenstad)

Een vader die met zijn gezin in een appartement in de binnenstad woont, vergelijkt co-housing met eerdere woonervaringen in gated communities in het buitenland, en benadrukt vooral de sociale rijkdom en kindvriendelijkheid ervan:

*"Ik heb dat altijd gezocht: co-housing. (...) Qua kindvriendelijkheid is dat het meest leuke. **Altijd met je ouders zijn, bah.**"* (Vader, binnenstad)

Co-housing blijkt zo niet alleen een alternatieve woonvorm, maar ook een sociaal netwerk, een gedeelde verantwoordelijkheid en een verrijkende leeromgeving voor kinderen – waarin opvoeding, zorg en dagelijks leven gedeeld worden binnen een warme gemeenschap (zie ook: 'ontmoeting & conflict in collectieve ruimtes').

Co-housing en het contact met de buurt

Tegelijk plaatsten co-housers hierbij ook een kanttekening. De sterke interne verbondenheid binnen een project kan er ook toe leiden dat het **contact met de bredere buurt beperkt** blijft. Bewoners geven aan vooral sociaal te zijn binnen het eigen project en met gelijkgestemden:

"We zijn heel sociaal in ons eigen project. We zijn redelijk sociaal met andere gestudeerde witte mensen, bijvoorbeeld via de gedeelde moestuin in het park. Maar we hebben eigenlijk geen connectie met de rest van de buurt."

"Voor de steenweg zijn wij een ufo die is neergedaald in de wijk".

Toch zoeken co-housingprojecten vaak ook bewust de verbinding met de ruimere buurt. **Het engagement dat mensen er opnemen kan het sociale weefsel van de buurt ook versterken.** Deze vader omschrijft hoe zijn co-housing een katalysator kan zijn voor positieve buurtontwikkeling:

*"Het is echt een tussenstap naar de grotere wereld toe. Ik geloof dat co-housing een ankerpunt kan zijn, een katalysator om een buurt te verbeteren. Veel mensen die hier wonen, zijn actief in buurtwerking en dragen eraan bij. Er zijn er veel die betrokken zijn bij de schoolwerking, het feestcomité of bij de Heilig Hartkerk en Pastorij vlakbij. **Ondanks dat co-housing een 'veilige cocon' is, is er een sterke zoektocht om iets bij te dragen aan de buurt.**" (Vader, cohousing kernstad)*

Sleutelfiguren als sociale schakels in collectieve woonomgevingen

In grotere woonvormen zoals appartementsgebouwen of co-housingprojecten kan een formeel aangestelde of informele figuur (iemand die deze rol spontaan opneemt) een belangrijke verbindende rol spelen. Een inwonende **conciërge** is in veel appartementsgebouwen zo'n vertrouwd persoon: via korte babbels en dagelijkse interacties weet diegene wat er leeft en zorgt hij of zij voor een gevoel van nabijheid en sociale controle:

"Wij hadden ook een conciërge, een inwonende, waar je af en toe een babbeltje mee deed. Dat was aangenaam, een vorm van sociale controle, zo weet je hier en daar iets van elkaar. Die is opgenomen, die is ziek: kleine sociale dingen die je normaal niet zou weten. De conciërge weet het allemaal." (Moeder, co-housing kernstad)

In co-housingprojecten is die rol meestal niet officieel ingevuld, maar bewoners benoemen dat er spontaan mensen opstaan die een gelijkaardige functie opnemen. Zij volgen **op natuurlijke wijze** mee wat er leeft in de groep, houden het overzicht en zorgen voor verbondenheid:

"Nu hebben we dat helemaal niet, maar er zijn een soort natuurlijke mensen die zo'n rol opnemen. (...) Zij gaan wel weten wat er gaande is." (Moeder, co-housing kernstad)

Ook in andere collectieve woonvormen of buurten duiken zulke informele sleutelfiguren op. Ze fungeren als aanspreekpunt, houden mee een oogje in het zeil en zorgen ervoor dat informatie circuleert:

"Als je iets wilt verspreid hebben, dan moet je het naar hem sturen. Hij heeft ook altijd alles gezien." (Moeder, appartement kernstad)

Of het nu een conciërge is of een betrokken buur, zulke sleutelfiguren spelen een belangrijke rol in het sociale weefsel van gedeelde woonomgevingen. Ze zorgen voor verbinding, onderlinge betrokkenheid en een zekere sociale rust in het dagelijkse leven.

3. Betekenisvolle personen in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Kunnen burens elkaar spontaan ontmoeten in de buurt?
- Is er ruimte of ondersteuning voor informele hulp (bv. oppas, burenzorg)?
- Worden burenrelaties actief gestimuleerd of gefaciliteerd?
- Zijn er voorzieningen of diensten in de buurt die het sociale ondersteunen?
- Heerst er een gemeenschapsgevoel in de buurt?

Uit de verhalen van kinderen en ouders blijkt hoe belangrijk nabijheid van betekenisvolle personen is in het dagelijks leven. Deze personen – buren, familieleden, babysits, vrienden – vormen een vorm van **informeel sociaal kapitaal in de directe woonomgeving**. Ze bieden **praktische ondersteuning, sociale veiligheid** en dragen bij aan het **gevoel van thuis en geborgenheid in de buurt**.

“Ik kan dan wel eens een ei of een bus melk halen bij een buur. Dat vind ik wel belangrijk, dat dat kan. (...) Ik help andere mensen dan bv. om hun Ivago-kaart aan te vragen.” (Moeder, kernstad)

Voor kinderen betekent dit dat ze zich omringd weten door **vertrouwde gezichten**. Ze vertellen hoe fijn het is om leuke buren te hebben die attent en vriendelijk zijn, of waar ze kleine ritueeltjes mee delen:

“We hadden leuke buren die vaak snoepjes gaven en waar we de vissen mochten eten gaan geven elke dag. (...) Ik ben wel blij met waar ik woon: er zijn veel goede buren. En veel babysits. Naast ons is er een babysit bijvoorbeeld.” (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde)

Ook het spontane contact met nabije familieleden draagt bij aan een **flexibele opvangstructuur**. Voor sommige kinderen zijn familieleden letterlijk om de hoek.

“Mijn tante komt soms binnen gewandeld of zo. Of mijn peter komt eens op mij letten als mijn ouders er niet zijn.” (Jongen, 9 jaar, co-housing kernstad)

“Mijn buur is mijn mémé dus ik kan daar altijd eten.”

“Bij mij ook mijn oma en opa.” (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

Dergelijke **informele structuren** maken gezinnen, en zeker alleenstaande ouders, **minder afhankelijk van formele diensten**.

“Voor opvang bij mijn ouders moeten we niet heel de stad afrijden – ik ga gewoon met de fiets langs. Superhandig en belangrijk. Dat sociaal netwerk van familie en vrienden dichtbij is voor mij heel belangrijk.” (Moeder, binnenstad)

Voor kinderen zorgen deze netwerken ook voor een **verrijkende sociale context**: vriendschappen in de buurt, contacten met buren of opvallende buurtbewoners maken de leefomgeving levendig en betekenisvol.

“Wat zijn goeie dingen aan de Muide? De mensen, goeie mensen en vriendelijk. En ik heb ook veel vrienden daar.” (Jongen, 14 jaar)

“Er woonde een profvoetballer uit Brazilië in één van die appartementen. Ik was bevriend met zijn zoon.” (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde)

Tot slot verschilt de mate van sociale verankering per buurt, maar **waar burenrelaties hechter zijn**, wordt dit ervaren als een extra vorm van nabijheid en wederzijdse zorg. In de groeistad, waar de woonomgeving minder stedelijk en minder anoniem aanvoelt, lijkt het burencontact sterker en vanzelfsprekender. Kinderen spreken hier over een **dorpsgevoel** waarin buren elkaar soms goed kennen en vlot op elkaar rekenen.

“Ik ken heel de straat.”

*“De buren hebben onze sleutel voor als wij die vergeten.”
(Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*

Deze verwevenheid met mensen én voorzieningen versterkt het gevoel van herkenbaarheid en veiligheid. Zeker in buurten zoals Zwijnaarde, waar het sociale weefsel dichter aanvoelt, wordt het **'iedereen kent iedereen'-gevoel** als positief ervaren:

“Je kent meer lokale mensen, iedereen kent u, jij kent iedereen. Dat maakt het beter, vind ik. Je ken niet iedereen in Gent hé.”

"Stel dat je jouw huis kon verplaatsen, waar zou dat dan zijn?" "Sowieso nog steeds in Zwijnaarde, omdat ik hier veel mensen ken." (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde).

Een half uurtje bij de burens: kleine vormen van burenzorg

In de binnenstedelijke woonontwikkeling Nieuwland wonen Veronika, haar partner en hun jonge dochter. We leerden haar eerder kennen in het kader van bezorgdheden over de publieke ruimte vlakbij: zwerfvuil, onveilige speelplekken en nachtelijke overlast (zie *'Niet weten wat er 's nachts in de zandbak is beland'*). Deze zorgen deelt ze met andere ouders in de buurt, en ze vroeg expliciet of we ze konden doorgeven.

Tegelijk getuigt Veronika ook van een warme verbondenheid met haar burens. Ze kent hen goed, weet wie kinderen heeft, wie er een kindje verwacht, en wie wanneer even wil bijpraten. Deze vertrouwdheid zorgt voor een gevoel van veiligheid en gedeeld ouderschap, waardoor het wonen in de stad draaglijker én gezelliger wordt:

"In onze gebouwen kennen we elkaar best goed, je kent elkaars naam en soms heb je een koffietje samen of zo. Er zijn ook twee baby's bijgekomen, en dan zijn er nog twee vrouwen zwanger, dus er zullen nog meer kinderen zijn in de toekomst."

Voor haar dochter betekent het bovendien dat er speelkameraadjes vlakbij zijn, en dat korte vormen van oppas of gedeelde zorg vanzelfsprekend zijn:

"De buurkinderen zijn nu 7 à 8 jaar en spelen bijna elke namiddag met [naam dochter]. Het is echt leuk om andere families rondom te hebben. Ze gaat zelfs een half uurtje naar hen en ik weet dat ze eventjes bij hen kan blijven – en andersom ook zo."

Die nabijheid van vertrouwde gezinnen maakt het samenleven zachter. Toch blijft het bredere plaatje belangrijk:

"Als we zouden weten dat heel de omgeving veilig is, zeg maar, dan zou dat mooi zijn. Dan kunnen ze echt naar buiten gaan om te spelen."

Het verhaal van Veronika toont hoe belangrijk het is om niet alleen veilige publieke buitenruimtes te voorzien, maar ook het sociale weefsel tussen bewoners te koesteren: vertrouwen tussen burens is een stille kracht in het gezinsleven in de stad.

4. Betekenisvolle personen in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Is het mogelijk om dichtbij familie of vrienden te wonen?
- Zijn er voorzieningen die samenwerking tussen gezinnen vergemakkelijken (bv. Autodelen, tuin, logeermogelijkheid)?
- Zijn jeugdwerkers, straathoekwerkers of begeleiders zichtbaar aanwezig in de buurt?
- Kunnen kinderen en jongeren in contact komen met vertrouwde volwassenen buiten het gezin?
- Wordt er geïnvesteerd in laagdrempelige ontmoetingsplekken voor jongeren?
- Weten ouders waar ze terecht kunnen met praktische zorgen of vragen?
- Zijn de drempels tot ondersteuning (taal, beschikbaarheid, vertrouwen) voldoende verlaagd?
- Is er een herkenbare contactpersoon of dienst in de buurt?
- Zijn scholen, apothekers, huisartsen en winkels makkelijk bereikbaar en sociaal ingebed?
- Is er ruimte voor informeel contact in en rond voorzieningen?
- Worden kinderen als vanzelfsprekend aanwezig gezien in openbare ruimtes?
- Worden kinderen en hun aanwezigheid in de samenleving positief erkend?
- Worden initiatieven ondersteund die ontmoeting en zorg tussen verschillende leeftijden stimuleren?
- Wordt er aandacht besteed aan het ondersteunen van ouderschap en zorgtaken in beleid en voorzieningen?
- Zijn er verhalen over gevaarlijke personen in de wijk die tot onveiligheidsgevoelens leiden? Kloppen die verhalen?

Naast nabijheid van betekenisvolle personen in de directe woonomgeving, blijken ook relaties in de ruimere omgeving – de buurt, de wijk, de stad – van groot belang voor het dagelijkse leven van kinderen en gezinnen in Gent. **Verbondenheid met de stad** ontstaat niet alleen door de fysieke plek, maar via de mensen en sociale structuur die er aanwezig zijn. In gesprek met Gentverlaters haalt men dit enerzijds aan als een reden om de stad te verlaten: om dichterbij familie en vrienden. Anderzijds is de nabijheid van het sociale netwerk iets dat gemist wordt wanneer men wegtrekt uit de stad.

Thuis is ook waar familie en vrienden nabij zijn

Voor sommigen is het de nabijheid van familie en vrienden die hun band met Gent sterk maakt:

“Al mijn familie is in Gent.” (Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)

Familie en vrienden zorgen voor een gevoel van **verbondenheid**, maar ook voor heel concrete vormen van ondersteuning: een warme maaltijd, opvang voor de kinderen, iemand om even bij uit te blazen of raad aan te vragen.

“Mijn schoonzus en broer wonen hier ook. En de kinderen hebben soms dezelfde hobby's en dan regelen we samen wie ze brengt of wie ze haalt. Wij brengen de gasten naar school, en dan gaan zij die gaan halen.” (Vader, co-housing kernstad)

Een alleenstaande moeder vertelde over de periode waarbij ze inwoonde bij haar vader. Ze vond er de nodige rust en hulp voor haar en haar baby in een zware periode.

*“En dan ben ik bij mijn papa gaan wonen in de Muide. Niet hotel mama, maar **hotel papa**. (...) Ik heb eigenlijk wel het liefst gewoond bij mijn papa. Het was eigenlijk wel gemakkelijk. (...) Met mijn zoon*

erbij was het niet gemakkelijk om iets te vinden. (...) Hij kookte dan voor ons. Voor mijn zoon was het 'zijn bompa'."

Naast **emotionele en zorgondersteuning** bieden familie en vrienden ook **ruimtelijke oplossingen**: een tuin om in te spelen, een plek om naartoe te trekken bij mooi weer, een auto om iets op te halen, een logeerkamer bij een familielid of zelfs tijdelijk intrekken bij iemand (bv. ook tijdens een verhuis of een verbouwing). Het zijn elementen die het dagelijks leven van gezinnen aangenamer en eenvoudiger kunnen maken.

"We hebben wel een ruim sociaal netwerk. In de zomer gingen we gemakkelijker naar vrienden buiten de stad, en dan daar spelen. Of naar onze ouders in Lievegem en Drongen, daar kan ze in de tuin spelen. Dat speelt ook mee." (Moeder, binnenstad)

Sleutelfiguren in de buurt en in de stad

Vertrouwen en verbondenheid worden in buurten niet enkel opgebouwd via burens, familie of vrienden, maar ook via sleutelfiguren die zichtbaar en aanspreekbaar zijn. Daarbij valt een verschil op tussen kinderen en jongeren enerzijds, en ouders anderzijds.

Voor kinderen en jongeren zijn **jeugd(welzijns)werkers, straathoekwerkers of begeleiders van sport- en vrijetijdsaanbod vaak betekenisvolle vertrouwenspersonen**. Ze bieden niet alleen ondersteuning, maar ook een plek waar je jezelf kan zijn en vrienden kan ontmoeten.

"Ik zat in een meisjeswerking in Malem. Maar die mevrouw die dat bij ons deed is ziek geworden en moest stoppen." (Meisje, 14 jaar)

"Er was daar ook een organisatie, vzw Jong, waar ik vaak ging." (Meisje, 13 jaar)

"Het is goed dat de stad zoveel investeert in straathoekwerkers die aan de slag gaan met jongeren en hen proberen te begeleiden."

*"Daar kwamen wel kinderen van verschillende culturen op af."
(over een voetbaltornooitje georganiseerd door jeugdwerkers)*

Deze figuren verlagen drempels en maken mee het verschil in hoe kinderen en jongeren zich thuis voelen in hun buurt of stad. **Voor ouders speelt het idee van een aanspreekpunt een andere, vaak meer praktische rol**. Ze zoeken contact met personen of diensten met kennis ter zake die concreet kunnen helpen bij bekommernissen zoals sluikstort, overlast, administratieve vragen, maar ook het organiseren van buurtinitiatieven (bv. via Buurtwerk of het Wijkbudget). Toch is ook hier **laagdrempeligheid** cruciaal: niet iedereen weet namelijk de weg naar meldpunten of instanties zoals Ivago of de wijkregisseur.

"Maar ja... Ik moet het wel kaderen. Ik ben wit, hoogopgeleid, ik werk voltijds, ik spreek Nederlands, ik heb een netwerk waar ik mij kan permitteren om te mailen naar de wijkregisseur om dat opgelost te krijgen. Maar wat dan met de rest van de mensen?" (Moeder, binnenstad)

"De straathoekwerker helpt veel met papieren. Met haar kan ik makkelijk in contact komen." (Moeder, binnenstad)

Bovendien blijkt dat ook meer 'functionele' voorzieningen – zoals scholen, apothekers of huisartsen – een **relationele waarde** kunnen krijgen doorheen de tijd. Vertrouwdheid en informeel contact zorgen ervoor dat ze meer worden dan enkel een plek van dienstverlening:

*"Hij is vriendelijk met de apotheker, als ze passeren dan zwaait ze."
"Om kinderen op te voeden heb je een dorp nodig."
(Alleenstaande vader, binnenstad)*

Betekenisvolle personen zijn door meerdere buurtbewoners gekend. Ze wonen zelf in de wijk, komen er vaak of werken er als professional, en kunnen zeer diverse profielen hebben en rollen opnemen.

- Sleutelfiguren zijn vaak vertrouwenspersonen die omwille van hun aanwezigheid en bereikbaarheid in een woonomgeving vaak bijdragen tot de autonomie en bewegingsvrijheid die kinderen krijgen. Ze houden een oogje in het zeil, zijn bekende gezichten en ouders weten hoe hen te contacteren.
- In enkele gevallen worden ze benoemd als 'goede vrienden' en 'een tweede thuis'. Je kan er terecht bij hulp bij uiteenlopende zaken. Van huiswerk maken tot werk zoeken. In het geval van kwetsbare thuissituaties worden dergelijke personen des te meer belangrijk.
- Sleutelfiguren nemen vaak ook een pedagogische rol op. Ze leren je iets bij, laten je jong zijn, maar geven tegelijk ook de grenzen aan van wat mag en wat je beter niet doet. Soms bieden ze mogelijkheden voor kinderen en tieners om zelf een impact te hebben op de woonomgeving door middel van bijvoorbeeld kleine fysieke ingrepen.
- Personen zijn vaak betekenisvol omdat ze goed op de hoogte zijn van het reilen en zeilen in de buurt. Doordat ze een zekere autoriteit verworven hebben, zijn ze dan ook vaak het aanspreekpunt bij vragen of wanneer er veranderingen op til zijn.
- Heel vaak creëren ze ook ontmoetingskansen: ze brengen je in contact met andere kinderen en volwassenen die je anders misschien niet had (kunnen) leren kennen. Ze werken zo als verbindende schakels tussen andere bewoners, zijn vaak communicatief sterk en nemen de rol op van bemiddelaar in conflictsituaties.
- Veel betekenisvolle personen hebben ook een activerende rol: ze organiseren activiteiten of helpen bij het beheer van voorzieningen en creëren zo ontplooiingskansen voor kinderen en tieners. Daarnaast kunnen ze ook helpen bij het wegwerken van drempels naar bestaande activiteiten of voorzieningen.
- Voorbeeldfiguren of bekende personen die mogelijks ook opgroeiden in de wijk of stad kunnen er mee voor zorgen dat kinderen er met trots over vertellen. Ook al zijn ze niet altijd aanwezig of zichtbaar, ze bieden perspectief omwille van hetgeen ze doen, wie ze zijn of wat ze bereikt hebben.

Denk op tijd na over mogelijke sleutelfiguren in een wijk en de eventuele ondersteuning die zij kunnen geven en gebruiken. Achterhaal wie deze personen zijn door hierover met bewoners in gesprek te gaan, en betrek deze sleutelfiguren op tijd in veranderingsprocessen in de buurt.

- Exemplarisch is de figuur van de conciërge, poetsman of klusjesvrouw. Omwille van hun meer continue of permanente aanwezigheid en zichtbaarheid zijn zij vaak een aanspreekpunt of vertrouwenspersoon bij uiteenlopende vragen of problemen. Hetzelfde geldt voor gekende buurtbewoners: dat zij een oogje in het zeil houden wat de leefregels betreft, kan voor kinderen en tieners zowel beperkend werken (ze mogen bepaalde dingen niet meer doen) als meer autonomie opleveren (er is meer controle in de gedeelde ruimtes). Naast de louter technische taken die deze personen opnemen, dragen ze vaak ook bij tot de sociale samenhang van een woonomgeving. Ze tonen daarbij dat ook personen die zich niet specifiek richten op het ondersteunen van kinderen en tieners, wél zeer betekenisvol kunnen zijn voor deze groep van bewoners.
- Kinderen kunnen zelf ook de rol van sleutelfiguur opnemen. Zo kan een kind activiteiten organiseren met en voor andere kinderen of kunnen tieners letten op de jongere kinderen uit een buur. Het hebben van (oudere) broers of zussen om samen naar buiten te gaan, draagt in he bijzonder bij tot de bewegingsvrijheid van jongere kinderen.
- Maak betekenisvolle personen zichtbaar, aanspreekbaar en bereikbaar. Een sterke manier om dit te doen, is door hen een zichtbare vaste stek te geven: een

'thuisbasis'. Daardoor zijn deze mensen ook beter ingebed in de wijk. Doordat deze personen gebruik maken van dezelfde alledaagse plekken waar bewoners gebruik van maken, kan je ze zomaar ergens tegenkomen. Door hun centrale rol en aanspreekbaarheid kunnen betekenisvolle personen al snel overbevraagd zijn. Zet hen op in de bloemetjes maar geef hen vooral ook structurele

ondersteuning, want ook hun veerkracht en draagkracht is niet oneindig.

- Sleutelfiguren komen en gaan, dat hoort erbij, ook kinderen zijn zich daarvan bewust. Toch is het voor hen een grote meerwaarde wanneer een zekere continuïteit gegarandeerd kan worden en personen wat langer in de buurt aanwezig kunnen blijven, aangezien er wat tijd over gaat om bekendheid en vertrouwen te winnen, zeker bij jongeren.
- Vaak is het de combinatie van betekenisvolle personen, voorzieningen, plekken en activiteiten die de omgeving voor kinderen kwalitatiever maakt. Koppel deze dus zoveel mogelijk aan elkaar om hun betekenis te versterken. Zo kan een persoon omwille van zijn of haar taken of eigenschappen een voorziening waardevoller maken.

Terug naar overzicht bouwblokken.

EIGENAARSCHAP

De mate waarin gezinnen met kinderen zich (mede-)eigenaar voelen over de woning en woonomgeving en kinderen en tieners mee kunnen bepalen en veranderen wat er mogelijk is.

1. Eigenaarschap in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Zijn er betaalbare koopopties voorzien voor gezinnen in de stad? Hoe worden gezinnen ondersteund die willen doorgroeien van huren naar kopen?
- Op welke manier wordt ook voor huurders een gevoel van eigenaarschap en autonomie mogelijk gemaakt? Met welke begrenzungen in gebruik worden ze geconfronteerd?
- Welke maatregelen versterken de woonzekerheid, ook voor gezinnen in kwetsbare posities?
- Hoe wordt rekening gehouden met de impact van tijdelijke bewoning op sociale verbondenheid?
- Is er voldoende mogelijkheid tot persoonlijke aanpassing van de woning – ook bij (sociale) huur?
- Kunnen kinderen en tieners een eigen ruimte krijgen waar ze zich echt thuis voelen en zelf mee kunnen beslissen over de inrichting?
- In welke mate worden gezinnen zelf betrokken bij het ontwerp van hun woning?

De wens om te wortelen: een eigen huis als *forever home*?

Voor veel gezinnen leeft de wens om ergens écht thuis te komen – in een woning die ze zich eigen kunnen maken, liefst voor lange tijd. Zo'n *forever home* biedt meer dan alleen onderdak: het geeft rust, zekerheid en de ruimte om plannen te maken, zoals gezinsuitbreiding. Vooral ouders geven aan pas echt te wortelen wanneer ze weten dat ze **ergens op lange termijn kunnen blijven, bij voorkeur in een woning die ze kunnen kopen.**

“Wij hadden ook het idee van een huis te kopen op lange termijn, we wilden niet nog eens verhuizen ofzo. Het idee was: we willen hier wonen en blijven.”

*“We hebben een huis gekocht vanuit het idee: we blijven hier wonen en we starten een gezin.”
(Ouders uit Zwijnaarde)*

Huurders ervaren die rust en vrijheid veel minder. Ze benoemen vaker drempels om van hun woning een echte thuis te maken. Niet alleen is hun **toekomst op één plek vaak onzeker**, ook de **beperkingen in wat er kan of mag in huis** – van muren schilderen tot gaten boren – **maken het moeilijker om een gevoel van eigenaarschap te ontwikkelen.** Ook het zelf aanpassingen uitvoeren in functie van kindvriendelijkheid zijn vaak niet toegestaan of worden ontmoedigd. Denk bijvoorbeeld aan het installeren van een bad in plaats van een douche, het veranderen van vloerbekleding, beveiligingsmaatregelen toevoegen, ...

“Ik ben niet van plan daar lang te blijven wonen – ik was al niet van plan om daar acht maanden te wonen – dan hang je niks aan de muur want voor elk boorgat moet je bijbetalen als je vertrekt. Je bent gewoon zeer beperkt in de mate waarin je het een thuis kán maken.” (Alleenstaande ouder in huurappartement)

Ook kinderen merken dit verschil tussen huren en kopen op:

"Het huis van papa is gehuurd. Dat van mama is gekocht. In het huis van papa kan je niet veel veranderen. (...) Het nieuwe huis dat we zoeken, zou wel zijn om te kopen. Zodat we er alles in kunnen doen wat we zelf willen." (Meisje, 10 jaar, kernstad)

Of mensen **huren of kopen**, bepaalt dus mee hoe ze zich tot hun woning verhouden, en in welke mate ze zich er thuis kunnen voelen – ook als die situatie niet het resultaat is van een vrije keuze.

Daarnaast zijn huurders in zekere zin **afhankelijk van een eigenaar of woonmaatschappij**. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de woonzekerheid, maar ook voor de kwaliteit van de woning. Hoe je als huurder woont, hangt vaak sterk af van de houding van de verhuurder – en dat is **moeilijk voorspelbaar**. Sommigen hebben geluk en ervaren betrokkenheid en zekerheid (zoals de sociale huurder in het citaat hieronder), terwijl anderen blijven wachten op dringende herstellingen of worstelen met structurele problemen zoals vocht.

"Sociaal wonen is meer zekerheid, je kan daar altijd wonen. Als er iets kapot is kan je ook makkelijker mensen bellen om dingen te repareren, in de privémarkt is het langer wachten of ze doen het gewoon niet. Als mijn dampkap bijvoorbeeld kapot is dan komen die binnen de enkele dagen. Er is zekerheid, als je je huur betaalt en alles is correct doet dan is er veel zekerheid."
(Moeder, sociale woning, appartement, kernstad)

Niet alleen de eigendomsstatus, **ook de duur van het verblijf** heeft invloed op het thuisgevoel. Eigenaarschap kan namelijk ook groeien doorheen de tijd. In gebouwen met tijdelijke huurders of korte termijnverhuur, ervaren bewoners minder verbondenheid. Een vader beschrijft hoe de sfeer in zijn appartementsgebouw daardoor bepaald wordt:

"Ik woon op de achtste verdieping, en het is een beetje een 'lift van tristesse'. Er komen mensen bij wie het gewoon niet zo goed gaat – en je ziet dat. Het zijn korte termijnverhuringen, je kan dat huren voor drie maanden. Voor veel mensen is het een soort 'halfway house', voor mij ook. En als je kan, ben je weer weg. En dat voel je wel." (Alleenstaande vader)

Het **tijdelijke karakter** van deze bewoning maakt het moeilijker om banden op te bouwen, of een gevoel van gemeenschap te ervaren: *"Het appartement voelt niet als een thuis. Ik heb kameraden die af en toe weg zijn, en ik merk dat ik liever bij hen ga slapen dan dat ik bij mij blijf."*

Toch is de **eigen plek – hoe bescheiden ook** – voor veel ouders zeer betekenisvol. Zeker na een moeilijke periode, zoals een scheiding of onzeker verblijf, kan die plek opnieuw **stabiliteit** brengen.

Ook in woonvormen met gedeelde ruimtes, zoals co-housing, blijft die eigen plek belangrijk:

"De privéwoning is essentieel voor een gezin, want je hebt je eigen nestje nodig. Elk gezin heeft zijn eigenheid en regeltjes. Dat heb je nodig, een eigen woning, om de deur dicht te doen en eens goed ruzie te maken, dat niemand dat hoort." (Moeder, kernstad, co-housing)

Een plek voor zichzelf: het belang van een eigen ruimte voor kinderen en tieners

"Mijn slaapkamer is leuk: mijn eigen bed, mijn eigen plek."
(Tiener, groepsgesprek binnenstad)

Een **eigen slaapkamer** is vaak de eerste plek waar kinderen een gevoel van eigenaarschap ervaren. Het is een plek waar ze zich kunnen terugtrekken, privacy hebben, hun spullen kunnen bewaren en – minstens even belangrijk – mogen meebeslissen over hoe die plek eruitziet. Naarmate kinderen ouder worden, groeit de behoefte aan zo'n persoonlijke ruimte. Zeker tieners delen die kamer liefst niet meer met andere gezinsleden. In de gesprekken die we met hen hadden, kwam die behoefte duidelijk naar voor (zie ook 'privacy'). Een eigen kamer is meer dan een bed en een kast – het is een plek waar je jezelf

kan zijn, met alles wat daarbij hoort: van een bureau en een spiegel tot een koelkastje en snacks. De essentie? Zelf kunnen kiezen, zelf kunnen inrichten.

“Een tweepersoonsbed, een kast, twee nachttafels, een full body spiegel, een goede, grote bureau, een klein tv’tje, een kleine koelkast. En zo’n karretje met lagen voor mijn snacks. En een boekenkast, niet voor boeken, maar voor mijn spullen. En een eigen badkamer.”

Wat is er echt noodzakelijk?
“Een bed, bureau, een kast.”
(Tiener, groepsgepraak binnenstad)

Een eigen plek is voor kinderen vaak ook een **geheime plek**: een zolder waar niemand komt, een verstopt hoekje onder de trap. Een plek waar je zélf beslist, waar alles van jou lijkt te zijn. Zulke gevonden of zelfgemaakte plekken bestaan ook buiten: een kamp in het park, een geheime afsprekkeplek met vrienden. Naarmate kinderen ouder worden, krijgt dat verlangen naar een eigen ruimte een andere vorm — een clubhuis, een 'mancave', een kamer die je echt inricht zoals jij dat wil.

“En dat is dan zo’n geheim zoldertje. Daar is een soort deur, en als je daarop duwt, kan je binnen. Dat is een opbergplaats een beetje voor mijn spullen.”
(Jongen, 10 jaar)

Betrokkenheid bij de eigen woning

In de gesprekken met kinderen en ouders kwamen verschillende manieren naar voren waarop eigenaarschap en betrokkenheid bij de eigen woning versterkt kunnen worden. Dit gebeurt **bijvoorbeeld doordat kinderen meehelpen bij verbouwingen, zelf kleine aanpassingen kunnen doen, of zelf dingen (zoals meubels) maken.**

“Ik heb soms wat meegeholpen. Bijvoorbeeld bij het schilderen. Of om de ladders in elkaar te zetten.” (Jongen, 10 jaar, groeistad)

“Daar is er ook een gemeenschappelijk terras waar we eigen zetels hebben gebouwd van paletten.”
(Jongen, 9 jaar, kernstad)

Trots op hun woning blijkt ook uit samen dingen realiseren. Een meisje van 9 uit een co-housing in de kernstad vertelde hoe ze deelnamen aan een architectuurprijs. Hoewel ze niet wonnen, was ze blij dat haar foto in het boekje stond en ze samen hard hadden gewerkt.

2. Eigenaarschap in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Hoe kunnen regels in collectieve woonvormen zo worden vormgegeven dat ze veiligheid garanderen én bewoners voldoende ruimte geven om zich thuis en betrokken te voelen in hun leefomgeving?
- Hoe kan gedeeld eigenaarschap over gemeenschappelijke ruimtes in collectieve woonvormen versterkt worden, zodat bewoners zich samen verantwoordelijk voelen voor netheid, veiligheid en onderling respect?
- Hoe kunnen gedeelde ruimtes zo ontworpen worden dat gezinnen met kinderen zich er veilig, welkom én verantwoordelijk voelen?
- Hoe kunnen ouders en kinderen inspraak krijgen in het beheer van collectieve woonvormen (zoals sociale woonwijken en co-housingprojecten)?
- Zijn collectieve ruimtes voldoende herkenbaar in vergelijking met publieke ruimtes? Zijn de overgangen tussen beiden voelbaar en zichtbaar?

Meer regels in collectieve woonvormen

In collectieve woonvormen, zoals appartementen en co-housing, gelden vaak specifieke regels over het gebruik van gemeenschappelijke ruimtes. Deze regels bepalen wat mogelijk is en in hoeverre je deze ruimtes als verlengstuk van je privéwoning kunt gebruiken. Dat beïnvloedt hoe bewoners eigenaarschap ervaren over hun leefomgeving buiten hun eigen woning. Een voorbeeld hiervan zijn brandveiligheidsvoorschriften in appartementsgebouwen, waardoor je bijvoorbeeld geen schoenen, kinderfietsjes of kinderwagens in gangen of traphallen mag achterlaten. Ook zijn er regels zoals dat kinderen jonger dan 12 jaar de lift niet zelfstandig mogen gebruiken. Naast deze officiële regels, die vaak zijn vastgelegd in een huishoudelijk reglement, bestaan er ook informele afspraken tussen bewoners, en regels die ouders aan hun kinderen opleggen. Deze verschillende lagen aan afspraken en beperkingen beïnvloeden samen de dagelijkse praktijk en de mate van vrijheid en betrokkenheid die bewoners voelen ten opzichte van hun woonomgeving in collectieve woonvormen.

*“Op de gangen, daar mag niet gespeeld worden. Je mag eigenlijk ook niets zetten buiten in de gang. Hiernaast staan er wel eens schoenen en ik zet er ook wel eens een step.”
(Moeder, sociale woning in appartementsgebouw)*

Netheid en eigenaarschap in collectieve woonvormen

In collectieve woonvormen zoals appartementen en co-housing delen bewoners gemeenschappelijke ruimtes, waardoor ook het eigenaarschap over deze ruimtes gedeeld is. Toch verloopt dat eigenaarschap niet overal op dezelfde manier. In co-housing kiezen bewoners er bewust voor om samen te leven en organiseren ze zich met vergaderingen en afspraken om samen verantwoordelijkheid te nemen voor de gedeelde ruimtes.

In sociale woningen is die keuze er vaak niet, omdat bewoners niet zelf de eigenaar zijn, maar te maken hebben met een woonmaatschappij die de gebouwen en gemeenschappelijke ruimtes beheert.

Deze gedeelde verantwoordelijkheid zorgt ervoor dat het soms moeilijk is om eigenaarschap over netheid en onderhoud te stimuleren. Wanneer iedereen verantwoordelijk is, voelt vaak niemand zich echt verantwoordelijk. Toch hechten bewoners er veel waarde aan om in een nette en veilige woonomgeving te leven en hebben ze daarbij soms ondersteuning nodig om die gedeelde verantwoordelijkheid samen waar te maken.

Daarnaast speelt de afhankelijkheid van de woonmaatschappij een grote rol in hoe bewoners het eigenaarschap ervaren. Niet alleen hun privéwoning valt onder het beheer van de woonmaatschappij, maar ook de gemeenschappelijke binnen- en buitenruimtes. Dit leidt soms tot frustraties, bijvoorbeeld wanneer onderhoud traag verloopt of slecht gecommuniceerd wordt. Een bewoner uit een sociale woning verwoordt het zo:

“De communicatie met Thuispunt vind ik soms echt lastig. We hebben hier twee liften die al drie maanden buiten werking zijn. Andere bewoners klagen ook dat de gangen niet geïnspecteerd worden. Maar soms ontbreekt ook het respect: zo heeft een kind zijn step gespoten en zit er verf op de stenen in de gang. In de fietsenstalling is een waterput aan het verzakken. Ik heb hierover gemaild en ze zouden iemand sturen, maar er is nog niemand geweest. Je moet echt tien keer bellen voordat er actie komt. Ook het brandalarm gaat hier continu af. We kregen zelfs een brief dat het van iemand hier komt, maar het blijkt een foutje. Dat zijn dingen die echt beter kunnen.”

Daarnaast is eigenaarschap over netheid iets wat binnen de bewonersgroepen ook aangeleerd en gestimuleerd moet worden. Zoals een andere moeder uit dezelfde sociale woonomgeving uitlegt:

“Wij hebben soms het gevoel dat mensen ons zien als de ‘sociale gevallen’ van het sociale woonblok. Maar je moet het kinderen echt aanleren. Ik neem zelf een vuilniszak mee en geef ze een snoepje als ze vijf papiertjes oprapen, want als ze het thuis niet zien, leren ze het hier ook niet.”

Ook in private collectieve woonprojecten is het zoeken naar manieren om overeenstemming te bereiken over het gemeenschappelijke en de gedeelde ruimtes. Dit is niet altijd eenvoudig en kan leiden tot spanningen. Zo geeft een moeder uit een nieuw woonproject met een collectieve binnentuin aan:

“Er komt geen samenhang tussen de burens. We zien elkaar niet... en er is een conflict over bijvoorbeeld het plaatsen van een zandbak in de binnentuin.”

Zo wordt duidelijk dat **eigenaarschap en verantwoordelijkheid in collectieve woonvormen een complex samenspel is van gedeelde verantwoordelijkheden, afhankelijkheden van beheerorganisaties en het actief stimuleren van betrokkenheid en overleg binnen de bewoners zelf.**

Co-housing: gekozen gedeeld eigenaarschap over collectieve ruimtes

In co-housing wonen mensen bewust samen en delen ze verschillende collectieve ruimtes, voorzieningen en materiaal. Dat kan bijvoorbeeld een tuin zijn, een ruimte waar je familie kan ontvangen, of een plek om je fiets en auto te parkeren. Dit soort **gedeeld eigenaarschap biedt bewoners de mogelijkheid om dingen te doen die ze in hun eigen woning misschien niet kunnen realiseren** (zie ook ‘voorzieningen in de collectieve binnen- en buitenruimtes’). Zoals een kind in een groepsbesprek het verwoordt:

“Als je dan samen met iemand in de tuin woont, zou ik zeggen: kijk, ik heb dit gezien, we zouden het misschien leuk vinden om in de tuin te zetten, kan je misschien meebetalen? Dan kan iedereen meedoen.”

Het eigenaarschap over de gemeenschappelijke ruimtes vertaalt zich vaak in **gezamenlijke zorg en onderhoud**. Zo wordt er regelmatig een klusdag georganiseerd waarbij iedereen samenkomt om te helpen. Dat gaat niet alleen over het zware werk, zoals het verzorgen van bomen in de tuin, maar ook de kinderen krijgen soms een taakje. Het sociale aspect is belangrijk: er wordt samen gegeten, wat het gemeenschapsgevoel versterkt.

“We hebben ook wel altijd een klusdag en dat is dat iedereen samen dingetjes doet en elkaar helpt met moeilijke klusjes enzo. Vooral in de tuin. Want we hebben een boom maar die doet het niet echt snel en het gaat een beetje moeilijk met de boom, en dan moet iedereen daar wel aan meewerken. En ook de kindjes hebben soms een taakje bij de klusdag. En dan wordt er ook wel geholpen met eten koken enzo.” (Meisje, 9 jaar)

Tegelijkertijd kent dit gedeeld eigenaarschap ook zijn beperkingen, en niet alle ouders zien dit dan ook zitten. Wanneer iets kapot gaat, moeten de kosten en de verantwoordelijkheid gezamenlijk worden gedragen. Sommige mensen voelen daardoor een beperking in hun autonomie.

“Het heeft zijn nadelen: als er iets kapot is, is het natuurlijk ook wel weer collectief, met gemeenschappelijke kost en gedeelde voorwaarden. Er moet dan een syndicus aangesteld worden, of mensen willen niet instappen in een vereniging van mede-eigenaars. Daarom kiezen veel mensen voor mij nog voor hun eigen woning, een eigen grond, een eigen voordeur, eigen vrijheid, eigen beslissingen. Dat mag je echt niet onderschatten, hoe mensen die vrijheid nog appreciëren, ten koste van alle miserie die je hebt in een oude woning. Die autonomie trekt ook wel aan. Je kan zelf beslissen, faseren, budgetteren etc.”
(Ouder niet zelf niet kiest voor co-housing uit de binnenstad)

Om het samenwonen en gedeeld gebruik van ruimtes soepel te laten verlopen, zijn **afspraken** cruciaal. Dit is een **leerproces waarbij bewoners samen moeten zoeken** naar overeenkomsten en bereid moeten zijn om oplossingen te vinden. Zo legt een vader bijvoorbeeld uit dat afspraken over het gebruik van de tuin geëvolueerd zijn, en dat er nu bijvoorbeeld een reservatiesysteem is voor gedeelde ruimtes:

"Het is ook een kwestie van samen leren, overeenkomen en samenwerken. Of er bewust voor kiezen om dingen samen te doen en samen oplossingen te zoeken. Bijvoorbeeld afspraken over het gebruik van de tuin zijn in de loop van de tijd geëvolueerd. Inmiddels heeft elke ruimte een soort reservatiesysteem." (Vader, co-housing kernstad)

Ook wordt duidelijk dat niet elke plek in een collectieve woonvorm in dezelfde mate gedeeld wordt: ook daarover worden er afspraken gemaakt. Sommige plekken worden eerder als privé beschouwd, terwijl andere ruimtes expliciet voor gedeeld gebruik zijn.

*Interviewer: Dat afdakje/terrasje is zo wat meer privé, en de tuin is dan meer voor iedereen?
Meisje (9 jaar, co-housing kernstad): Ja, maar wij komen soms ook daarbij omdat we weten dat dat mag van hun.*

In de praktijk blijkt het **samen beslissen** over collectief gebruik niet altijd eenvoudig, zeker bij een grotere groep bewoners. Een groep tieners benoemt dat er **veel overleg nodig** is, wat inspanningen vraagt. Ze vrezen de **discussies** die zullen ontstaan wanneer men het ergens niet meteen over eens geraakt.

"Als je iets in de tuin wilt hangen, moet iedereen daarmee akkoord zijn, zodat iedereen daar blij mee is. Als je met 10 mensen bent, is de kans klein dat iedereen dat goed vindt."

Daarnaast maken ze zich ook zorgen over praktische zaken, zoals het verdelen van kosten.

"Hoe is dat dan met elektriciteit enzo? Als ik nu in de gemeenschappelijke ruimte de verwarming heel de tijd heel hoog zet, dan kunnen daar toch discussies over komen."

"Als je iets wilt doen ofzo dan moet je dat met 9 andere mensen beginnen te bespreken."

Voor kinderen speelt ook het **vertrouwen** een belangrijke rol bij het delen van ruimtes en materialen. Het vertrouwen dat wat van hen is, niet zomaar door anderen wordt gebruikt of kapotgemaakt, is essentieel.

*"Ik zou dat niet leuk vinden, want bijvoorbeeld als je in de tuin werkt en je legt een kettingzaag even weg voor een pauze, en dan kom je terug en zie je dat iemand anders hem gebruikt heeft."
(Jongen, 10 jaar)*

*"Ik zou het gewoon niet leuk vinden als we bijvoorbeeld een nieuwe voetbalgoal kopen en dat in de tuin zetten, en dan trappen ze daar heel hard op en maken ze het kapot. Maar **als dat mensen zijn die ik echt vertrouw, dan zou ik dat wel oké vinden.**" (Jongen, 10 jaar)*

Kinderen ervaren het delen van materialen soms ook als lastig; zowel in de theorie (in het nadenken daarover) als in de praktijk, met ruzies over het gebruik van de trampoline als veel voorkomend voorbeeld:

"Je betaalt dan iets, je hebt een supergroot speelding, een toren ofzo, gekocht, en ze laten die zetten, en dan speelt iedereen anders daarop, dat zou ik heel irritant vinden." (Meisje, 11 jaar)

"En soms is er ruzie over wie er op de trampoline mag. Soms moet je vijf minuten wachten en dat is super vervelend."

Daarnaast zijn er ook zorgen dat onbekenden **schade** kunnen aanrichten:

"Vroeger kwamen er onbekende kinderen op onze trampoline en daarom is onze trampoline kapot."

Mede-eigenaarschap van kinderen in co-housing

Binnen de co-housing maken kinderen zelf ook afspraken, bijvoorbeeld over het gebruik van de trampoline. In sommige groepen gebeurt dit via een speciale 'Kinder AV': een **kindervergadering** waarin kinderen actief meedenken en mee beslissen over de co-housing.

*"We hebben een trampoline waar maar drie kindjes tegelijk op mogen, dus mag iedereen vijf minuutjes. Dat werkt meestal, al willen mijn neefjes, mijn broer en ik soms allemaal tegelijk springen, wat niet altijd leuk is. **We praten er vaak over, maar het blijft lastig. We hebben ook een 'Kinder AV', een kindervergadering waar we bespreken wat we graag willen en wat beter kan. Zo hebben we bijvoorbeeld kippen gevraagd, en de trampoline en schommel zijn er dankzij ons gekomen. Opruimen in de speelkamer is nog een puntje waar nog niet veel aan gedaan is.**"*
(Meisje, 9 jaar, co-housing kernstad)

In andere groepen krijgen **kinderen op een meer spontane en informele manier inspraak**. Zo wordt ingezet op het mede-eigenaarschap van kinderen.

*"Een kind, vanaf dat die baby is, moet gehoord worden. Hoe ouder ze worden, zeker als ze iets willen zeggen of vragen, dan moet je daar ook gehoor aan geven. We hebben geprobeerd een kindervergadering op te starten, maar na corona zijn de kinderen ouder geworden en **konden ze zich spontaan moeien zonder het te formaliseren. Af en toe samenkomen blijft wel belangrijk, ook zonder agenda, gewoon om ruimte te maken. Sommige kinderen komen er anders niet aan toe. Dan sturen we soms berichtjes in de groepschat, bijvoorbeeld over waar de piano moet staan. Het gebeurt op een spontane, informele manier.**"*
(Moeder, co-housing kernstad)

Wortelen door samen bouwen: het verbindende traject naar co-housing

Het **intensieve voortraject** bij het opstarten van co-housing is een belangrijk aspect om te benoemen. Hoewel dit traject hoogdrempelig kan zijn, werkt het juist als een motor van onderlinge samenhang. Bewoners doorlopen het proces samen, waardoor ze een sterke gemeenschapsband opbouwen.

Voor sommige gezinnen is dit een langdurig traject waarbij ze samen aan de co-housing hebben gewerkt, en ook kinderen zijn hier vaak bij betrokken. Dit kan bijvoorbeeld door er vaak te komen spelen, mee te aperitieven of er zelfs eens te blijven slapen. Een meisje van 9 jaar uit de kernstad, wonend in co-housing, vertelt:

"Ik vind het echt leuk dat we daar ook gewoon wonen, want we hebben daar 8 jaar lang aan gewerkt. Dat is vanaf het moment dat ik geboren ben, want ik ben nu 9." "Heb je er zelf ook aan meegewerkt?" "Nee, ik zelf niet, maar ik ben er heel veel geweest. We hebben veel in de put of de kelder gespeeld. Ik heb er ook al herinneringen aan toen het gebouwd werd. Toen de eerste huizen er stonden, zijn we er veel geweest. We hebben er vaak geaperitiefd en ook eens geslapen, dat was heel leuk."

3. Eigenaarschap in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Hoe kunnen we buitenruimte creëren die even veel toegankelijkheid, vrijheid en privacy biedt als een tuin, zeker voor gezinnen zonder private buitenruimte?
- Kunnen gedeelde buitenruimtes zo ingericht worden dat er ook ruimte is voor kleinschalige opslag van spelmateriaal of tijdelijke opstellingen (zoals zwembadjes of hangmatten)?
- Hoe kunnen we het verschil in toegankelijkheid tussen een tuin (altijd, zonder planning) en een park (met verplaatsing, regels) verkleinen?
- Hoe kunnen we het ontbreken van een tuin compenseren zonder dat gezinnen noodgedwongen de stad verlaten?
- Hoe creëer je – specifiek in gebieden met weinig private buitenruimte – een sfeer waarbij gezinnen met kinderen de ruimte kunnen gebruiken als hun eigen tuin? Welke regels weerhouden hen om dat te doen? Welke ruimtes en infrastructuur is daarvoor nodig?

Een plek om buiten te zijn: wat kinderen, tieners en ouders vertellen over tuinen, parken en tussenoplossingen

"Ik kan springtouwen in het park, ik kan voetballen in het park, ik kan schommelen. Dus ik weet het eigenlijk niet zo goed wat ik er dan anders kan doen (dan in een tuin). De tuin is iets kleiner, maar het is wel van jou alleen."
(Meisje, 10 jaar, kernstad)

Je eigen plek, vlakbij

Voor kinderen, tieners en ouders betekent een eigen tuin vooral dit: een plek waar je altijd terecht kan. Zonder begeleiding, zonder verplaatsing, en helemaal van jou. Dat maakt het leven makkelijker én leuker.

"Gewoon, als dat park zo ver van jou is, dan kan je naar je tuin gaan."
(Tieners, binnenstad)

"Moest ik een tuin hebben, dan kon ik snel even naar buiten of een zwembadje buiten zetten. Je kan dan ook meer thuis aanwezig zijn, omdat je niet continu naar een park moet gaan."
(Vader, binnenstad)

Ruimte om te doen wat je wilt

In een tuin kan je gewoon méér doen. Spontaan vrienden uitnodigen, tot laat buiten zitten, feesten organiseren of barbecueën zonder dat je andere mensen stoort of regels overtreedt. De vrijheid in een tuin is groter dan in een park.

"Als je iets wilt doen met uw vrienden, dan kan je dat gewoon in de tuin doen."
"Sommige dingen kan je gewoon niet doen in een park. Barbecue bijvoorbeeld. Je kan dat doen, maar dat wordt gewoon niet gedaan, vind ik. Tenzij er echt een evenement is."
"In een tuin kan je tot in de nacht doen wat je wilt, met vrienden ofzo. In een park zou dat marginaal overkomen."
(Tieners in Zwijnaarde)

Meer privacy en veiligheid in de tuin

Kinderen en ouders geven aan dat een tuin meer privacy biedt dan een park. In een tuin kunnen ze doen wat ze willen zonder bekeken te worden, en hoeven ze zich minder zorgen te maken over anderen die spullen gebruiken of beschadigen

"In het park heb ik niet zoveel privé, ik heb liever privé, omdat ik dan dingen kan doen (bv. trampoline springen, dat kan daar niet). En ooit eens, we waren aan het voetballen, en we waren allemaal weggegaan, en we gingen terug en we zagen dat onze bal – dat er een hond in had gebeten." (Groepsgesprek kinderen Zwijnaarde)

Een belangrijk voordeel van een eigen tuin is dat je er ook spullen kan **achterlaten of opbergen**. Denk aan een zwembadje, speelgoed of een barbecue. In het park kan je deze dingen niet zomaar laten staan, waardoor je ze telkens moet opzetten en afbreken – of gewoonweg niet gebruikt. De mogelijkheid om buitenmateriaal te laten staan draagt sterk bij aan het comfort en het gevoel van 'eigen ruimte'.

Trots op je tuin

Een eigen tuin is niet alleen praktisch, het is ook iets om trots op te zijn. Zeker als die groot is. Voor kinderen en jongeren is het vaak een tastbaar bewijs van ruimte, vrijheid en 'thuiskomen'.

"Ik ben fier op mijn huis omdat ik een grote tuin heb. Het is zo."
"Hoeveel keer ik wel in mijn tuin heb gespeeld."
(Tieners uit Zwijnaarde)

*"Het is je eigen, rustige plaatsje."
"In de stad ga je dat minder hebben, een eigen tuin."
(Tieners uit de binnenstad)*

Huisdieren in de tuin

Een eigen tuin maakt het ook mogelijk om een huisdier te houden, wat voor veel kinderen en ouders een belangrijke meerwaarde is. Het is fijn om een kat of hond veilig buiten te kunnen laten rondlopen zonder zich zorgen te maken over verkeer of het ontbreken van een omheining. In co-housings, waar er gedeelde tuinen zijn, wordt dit benoemd als een groot discussiepunt en besluit men soms als groep huisdieren te verbieden.

*"In een tuin kan je een huisdier hebben."
"En ook, als je een huisdier hebt, zoals een kat of een hond, dan is dat ook veel leuker dat je die buiten in je tuin kan laten rondlopen."*

Parken: belangrijk, maar anders

Parken blijven belangrijk — zeker als er geen tuin is — maar ze zijn toch minder privé en flexibel. In het park gelden andere sociale regels. Kinderen en tieners voelen zich er vaak minder vrij om te doen wat ze willen, of ze moeten verder wandelen om er te geraken.

*"In het park heb je minder privacy."
"Sommige dingen zijn oké in je tuin, maar niet in een park."
(Tieners, binnenstad)*

Geen eigen tuin? Dan naar vrienden of familie

Wie zelf geen tuin heeft, zoekt alternatieven. Mensen met een sterk sociaal netwerk trekken vaker naar familie of vrienden buiten de stad, waar ze wel een tuin kunnen gebruiken. Dat voelt persoonlijker aan dan een park, en biedt meer vrijheid.

*"In de zomer trekken we vaker naar vrienden of familie net buiten de stad, waar onze dochter in de tuin kan spelen. We hebben wel een ruim sociaal netwerk."
(Moeder, binnenstad, rijwoning met koertje)*

Een gedeelde tuin: parkgevoel in privécontext

Gedeelde tuinen worden soms als positief ervaren, zeker als ze groot zijn en bewoners er samen dingen kunnen doen. Ook het onderhoud hoef je niet alleen op te nemen: in een gedeelde tuin kunnen bewoners deze verantwoordelijkheid samen dragen.

*"Een gedeelde tuin, ik zie daar geen nadeel in. Je hebt een grote tuin zoals een park, maar dan van jou en dan kan je daar samen leuke dingen in zetten."
(Kind, kernstad)*

Toch blijven kinderen meestal een voorkeur hebben voor een 'eigen stuk', waar ze controle hebben en privacy.

*"Ik wil niet dat andere mensen in mijn tuin zitten."
(Tiener over gedeelde tuin in co-housing)*

Ideale situatie: tuin én park

De beste situatie? Een woning met een tuin én directe toegang tot een park. Dan combineer je het beste van twee werelden: de privacy en nabijheid van een tuin, met de ruimte en speel- en ontmoetingskansen van het park.

*"Het is leuk, want de tuin hangt aan het park – waardoor ik een heel grote tuin heb."
(Kind, kernstad)*

Een tuin is fijn, maar vraagt ook **onderhoud**. Dat is een reden waarom sommige gezinnen het net prettig vinden om in de stad naar een park te kunnen: ze kunnen

genieten van buitenruimte zonder zich zorgen te moeten maken over het onderhoud ervan. Zeker voor mensen met weinig tijd of fysieke ruimte (om bijvoorbeeld een grasmaaier of gereedschap op te bergen), is dit een belangrijk voordeel.

Een reden om Gent te verlaten

Het gebrek aan een eigen tuin is voor sommige gezinnen uiteindelijk zelfs een reden om de stad te verlaten. Zowel in de groeistad als net buiten Gent is de tuin vaak een doorslaggevend element.

En helemaal rondom is tuin. Dat is leuk. Soms doen we zo wedstrijdjes om ter snelst rond de tuin lopen. En hier is onze plaats waar we heel veel bouwen. Kampen bouwen. (...) Ik woon liever hier nu. We hebben een veel grotere tuin nu. (Jongen, 10 jaar, groeistad)

Een eigen tuin: niet voor iedereen noodzakelijk

Hoewel een tuin in veel woonidealen voorkomt als plek voor ontspanning, spel en sociale activiteiten, blijkt uit gesprekken met kinderen en jongeren dat dit niet voor iedereen even belangrijk is. Sommige jongeren geven aan dat ze een tuin niet nodig vinden in hun dagelijks leven, omdat hun gezin die ruimte zelden gebruikt. Zo vertelt een meisje van 13 uit het Rabot, van Turkse afkomst: *“Wij gaan niet veel naar buiten als familie. Als wij niet naar Turkije gaan in de zomer, kopen wij een zwembad en leggen we dat in de tuin, maar ik vind dat niet zo belangrijk.”* Ze voegt eraan toe dat een tuin handig kan zijn voor activiteiten zoals barbecueën, vrienden uitnodigen of muziek opzetten, maar dat die zaken evengoed in een openbaar park kunnen plaatsvinden.

Deze ervaring contrasteert met die van jongeren uit andere contexten, zoals de tieners die we spraken in de context van jeugdbeweging in de groeistad, waar de tuin wel als een waardevolle plek wordt gezien om te spelen, bouwen, vuurtjes te maken of samen te zitten. Zulke verschillen zijn deels cultureel bepaald, maar ook verbonden met leefstijl en gebruik van publieke ruimte.

Ook in andere buurten geven kinderen aan dat een tuin geen vereiste is voor hun toekomstbeeld. Een meisje van 13 uit de Bloemekeswijk, die opgroeit in een alleenstaande woning met tuin, antwoordt resoluut op de vraag of ze later een tuin wil:

“Nee. Mijn ouders vinden het wel belangrijk. Maar ik zou in een huis zonder tuin kunnen wonen.”

Deze uitspraken wijzen erop dat het belang van een tuin geen universeel gegeven is, maar varieert naargelang culturele achtergrond, woongewoonten, mobiliteit, en het belang dat gezinnen hechten aan privé versus publieke buitenruimte. Het herinnert ons eraan dat kind- en jeugdvriendelijke woonomgevingen ook ruimte moeten laten voor verschillende manieren van leven, zonder rigide ideeën over wat ‘ideaal wonen’ inhoudt.

4. Eigenaarschap in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Waar kunnen kinderen en tieners vandaag écht ‘doen wat ze willen’, zonder overlast te veroorzaken of beperkt te worden door vaste regels of structuren?
- Hoe kunnen we publieke ruimtes zo ontwerpen of beheren dat kinderen en jongeren ze kunnen toe-eigenen als ‘hun plek’?
- Hoe maken we publieke ruimte waarin experiment, lawaai, rommel en vrijheid oké zijn?
- Houden we bij de inrichting van publieke ruimte rekening met het feit dat gezinnen in appartementen of zonder tuin hier sterker op aangewezen zijn?

- Kunnen kinderen en jongeren zelf bijdragen aan het inrichten, aanpassen of mee vormgeven van de publieke ruimte?
- Op welke manier zorgen we voor gedeeld eigenaarschap en gedeelde zorg voor de publieke ruimte, zodat het veilig én vrij blijft?
- Welke vormen van inspraak voorzien we voor kinderen, jongeren en ouders – ook buiten klassieke participatieprojecten?

Plekken in de buurt of stad waar je als kind of tiener kan “doen wat je wilt”

‘Doen wat je wilt’ is minder vanzelfsprekend in publieke ruimte (zoals een park) of voorzieningen (zoals een jeugdhuis) dan in de eigen tuin of woning. Toch is het niet onmogelijk. En net in contexten waar gezinnen géén eigen tuin of een kleine woonruimte hebben – zoals in de binnenstad of in de meeste appartementsgebouwen – is er meer nood aan dit soort plekken.

*“Je kan toch naar een park gaan, ver van waar mensen wonen, en daar kan je doen wat je wilt, toch?”
(Groepsgesprek met tieners)*

*“Kinderen moeten zich plekken kunnen toe-eigenen. Ook publieke ruimtes. Ruimtes die ‘van u’ kunnen zijn als kind of tiener. (...) In een stad is er niet zoveel ruimte, wat ook sneller tot conflicten leidt. Vandaar dat een bewust jeugdbeleid met een aanbod aan gerichte ruimtes er zo belangrijk is.”
(Moeder, kernstad)*

Een plek waar je mag kiezen wat je doet, waar je lawaai mag maken en je eigen scenario mag bepalen, spreekt kinderen aan.

Anders dan in klassieke speeltuinen, waar speeltoestellen meestal vast staan en het spelverloop grotendeels bepaald is, bieden **bouwspeelplaatsen** meer vrijheid. Kinderen kunnen er zelf materialen manipuleren en verplaatsen, bouwen en experimenteren.

“Ik kon aanvragen bij Stad Gent of er ergens in het park zo’n balken kunnen liggen, en dat er echt een bouwplaats is voor iedereen in de buurt. Zoals hier in de tuin hebben we dat ook. En dat dan echt voor iedereen die wil bouwen.”

Zorg dragen voor de publieke ruimte

De zorg voor de publieke ruimte in de stad wordt door bewoners bij uitstek gezien als een **gedeelde verantwoordelijkheid**: enerzijds van de stad, die instaat voor een degelijke inrichting, onderhoud en handhaving; anderzijds van de burger, die geacht wordt respectvol om te gaan met de gedeelde ruimte. Wanneer dat evenwicht verstoord raakt, leidt dit tot frustraties.

“Stadsparken in Gent, ik heb er geen klachten over. Maar ja, wat doe je met mensen die het niet proper houden of vandaliseren.” (Moeder, kernstad, co-housing)

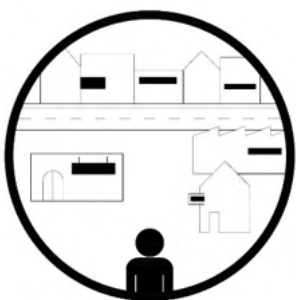
Mogelijkheid tot inspraak over de omgeving

De mogelijkheid tot inspraak in de eigen woonomgeving wordt gewaardeerd door bewoners. Ze ervaren het als positief wanneer ze actief betrokken worden en het gevoel hebben mee richting te kunnen geven aan hun buurt of stad. Inspraak wordt zo een manier om zich meer verbonden te voelen met de plek waar men woont. Ook kinderen en tieners verdienen een stem in hoe hun leefomgeving wordt vormgegeven.

*“Ik woon graag in Gent. En er is inspraak, er wordt af en toe geluisterd. Dat vind ik heel positief.”
(Moeder, binnenstad)*

Terug naar overzicht bouwblokken.

VOORZIENINGEN

De mate waarin de woning en woonomgeving voorzieningen en diensten biedt die bijdragen aan de leefbaarheid van de woning en omgeving, en ondersteunend zijn voor gezinnen, kinderen en tieners.

1. Voorzieningen in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Zijn woningen en hun buitenruimtes zo ontworpen en georganiseerd zodat ze alle essentiële functies bieden voor het dagelijkse gezinsleven?
- Kunnen we de leefruimte als kloppend hart van de woning zo vormgeven dat ze kinderen uitnodigt om te spelen, te leren en zich te uiten, terwijl ze tegelijk ruimte biedt voor samen eten, rust en contact met ouders?
- Bieden buitenruimtes genoeg speelkansen die kinderen uitnodigen tot bewegen, ontdekken en samen spelen?
- Is er voldoende vrijruimte; onbepaalde ruimte die het gezin naar eigen behoeven kan invullen om aan de specifieke noden van hun gezin te voorzien?
- Heeft ieder kind een slaapkamer (nodig)?
- Is er voldoende sanitair, ook op piekmomenten?
- Is er voldoende opbergruimte?

*“Mijn kamer is groot genoeg en daar is goede wifi.”
(Meisje, 14 jaar)*

Welke functies moet een woning vervullen?

Om het dagelijkse leven van gezinnen te ondersteunen, moet de eigen woning bepaalde activiteiten mogelijk maken. Daartoe moeten telkens bepaalde voorzieningen aanwezig zijn. Belangrijke functies zijn onder andere: slapen en rusten, waarvoor er voldoende rustige en afzonderbare ruimtes moeten zijn waar kinderen en ouders ongestoord kunnen slapen en tot rust komen. Voeding bereiden en eten, waarvoor er een veilige, praktische keuken moet zijn met ruimte om te koken en samen te eten. Leren en concentreren, waarvoor ouders en kinderen bijvoorbeeld gebruik maken van een bureau of een rustige hoek. Denk verder nog aan ruimte en voorzieningen in functie van wassen en verzorgen, samenleven, spelen, ontdekken, bewegen, expressie, opruimen en opbergen etc. En: een goede wifi-verbinding, zeer belangrijk voor tieners. Zie ‘schaal van de private woning en buitenruimte’ m.b.t. bevindingen over de aanwezigheid en adequate dimensionering van dit soort ruimtes en voorzieningen. Een aantal voorzieningen en functies worden daarnaast vernoemd in functie van ‘comfort en gezondheid van de private woning en buitenruimte’.

Wat gezinnen met kinderen betreft, gaat het daarnaast vooral over spelvoorzieningen, zowel in de woning als in de eigen buitenruimte.

Speelvoorzieningen in de woning

De leefruimte lijkt bij uitstek de belangrijkste plek voor kinderen om te spelen in een woning. Bij velen is dit het kloppend hart van de woning, waar de gezinsleden samen komen. Er wordt gegeten, huiswerk gemaakt, televisie gekeken, gepraat, en door kinderen dus vooral ook veel gespeeld. In verschillende gesprekken werd zowel door kinderen als door ouders het belang van speelruimtes en spelvoorzieningen benoemd.

"We hebben zo aan het plafond in de living balken hangen. Daarin hebben we schroeven gedraaid en daaraan kunnen we allemaal dingen hangen, bv. een trapeze, ringen, een doek. Dat is echt leuk. Een schommel ook. Dat is superleuk. (...) En ik heb ook zo een hangstoel voor kerstmis gekregen en ik houd daarvan, om daar in te zitten." (Meisje, groeistad)

Een moeder vertelt dat het voor jonge kinderen belangrijk is om te spelen waar hun ouders ook zijn. Ze voorziet daarom spelopties in elke kamer voor haar peuter:

"Mijn dochter speelt vooral hier, in de leefruimte. Ze speelt ook wel op onze kamer, want die is ook vrij groot. Ze heeft daar ook een speeltentje en zo dingen. In haar kamer heeft ze ook wel wat opties... Ik probeer in alle kamers zo wel wat optie te hebben. Maar vooral in de leefruimte, en in de keuken hangen er zo wel wat magneten enzo. Je merkt wel dat zij gaat spelen waar jij ook soms bent. Dus dat ze haar speelgoed meeneemt en dan naar de keuken brengt ofzo. Maar het grootste deel wel in de living. Ook op die leeftijd merk je dat ze het liefst zijn waar jij bent, en dan zorg ik wel dat er op alle plaatsen wel iets is dat haar triggert om bezig te zijn. Dat is soms ook niet altijd speelgoed maar soms ook dingen die zij leuk vindt om te pakken. (Moeder, met dochter van 2 jaar, rijhuis in de binnenstad)

Spelvoorzieningen in de buitenruimte

Voor verschillende ouders is ook een terras of eigen tuin (zie 'eigenaarschap') een noodzakelijke voorziening. Deze ruimtes zijn pas bruikbaar als ze voldoende groot zijn (zie 'schaal'). Een voordeel van het hebben van een eigen tuin is dat je er eigen spelmateriaal kan voorzien en gemakkelijk kan laten staan. Bij een gedeelde tuin benoemt men dan weer het voordeel van de mogelijkheid tot het delen van materiaal (zie 'voorzieningen in gedeelde binnen- en buitenruimtes').

Een kindvriendelijke tuin houdt rekening met de behoefte aan spel, beweging en ontdekking. Spelvoorzieningen en speelelementen kunnen hier op een laagdrempelige manier aan bijdragen. Voorbeelden die vaak genoemd worden, zijn een voetbalgoal op het gras of een basketring aan het terras. Ook de trampoline blijft een populair element in veel tuinen. Daarnaast wordt water regelmatig vermeld als speelaanleiding, bijvoorbeeld in de vorm van een waterspeelplek of een wadi. Die laatste wordt gewaardeerd om haar dubbele functie: ze vangt regenwater op én nodigt uit tot spel. Een terugkerende kanttekening is wel dat een wadi relatief veel ruimte kan innemen in kleinere tuinen.

"In de tuin speel ik vooral op de trampoline. Er staat ook een wadi, dat is een put waar je water in kan doen, en dan is dat gevuld." En mag je daar ook in spelen? "Ja, en één keer heb ik daar al eens in gezwommen!" (Jongen, 10 jaar, over de gemeenschappelijke tuin in de co-housing)

"Ik vind het heel leuk want wij hebben in onze tuin zo een zwembijver. In de zomer, als het warm is, kunnen wij zwemmen. Dat vind ik echt superleuk. We hadden een kikker die we af en toe horen." (Meisje, Zwijnaarde)

"We hebben de tuin groen en kindvriendelijk gemaakt, met zelfs een klein zwembadje voor in de zomer." (Moeder, Zwijnaarde)

"Ik had zo soms een glijbaan en wij pakten een opblaasbaar zwembad en we legden dat daar. Een paar jaar geleden toen mijn broer zijn kinderen kwamen, hebben we ook dat zwembad opengelegd en daar water in gedaan, en dan speelden ze daarin." (Meisje, 13 jaar, Wondelgem)

"En dan hebben wij ook nog wadi's, dat is een grote put met plantjes. Er zijn daar ook bramen gegroeid. Normaal als het hard regent, komt daar ook water, en dan met een buis gaat dat naar de riolen. Als de ene vol is, gaat het water naar de andere." (Meisje, 9 jaar)

Ook een groendak kan een waardevolle buitenruimte vormen voor gezinnen met kinderen. Naast de ecologische voordelen, biedt het mogelijkheden voor betrokkenheid en educatief spel. Zoals een meisje van 9 het verwoordde: *"En hier hebben wij een groendak. Daar helpen wij onze papa soms met onkruid wieden."*

2. Voorzieningen in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Zijn er gedeelde voorzieningen die extra ruimte en mogelijkheden geven voor gezinnen, aanvullend op de voorzieningen in de eigen woning?
- Van welke dagdagelijkse ruimtes zijn gezinnen bereid om ze te delen? Waar positioneer je deze best ten opzichte van de private woningen?
- In hoeverre zijn gemeenschappelijke ruimtes flexibel ingericht zodat ze kunnen meegroeien met de veranderende behoeften van gezinnen?
- Hoe wordt het gebruik en beheer van gedeelde ruimtes en materialen georganiseerd om vertrouwen en gebruiksgemak te waarborgen?
- Is er ruimte en infrastructuur voor het delen van grote en praktische spullen (auto's, tuinmateriaal, speelgoed), en sluit dit aan bij de voorkeuren van bewoners?
- Hoe ondersteunen collectieve voorzieningen het ontvangen van grotere groepen, zoals familie en vrienden, wanneer de eigen woning te klein is?

Meer voorzieningen door gedeelde ruimtes

In de gesprekken met mensen uit co-housings wordt verteld over de verschillende voorzieningen die men met elkaar deelt. Het gaat bijvoorbeeld over een **gemeenschappelijke keuken, salon, wasruimte, fietsenberging, opslagruimte in de kelder, speelruimte, bureauruimte, werkruimte, tuin, daktuin, moestuin, enz.** Het delen van die ruimtes en de daarin aanwezige voorzieningen, biedt extra ruimte en kansen bovenop de voorzieningen en functies die men heeft in de eigen woning.

“Er is ook een bureau waar mijn papa de laatste tijd veel werkt.” Meisje, 9 jaar

*“Onze co-housing heeft naast ons eigen appartement, dat alles heeft dat een normaal appartement heeft, een gemeenschappelijke wasruimte, ruimte met een speelruimte, een werkruimte (om van thuis uit te werken), de tuin, en we hebben ook een moestuin op het dak.”
(Moeder, co-housing kernstad)*

“Er is een gemeenschappelijke wasruimte waar beide woningen toegang toe hebben en dan zo technische dingen. Alle tuin is gedeeld en het tuinhuis is gedeeld. Dus niet echt woonruimte gedeeld.” (Moeder, binnenstad, verhuist binnenkort naar een familiale co-housing in de groeistad)

Ook buiten co-housingprojecten worden ruimtes gedeeld, bijvoorbeeld **parkeergarages en afvalbergingen**. Een moeder vertelt over de ondergrondse parkeergarage die ze deelt, waardoor ze, ook in de binnenstad waar het anders altijd zoeken is naar een plaats, altijd dichtbij haar woning kan parkeren.

“We delen de ondergrondse parking en de afvalruimte. Parking delen is oké, ieder heeft een eigen parking, maar het beheer is wel gedeeld. Het is wel goed om een parkeerterrein te hebben zodat je niet moet zoeken, zeker met boodschappen bijvoorbeeld.” (Moeder, binnenstad)

Een andere nood die door gezinnen wordt gedeeld is **ruimte om een grote groep of familie te ontvangen**. Een gedeelde ruimte zou aan deze nood tegemoet kunnen komen.

*“Wij spreken vaak af met vrienden. Het is alleen jammer dat dat dan altijd hier bij ons moet zijn. Dat missen we wel, een plaats in de buurt waar je naartoe kan gaan.”
(Moeder, groeistad)*

“Ik geef graag feestjes en probeer de ouders mee uit te nodigen en dan is het te klein. In de binnentuin gaat dat ook niet. En met weer zoals het is in België: waar ga je dan naartoe? Ik kan toch geen zaal huren in privé verhuur.” (Moeder, binnenstad)

Een nood die door kinderen en tieners wordt aangegeven is een **gedeelde speel- of**

ontmoetingsruimte. Zodat, wie bijvoorbeeld in een appartement woont, de mogelijkheid en ruimte heeft om er activiteiten te doen of elkaar te ontmoeten.

Een tip voor de stad? "Als je in een appartement woont ofzo, dat er ook een activiteit is voor kinderen of jongeren die daar zitten." (Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)

Interessant is dat wordt aangegeven dat de **invulling** van dit soort gemeenschappelijke voorzieningen **kan veranderen doorheen de tijd**. Zo kan de invulling van een speelruimte bijvoorbeeld meegroeien naargelang de leeftijd van de kinderen die er wonen. Een werkruimte voor ouders kan gebruikt worden als studeerruimte voor tieners van zodra daar nood aan is, enz. Een zekere flexibiliteit en aanpasbaarheid in dit soort ruimtes lijkt dus nodig om ook op langere termijn *gezinsproofte* blijven.

"Maar ik denk dat de jonge kinderen er binnen 10 jaar nog wel gaan wonen, dus we zullen wel zien hoe dat evolueert. Dat speelgoed in de speelruimte kan dan iets anders worden, want het speelgoed gaat niet meer nodig zijn. De werkruimte wordt dan misschien een studieruimte. Ik denk dat de jeugd die ruimte veel meer gaat gebruiken, want nu wordt die maar af en toe gebruikt." (Moeder, co-housing kernstad)

Auto's en materiaal delen

Verschillende ouders geven aan dat ze graag **spullen of voorzieningen delen met burens**, of dat ze dit in de toekomst meer zouden willen doen. Dit delen vindt plaats zowel binnen co-housingprojecten als daarbuiten. In co-housing verloopt dit vaak vanzelfsprekender, onder andere doordat de infrastructuur en organisatie erop afgestemd zijn, en doordat er een gedeelde mentaliteit leeft rond het samen gebruiken van ruimtes en materiaal.

Een vaak genoemd voorbeeld is het **delen van een auto** met familie, burens of mede-co-housers. In co-housing gaat dit vaak verder dan enkel het voertuig: ook parkeerplaatsen en laadpalen worden gedeeld, wat het ruimtegebruik optimaliseert en het aantal benodigde voorzieningen vermindert.

"Nee, ik heb geen auto. We hebben 2 gemeenschappelijke autoparkings voor alle 19 units, en 1 ervan staat leeg. We hebben weinig auto's in bezit. De ene auto is een deelauto. Ik kan die gebruiken, maar ik ben niet aangesloten. Ik woon dicht bij mijn mama, en gebruik haar auto. Maar dat is voor korte termijn, daarna zal ik wel de deelauto gebruiken." (Moeder, co-housing in de kernstad)

"We hebben geen eigen wagen maar gebruiken wel vaak een wagen van mijn schoonmoeder. Ik heb drie grote standplaatsen van deelwagens hier heel dichtbij in de buurt, dus dat is ook wel heel handig." (Moeder, rijhuis in de binnenstad)

"Wij hebben een trampoline en een grasmaaier, zij hebben dan weer andere dingen die we kunnen gebruiken." (Ouders uit Zwijnaarde)

Een moeder die samen met haar zoon sociaal huurt in een appartementsgebouw vertelt over hoe ze het spelmateriaal van haar zoon deelt met haar burens. Een speeltractor, glijbaan en stoepkrijt worden (soms zelfs eerst gedemonteerd en vervolgens) mee naar beneden genomen zodat meerdere kinderen ermee kunnen spelen. Hoewel dit initiatief getuigt van betrokkenheid en solidariteit, geeft ze aan dat ze het delen van materiaal graag vlotter zou zien verlopen. In tegenstelling tot co-housingprojecten, waar gedeelde ruimtes en overlegstructuren het collectief gebruik ondersteunen, ontbreken dergelijke voorzieningen in haar woonomgeving. Dat maakt het delen minder praktisch en moeilijker te organiseren.

"Maar gelijk hier: het is veilig. Ik zet onze glijbaan buiten, ik pak stoepkrijt mee." Je neemt de glijbaan mee naar beneden? "Ja, ik zet die gans uiteen. En de fietsjes. Een tractor heeft hij daar ook staan. We nemen dat allemaal gewoon mee naar beneden. Ik deel het ook met de andere kinderen als mijn zoon bij zijn papa is, want hij zou het zelf niet zo gemakkelijk vinden om te delen. Ik zou het wel gemakkelijk vinden mocht hier zo een hoekje zijn waar alles samen staat en dat iedereen met elkaar kan delen en uitlenen." (Alleenstaande moeder, kernstad)

Ouders geven aan dat het delen van materiaal en ruimtes waardevol kan zijn, maar benadrukken het belang van keuzevrijheid. Delen kan praktisch en verbindend zijn, maar het moet aansluiten bij iemands persoonlijke voorkeuren en leefstijl.

“Af en toe gebruiken we de bakfiets van de buren, als we skateboards meenemen naar het skatepark, of er gaat een vriendje mee. Het is wel beschikbaar. Door de grote groep heb ik wel altijd ergens toegang tot zo’n fiets. Je kan dingen delen door zo dicht bij elkaar te wonen, materiële dingen. Dat is niet voor iedereen weggelegd, er is ook een gezin dat niets wil delen, ze zijn heel gehecht aan de waardevolle dingen. Het moet je liggen om daarin te wonen en daaraan deel te nemen. Maar voor ons werkt dat wel.” (Moeder, co-housing, kernstad)

Het delen van materiaal vraagt om wederzijds vertrouwen. Dat geldt des te meer voor het gezamenlijk gebruiken van een bergruimte, zowel binnen co-housing als in andere woonvormen. Ouders geven aan dat dit niet altijd evident is, omdat er duidelijke afspraken en sociale veiligheid nodig zijn om het delen vlot te laten verlopen.

“Als ik daar zo over nadenk: een bergruimte delen vind ik zo hetzelfde als de spullen delen die daar in staan delen.” (Groepsgesprek kinderen Zwijnaarde)

Sommige ouders geven aan het evidenter te vinden om materiaal met elkaar te delen dan ruimtes. Materiaal wordt vaak tijdelijk en functioneel gedeeld, terwijl gedeelde ruimtes meer afstemming, regels en vertrouwen vragen.

“Ruimtes delen zoals in een co-housing, dat zou voor mij meer een aanpassing zijn. Wij hebben bijvoorbeeld zo geen poortje naar de buren. Toen wij daar kwamen wonen, hadden wij twee buren die al 70 à 80 jaar waren en echt wel vasthielden aan die structuur van het huis. Wij hebben dat automatisch ook gedaan. Uitlenen van materiaal is zeker wel gebeurd, onder andere via Hoplr. Omdat we dan ook wat moesten klussen. Dat gaat heel goed in Zwijnaarde: er zijn mensen in Zwijnaarde die heel open zijn en waar je gemakkelijk mee kan delen.”

Naast het delen van ruimtes en materiaal benadrukken gezinnen ook het belang van circulariteit en hergebruik. Initiatieven zoals een weggeefkast, waarin zij speelgoed, kleding of huishoudmateriaal met elkaar kunnen delen, dragen bij aan zowel duurzaamheid als informele vormen van contact tussen buren.

“En we hebben ook een weggeefkast. Als daar iets ligt dat ons past, dan mogen we dat gratis meenemen. Wij leggen daar tamelijk veel, maar ik verslijt wel veel van mijn kleren zodat we die niet meer kunnen doorgeven.” (Jongen, 9 jaar, co-housing)

3. Voorzieningen in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Zijn er voldoende toegankelijke voorzieningen zoals parken en activiteiten direct in de woonomgeving, ook bij appartementsgebouwen?
- Kunnen voorzieningen geïntegreerd worden binnen een gebouw of woonproject om gezinnen te ondersteunen?
- Zijn er gedeelde groenruimtes die binnen een comfortabele afstand liggen van de woning (en dus van een toilet, iets te eten, een slaapplek voor kleine kinderen, etc.)?
- Is er in de directe woonomgeving voldoende veilige en toegankelijke stallings- en parkeergelegenheid voor fietsen, auto's van bewoners en bezoekers, afgestemd op de specifieke noden van gezinnen (het in- en uitladen van materiaal, het vlot en makkelijk afzetten van kinderen etc.)?

In de nabije (semi-)publieke buitenruimte zijn voorzieningen die de mobiliteit vergemakkelijken essentieel voor gezinnen, vooral als het gaat om vlot aankomen en vertrekken vanuit de woning met kinderen, en het snel en gemakkelijk verplaatsen van spullen en kinderen. Het is niet per se noodzakelijk om een permanente parkeerplaats direct voor de deur te hebben, maar wel dat ouders vlot hun materiaal (zoals maxi-cosy's, luiertassen, speelgoed enz.) kunnen in- en uitladen en kinderen veilig dichtbij de woning kunnen afzetten

Een veilige en toegankelijke plek om de fiets te stallen, zoals in een fietsenstalling, voor de deur of op het openbaar domein, is eveneens belangrijk. Nabije parkeergelegenheid blijft wel van groot belang voor gezinnen met jonge kinderen, gezien de boodschappen en spullen die vaak meegenomen moeten worden. In sommige wijken, zoals Zwijnaarde, is een parkeerplaats voor de deur gemakkelijker te vinden dan in de drukke kernstad of binnenstad. Ook parkeergelegenheid voor bezoekers is een aandachtspunt, vooral in de binnen- en kernstad waar parkeerplekken schaarser zijn.

"Er moet meer parking zijn bij ons in de buurt. We hebben geen vaste parkeerplaats en het is soms moeilijk om parking te vinden. Onze burens hebben dat wel, maar ze hebben geen auto dus mijn man mag op hun parking staan. Zeker met kinderen of boodschappen is het niet handig om ver weg te gaan parkeren en dan helemaal te moeten wandelen." (Moeder, binnenstad)

Ouders geven aan dat de aanwezigheid van voorzieningen, zoals parken en activiteiten, in de directe omgeving van hun woning, en vooral in appartementsomgevingen, van groot belang is. De weerstand tegen wonen in een appartement lijkt voor een groot deel cultureel bepaald en heeft te maken met gewoontes en mindset. Volgens sommigen maakt het aanbod van groen en voorzieningen in de buurt wonen op hoogte juist aantrekkelijker.

"Ik ben opgegroeid in Wenen, ik heb altijd in een appartement gewoond. Ik vind dat totaal normaal en oké, ook met kinderen. Ik heb zelfs de indruk dat wij in Wenen veel meer tijd buiten hebben doorgebracht dan hier, hoewel we nu een eigen tuin hebben. Gewoon omdat er veel aanbod is: er is veel groen, leuke dingen, je bent veel meer geneigd om naar buiten te gaan dan. Ik heb totaal niks tegen een appartement. Ik heb in Wenen ook een hondenpension gehad in een sous-terrain appartement."

In sommige gevallen zijn voorzieningen zéér nabij, en zelfs opgenomen in een gebouw of project. Indien de voorzieningen ook gericht zijn op gezinnen met kinderen (zoals bv. een wasruimte, huiswerkruimte, een sportruimte, een bibliotheek, of in het voorbeeld hieronder een wijkgezondheidscentrum), wordt dat als zeer positief ervaren.

Wijkgezondheidscentrum in het gebouw

In het co-housingproject Bijgaardehof werd een wijkgezondheidscentrum geïntegreerd in het project, als zogenaamde 'vierde groep' naast de drie bewonersgroepen. Doordat de voorziening geïntegreerd is in het project, is deze zéér nabij voor de bewoners, wat als een voordeel wordt benoemd. Daarnaast brengt de praktijk ook 'een leuke beweging' (vitaliteit), door de patiënten die er over de vloer komen. De meerwaarde die vanuit het project wordt geleverd voor de buurt, wordt gezien als een troef.

*"Het is wel handig dat je met de lift naar de dokter kan."
"Dat is ook goed in een buurt waar veel mensen wonen met problemen."
"Het wijkgezondheidscentrum in het gebouw is een unieke troef."
(Groepsgesprek co-housing Bijgaardehof)*

"De 4e groep is een wijkgezondheidscentrum, het geeft leuke beweging, met alle patiënten. Het heeft een aparte ingang maar er is veel beweging daar naartoe. Ik moet de tuin maar oversteken en ik ben bij de dokter. Dat was een mooie zet om dat er ook in te steken, in de site. Het is een leuke extra om er meerdere functies in te steken, in plaats van meer groepen, wat meer gelijkaardige functies in te steken. (Moeder, co-housing kernstad)

4. Voorzieningen in de brede omgeving, buurt en stad

Richtvragen

- Op welke manier stimuleren we een gelijkmatige spreiding van kwalitatieve voorzieningen doorheen de (verschillende wijken in) de stad?
- Welke voorzieningen zijn er die gezinsactiviteiten en ontwikkeling voor alle leeftijden faciliteren binnen nieuwe en bestaande woonomgevingen?
- Kan het aanbod van scholen, kinderopvang en sportactiviteiten zo gepland en uitgebreid worden dat wachtlijsten verdwijnen en gezinnen stressvrij en dichtbij hun woonomgeving terecht kunnen?
- Welk toewijzings- of voorrangsbepaalde beleid bestaat er voor gezinnen uit de buurt van de voorzieningen?
- Blijft er systematisch aandacht voor de kwaliteit van voorzieningen zoals scholen en kinderopvang, zodat ouders zich gehoord voelen en kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen?
- Is er gastvrije en kindvriendelijke horeca waar gezinnen met kinderen zich welkom voelen, met aandacht voor speelruimtes, verzorgingsruimtes en een kindvriendelijke mindset? Zijn er in de zomer buitenbars waar ouders zich welkom voelen én waar kinderen vrij en veilig kunnen spelen in een aantrekkelijke buitenruimte? Zijn er ook plekken waar kinderen en tieners zelf iets kunnen drinken en zich welkom voelen?
- Wordt er ingezet op kwalitatieve jeugdinfrastructuur, zoals jeugdhuizen, lokalen voor jeugdverenigingen en activiteiten specifiek voor tieners en jongeren?
- Waken we over de kwaliteit van parken en speelterreinen door de uitdagingen aan te pakken rond fysieke en sociale onveiligheid, claimgedrag en zwerfvuil?
- Zijn er meer zitbanken nodig in parken of op pleinen in de buurt?
- Wordt er ingezet op speelterreinen geschikt voor kinderen van diverse leeftijden, waar jongere en oudere kinderen apart en ook samen kunnen spelen?
- Kunnen er meer speelterreinen en speelplekken voorzien worden voor de jongste kinderen?
- Zijn er voldoende toegankelijke en verkoelende speelplekken in de woonomgeving – zoals speelfonteintjes of ondiepe waterpartijen – waar kinderen veilig kunnen spelen tijdens warme zomerdagen?
- Is er voldoende en verzorgd publiek sanitair en toegang tot drinkwater?
- Wordt er nagedacht over openbare zwemplaatsen voor kinderen, tieners en gezinnen om ook in openlucht te kunnen zwemmen?
- Bieden speel- en ontmoetingsplekken ook beschutting bij slecht weer, zoals overdekte buitenruimtes of binnenspeelplekken voor kinderen en tieners?
- Zijn er voldoende toegankelijke sport- en speelplekken in de buurt, zoals een skatepark of voetbalveld, waar kinderen en jongeren actief kunnen bewegen en elkaar ontmoeten?
- Wordt de publieke ruimte in haar totaliteit beschouwd als een gezinsondersteunende, pedagogische omgeving, waar kinderen kunnen spelen, leren fietsen, natuur beleven en zich op eigen ritme ontwikkelen?
- Wordt de leefomgeving ontworpen met aandacht voor de verschillende ontwikkelingsnoden van kinderen van uiteenlopende leeftijden – van kleuters tot tieners – waarbij ruimte niet alleen veilig en toegankelijk is, maar ook uitnodigt tot leren, ontdekken en zelfstandigheid?
- Zijn er voldoende toegankelijke plekken waar ouders elkaar kunnen ontmoeten, ervaringen uitwisselen en elkaar ondersteunen in de zorg voor hun kinderen?
- Kan het netwerk van gezinsondersteunende organisaties beter afgestemd en herkenbaar zijn voor wie er nood aan heeft?
- Kunnen publieke ontmoetingsplekken zoals spelotheken inclusiever en toegankelijker worden gemaakt voor diverse gezinnen, zodat ze echt een verbindende rol spelen in gemengde buurten?

- Kan de stad een evenwicht stimuleren tussen betaalbare, laagdrempelige sociale ontmoetingsplekken en meer private, betaalde kindvriendelijke ruimtes, zodat alle gezinnen zich welkom voelen?
- Kunnen algemene voorzieningen ook een betekenis krijgen voor gezinnen met kinderen?

Hier gaat het vooral over de aanwezigheid en betekenis van voorzieningen in de ruimere buurt voor gezinnen met kinderen. M.b.t. bereikbaarheid, betaalbaarheid etc.: zie 'toegankelijkheid en grenzen in de ruimere buurt'.

Gezinnen hechten wat voorzieningen betreft belang aan zowel de **kwantiteit** (de aanwezigheid van een ruim aanbod) als de **variëteit** (de aanwezigheid van een divers aanbod, keuzemogelijkheden) als de **kwaliteit**.

De aanwezigheid en variëteit van voorzieningen als grote troef in de stad

Want kwantiteit en variëteit betreft, heeft de stad een grote troef: een overvloed aan voorzieningen en een grote verscheidenheid, zoals verschillende winkels, scholen, horecagelegenheden en activiteiten voor kinderen.

*"De stad is het verlengstuk van de living, alles is binnen handbereik."
(Vader, binnenstad)*

"We hebben dat gemerkt toen we naar hier verhuisden dat we heel blij zijn dat alles hier in de buurt is, dat we alles met de fiets of te voet kunnen doen, dat er een Turkse bakker is in de buurt die altijd open is. (...) Dat is handig. Die extreme toegankelijkheid tot alles wat je nodig hebt heb je niet in Melle." (Moeder, binnenstad)

*"Eten. Restaurants, frituren." "Sportdingen. Voetbal en boks." "Macdonalds, en vaak zo bij de winkels in Gent gewoon wat rondhangen enzo."
(Groepsgesprek met tieners over belangrijke plekken in de binnenstad)*

In het bijzonder biedt de stad een **rijk cultureel aanbod** voor volwassenen, kinderen en gezinnen, zoals musea met interactieve elementen en routes speciaal voor kinderen, cinema's met een aanbod aan jeugdfilms, theaters die zich ook richten op gezinnen met kinderen en andere culturele evenementen waar ook gezinnen met kinderen welkom zijn.

"Onze kinderen weten nu ook wat een vernissage is. Al zijn dat voor hen 'plaatsen waar je chipskes krijgt'. Maar ze weten er wel iets van." (Moeder, binnenstad)

"Ik ben niet zo voor 'de buiten'. Als je een auto hebt oké, maar ik heb geen auto. Het stad is handiger, voor het openbaar vervoer, activiteiten... Ik heb een uitpas, een museumpas, ... Vooral die museumpas, het is nog maar nieuw, maar ik vind het echt wel tof. Voor mijn zoon is dat: wauw! Huis van Kina, die dino's, die grote, ik zie hem daar naar grijpen... Hij wilt erop kruipen. En in de Tuin van Kina, met zijn laarsjes aan." (Moeder, kernstad)

"De musea, UiT in Vlaanderen, het aanbod in Gent is gigantisch groot, ook sport. Er wordt heel veel aangeboden. Ik hoor van Antwerpse vrienden dat dat moeilijk is voor hen. Alle musea hier zijn kindvriendelijk, met kinderroutes." (Moeder, binnenstad)

*"Dat is toch belangrijk, dat je niet een half uur moet fietsen voordat je naar de cinema kunt gaan."
(Moeder, kernstad)*

De stad biedt een breed scala aan **keuze-opties in vrijetijdsvoorzieningen en -aanbod**, van sportactiviteiten tot muzikale evenementen, workshops en andere creatieve bezigheden.

*"Hier heb je Chiro, KLJ en ook CoderDojo voor kinderen. Dat is wel goed voor de jeugd."
(Moeder, groeistad)*

In (bepaalde wijken in) de groeistad ontbreekt het aan winkels, cafés en restaurants. Dit gemis, evenals het verdwijnen van dergelijke voorzieningen elders in de stad, wordt door

gezinnen ervaren als een verlies van levendigheid en van voorzieningen die het dagelijkse leven verrijken. Ook kinderen merken dit op, zoals wanneer een 8-jarig meisje uit Zwijnaarde suggereert: *“Misschien nog een cafeetje, want er is er maar één denk ik?”*

“Weinig winkels. Weinig restaurants en cafés. Dat is allemaal heel erg verminderd sinds we hier wonen, en dat is heel jammer. Kleine zelfstandigen, winkels, boetiekjes, allemaal weg. Dat is écht, écht jammer.” (Ouders, groeistad)

“Ik mis soms het stadsleven... gewoon even een koffie gaan drinken of rondwandelen in Gent.” (Moeder, groeistad)

“Er is hier wel een bakker en slager, maar je hebt geen viswinkel of traiteur. Voor veel zaken moet je de auto nemen.” (Moeder, groeistad)

Deze ouders benadrukken ook het **belang van een goede spreiding van voorzieningen** over de hele wijk of stad, zodat ze toegankelijk zijn voor alle ouders.

Over de Noordkant van Zwijnaarde (alles boven de Tramstraat): “Daar ontbreekt er heel erg iets voor kinderen: daar is geen speelplein, geen groenzone, niets. Daar wonen ook veel kinderen, spelen ook op straat, maar er is heel weinig voor kinderen. Geen plek waar ze echt veilig naartoe kunnen. Het technologiepark is daar waar er nog veel open ruimte is, en waar er wel iets mogelijk zou kunnen zijn.” (Ouders Zwijnaarde)

Er is waardering voor **voorzieningen die specifiek gericht zijn op (gezinnen met) kinderen**, zoals een sporthal met sportkampjes voor kinderen, een bibliotheek met aangepast aanbod voor kinderen en studieruimtes voor tieners. Deze plekken bieden ruimte voor zowel ontspanning als ontwikkeling, en versterken de gezinsdynamiek door geschikt te zijn voor verschillende leeftijd. De bibliotheek wordt in het bijzonder genoemd als belangrijke plek voor tieners, om (samen) rustig te kunnen studeren, vrienden te ontmoeten, boeken te ontlenen. Zeker als dat thuis moeilijker is (weinig ruimte, jongere broers of zussen etc.) is dit een grote meerwaarde.

“Ik ben daar vaak gaan studeren voor het examen met vrienden, of gewoon boeken lenen.” (Meisje, 14 jaar)

Gezinnen waarderen het ook als er voorzieningen zijn **waar men samen als gezin naartoe kan gaan** voor activiteiten, zoals samen gaan zwemmen in één van de Gentse zwembaden.

“We proberen ook wekelijks te gaan zwemmen met de UTPAS in Rooigem, het kost dan een euro dertig. En ze zijn zo blij dan, koekje, drankje, zwemmen, in totaal is dat 5 euro en ze hebben dan zo’n mooie dag gehad.” (Vader, binnenstad)

“In de Rozebroeken gaan wij altijd zwemmen. Mijn oma en opa geven mij altijd zwemles, want mijn opa is zwemkampioen van België geweest.” (Meisje, 9 jaar)

Wachttijsten voor school, kinderopvang en sportkamp

“Dat is dan wel een voordeel, dat je soms hoort van in Zwijnaarde of zo waar er wel nog plaats is in de voetbal.” (Moeder, binnenstad)

Een belangrijke kanttekening bij het ruime aanbod aan activiteiten en voorzieningen in Gent zijn de lange wachttijsten waarmee gezinnen worden geconfronteerd. Voor kinderopvang, scholen, hobby's of kampjes moeten ouders vaak lang op voorhand

plannen, wat zorgt voor extra druk en stress. In de groeistad is dat anders: daar is er nog voldoende plaats in scholen en bij plekken voor hobby's. In Zwijnaarde bijvoorbeeld ervaren ouders minder stress rond inschrijvingen en vinden ze makkelijker een plekje in de buurt voor hun kinderen. Dat wordt gezien als een belangrijk voordeel ten opzichte van de binnen- en kernstad.

“Er zijn hier twee scholen die ook ruimte hebben: zo goed als alle kinderen in Zwijnaarde kunnen in Zwijnaarde naar school, dat is wel aangenaam. Anders dan scholen elders in Gent. Dat is een stress die wij hier in Zwijnaarde totaal niet hebben. Het kan zijn dat dat nog verandert, nu er meer kinderen komen. Voor de Chiro was er dit jaar zelfs geen wachtlijst, dat is heel fijn. Je hebt twee voetbalploegen: één net in Nieuw Gent en één hier aan het water. Die zijn zelfs actief op zoek naar leden. Dat is een heel ander verhaal dan in sommige andere wijken. Ik heb het gevoel dat er plaats genoeg is voor hobby's enzo.” (Ouders uit Zwijnaarde)

Kwaliteit van scholen en kinderopvang

Naast de beschikbaarheid van voorzieningen zoals scholen en kinderopvang, hechten ouders veel belang aan de kwaliteit ervan. Het wordt expliciet benoemd wanneer scholen als kwalitatief worden ervaren. Daarnaast benadrukken ouders het belang van kwalitatieve kinderopvang, waar kinderen goed kunnen ontwikkelen en waar ouders zich gehoord en ondersteund voelen.

“De crèche, een stadscreche, was ik niet tevreden mee. Het was oubollig, als nieuwe mama werd ik er niet gehoord, het was geen fijne ervaring en ik was blij dat hij naar school kon beginnen gaan. Dat is ondertussen misschien veranderd, maar er was veel ruimte voor verbetering, de stijl van opvoeding en aanpak was heel ouderwets en ik voelde me er niet goed bij.” (Moeder, binnenstad)

“En ik ben blij dat Gent wel bewust bezig is met dat soort dingen, zoals het maximum aantal kinderen per crèche. (...) Dat is echt systematisch een probleem: de hoeveelheid kinderen per oppasser in een crèche, of de grootte van klassen, en steeds meer de focus op ‘excelleren’, alsjeblieft zeg...” (Moeder, kernstad)

Kindvriendelijke horeca

Ouders waarderen het als ze met hun kinderen welkom zijn in koffiebars en lunchplekjes, en geven aan ‘kindvriendelijke horeca’ te missen: cafés en restaurants die meer aandacht besteden aan kinderen, bijvoorbeeld met een spelhoekje, speeltuin of kleurplaten. Ook belangrijk is een ‘kindvriendelijke mindset’, waarbij gezinnen zich welkom voelen en het voor volwassenen ook nog steeds een aangename plek is om te zijn.

“Wij gaan daar [Bar Bidon] ook naartoe, het is een fijne plek. Het is ook kindvriendelijk, dus dat is leuk.” (Moeder, binnenstad)

“Café ‘Salopette’ – zijn jullie daar al geweest? in Steendam. Daar is een speelzaal in het café. Zeker eens iets gaan drinken, dan zie je alle ouders met hun kinderen zitten.” (Ouder, binnenstad)

“Als het niet perse voor buiten is, ook wel cafés die zowat speelhoekjes hebben. Dat doe ik ook wel gemakkelijker met haar. Bijvoorbeeld aan de Dokken in Haddok heb je wel een speelruimteke voor haar. Je hebt nu een nieuwe aan het station ook, Fluoclub heet dat, zo die zaken. Dat is dan wel binnen, maar dat vind ik ook wel tof, zo initiatieven. Plekken waar er gewoon ook wel wat meer aandacht is voor kinderen met bv. een speelhoekje, maar waar het nog steeds voor volwassenen een fijne plek is om te zijn.” (Moeder, binnenstad)

“Er waren heel vaak zo van die discussies als je met je kind op restaurant gaat moet je een iPad zetten voor zijn neus, zodat hij stil is en de ander niet stoort. Vroeger hadden restaurants potloden en kleurtekeningen voor kindjes en nu...” (Moeder van 3, binnenstad)

“[Naam zoon] is geboren in Turkije. (...) De Turkse mentaliteit is fantastisch met kinderen. Je kan daar met kinderen naar een restaurant gaan, die kunnen daar ‘bleiren’, en die vinden dat normaal. Dus we moesten ons leven niet aanpassen aan het feit dat we een pasgeboren baby hadden.” (Vader, binnenstad)

In de zomer zijn buitenbars populair bij ouders, waar kinderen gemakkelijk vrij kunnen spelen.

"In de zomer gaan we soms ook wat verder, zoals het Parkkaffee in Mariakerke. Zo die grotere buitenbars, dat doen we ook wel bewuster." (Moeder, kernstad)

Kinderen waarderen plekken waar zij ook zelf iets kunnen drinken en zich welkom voelen, zoals een meisje (8 jaar) uit de kernstad vertelt: *"Soms gaan wij ook naar Roza, dat is een cafeetje iets verderop, en daar zijn er echt lekkere drankjes. Wij kennen Roza goed en wij maken dan een praatje enzo. We gaan meestal met mijn papa. En dat is daar super gezellig. En zij heeft een kindje gekregen en die is super schattig. Maar het is wel leuk dat er veel dingen dichtbij zijn."*

Ook voor tieners is het belangrijk om plekken te hebben waar ze iets kunnen drinken en op een veilige manier samen kunnen komen met vrienden, zoals in een jeugdhuis of alcoholvrije bars. Daarnaast wordt ook het gemis van kwalitatieve jeugdinfrastructuur, zoals jeugdhuizen of lokalen voor jeugdverenigingen, door verschillende ouders en jongeren benoemd. Tot slot mist men ook activiteiten specifiek voor jongeren (zoals feestjes op maat van tieners).

"In Zwijnaarde vind ik dat goed, maar mijn papa woont in Gentbrugge, en daar meer aanbod voor activiteiten voor jongeren enzo."

"Grotere lokalen voor de Chiro: de Chiro heeft te kleine lokalen. Dat is belangrijk voor de mensen van Zwijnaarde, Merelbeke etc. In Zwijnaarde heb je enkel een Chiro en een KLJ, maar die is klein, dat is niet te vergelijken." "Plekken voor jeugdbewegingen, en algemeen, de jeugd."

"Jeugdfestjes. Vroeger waren er elke vrijdag feestjes in het jeugdhuis. Dat is nu niet meer. Eigenlijk willen we dat een beetje terugbrengen. Dat je vrijdagavond iets kan drinken en dat er feestjes zijn. Dat je dat niet moet reserveren. Dat zou wijs zijn. Ik denk dat er veel mensen van de Chiro, en ook in het algemeen, veel mensen zouden komen. Je hebt 'Het Gouden Hoofd', een café op 't dorp, bij de dreef (iedereen lacht), maar daar kan je gewoon iets drinken."

(Tieners, groepsgesprek in Zwijnaarde)

Aandachtspunten voor parken en speelterreinen in Gent

De aanwezigheid van parken en speelterreinen wordt sterk gewaardeerd door gezinnen. Tegelijk wijzen ouders op aandachtspunten wat betreft de kwaliteit ervan. In de Gentse publieke ruimte spelen verschillende uitdagingen, zoals fysieke en sociale onveiligheid, claimgedrag en zwerfvuil (zie ook 'veiligheid'). Deze factoren beïnvloeden in belangrijke mate hoe welkom en bruikbaar die plekken aanvoelen voor gezinnen met kinderen.

Het gemis aan kwalitatieve parken en speelterreinen is voor veel gezinnen een belangrijke reden om een eigen tuin te verkiezen, ook al bieden parken vaak meer spel- en ontmoetingskansen. Ouders merken op dat hun kinderen vaker naar het park willen dan in de tuin spelen, maar dat de staat van het parkgebruik soms ontmoedigt. Een aantrekkelijke publieke ruimte zou voor veel gezinnen een waardig alternatief kunnen zijn voor een eigen tuin.

"We hebben nu een tuintje en de kinderen zitten bijna nooit buiten. Wel in het park, omdat we ze dan ook echt meenemen en omdat er een speeltuin is. Maar gewoon in de tuin gaan zitten, dat gebeurt wel weinig." (Moeder, binnenstad)

"We have on the other side (from the park) a garden, but children really love to play in the park because there you have the little house and the playground and children of the neighbors; they all like to go there but now they don't because of catpoo on the shoes..." (Moeder, binnenstad)

Volgende, zeer concrete aandachtspunten worden benoemd:

- Gemis van **zitbanken** in parken
- Gemis van **speelenterreinen geschikt voor kinderen van diverse leeftijden**, waar zowel kleine als grote kinderen mee naartoe kunnen

"Het is vaak apart. Soms is dat vervelend. De speeltuin in de Gentbrugse Meersen is dan beter. Daar heb je een groot kleuter-peuterspeeltuinstuk. Met die zachte grond. En dan zo een groot spinnenweb. Dat was wel gemakkelijk. Want dat kunnen ze alle twee doen." (Moeder, binnenstad)

- Er is een duidelijk gemis aan **speelterreinen die goed afgestemd zijn op jonge kinderen**. Ouders nemen vaak zelf strandspeelgoed mee om hun kinderen te laten spelen in zandbakken, bij gebrek aan geschikte speelelementen. Wat wordt gemist zijn lage, toegankelijke speeltoestellen om te klimmen, klauteren, glijden en springen – op maat van peuters en kleuters.

"Wel, we gaan soms naar het Citadelpark, maar op één of andere manier vind ik dat... Het is qua speeltuigen niet echt voor mijn zoontje aangepast ofzo. Nu begint hij ervan te genieten maar het heeft echt lang geduurd... Niet echt voor kleinere kinderen. Ik neem vaak zandspeelgoed mee en dan kan die daarmee spelen. Dus zandspeeltuinen zijn heel cruciaal in de buurt." (Alleenstaande moeder, binnenstad)

"Zeker in Baudelo, daar moet je al echt durven klimmen voordat je van de glijbaan kan. Mijn zoontje is geen klimmer, dus al na een paar stapjes wilt hij eraf. Hij wilt graag van de glijbaan, maar hij kan niet. Dat is wel jammer." (Ouder, binnenstad)

- Voor jonge kinderen, zeker in de leeftijd van 1 à 2 jaar, is er volgens ouders een gebrek aan toegankelijke **speelprikkel in de publieke ruimte**. Speelaanleidingen op maat van peuters – zoals lage elementen, zachte ondergrond, een wip of een kleine helling – maken het mogelijk voor kleintjes om zelfstandig te ontdekken en spelen, en maken zo de omgeving dus toegankelijker om te gebruiken. Zulke eenvoudige ingrepen verhogen de speelkansen, ook onderweg of tijdens het winkelen. Ouders geven aan dat ze deze kleine spelprikkel missen in hun buurt, en daar actief naar op zoek moeten gaan.

"Want wij gaan ook regelmatig wel eens op reis en dan merk je dat je in sommige steden wel dat je heel veel tegenkomt van wat kleinere speelplekken. Soms is dat maar een zachte speelgrond met één wip ofzo, maar dat je zo toch, als je aan het wandelen bent of tijdens uw boodschappen, zo een keer één iets tegenkomt." (Moeder, binnenstad)

- Ouders signaleren een gemis aan **speelplekken die geschikt zijn voor warme zomerdagen, waar kinderen verkoeling kunnen zoeken en met water kunnen spelen**. Denk aan speelfonteintjes, een ondiepe waterpartij of een verkoelend rivierviertje waar kinderen veilig in kunnen spelen. Dergelijke voorzieningen zijn in Gent eerder schaars of gelokaliseerd buiten het centrum. Ouders verwijzen soms naar privé-initiatieven zoals Zebrabeach of naar de Blaarmeersen, maar benadrukken het belang van toegankelijke, verkoelende speelplekken in de directe woonomgeving.

"En in de zomer heb je ook zo geen plekjes die ik heel geschikt vind voor midden zomer momenten. In sommige steden zie je bv. speelfonteintjes met water, of een nagebootst rivierbeddingske, een fontein waar kinderen nog zowat aan kunnen, heb ik hier nog niet echt gevonden. Je hebt wel zowat privé-initiatieven, zoals Zebrabeach, maar niet echt vanuit de stad zelf. Zebrabeach is wel fijn in de zomermaanden. En dan de Blaarmeersen natuurlijk als je echt buiten het centrum gaat, maar zo in het centrum is dat zo toch wat meer zoeken. Gelukkig hebben we dan ook ons terras om eens met water te spelen." (Moeder, binnenstad)

- Gemis van **openbare zwemplaatsen** om met de kinderen ook in openlucht te kunnen zwemmen.

"Ik zwem heel graag in openlucht. In de Blaarmeersen laat ik haar wel zwemmen. Als ze wat ouder is, lijkt het me fijn om dat samen meer in de stad te kunnen doen." (Moeder, binnenstad)

- Ouders en kinderen signaleren ook een gebrek aan **speel- en ontmoetingsplekken die beschutting bieden bij slecht weer**. Er is nood aan overdekte of beschutte buitenruimtes, of aan toegankelijke binnenspeelplekken waar kinderen en tieners terecht kunnen wanneer het regent of koud is.
- Gemis van **speelterreinen gecombineerd met horeca**.
- Er is een gemis aan kwalitatieve plekken waar jonge kinderen **veilig** kunnen **leren fietsen**. Ouders wijzen op het belang van een vlakke ondergrond (geen kasseien, geen ongelijke stoepen) en plekken die geen drukke fietsdoorgang zijn. In veel delen van de stad is het moeilijk om een geschikte plek te vinden die aan die voorwaarden voldoet.

*“Als het slecht weer is, waar moet je naartoe? Hier is nergens een binnenspeeltuin of iets waar kinderen welkom zijn.”
(Moeder, groeistad)*

“In het park is het fijn dat er veel onthard is enzo, maar in het begin als ze een loopfietsje begon te gebruiken, was het in het centrum heel moeilijk om een geschikte plek te vinden. [...] Gelijk in Baudelo is het wat vlakker, maar dat is dan echt een fietsdoorgang en daar moet je goed uitkijken. En dan aan de dokken, aan Dok Zuid aan die nieuwe fietsbrug, maar dat is eigenlijk ook een fietsdoorweg. Dus de plekken waar je dat kunt zijn vaak ook bedoeld als fietsdoorgang, en dat is logisch, maar je merkt dat ze daar wel wat gefrustreerd van geraakte, dat dat hier niet goed lukte om te leren fietsen op het voetpad.” (Moeder, binnenstad)

- Er is een duidelijke vraag naar **sportplekken in de buurt, zoals een skatepark**. Kinderen en jongeren geven aan dat zulke plekken hen stimuleren om iets nieuws te proberen of om samen met anderen buiten te spelen en sporten. Het ontbreken ervan wordt als een gemis ervaren.

*“Ik skate zelf niet, maar als er een skatepark was in de buurt, zou ik het wel willen proberen.”
(Meisje, 13 jaar)*

“Ik wil ook een skatepark in Zwijnaarde.” “Er zijn nog 2 andere jongens in de appartementen die ook voetballen. Daar voetbal ik soms wel mee, tussen de appartementen.” (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde)

Gezinsondersteuning

In het bijzonder voor gezinnen in precare situaties is er nood aan gezinsondersteuning. Enerzijds formeel en professioneel, in de vorm van gezinsondersteunende voorzieningen zoals kwalitatieve crèches, scholen, armoedeorganisaties etc. Anderzijds wordt ook de nood benoemd aan een meer informele vorm van gezinsondersteuning tussen ouders onderling.

“We zouden in plaats van te moeten zoeken naar opvang een buurtoplossing kunnen zoeken. Nu 2 of 3 kindjes bij mij en volgende keer bij jou.” (Moeder van 3, binnenstad)

In onderstaand voorbeeld vertelt een alleenstaande moeder over haar vorige woning, die ze bij een huisjesmelker huurde in de Brugse Poort. Ondanks de slechte woonkwaliteit voelde ze zich er wel thuis. Ze had er een plek voor zichzelf en haar zoon, maar vooral ook een ondersteunend netwerk van kennissen en organisaties om beroep op te doen.

“Ik mis het daar wel. Ik en mijn zoon hadden echt dat thuisgevoel. Soms vraagt hij nog om terug te gaan naar de speeltuin. Het was daar eigenlijk niet slecht. Ik heb daar ook veel vrienden. Op het laatste moment leerde ik zo de gewone mensen daar ook kennen. De Brugse Poort is ook niet meer de Brugse Poort van vroeger. Na 11 uur moet je daar niet buiten komen, dat ga je mij niet horen zeggen. Maar er is daar veel te doen overdag, als je wat meedoet met de wijk en jou informeert, dan zijn er leuke dingen te doen. Ik ging naar de voedselbank toen, en die mensen hebben mij goed geholpen met informatie delen enzo. Je wordt overal geholpen maar je moet zelf ook een beetje kijken en er zin in hebben ook. Eén jaar heb ik daar gewoond.” (Moeder, kernstad)

Een alleenstaande vader met 5 kinderen vertelt dat hij veel heeft gehad aan contextbegeleiding, en ook vandaag kan hij rekenen op broodnodige informele en professionele ondersteuning. De ondersteuning gebeurt zowel aan huis als op school.

“Alleen is het moeilijk om 5 kinderen op te voeden, maar ik krijg genoeg hulp. Het lukt wel, samen.

Er komt familie­zorg, er is een straathoekwerker, die kent mij al sinds mijn 17e. Die doet van alles: babbelen, komt een koffietje drinken of papieren in orde brengen, belt ook wekelijks eens, of helpt bij dingen op de computer, gaat mee voedselpakketten ophalen bij SIVI, zorgt voor budgetbeheer, ...” “De logo komt op school, er is daar huiswerkbegeleiding ook, op woensdag zijn er tekenlessen, vrijdag is het muzikles ook op school. Gitaarles is op dinsdagavond in de Poel, dan ga ik mee. Mijn zoon heeft voetbal de maandagavond. Er komt dan een oppas voor de meisjes. (Vader, binnenstad)

Tot slot benoemt ook een moeder met 4 kinderen de verschillende gezinsondersteunende voorzieningen in de buurt van haar sociale woning.

“Ik ga veel naar de Wasstraat, met de kinderen naar de spelothek. En een beetje verder een open huis, Westveld, daar gaan de kinderen ook graag. Naast ons huis is een pastorie, daar ga ik soms ook met de kinderen om koffie te drinken. En in het buurtcentrum komen we ook, als we dingen nodig hebben of als er iets is dat ik niet begrijp.” (Moeder, kernstad)

Van spelothek tot privéfeest: ontmoeten met of zonder drempel

In sommige buurten biedt een **spelothek** een laagdrempelige plek waar kinderen kunnen spelen en ouders elkaar ontmoeten. Net als bij een bibliotheek kunnen gezinnen er speelgoed lenen – van legoblokken tot een trampoline – voor slechts een paar euro per jaar. Maar de spelothek is meer dan dat. Het is ook een sociale plek waar ontmoeting centraal staat.

“In de spelothek kon je voor 2 euro per jaar elke week een ander stuk speelgoed kiezen. Dat was echt de max. En er was ook elke vrijdag een mamabijeenkomst. De kinderen speelden daar rond, en er kwamen veel mensen van verschillende afkomst. Met thee, koekjes... iedereen bracht iets mee uit zijn cultuur. Dat sociale aspect vond ik zo waardevol. Zoiets wil ik hier ook uit de grond stampen, in mijn huidige wijk. Want er zijn hier kinderen die geen kind kunnen zijn – ouders die tot 11 uur 's avonds werken. Gelukkig zijn er mama's in het gebouw die zich over die gezinnen ontfemen.” (Moeder, kernstad)

Ook een vader deelt zijn ervaring met de spelothek als een verbindende plek in de buurt, en benadrukt daarbij het belang van toegankelijkheid en diversiteit:

“Toen [naam kind] nog klein was, zijn we ooit in spelothek Baloe terechtgekomen. Heel leuk, maar wel heel monocultureel, vooral Arabisch. Je voelt je dan soms toch een buitenstaander, terwijl de buurt veel gemengder is. Wat ik echt goed vond aan een andere speelwerking, was dat die wél echt divers was – niet alleen qua kinderen, maar ook qua ouders. We hebben er als gezin zelfs vrienden gemaakt.” (Vader, kernstad)

Tegenover die publieke en laagdrempelige voorzieningen staan **plekken als Zelda & Zorro** – een hippe en kindvriendelijke ‘huiskamerplek’ waar je babyborrels, verjaardagen of familiefeestjes organiseert. De nadruk ligt hier niet op spontane ontmoeting met buurtgenoten, maar eerder op het samenbrengen van een eigen netwerk, vaak tegen een hogere kostprijs. “Zelda & Zorro is ontmoeten en onthaasten in een eigentijdse en kidsproof huiskamersetting. Een unieke plek voor een ongedwongen meet-up met vrienden, familie of collega's,” aldus de website. Een moeder uit de kernstad vult aan:

“Qua omgeving en veiligheid is het daar allemaal wel kindvriendelijk, je ziet daar altijd bakfietsen toekomen. In de namiddag zitten er mensen met een laptop. Aan het pleintje bij de school is ook een ruimte die je kan afhuren. Niet iedereen kan dat natuurlijk betalen, maar als je met een groep samenlegt, lukt het wel voor een dag.”

Hoewel ook zulke plekken waardevol kunnen zijn, tonen ouders aan dat er nood blijft aan inclusieve en toegankelijke ontmoetingsplaatsen, waar kinderen welkom zijn en ouders spontaan met anderen in contact komen – ongeacht afkomst of inkomen.

Betekenis van andere voorzieningen voor gezinnen met kinderen

Ook voorzieningen die niet uitsluitend gericht zijn op gezinnen met kinderen, kunnen een grote betekenis hebben voor gezinnen met kinderen en daarom erg belangrijk zijn.

- Voorzieningen (zoals aanwezigheid van politie, stadsdiensten) kunnen bijdragen tot een groter gevoel van veiligheid

“Gelijk in Brussel-Zuid hebben zij zo een nieuwe politiekantoor gemaakt, misschien kan dat in Gent ook wel, meer kantoren van de stad.” (Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)

- Voorzieningen (zoals een buurtwinkel) en activiteiten (bv. door buurtwerk) kunnen de connectie met de buurt versterken en bijdragen tot ontmoetingskansen (bv. de plaatselijke school als ontmoetingsplek). (Zie: ‘ontmoeting & conflict’)

“Een andere activiteit, begeleid door buurtwerk, slaagde er wél in om veel verschillende jongeren uit de buurt te bereiken.” (Groepsgesprek cohousing)

“De school organiseert soms koffiemomenten aan de schoolpoort. Dat helpt om andere ouders te leren kennen.” (Moeder, groeistad)

- Voorzieningen (zoals ziekenhuizen, scholen, ...) brengen naast noodzakelijke functies ook leven in de buurt voor ouders en kinderen (cf. zie ‘vitaliteit’). De drukte die ze brengen kan gewaardeerd worden maar zorgt soms ook voor overlast.
- Voorzieningen kunnen ook rustplekken zijn:

“Ik kom ook graag in de buurt van de begraafplaats. Daar komen er weinig mensen.” (meisje, 13 jaar)

Terug naar overzicht bouwblokken.

VITALITEIT

De mate waarin de omgeving levendig is en er voldoende mogelijkheden en activiteiten zijn die gezinnen met kinderen aanspreken.

1. Vitaliteit van de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Is er in de woning ruimte voorzien voor zowel spel en beweging als rust en afzondering?
- Kunnen kinderen vanuit de woning de buitenruimte zien?
- Is er ruimte voor bezoekers, speelkameraadjes, familie?
- Biedt de buitenruimte (tuin, terras) voldoende afsluiting en geborgenheid én contact met de buurt?

In de eigen woning en buitenruimte zoeken gezinnen naar een **evenwicht tussen rust en levendigheid**. Een huis moet rust brengen, zeker in een druk gezinsleven, maar mag ook ruimte bieden voor spel, beweging en ontmoeting. De mogelijkheid om kinderen vrijuit te laten spelen, binnen of buiten, draagt bij aan hun gevoel van vrijheid en autonomie. Tegelijkertijd hechten ouders én kinderen veel belang aan momenten van stilte, afzondering en overzicht — “waar vind je nog rust?” klinkt het bij sommigen.

“Mijn huiswerk maak ik meestal aan tafel in de eetplaats omdat ik graag mensen rondom mij heb. Als ik alleen ben, kan ik mij niet goed concentreren.” (Jongen, 9 jaar)

In stedelijke contexten, waar de private ruimte vaak beperkt is, krijgt de inrichting van een compacte tuin, terras of leefruimte extra belang. Een goed ingedeelde ruimte waarin kinderen hun ding kunnen doen zonder het hele huis op stelten te zetten, wordt sterk gewaardeerd. Ook buiten is een tuin die voldoende afsluiting biedt en tegelijk contact toelaat met de omgeving (zoals een open haag of een buurpraatje over de omheining) ideaal. Vitaliteit in de woning gaat dus niet enkel over activiteit, maar ook over afwisseling en afstemming: plekken om te spelen, maar ook om tot rust te komen (zie ook ‘privacy’).

“Het is een zeer uitzonderlijke plek in het midden van het stad. Ik heb nog nooit een andere plek gevonden die zo centraal ligt en zo rustig is.” (Moeder, kernstad)

2. Vitaliteit van de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Is er een levendige, gedeelde plek waar kinderen kunnen spelen en ook ouders anderen kunnen ontmoeten? Zijn ze levendig en uitnodigend voor spontaan gebruik?
- Kunnen bewoners vanuit hun woning gemakkelijk zien wat er gebeurt in de gedeelde ruimte?
- Worden de gedeelde ruimtes regelmatig (en dus niet enkel gepland of occasioneel) en divers gebruikt, door kinderen én volwassenen?
- Waar mag er lawaai gemaakt worden? Waar mag er met een bal gespeeld worden? Waar mag er een trampoline staan? Waar is er ruimte voor ruw en actief spel?

In woonvormen zoals co-housing kunnen collectieve binnen- en buitenruimtes het **kloppende hart** zijn van het samenleven. Ze worden intensief gebruikt – door kinderen én volwassenen – en versterken op die manier sociale verbondenheid, vertrouwen en dagelijks contact. **Er is altijd wel iemand die je kent, er is altijd een vorm van activiteit om waar te nemen of aan deel te nemen.** Vitale gedeelde ruimtes maken dat kinderen spontaan kunnen spelen, leren van anderen en zich veilig voelen.

“De gemeenschappelijke tuin is een plek waar de kinderen na schooltijd samen spelen – er hangt een schommel en trampoline, wat het een levendige plek maakt.” (Vader, co-housing kernstad)

Het **zicht op** deze plekken vanuit de woning vergroot hun betrokkenheid en bewegingsvrijheid:

“Het aller-allerleukste is dat je kan ver kijken wat er in de tuin gebeurt.” (Kind, co-housing kernstad)

Niet het aantal speeltoestellen is doorslaggevend, maar de levendigheid van de ruimte: dat er iets te beleven valt, dat er altijd wel iemand is, dat de plek leeft: dát maakt het verschil voor kinderen.

3. Vitaliteit van de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Is er beweging zichtbaar vanuit de woning, de tuin of het terras? Kijken ramen of zitplekken uit op een levendige straat, plein of park?
- Nodigt de nabije (semi-)publieke buitenruimte uit tot ontmoeting en verblijf? Zijn er elementen zoals stoepjes, bankjes of speelpririkkels die mensen doen blijven hangen?
- Is er ruimte voor spontaan en veilig spel, vlakbij huis?
- Voelt de plek als onderdeel van de buurt? Sluit de directe buitenruimte aan op het grotere publieke domein, en niet alleen op private of afgesloten zones?
- Wordt de begane grond (plint) van appartementsgebouwen actief benut voor functies die bijdragen aan het buurtleven en de kindvriendelijkheid - zoals een buurtlokaal, kinderopvang, winkel, ijs- of koffiebar of atelier – en kunnen deze plekken ontmoeting en betrokkenheid stimuleren? Hoe zijn deze functies zichtbaar en toegankelijk (vanaf de straat)? Zijn er bewoners of sleutelfiguren betrokken bij de invulling of werking?
- Is er natuur (planten en dieren) die bijdraagt tot de levendigheid van de omgeving?
- Zijn er spelpririkkels voorzien?

Wat kindvriendelijkheid woonomgevingen betreft, is het zoeken naar een **balans tussen rust en levendigheid**. Ouders én kinderen geven aan hoe belangrijk het is om te wonen aan **een plek waar iets beweegt**: een straat of een park waar mensen passeren, blijven hangen, met elkaar in gesprek gaan of waar kinderen spontaan kunnen buitenspelen. Zulke plekken maken ontmoeting mogelijk, versterken sociale controle en dragen bij aan het gevoel dat je ergens deel van uitmaakt. Het gaat dus niet alleen over voorzieningen in de bredere buurt, maar ook over de directe publieke buitenruimte aan de woning: het stoepje, het pleintje, de straat waaraan je voordeur ligt, de voorzieningen in de gelijkvloerse verdieping van jouw appartementsgebouw.

“We takken niet aan op een levendige straat. We zijn wel levendig binnen de co-housing, maar het verrassende van de straat missen we hier wel.” “De gevels en de straten stralen uit dat het een plezierige buurt is waar veel gebeurt.” (Bewoners Bijgaardehof)

"Ik zou een balkon willen voor het raam zodat je de straat kunt zien." "En waarom wil je de straat zien?" "Gewoon, om de mensen te zien die passeren. Dan kan ik de auto's zien." (Jongen, 10 jaar, kernstad)

Zowel kinderen als ouders waarderen het wanneer hun woning grenst aan een ruimte waar vitaliteit voelbaar is: een raam of balkon dat uitkijkt op de straat, een zitbankje aan de voordeur, spelende kinderen op het plein, een parkje waar mensen wandelen of elkaar ontmoeten. Waar dat ontbreekt, valt ook de **vanzelfsprekende aansluiting met de buurt** weg. Kindvriendelijk ontwerp vraagt dus om publieke buitenruimte die leeft — niet enkel binnen een afgesloten woonsite, maar net daar waar woningen grenzen aan het publieke domein.

Ook sleutelfiguren (zie 'betekenisvolle personen') en zelfs dieren dragen bij tot vitaliteit van de woonomgeving en buurt.

"Er loopt soms ook een zwarte kat. Als je die wilt aaien, moet je gewoon op je hurkje zitten. Anders komt die niet naar jou, dan is die bang. (...) Het zou leuk zijn als er op school een schoolpaard was. Of een schoolshetlander, dat zou leuk zijn." (Meisje, 10 jaar, groeistad)

4. Vitaliteit van de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Dragen de aanwezige voorzieningen (winkels, scholen, horeca, speelplekken, ...) bij tot levendige buurten en zijn ze nabij en geïntegreerd in het dagelijks leven? Hoe verweven zijn zorg, onderwijs, ontspanning, sport en cultuur met het lokale woonweefsel? Hoe wordt de balans gegarandeerd tussen levendige ontmoetingsplekken en voldoende rust en privacy? Wordt er nagedacht over dag- en nachtritme in de buurt?
- Is de omgeving dens genoeg bewoond om bepaalde publieke functies financieel valabel te maken (cafeetjes, kleine winkeltjes, etc.)?
- Hoe wordt de vitaliteit ondersteund in minder dichtbewoonde gebieden waar voorzieningen minder spontaan aanwezig zijn?
- Worden initiatieven van lokale verenigingen en bewoners ondersteund? Zijn er ook buurtgerichte (sociaal-culturele, -sportieve, jeugdwerk etc.) organisaties die inzetten op activiteiten en evenementen waar ook (gezinnen met) kinderen een plek krijgen?
- Wordt er ingezet op (terugkerende) buurtactiviteiten? Zijn deze verspreid over het jaar en over verschillende leeftijden en interesses? Worden gezinnen betrokken bij de organisatie of invulling van deze activiteiten? Zijn activiteiten financieel, praktisch en cultureel toegankelijk voor gezinnen met verschillende achtergronden?

Vitaliteit is een fundamentele kwaliteit van kindvriendelijke buurten — maar wat ze precies betekent, verschilt van gezin tot gezin. Voor de ene ouder is het de aanwezigheid van een koffiebar en een speelstraat, voor de andere een buurtfeest of een paaseierenzoektocht. Voor kinderen gaat het om de nabijheid van vrienden, voorzieningen of gewoon iets om naar te kijken.

Ook in de bredere omgeving en het aanbod aan voorzieningen in buurt en stad komt vitaliteit naar voren als essentieel. Op dit schaalniveau is het net zo goed een evenwichtsoefening: gezinnen zoeken een leefomgeving die rust biedt én tegelijk levendig is. Een levendige buurt is dan ook geen vaststaand gegeven, maar een dynamische ruimte die uitnodigt tot ontmoeting, rituelen en verbondenheid. Ze laat ruimte voor structuur én spontaniteit, voor stilte én activiteit. Cruciaal daarbij is de nabijheid van voorzieningen, ontmoetingsplekken en een sociaal weefsel waarin diverse

bewoners hun plek vinden. **Kindvriendelijke buurten zijn dan ook buurten die leven — en waarin kinderen, ouders én anderen volop kunnen meeleven.**

De stad als vanzelfsprekende bron van vitaliteit

In de kernstad en zeker ook in de binnenstad wordt vitaliteit vaak **als vanzelfsprekend** ervaren. Er zijn best wat respondenten die zeggen dat ze **bewust kiezen voor dat stedelijk en divers wonen**. Alles ligt er **binnen handbereik**: van scholen, winkels en speelplekken tot activiteiten, openbaar vervoer en familie. Dat maakt het leven praktisch én sociaal.

“In Wondelgem was het een beetje saai. Hier in de stad zijn mijn vriendinnen en oma dichterbij, en er zijn veel winkels.” (Meisje, 13 jaar, kernstad)

“De buurt is wel heel aangenaam, ondanks de Dendermondsesteenweg, we hebben er geen last van, ook niet in de tuin. En je zit dicht bij de stad en dicht bij het station. Er is hier ook veel te doen, er is een speelstraat, met de buurt worden er dingen georganiseerd. Er is sociale cohesie en vertrouwen in de buurt, er zijn scholen, winkels... Alles is nabij, er is openbaar vervoer.” (Vader, kernstad)

“Er zijn veel activiteiten en mijn vrienden wonen in de buurt. Er is heel veel sociaal contact daar: vanaf het kan, spreken we af en zijn we samen op stap of gaan we iets gaan eten in de buurt. Dat is heel tof.” (Moeder, kernstad)

“Zeker in Vlaanderen wordt alles wat buiten die stad ligt zo beige. De gedefinieerde plaatsen en interesses en smaken. Dat wordt allemaal één pot nat. Zo diversiteit is daar niet.” (Moeder, kernstad)

De stad biedt een rijk weefsel aan rituelen en routines: pistoletjes eten bij de eendjes in het park, een ijsje halen na schooltijd, of elkaar toevallig tegenkomen op de hoek van de straat. Zulke micro-ervaringen geven betekenis aan de plek en zorgen voor een gevoel van thuishoren.

“Het is tof dat het Muinkpark niet zo ver is van ons. In het weekend gaan we vaak pistoletjes halen bij de bakker naast het park, en die opeten bij de eendjes. Da's echt heel gezellig.” (Alleenstaande moeder, binnenstad)

We spraken met enkele Gentverlaters die aangeven dat ze de spontaniteit van het stedelijk leven en het rijke aanbod aan activiteiten voor zichzelf en hun kinderen missen:

“Alles moet georganiseerd worden nu. Als je in Gent op café wil gaan, dan moet je al op voorhand opzoeken en in de gaten houden wanneer de laatste trein vertrekt.”

Rust en levendigheid in balans

Toch is het beeld niet eenduidig. De voorkeur voor vitaliteit is verweven met **persoonlijke voorkeuren**: sommigen verlangen juist **naar rust, stilte, ruimte en uitzicht** — kwaliteiten die vaker geassocieerd worden met de Gentse groeistad en meer landelijke wijken. Ouders in deze omgevingen waarderen de kalmte, de natuur en het gevoel van **'ademruimte'**. “Je ziet hier de zon opkomen en ondergaan,” klinkt het daar dan.

Toch blijkt ook in deze context het belang van een **minimum aan levendigheid**. Ouders en kinderen verlangen naar een buurtcafé, een speelplek onderweg, of gewoon een gezellige plek waar mensen samenkomen.

“Ik zou het huis niet zozeer veranderen maar misschien de nabijheid van wat 'leven', zo horecazaken ofzo. In Drongen is er weinig voor jongeren, wat jongeren en jonge gezinnen leuk vinden. In het dorp, er is daar niet heel veel: een buurtcafé en een restaurant. Dat zou wel fijn zijn, als dat er wat meer zou zijn. (...) In de Blaarmeersen zijn ze bezig met de cafetaria te vernieuwen en dat is heel dicht bij onze nieuwe woning met de fiets, dus daar waren we wel enthousiast over. Dat is niet het optimum ofzo, maar dat maakt dat onze leefomgeving toch weer iets aantrekkelijker wordt.” (Moeder die verhuist van binnenstad naar groeistad)

Kinderen ervaren rustige buurten soms als 'saai', zeker wanneer er weinig leeftijdsgenoten in de buurt wonen of wanneer de ruimte weinig aanleiding biedt tot spel of sociale interactie. Ze willen **dingen kunnen doen én zien**. Zoals tiener opmerkte: *"In het technologiepark aan de overkant van de straat kan je ook spelen, en dat is wel leuk om naar te kijken."* Het gaat dus niet alleen om deelname aan activiteiten, maar ook om de **beleving van een levendige omgeving**.

"In Wondelgem was het echt zo saai. Dat was zo stil daar. (...) Bijvoorbeeld in Wondelgem mochten wij niet zo vuurwerk aansteken. Dat was echt daar stil, en ook veel donker." (Meisje, 13 jaar, kernstad)

Waar het leeft: de rol van voorzieningen en activiteiten

Voorzieningen dragen bij aan levendigheid, niet alleen functioneel maar ook sociaal. Een straat met een school, een bakker of een speeltuin voelt levendiger aan, stimuleert spontane ontmoetingen en nodigt uit tot klein ontmoeten.

"Het wijkgezondheidscentrum geeft leuke beweging, met alle patiënten. Het heeft een aparte ingang maar er is veel beweging daar naartoe." (Moeder, Bijgaardehof)

Kinderen en tieners benoemen ook de nabijheid van winkels en horeca waar zij welkom zijn. Ook **activiteiten** zoals **evenementen en festivals** in de stad dragen bij tot levendigheid. **Buurtgerichte organisaties** (zoals sociaal-sportieve, sociaal-culturele organisaties, jeugdwerk etc.) **kunnen dit helpen te ondersteunen**.

"Die voetbal was van KAA Gent dan. Ze kwamen van daar. Voor kinderen om meer te sporten en al. En voetbal spelen." – Jongen, 14 jaar, kernstad

"De buurt heeft bijvoorbeeld een markt op woensdagmiddag en evenementen rondom de Heilig Hartkerk, wat de levendigheid van de omgeving versterkt." (Vader, kernstad)

In Istanboel, zo vertelt een alleenstaande ouder, heeft elk wooncomplex zijn eigen speelpleintje. Hierdoor kunnen kinderen vanaf jonge leeftijd zelfstandig buitenspelen en ontmoeten, en ontstaat er een vanzelfsprekende kindvriendelijkheid in de publieke ruimte. Deze structurele nabijheid van spel en ontmoeting contrasteert met sommige Vlaamse buurten waar kinderen aangewezen zijn op meer gestructureerde of georganiseerde speelomgevingen.

"Het pluspunt van Istanboel, waar ik vroeger woonde, is dat je daar om de 200m een speeltuin hebt, dus altijd op wandelstand. En in elk wooncomplex heb je een eigen speeltuin met bijvoorbeeld een basketbal- of voetbalveld, waardoor kinderen veel interactie hebben en vanaf 6 jaar al alleen naar buiten kunnen om te spelen."

De rol van verenigingen en nieuwe gezinnen in de groeistad

Ook in de groeistad is vitaliteit aanwezig, maar op een andere manier. In Zwijnaarde speelt zo bijvoorbeeld het verenigingsleven een grote rol in het sociaal weefsel. Activiteiten van de Gezinsbond, buurtcomités of ontmoetingsplek 'De Chalaize' zorgen voor sociale samenhang, al worden ze vaak gedragen door oudere generaties. "Het zijn vaak dezelfde gezichten, maar iedereen is welkom," klinkt het.

"De Gezinsbond organiseert veel activiteiten: een grote tweedehandsbeurs, theatervoorstellingen, een paaseierenzoektocht, de sint komt op bezoek, ... Die doen dat heel goed." "Als het Zwijntjesfeest is, wordt de bar gedaan door heel wat verschillende verenigingen die elkaar goed kennen. Het is zeker waar dat er in Zwijnaarde een bloeiend verenigingsleven is, maar de meesten daarvan zitten bij 'de autochtone Zwijnaardsen', de oudere bevolking, 60-plussers, die hier al heel hun leven woont." (Ouders uit Zwijnaarde)

"Er gebeurt hier wel iets, maar het is niet dat er elke maand activiteiten zijn voor kinderen." (Moeder, Zwijnaarde)

Tegelijkertijd is er een duidelijke **instroom van jonge gezinnen**, wat zorgt voor verjonging en een **andere dynamiek**. Ouders spreken van een 'leuke dynamiek', meer diversiteit, en het ontstaan van nieuwe rituelen en netwerken. De **toenemende verstedelijking** — zowel sociaal als ruimtelijk — wordt niet door iedereen als negatief ervaren. Enkele ouders geven aan dat ze geen angst hebben voor het verlies van het 'dorpsgevoel', maar juist de nieuwe dynamiek verwelkomen. *"Als de studenten komen, dan kan dat ook gewoon een leuk effect hebben op Zwijnaarde, met meer horeca en aanbod."*

"Er is veel verjonging en dat zorgt voor een leuke dynamiek. Met jonge gezinnen komt er leven in de brouwerij." (Ouders, Zwijnaarde)

"Om er meer een dorpskern van te maken zou er hier gerust meer voorzieningen en woningen mogen komen." (Moeder, Zwijnaarde)

Levendige buurten, rustige nachten?

De bruisende stad heeft ook nadelen. Vooral in de binnenstad ervaren sommige gezinnen **drukke, lawaai en overlast als storend**. *"Ik heb een beetje alles dichtbij",* vertelt een tiener uit de binnenstad, *"Ik heb een slager voor de deur, ook een frietkot dat heel dichtbij is, en zo speelpleintjes, een zwembad enzo. Minder leuk is dat het daar soms heel druk is en 's avonds soms dronken mensen voorbij komen."* Vitaliteit moet dus in balans zijn: niet overweldigend, maar wel aanwezig genoeg om ontmoetingen, spontaniteit en spel mogelijk te maken.

SCHAAL

De mate waarin woning en woonomgeving adequaat gedimensioneerd en slim ingedeeld zijn, en als geheel voldoende leesbaar zijn voor gezinnen met kinderen.

1. Schaal van de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Is er naast aandacht voor het aantal vierkante meters ook oog voor een slimme indeling, schakeling en compartimentering van ruimtes?
- Worden kamers ontworpen zodat ze flexibel in te delen, op te delen en multifunctioneel bruikbaar zijn?
- Is er voldoende en praktische opbergruimte, zeker in compacte woningen? Zowel geïntegreerd in de leefruimtes (bv. via ingebouwde kasten) als in de vorm van bergingen? Is er een fiets- en buggyberging die dichtbij en vlot toegankelijk? Is er een aparte afvalberging, liefst buiten? Is er eventueel multifunctionele extra ruimte voor werk, studie en logies? Is er ruimte voor hobby's en persoonlijke expressie?
- Wanneer berguimtes gedeeld worden, zijn deze dan voldoende nabij, handig in gebruik en in mindere mate bedoeld voor alledaags materiaal dat snel toegankelijk moet zijn? Zijn er duidelijke afspraken en is er voldoende vertrouwen?
- Kan de woning mee evolueren met de groei of krimp van gezinnen? Worden functiewijzigingen van kamers gefaciliteerd?
- Is er een voldoende grote leefruimte? Is er ruimte om te spelen? Zijn er (op termijn) aparte slaapkamers voor kinderen? Zijn de slaapkamers voldoende groot? Is er een aparte, voldoende grote badkamer en voldoende sanitair (in verhouding tot het aantal gezinsleden)? Is er een voldoende ruime keuken met voldoende voorzieningen?
- Is er een tuin, terras of andere buitenruimte om gezinnen fysieke en mentale ademruimte te geven? Is deze voldoende groot en bruikbaar om te kunnen spelen, samen eten of ontspannen?
- Helpen ontwerp en beleid gezinnen om compacter wonen te aanvaarden zonder comfort te verliezen? Kan een appartement ruim genoeg zijn en afgestemd worden op het gezinsleven?
- Worden bij het ontwerp van verticale woonomgevingen ook technische overwegingen meegenomen? Hoge gebouwen veroorzaken trekwinden en werpen grote schaduwen, wat een invloed kan hebben op de bruikbaarheid van de buitenruimte rond deze gebouwen. Dit vraagt naar goede oriëntatie en ontwerp van een gebouw en afstemming op de buitenruimte.

*“Eén van de cruciale dingen van gezinsvriendelijk wonen in de stad is: ruimte, ruimte, ruimte.”
(Ouders, binnenstad)*

Niet alleen de vierkante meters tellen

Voor gezinnen met kinderen is een woning met voldoende ruimte belangrijk, maar dat betekent veel meer dan het aantal vierkante meters. Ouders, kinderen en tieners wijzen op het belang van een **doordachte indeling, onderverdeling en ruimtelijk gevoel**. Hoe ruimtes zich tegenover elkaar verhouden, hoe je ze gebruikt, en hoe je je erin beweegt, speelt een minstens even grote rol als de oppervlakte zelf.

- **Slimme indeling en compartimentering.** Een moeder legt uit hoe hun grote leefruimte dankzij de architectuur vanzelf in verschillende zones wordt opgedeeld:

“We hebben een grote open living, keuken en living zijn één open ruimte, dat wordt eigenlijk door de architectuur opgedeeld in drie stukken.” (Moeder, Zwijnaarde)

- **Logische ligging van ruimtes ten opzichte van elkaar.** Ook de positie van kamers ten opzichte van elkaar maakt een verschil. Zo vertelt een jongen hoe de ligging van zijn slaapkamer praktisch is afgestemd op zijn dagelijkse routine:

“Ik zit ook het dichtste bij de woonkamer. Want ik sta het vroegste op en dan moet ik niet door de gang en kan ik geen anderen wakker maken.” (Jongen, 10 jaar)

- Het gaat soms meer over **een gevoel van ruimte, een ruimtelijk gevoel**: hoge plafonds, veel lichtinval (voldoende daglicht in alle kamers), zichtlijnen die ver reiken, en het visueel doorlopen van binnen naar buiten (bv. naar een terras, tuin of park) zorgen ervoor dat een woning open en aangenaam aanvoelt. Bij gezinnen is het belangrijk dat de woning niet benauwd aanvoelt, zeker wanneer je met veel bent.

“Gelijk een hoger plafond. Want als je gelijk hier (zolder) iets schuin hebt, dan is dat verloren ruimte waar je niet perse iets mee kan doen. Als dat hoger is, dan kan je daar meer mee doen.” (Tienergesprek Zwijnaarde)

“Het terras is ook heel leuk, ook al hebben we daar weinig gezeten, het geeft wel het gevoel van ruimtelijkheid. Gewoon kunnen kijken naar buiten, je eigen plantjes zien staan... dat geeft een ruimtegevoel. Uitbreiding van ruimte, dat is fijn, ook al gebruik ik het niet veel.” (Alleenstaande moeder, binnenstad)

“Ja, wij woonden in Nieuwland veel kleiner en dat heeft bij ons ook wel meegespeeld, groter wonen is ook wel doorslaggevende factor. Meer ruimte, ook naar ruimtegevoel. Je zit ook met kleinere kinderen. Je mag niet benauwd zitten. Licht open gevoel. Openheid. Niet enkel oppervlakte maar ook ruimtelijk gevoel. En het contact met het park. Dat je achter uw – je moet niet altijd in het park zitten, maar gewoon het gevoel. We hebben geen zichtbare verbinding met het park (begroeiing en muren), maar op een of andere manier voel je dat er een open ruimte achter is. Wij kijken wel op het groen.” (Ouder die woont in een rijhuis aan het Tolhuispark in de binnenstad)

- Ouders maken een duidelijk onderscheid tussen effectief woonvolume en het **gevoel dat er plaats is voor hun leven en spullen**. Een woning moet open en aangenaam voelen, en je moet je materiaal een plek kunnen geven.

Ik wil daar wel een middenweg in vinden ergens, maar als je dan over compact spreekt, merk ik dan denk “hoe gaan we ons leven erin krijgen”. Wat hebben we wel nodig, en wat kan wat minder. Voor mij gaat het er dan om dat je dingen een plek geeft zonder dat je aan ruimtegevoel verliest zo. (Moeder, binnenstad)

- Het **ruimtelijk gevoel wordt ook bepaald door de positie binnen het gebouw**. Kinderen geven daarbij opvallend vaak de voorkeur aan een appartement op een

hogere verdieping, bij voorkeur op een hoek. Zo vermijden ze het gevoel van omsloten te zijn en krijgen ze meer licht, uitzicht en privacy.

*"Dit appartement lijkt niet zo leuk want je lijkt zo wat **opgesloten**. Je zit met zo allemaal mensen rondom jou. **Dan zou ik misschien liefst aan de kant willen wonen in plaats van het midden.**"*
(Meisje, 10 jaar)

"Ik zou wel aan de zijkant willen, en van boven, want je hebt van voor uitzicht, maar dan heb je ook opzij uitzicht en als je in het midden zit, dan heb je naast je twee burens en... (ander kind vult aan)... ook maar geluid aan één kant." (Kindergesprek Zwijnaarde)

- Niet alleen hoeveel ruimte er is, maar vooral **hoe die ruimte verdeeld is**, bepaalt het wooncomfort. Een te grote woonkamer met te kleine slaapkamers of het ontbreken van een gang zorgen zo bijvoorbeeld voor uitdagingen bij ouders en kinderen. Ze vinden creatieve manieren om zich aan te passen, maar geven ook aan wat beter zou kunnen.

Kamperen in de woonkamer

Een alleenstaande vader die met zijn zoon (7 jaar) in een tweeslaapkamerappartement in het centrum van Gent woont, ervaart de woning als onevenwichtig ingedeeld. De slaapkamers zijn te klein, er is geen gang, en de living – waar alles moet gebeuren – is naar verhouding veel te groot. Om die ruimte toch functioneel én gezellig te maken, zetten ze er vaak een kampeertent op:

*"Dan kamperen we daar, dan kunnen vriendjes komen slapen. Dat is gezellig."
"Die tent, dat is nu een attractie. Alle vriendjes van mijn zoon willen dat nu meemaken."*

Zo creëren ze sfeer in een ruimte die architecturaal te weinig afgestemd is op hun gezinsleven.

Ook een alleenstaande moeder met een zoon van vijf geeft aan dat een andere indeling meer comfort zou brengen:

"Ik had liever wat meer ruimte gehad in de slaapkamer – om die een beetje op te delen, want ik slaap er samen met mijn zoon – en wat minder in de living. Dan kon er ook een kast bij."

- Belang van **flexibiliteit in de woninginrichting**. Ouders geven aan hoe belangrijk het is dat een woning zich kan aanpassen aan veranderende noden, nu én in de toekomst. Dat gaat zowel over het flexibel opdelen van ruimtes als over het multifunctioneel gebruiken ervan:
 - **Ruimtes kunnen opdelen.** Sommige ouders zoeken actief naar manieren om binnen de beperkte oppervlakte toch zones te creëren die kinderen stimuleren in hun ontwikkeling:

"Ook de ruimte geven om alleen te spelen. Hij is nog klein en heeft daar nog geen nood aan, maar ergens wil je uw kind daarin stimuleren. Dus zoiets (nissen) zou misschien wel goed zijn op termijn."
(Alleenstaande moeder, appartement in de binnenstad)

"Ik mis een plek voor mijn zoon om te kunnen spelen. En dat hoeft niet groot te zijn. En dat mag iets flexibel zijn, een verschuifbare wand bijvoorbeeld. De slaapkamer kunnen indelen bijvoorbeeld met een systeem."
(Alleenstaande vader, appartement in de binnenstad)

Ook op langere termijn is die flexibiliteit belangrijk. Om te voorzien in (toekomstige) noodzakelijke functies (zoals aparte slaapkamers eens de kinderen ouder worden), kunnen bepaalde ruimtes 'klaargemaakt' worden om later (anders) ingedeeld te worden. Een vader vertelt over de bewuste

keuze voor een grote kinderkamer, die in de toekomst makkelijk op te delen valt wanneer meer privacy gewenst is:

“De woning is ontworpen als één open leefverdieping waarin alle voorzieningen klaar zijn – met een grote kamer die later opgedeeld kan worden. (...) Een rijwoning, zoals die waar we vroeger woonden, is veel minder flexibel om in te delen.” (Vader van drie, co-housing)

- o **Ruimtes multifunctioneel gebruiken.** Naast opdeelbaarheid wordt ook de mogelijkheid om ruimtes voor meerdere functies te gebruiken sterk gewaardeerd. Zo wordt een speelplek bijvoorbeeld ook gebruikt als bureau of hobbyhoek. Die veelzijdigheid is essentieel om met beperkte oppervlakte toch een rijk gezinsleven te kunnen organiseren.

Het spreekt voor zich dat deze aspecten des te crucialer worden naarmate de beschikbare oppervlakte beperkter is.

Over groot of klein wonen

Groot wonen wordt als luxueus ervaren – ook door kinderen en tieners. Zij dromen van een woning met “grote kamers”, “een grote tuin” of “een garage met een Lamborghini”.

“Dan heb je vaak een groot huis. Een rijhuis heeft een opgepropt tuintje, soms zelfs gewoon met bakstenen. Als je een alleenstaand huis hebt, heb je vaak zo een heg rond jouw huis, en dan heb je een redelijk grote tuin. (...) Kijk zo een huis zou ik willen, zo met een grote tuin. Dit huis heeft een garage met een Lamborghini.” (Jongen, 10 jaar, kernstad)

Toch blijkt uit de gesprekken dat de ervaring van ruimte sterk verschilt per gezin en in verhouding tot het aantal kinderen. **Wat groot is voor de ene, voelt voor de andere eerder klein.** Sommige gezinnen geven expliciet aan dat hun woning te krap is. Tegelijk vinden ze op de huidige woningmarkt moeilijk een geschikte en betaalbare woning. Er lijkt ook een tekort te zijn aan **woningen voor grotere gezinnen**:

“We zijn eigenlijk al heel lang aan het zoeken naar een huis want dat is eigenlijk een beetje klein en een beetje krap.” (Meisje, 10 jaar)

“Er zijn niet zoveel woningen voor zoveel kinderen, dus je mag niet te kieskeurig zijn.” (Vader van vier, woont met partner in rijhuis zonder tuin in de binnenstad)

Binnen de ruimte die er is, proberen gezinnen het maximale eruit te halen: extra plek voor hobby's, ruimte om binnen te spelen, slim opgeborgen spullen. Vaak klinkt het dan ook: **“het mag altijd groter.”** Toch is er ook veel nuance. **Niet alle ruimte is noodzakelijk:** groter wonen wordt niet altijd als functioneel nodig gezien, eerder als luxe. **Ouders zien ook voordelen in compacter wonen:** minder onderhoud, makkelijker op te ruimen, meer overzicht. Een groter huis vraagt meer werk:

“Het is een woning met 347 m² bewoonbare oppervlakte... bijna drie keer zoveel als een standaard woning. We hebben aparte hoekjes gemaakt, zoals een speelkamer en een knutselhoek. (...) Het is hier wel groot en dat moet allemaal gepoetst worden. Met drie kinderen en een job is dat wel veel werk.” (Moeder, ruime rijwoning met eigen tuin, Zwijnaarde)

“Het is groot genoeg, voor ons met twee. Groter wonen heeft zijn voor- en nadelen. Soms verlang ik ernaar, maar je moet het ook allemaal proper houden en onderhouden.” (Moeder, co-housing)

Woongewoontes en verwachtingen hangen samen: wie veel ruimte gewend is, lijkt moeilijker afstand te nemen van dat comfort. Wie kleiner opgroeit, hecht er vaak minder belang aan.

“Waar je woont, bepaalt wat je normaal vindt. Jouw huis is ook je omgeving, en dat bepaalt hoe je denkt.” (Tienergesprek, Zwijnaarde)

"Wij hebben een heel ruim huis. Een huis zoals die niet meer gezet worden. Dat is echt een luxe. Ik ben daar nu aan gewend, ik vind dat wel heel handig. Toen ze klein waren hadden ze ook heel veel ruimte om binnen te spelen." (Moeder, halfopen bebouwing met 4 slaapkamers en eigen tuin, Zwijnaarde)

Er bestaat een bewustzijn rond de noodzaak om klein(er) te wonen in de toekomst. Alleen botst de theorie van duurzaam wonen en ruimtegebruik soms met de ervaringen in de praktijk: **het idee van compact en duurzaam wonen spreekt gezinnen wel aan, maar roept ook bezorgdheden op** – vooral over bergruimte.

"Ik moet zeggen dat het heel dubbel is: ik vind het fijn om na te denken over duurzaamheid en het sociale enzo, maar als het bijna realiteit wordt, ben je bezig met: waar gaan we alles zetten?" (Moeder, binnenstad, verhuist binnenkort naar groeistad)

*"Kleiner wonen is sowieso de toekomst. We zijn nog redelijk flexibel, mentaal, maar eens je het gewoon bent... Ik denk niet dat wij snel zouden verhuizen naar een kleiner huis. Pas als ze ouder zijn, als de kinderen uit het huis zijn. **Het is een luxe. Ik beseft dat het niet is zoals we nu zouden moeten wonen, maar het staat er, en ik kon het kopen, dus we hebben het gedaan.**" (Moeder, grote woning met 3 slaapkamers en eigen tuin en ruimte voor de zaak, Zwijnaarde)*

Groter wonen is niet altijd comfortabeler: soms is het bestaande, compacte huis gewoon aangenamer dan een groter huis met minder kwaliteiten.

"Als we willen verhuizen naar iets groter, zal dat waarschijnlijk minder comfortabel zijn of minder naar onze zin." (Moeder, halfopen woning in Zwijnaarde)

Tot slot: in de groeistad wonen gezinnen gemiddeld genomen groter dan in de binnenstad, maar ook daar zijn de verschillen groot. Niet elk gezin woont ruim – ook daar delen tieners soms een kamer.

Hoe klein mag het zijn: waarvoor hebben gezinnen ruimte nodig in de eigen woning?

- Een **voldoende grote leefruimte** blijkt voor veel gezinnen belangrijk – zeker als daar weinig andere binnenruimte of geen tuin beschikbaar is. Tegelijk wordt de verhouding tussen de ruimtes als cruciaal ervaren (zoals hierboven beschreven): een ruimte leefruimte is waardevol, maar niet als dat ten koste gaat van bijvoorbeeld slaapkamers of opbergruimte.
 - **Open versus afgesloten ruimtes.** Veel ouders verkiezen een open keuken en leefruimte, omdat dat praktisch is in combinatie met het zorgen voor kinderen. Ouders kunnen zo toezicht houden op spelende kinderen terwijl ze huishoudelijke taken uitvoeren. Toch is dit geen universele voorkeur: anderen hechten net veel belang aan het zich kunnen afzonderen in functie van rust en privacy.

"De deur kunnen dichtdoen in de keuken terwijl je daar zit met vrienden, terwijl ouders in de woonkamer naar tv kijken." (Tiener, Zwijnaarde)

- **Ruimte om te spelen.** Vooral bij jongere kinderen is de leefruimte dé belangrijkste speelruimte. Ze moet dus niet alleen ruim genoeg zijn om in te bewegen, maar ook om speelgoed te laten liggen. Daarnaast is opbergruimte belangrijk, bij voorkeur laag en toegankelijk zodat kinderen zelfstandig hun speelgoed kunnen nemen en opruimen.

"Iets van open ruimte om de kindjes te kunnen laten spelen is wel belangrijk. Dat zij ook speelgoed kunnen laten liggen." (Moeder, Zwijnaarde)

"De living is wel ruim. En daar kan ik ook wat turnen samen met mijn zus." (Jongen, 10 jaar)
"De kinderen vervelen zich omdat er geen ruimte is zoals een tuin." (Moeder, appartement, kernstad)

- **Aparte slaapkamers voor kinderen.** Vanaf een bepaalde leeftijd groeit bij kinderen de nood aan een eigen plek, aan privacy, aan een kamer die ze niet hoeven te delen met broers of zussen. Zeker in de tienerleeftijd wordt het delen van een kamer vaak als frustrerend ervaren.

"Mijn zus en ik moeten een kamer delen en dat is frustrerend." (Tiener, Zwijnaarde)
"We zijn met veel thuis, met zes. Als er niet genoeg kamers zijn, moet ik met mijn broers slapen en ik ben een meisje. Als ik bijvoorbeeld naar toilet moet gaan enzo en mijn kledij moet veranderen... Dan wil ik graag wat privacy." (Meisje, 13 jaar)

Voor ouders is het vaak niet evident om voor elk kind een aparte slaapkamer te voorzien, zeker niet in een compacte woning of compact appartement. In sommige gezinnen leidt dit tot creatieve oplossingen of het tijdelijk samen laten slapen van kinderen. Toch leeft bij veel gezinnen een duidelijke wens om op termijn aparte kamers te kunnen aanbieden. **Aanpasbaarheid van slaapkamers** blijkt belangrijk: kamers die op termijn kunnen worden opgesplitst of herschikt. Dit hoeft niet altijd structureel (bv. via vaste muren), maar kan ook door slimme inrichting die toch voor een gevoel van afzondering en eigen plek zorgt.

"Ze slapen nu op 1 kamer. Dus op een bepaald moment gaan we ze waarschijnlijk moeten splitsen, dat is het enige dat we nog zullen moeten doen." (Ouder)

Als prinsen en prinses in één groot slaapkasteel

De nood aan privacy groeit met de leeftijd, maar jonge kinderen vinden het vaak nog leuk om samen te slapen. In sommige gezinnen wordt hier speels op ingespeeld door van de gedeelde kamer een avontuur te maken. Dit meisje vertelt dat ze het voorlopig helemaal oké vindt om samen met haar broers op dezelfde kamer te slapen. Hun kamer is dan ook heel ruim, en er zijn afscheidingen die samen een kasteelconstructie vormen. Dat papa en opa dit kasteel samen hebben gebouwd, maakt het extra bijzonder. Bovendien is de grote kamer met de nodige voorzieningen ontworpen om later gemakkelijk op te delen.

*"Wij wonen boven en wij hebben een heel cool bed en onze papa en onze opa hebben die samen gemaakt. **Dat is zo eigenlijk een kasteel waar ik samen met mijn broers in slaap.** Er is ook nog een zetel voor als er kindjes komen slapen. Ik vind het oké dat we allemaal samen op een kamer slapen, ik ben dat gewoon. Toen ze klein waren en toen ook ik klein was, toen sliep er altijd iemand op een aparte kamer en de oudsten samen. Ik ben de oudste van de drie, ik zit in het vierde en ik ben 9 jaar. Daarna [naam broer], die is 7 jaar en die zit in het eerste, en daarna [naam broer], die is tweede kleuterklas dus 4 jaar. (Meisje, 9 jaar, co-housing kernstad)*

Niet alleen het aantal slaapkamers telt, maar ook hun grootte. In verschillende gesprekken komt naar voren dat sommige kinderen wel een eigen kamer hebben, maar dat die zo klein is dat het comfort beperkt blijft.

"Mijn kamer en mijn zus haar kamer zijn te klein. Alleen mijn grootste zus heeft een grote kamer." (Tiener, binnenstad)

Stel dat je aan de mensen van de stad, de burgemeester een tip zou mogen geven om Gent beter te maken voor de tieners, de jongeren, wat zou je dan zeggen? "Gewoon de kamers van de appartementen groter maken." Dat is wat jou het meeste dwars zit ofzo? Dat je geen eigen kamer hebt, geen eigen plek? "Ja." (Meisje, 14 jaar, sociale woning, appartement binnenstad)

"Het is het belangrijkste dat iedereen ruimte heeft, liefst iedereen zijn eigen kamer, en dat er veel licht is, en dat de slaapkamer wat groter is." (Moeder, appartement, kernstad)

- **Een aparte, voldoende grote badkamer en voldoende sanitair.** Een badkamer die losstaat van andere functies in de woning – zoals de keuken – wordt als vanzelfsprekend én wenselijk ervaren.

“Gewoon het enigste was dat de badkamer in de keuken was. En nu is dat een aparte plek. Dat is gewoon een beetje raar dat dat in de keuken staat. Het is beter dat dat een aparte plek is.” (Meisje, 14 jaar)

De grootte van de badkamer speelt ook een rol. Een voldoende ruime badkamer laat toe dat kinderen zelfstandiger kunnen zijn in hun ochtend- en avondroutine, en dat er minder conflicten ontstaan in drukke momenten.

In grote gezinnen is het aantal sanitaire voorzieningen vaak een knelpunt. Ouders én kinderen signaleren het belang van minstens twee toiletten in huis, zodat er minder conflicten ontstaan tijdens piekmomenten, zoals 's ochtends voor school of 's avonds voor het slapen gaan.

“Twee wc’s. Want mijn zus en ik kijken uren in de badkamer naar de spiegel voor niks. Mijn vader wordt altijd boos als we daar zitten, want zij moeten ook naar de WC.” (Tiener, binnenstad)

Ook meerdere badkamers of een lavabo in de slaapkamer worden genoemd als wenselijke extra's die het gedeeld gebruik van sanitair kunnen vergemakkelijken.

“Een lavabo voor uw handen te wassen ofzo (in de eigen slaapkamer).” (Tienergesprek, binnenstad)

- **Een voldoende ruime keuken met voldoende voorzieningen.** De keuken wordt vaak beschouwd als een centrale plek in het gezinsleven. Niet enkel functioneel voor het bereiden van maaltijden, maar ook als een plek voor ontspanning, creativiteit en verbinding.

“De keuken is wel cava groot, want ik houd van koken. (...) Soms kook ik voor het hele gezin als ik daar zin in heb. Ik ben daar wel blij, ik kom daar tot rust van.” (Meisje, 13 jaar)

Voor gezinnen met kinderen is het belangrijk dat de keuken niet enkel ‘voldoende’ uitgerust is, maar ook afgestemd is op de grootte van het huishouden. Een minimale uitrusting in een grote woning, zoals een kleine koelkast of beperkte kookegelegenheid, wordt als niet-passend ervaren.

“Voor een woning met vier slaapkamers was er een minifrigo voorzien en een minikookplaat en een lavabo.” (Moeder, nieuwbouw duplex, binnenstad)

Een goede keuken wordt vaak omschreven als “slim ontworpen”, waarbij de ruimte optimaal benut wordt en er voldoende kastruimte en werkoppervlak is. De combinatie van ruimtelijke efficiëntie en praktische voorzieningen maakt het verschil tussen een keuken die louter functioneel is en één die ook aanvoelt als een aangename plek in huis.

“De keuken is zeer slim ontworpen. Je hebt heel veel ruimte.” (Moeder, binnenstad)

De mate waarin kinderen of tieners koken of helpen in de keuken, verschilt van gezin tot gezin, maar het belang van een uitnodigende keukenruimte komt ook terug in hun verhalen. Het biedt ruimte voor zelfstandigheid en persoonlijke expressie, en kan zelfs een manier zijn om stress te verwerken of sociale banden te versterken (bijvoorbeeld door zelfgemaakte desserts uit te delen aan vrienden of klasgenoten).

“Als ik zo gestresseerd ben, of ik heb een slechte dag gehad, dan zal ik meer desserts maken, misschien zo cupcakes of brownie ofzo. En soms breng ik dat ook naar mijn vrienden of naar school.” (Meisje, 13 jaar)

- **Voldoende en praktische opbergruimte.** In gezinswoningen is voldoende, toegankelijke en goed georganiseerde opbergruimte essentieel om het dagelijkse leven vlot te laten verlopen.

- **Ruimtegebrek maakt dat woonfuncties en opbergfuncties door elkaar lopen**, wat zorgt voor frustratie en een rommelige indruk van het huis.

“Op mijn slaapkamer heb ik een stockage van dingen waar er geen plaats voor is, zoals een diepvries.” (Vader, binnenstad)

- **Als er onvoldoende opslagruimte is, worden slaapkamers noodgedwongen ook berging:**

“De slaapkamer zou wat groter moeten zijn, met meer ruimte dan enkel voor een bed. Want nu moeten er ook fietsen in staan, en het speelgoed ligt daar ook.” (Moeder, appartement, sociale woning, kernstad)

Voor grote gezinnen is dit een terugkerend knelpunt, zeker in compacte appartementen. De grootste slaapkamer staat vaak al meteen vol met een bed en een kast.

- **Ingebouwde kasten** worden gewaardeerd als manier om woonruimtes ordelijk te houden:

“Bij die andere huizen, de koopwoningen, zie je veel meer inbouwkasten. Dat zou wel gemakkelijk geweest zijn.” (Moeder, sociale woning)

A: “Ik was onlangs in een hotel, dat was eigenlijk een klein appartementje, maar daar had je veel meer berging, waardoor je een veel meer opgeruimd gevoel krijgt. Ik ben niet superordelijk, dus ik heb ruimte nodig om dat weg te kunnen steken.” B: “Kinderen gooien dat ook in het rond dus je wilt dat ook snel snel eens kunnen verstoppen in plaats van dat altijd heel goed te moeten opruimen.” (Groepsgesprek ouders uit appartementen)

- Naast de nood aan interne opbergruimte in slaapkamers en leefruimtes is er ook nood aan **aparte functionele opbergruimte, in de vorm van bergingen** en bv. een **zolder of garage**.

Een extra slaapkamer wordt soms ook gebruikt als opbergruimte:

“Mijn man gamet en verzamelt ook games en die staan nu op de derde slaapkamer. (...) En een atelier. Dat mis ik wel.” (Moeder, binnenstad)

Zolders, garages of tuinhuisjes worden gewaardeerd voor het bergen van seizoensgebonden of robuuster materiaal: kampeermateriaal, een surfplank, werkmateriaal, tuinmateriaal, ...

- **Fiets- en buggyberging dichtbij en vlot toegankelijk.** Zie ‘toegankelijkheid en grenzen in de eigen woning’. Opbergplek voor fietsen, fietskarren en buggy’s is vaak onvoldoende voorzien in appartementen:

“Er is wel een berging beneden, maar de kinderfietsen staan in het appartement, in de gang en in de slaapkamer. Om de vier kinderen in de ochtend naar school te brengen is het sneller om de fietsen uit de slaapkamer te halen dan uit de berging, door de vele deuren met sloten enzoverder. Een makkelijkere berging of extra ruimte in het appartement zou ideaal zijn.” (Moeder, sociale woning)

- Een **afvalberging, liefst buiten**.

“Op het einde van de dag wil ik gewoon relaxen en niet naast zakken vuilnis zitten, dus dat moet meteen weg.” (Vader, rijwoning zonder tuin)

- Wens voor multifunctionele extra ruimte voor **werk, studie en logies**.
 - **Bureauruimte** voor thuiswerk of voor studerende tieners
 - **Logeerkamer** voor bezoek

*“Misschien meer dan één slaapkamer, voor als er bezoek is. Dat hoeft geen grote kamer te zijn.”
(Meisje, 13 jaar)*

- **Ruimte voor hobby's en persoonlijke expressie**. Kinderen én ouders hechten belang aan ruimte om te doen wat ze leuk vinden, zonder daarvoor het huis te hoeven verlaten:

“Een plaats om te bewegen. Dat ze veel dingen kunnen doen ofzo. Dat je niet naar ergens speciaal moet gaan om dat speciaal te moeten doen.” (Tienergesprek Zwijnaarde)

*“Mijn broers zouden een eigen ruimte willen, bijvoorbeeld in de garage, om te trainen enzo.”
(Meisje, 13 jaar)*

Sommige gezinnen maken hiervoor effectief gebruik van extra kamers of delen van het huis. Denk bijvoorbeeld aan een aparte speelkamer voor kinderen, knutselkamer, bibliotheekruimte, muziekstudio, fitnessruimte, ...

“Mijn konijn heeft zijn eigen kamer.”

“Ik heb zo een muziekstudio. Dat is van mijn papa.”

“Ik heb zo een mega grote inlopende kast met een spiegel.”

*“Een fitnessruimte. Voor mijn vader. Mijn vader gebruikt al zijn gewichten enzo”
(Groepsgesprek tieners binnenstad)*

- Een meisje vat samen: “Als je een plekje hebt voor al jouw spullen, dan is het goed.”

*“Een groot huis is niet zo echt mijn ding. Bijvoorbeeld mijn kamer is echt klein, en ik ben er echt tevreden van. (...) Ik heb wel veel spullen, en ik heb wel overal een plekje voor die spullen, dus ja.”
(Meisje, 13 jaar)*

- Het **delen van bergruimte met anderen** wordt als **weinig evident** ervaren, zeker wanneer deze ruimtes zich niet in de onmiddellijke nabijheid van de woning bevinden. Nabijheid, gebruiksgemak en vertrouwen zijn hierbij cruciale voorwaarden.

“Nee, dat (een gedeelde berging bv. op een andere verdieping), zou niet werken – dan moet je echt veel orde hebben, dan kan je het niet zomaar even snelsnel opruimen. Het moet dichtbij zijn, daar waar je het nodig hebt.” (Alleenstaande moeder, appartement in de binnenstad)

Toch kan gedeelde berging een oplossing bieden voor materiaal dat minder vaak of zelden gebruikt wordt:

“In de (gedeelde) berging ligt wel kampeermateriaal, materiaal van de bouw, een schietschijf, een surfboard. Dingen die je weinig gebruikt.” (Moeder, co-housing in de kernstad)

Gedeelde opbergruimte vraagt dus om selectief gebruik en duidelijke afspraken, en is zelden geschikt voor alledaags of materiaal dat vaak en vlot toegankelijk moet zijn.

Een tuin of terras vergroten je totale woonoppervlakte

Een tuin, terras of andere buitenruimte verhoogt de woonkwaliteit aanzienlijk en fungeert vaak als een volwaardig verlengstuk van de binnenruimte. Zeker in compacte woningen kan dit het verschil maken: minder oppervlakte binnen wordt aanvaardbaar wanneer er voldoende kwalitatieve buitenruimte tegenover staat. Dit biedt niet alleen extra gebruiksruimte, maar ook fysieke en mentale ademruimte, zeker voor gezinnen met kinderen.

“Dat je dan inboet op een beetje woonoppervlakte, dat vind je dan niet zo erg?” “Nee, ook omdat je in de buitenruimte dan ook wel meer hebt.” (Moeder, rijwoning in de binnenstad)

De bruikbaarheid van buitenruimte is bovendien sterk seizoensgebonden. Een goed toegankelijke buitenruimte die ook in koudere seizoenen bruikbaar is, wordt sterk gewaardeerd. Het zorgt ervoor dat kinderen kunnen bewegen, en dat bewoners een gevoel van vrijheid behouden, ook in een dichtbebouwde stedelijke context:

*“Ik vind het ook wel belangrijk dat ze goed kan bewegen.”
(Moeder, rijwoning met koer op hoogte in de binnenstad)*

Buitenruimte moet voldoende groot en bruikbaar zijn

*“Ik ben fier op mijn huis omdat ik een grote tuin heb.”
(Tiener, Zwijnaarde)*

Een tuin of terras wordt pas echt als meerwaarde ervaren wanneer die voldoende groot is. Kleine tuinen worden als “niet leuk” of onbruikbaar ervaren, vooral door kinderen. Een grotere tuin wekt trots op en creëert meer mogelijkheden tot spel, ontspanning en sociaal gebruik.

Een tuin moet genoeg ruimte bieden om te kunnen spelen – bijvoorbeeld voor een trampoline of om te voetballen. Kinderen willen hun speelruimte niet hoeven beperken tot symbolische 'koertjes' waar weinig mogelijk is:

*“Ik wil een trampoline, maar die tuin is veel te klein.”
(Meisje, 10 jaar, Zwijnaarde)*

“Zodat je daar met een bal kan spelen. Anders heb je zo’n kleine tuin dat je er niet eens kan trappen met de bal.” (Jongen, 10 jaar, kernstad)

Soms biedt een gedeelde buitenruimte kansen om dit gebrek op te vangen, maar kinderen signaleren ook dat die ruimte niet altijd echt benut wordt. Ze benoemen zelf de praktische en sociale drempels (zoals loslopende honden of het gebrek aan gedeeld eigenaarschap):

“Hier is gewoon gras.” En wordt dat gras gebruikt? “Nee, niemand is daar, alleen die burens met die hond komen daar soms.” (Meisje, 10 jaar, Zwijnaarde)

Niet enkel spelen, ook samen buiten kunnen eten of ontspannen is belangrijk. Te kleine tuinen beperken ook die gebruiksmogelijkheden:

“Ik wil wel een grotere tuin. En hoe groot is jouw tuin dan nu? Zo écht klein... Wat kan je daar allemaal doen nu? Ik doe eigenlijk niks in de tuin. Nee? Kom je daar bv. als je buiten wilt eten? Héél soms, voor zo snacks enzo, en als het mooi weer is.” (Meisje, 10 jaar)

Op mini-kampeervontuur in de mini-tuin

Een eigen buitenplek is voor veel kinderen belangrijk om zich uit te leven, te spelen of tot rust te komen. Wanneer die ruimte ontbreekt, merken kinderen dat vaak scherp op. Ze maken het verschil tussen 'buiten zijn' en 'buiten kunnen spelen'. Kleine tuinen of terrassen bieden soms wel fantasierijke mogelijkheden, maar botsen ook op beperkingen, zeker voor actievere vormen van spel. Het gevoel van vrijheid en avontuur moet dan in een miniatuurversie plaatsvinden.

"Want in ons vorige huis dan was het meestal zo dat onze mama mee naar buiten moest gaan enzo want we hadden een mini-tuintje, en dat was niet leuk! We hadden wel zo een klein kasteeltje van hout gemaakt in onze tuin, waar we dan vaak speelden. En we hadden een heel druivendak over ons tuintje. Een mini-tuintje, echt geen tuin om in te voetballen. Je kon er zelfs bijna geen mini tent in zetten ofzo. We hebben daar één keer in ge-mini-kampeert. (Meisje, 9 jaar)"

Appartementen worden geassocieerd met kleiner wonen

Appartementen hebben in de perceptie per definitie weinig ruimte, en moeten het daardoor vaak onderdoen voor grondgebonden woningen. Verschillende ouders, kinderen en tieners benoemen nochtans dat **niet zozeer het woningtype op zich bepalend** is, maar **wel de hoeveelheid beschikbare ruimte** in verhouding tot het aantal gezinsleden.

"Het wonen op hoogte zou me niet tegenhouden. Vooral de plaats voor drie kinderen."
(Moeder, Zwijnaarde)

Sommigen verkiezen een ruimere woning buiten het centrum, anderen geven net voorrang aan locatie boven woonoppervlakte. Het is met andere woorden geen zwart-witverhaal tussen 'huis' en 'appartement', maar een kwestie van ruimtebalans en levenskwaliteit.

"Het is te zien: sommige appartementen zijn echt groot, maar anderen zijn klein, en dan gaat dat niet." (Tienergesprek binnenstad)

Toch leeft er nog sterk de **perceptie dat appartementen niet geschikt zijn voor grotere gezinnen**. Appartementen worden eerder gezien als iets voor alleenstaanden of kleinere huishoudens:

"Dat er genoeg grote woningen zijn voor grote gezinnen, en dat wie alleen wil wonen in een appartement kan wonen, en dat dat wat gescheiden blijft."
(Vader van vier kinderen)

Deze associatie bemoeilijkt ook het ruimtelijk draagvlak voor gezinsvriendelijke appartementen, zelfs wanneer ze wél voldoende ruimte bieden. Er lijkt nood aan een herwaardering van het appartement als volwaardige gezinswoonst — op voorwaarde dat het ruim genoeg is en afgestemd op het gezinsleven.

“

2. Schaal van de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Wordt bij grootschalige projecten gewerkt met herkenbaarheid (gevelontwerp, materiaalgebruik en schaalsprongen), opsplitsing (kleinere eenheden of ingangen) en variatie in ontwerpelementen om anonimiteit en visuele homogeniteit te vermijden?
- Is er in gezamenlijke woonprojecten zoals appartementen extra aandacht voor een duidelijke, leesbare en bevattelijke schaal? Wordt er enerzijds nagedacht over de afmetingen en afstanden binnen de fysieke ruimte, en anderzijds ook over de omvang van de gemeenschap waarin men woont?

- Is er nagedacht over de schaa sprongen tussen publiek en privaat met de clustering van gebouwen en gebouwdelen? Is die clustering afgestemd op de betekenis van sociale relaties en de herkenbaarheid van personen met wie je een cluster deelt?
- Ondersteunt de schaal en opdeling van het gebouw of project een leefbare, menselijke schaal?
- Wordt de optimale schaal van medebewoners per project, gebouw, gang en verdieping bewust bepaald? Hoeveel huishoudens kunnen samenwonen zonder dat verbondenheid en herkenning verdwijnen?
- Bevordert de schaal spontaan contact én voldoende rust?
- Is de verhouding tussen private en gedeelde ruimte echt werkbaar en wenselijk?
- Maakt de schaal gedeeld beheer en overleg haalbaar in de praktijk?
- Zijn de ruimtes voor vrij spel van voldoende grootte? Zijn er ook grote binnenruimtes om te spelen?
- Hoe verhoudt het deel private woning zich ten opzichte van het deel collectieve ruimte in de woonomgeving?

Een menselijke maat en kindvriendelijke schaal

Hoeveel mensen er samenwonen binnen één gebouw of woonproject beïnvloedt sterk hoe bewoners zich tot elkaar verhouden. **Een te groot aantal medebewoners wordt als onpersoonlijk, druk en conflictgevoelig ervaren. Een kleinschaligere woonsetting draagt dan weer bij tot een gevoel van veiligheid, herkenbaarheid en praktisch beheer.**

“Als je met zoveel aparte eigenaars zit, is het heel moeilijk om overeen te komen, bijvoorbeeld bij herstellingen.” (Moeder, rijwoning, Zwijnaarde)

“Ook het feit dat het niet te grootschalig is, het is met twee partijen waarmee je moet overeen komen, in vergelijking met de iets grotere co-housings waar je soms 12-20 stemmen hebt, dat zou mij wel wat afschrikken.” Vooral om de beslissingen te nemen? “Ja, denk ik.”

De gewenste schaal varieert per persoon: voor sommigen is samenleven met twee tot vijf gezinnen voldoende, voor anderen kan dat oplopen tot tien of twintig. Maar één rode draad keert terug: **mensen willen zich verbonden voelen binnen hun wooncontext en vinden het belangrijk om elkaar te kunnen (her)kennen.**

“Stel dat dat met 10 andere gezinnen is, ik vind dat te veel om met iedereen heel goed overeen te komen. Ik zou het beter vinden als het veel kleiner is, misschien maximum 5 gezinnen.” (Tiernersprek Zwijnaarde)

*“Ik vind dat veel te breed, die appartementen. Het is zo te groot.”
“Dat is depressief, vind ik.”*

“Ze moeten dat wat meer opsplitsen ofzo... Het ziet er gewoon te druk uit en het ziet er niet mooi uit om in te wonen. Mocht er wat meer ruimte tussen zijn, dat maakt het misschien gezelliger omdat je dan minder burens hebt. Ik denk dat het te druk is voor de meeste mensen om in te wonen.” (Tiernersprek, Zwijnaarde)

Grootschalige appartementsgebouwen worden vaak als anoniem en visueel onaantrekkelijk ervaren. Minder burens betekent volgens veel bewoners: **minder conflicten, minder geluidsoverlast, vlottere afspraken** (bv. over gedeeld beheer en onderhoud) en de **mogelijkheid om elkaar echt te leren kennen.**

“Drie en vier verdiepingen is niet zoveel mensen. Dan kan je ook gewoon de trap nemen. En je leert de andere mensen beter kennen.” (Meisje, 14 jaar, sociale woning, kernstad)

Ook de **opdeling van een gebouw in verschillende kleinere eenheden of ingangen** kan helpen om een menselijke schaal te behouden.

"En vind je het goed dat er drie ingangen zijn of zou één ingang makkelijker zijn?"

"Neen, want dan zouden er te veel mensen zijn."

(Meisje, 14 jaar, woont in hoogbouw)

Kinderen verwoorden het vaak in heel concrete termen: ze willen niet te veel burens in functie van geluidsoverlast en om een lift mee te delen, een trap die nog doenbaar is, burens die je kent, en genoeg rust om te spelen of tot jezelf te komen.

"Als die appartementen meer opgesplitst zijn, ga je je burens ook beter kennen. Dan gaan die burens je ook helpen om iets naar boven te dragen ofzo. Ik denk dat je dan meer met je burens overeen gaat komen dan in een supergroot blok."
(Tienergesprek, Zwijnaarde)

Compact privé, collectief comfort: hoe gedeeld wonen werkt voor gezinnen

In co-housingprojecten hoeft de eigen woning niet groot te zijn, vertellen ouders en kinderen ons. De collectieve binnen- en buitenruimtes zorgen voor extra leefruimte en maken het mogelijk om bewust kleiner te wonen. Wat privé beperkt is, wordt gecompenseerd door gedeeld comfort: werkruimtes, speelkamers, logeerkamers, tuinen of gewoon brede, aangename gangen.

"Het gebouw bestaat uit volwaardige units, maar ze zijn klein – dat was een bewuste keuze van de groep: ze willen klein wonen. De gang is ruim en aangenaam, met ramen en hout. En we gebruiken ook vaak de gemeenschappelijke leefruimte of de tuin. We zitten niet 24 uur in onze unit – het lukt, juist door al die gedeelde ruimtes." (Vader, co-housing)

Voor gezinnen met kinderen bieden gedeelde ruimtes bovendien sociale en praktische voordelen. Een alleenstaande moeder vertelt hoe ze pas bewust op zoek ging naar een co-housing nadat haar appartement met haar zoontje te klein begon aan te voelen:

"Met z'n tweeën in dat appartement, dat werd uiteindelijk te krap. We wonen nu in een unit van minder dan 100 m² met twee slaapkamers, maar met de gedeelde ruimtes erbij voelt het veel ruimer."

Ook gedeelde buitenruimte maakt een groot verschil. In plaats van kleine privétuintjes, ontstaat een ruime, groene omgeving waar kinderen kunnen fietsen, voetballen of op een trampoline springen. De tuin wordt groter én beter gebruikt, terwijl onderhoud gedeeld wordt.

"In een rijhuis heb je vaak een kleine tuin. In de co-housing is die veel groter, omdat er meer mensen wonen – anders zou niet iedereen erin passen." (Jongen, 10 jaar, woont bij de ene ouder in een appartement in een co-housing en bij de andere ouder in een rijhuis, beiden in de kernstad)

"We delen de tuin, maar dan heb je dus eigenlijk ook zelf een grote tuin – zonder dat je alles zelf moet onderhouden." (Jongen, 9 jaar)

"Het is hier een paradijs om kinderen te leren fietsen." (Groepsgesprek, co-housing Bijgaardehof)

Voor kinderen is het vooral belangrijk dat er buiten speelruimte is, dat er andere kinderen in de buurt zijn en dat ze vrij kunnen bewegen tussen private en gedeelde plekken. De aanwezigheid van een gemeenschappelijke keuken of speelruimte, en de nabijheid van andere gezinnen, zorgt voor verbondenheid én praktische voordelen. **Zo ontstaat er een gevoel van overvloed, ook al is de individuele woning compacter.**

"Ik vind het niet belangrijk om een groot huis te hebben. We hebben een grote tuin, kunnen altijd naar beneden gaan [de gemeenschappelijke speelruimte en keuken], en daar worden ook slaapfeestjes gehouden, en er is altijd iemand om mee te spelen. Dan heb je geen groot huis nodig."
(Meisje, 9 jaar, co-housing)

3. Schaal van de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Bevordert de schaal van straten en buurtjes overzicht, herkenbaarheid, veiligheid en makkelijk toezicht op spelende kinderen?
- Ondersteunt de schaal van de buitenruimte herkenning en verbondenheid? Met hoeveel mensen wordt elke ruimte gedeeld en hoe beïnvloedt dit het potentiële gebruik van die plekken?
- Is er in omgevingen met stapelbouw extra aandacht voor een duidelijke, leesbare en bevattelijke schaal?
- Wordt het kind als maatstaf genomen bij het ontwerpen van een woonomgeving door rekening te houden met haalbare wandelafstanden, ooghoogtes en correcte dimensionering?
- Is er bij grootschaligere parken en pleinen aandacht voor zonering en een goede balans tussen openheid en afbakening, zodat ook deze plekken toe te eigenen zijn door individuen of groepen mensen?
- Zijn er ook kleinschaligere, meer geborgen plekken?
- Zijn er afgebakende en afsluitbare speelplekken voor de jongste kinderen?
- Zijn er duidelijke en veilige routes, grenzen, landmarks, zoneringen en knooppunten die de ruimte leesbaar maken en het makkelijker maken om afspraken te maken rond het gebruik van de buitenruimte?

De schaal van de directe buitenruimte rondom woningen is essentieel voor het gevoel van **veiligheid** en het stimuleren van **sociale contacten**. Vooral de **grootte** en **structuur** van straten en buurtjes bepalen hoe **overzichtelijk** een omgeving aanvoelt. Te brede of onoverzichtelijke straten maken het voor ouders moeilijk om hun kinderen in de gaten te houden, terwijl kleinere, goed afgebakende en **duidelijk leesbare (semi-)publieke ruimte** het toezicht en de sociale verbondenheid versterken. In een overzichtelijke buurt leren kinderen hun burens kennen, wat samen spelen en het maken van afspraken vergemakkelijkt (zie ook: 'veiligheid' en 'toegankelijkheid en grenzen').

Naast de schaal van de straat zelf is ook de schaal van parkjes, speelplekken en ontmoetingsruimtes van groot belang. Kleinere, **meer intieme plekken** bieden kinderen de ruimte om veilig te spelen en zich vrij te bewegen, terwijl ze zich toch beschermd voelen. Het gaat hierbij niet per se om verborgen plekken, maar om ruimtes die overzichtelijk zijn, waar sociale controle vanzelf kan plaatsvinden, zonder dat kinderen (voor hen is het gevoel van 'toezicht' vaak belangrijker) en ook tieners het gevoel hebben dat ze voortdurend in de gaten gehouden worden. Dergelijke plekken kunnen ook de sociale interactie tussen buurtbewoners versterken, doordat ze plekken bieden voor spontane ontmoetingen en gezamenlijke activiteiten.

Grotere parken, pleinen en speelterreinen bieden daarnaast een onmisbare meerwaarde voor de leefomgeving. Ze vormen plekken waar verschillende leeftijdsgroepen en interesses samenkomen en bieden ruimte voor uiteenlopende activiteiten. Toch vraagt ook deze schaal om een doordachte inrichting. **Zonering** van deze ruimten – bijvoorbeeld aparte speelzones voor jonge kinderen, sportvelden, rustige plekken en ontmoetingsplekken – kan ervoor zorgen dat iedereen een eigen plek vindt en zich comfortabel voelt. Ook een **goede balans tussen openheid en afbakening** helpt om zowel veiligheid als vrijheid te waarborgen. Zo worden grotere publieke ruimtes kindvriendelijk en aantrekkelijk voor alle buurtbewoners.

*“De cohousing voelt overzichtelijk aan, maar de omliggende buurt mist leesbaarheid.”
(Groepsgesprek co-housing Bijgaardehof)*

*“Niet over de drempel. Dat is een regel dat we daar niet mogen gaan.”
(2 tienermeisjes uit dezelfde straat in Zwijnaarde)*

Kortom, de schaal van (semi-)publieke buitenruimte, van straat tot park, moet met aandacht voor overzicht, zonering en diverse gebruikersgroepen ontworpen worden. Zo ontstaat een omgeving waar kinderen veilig kunnen spelen, buurtbewoners elkaar ontmoeten en iedereen zich thuis voelt.

Zoon van drie kent de weg naar het appartement

We spreken een alleenstaande moeder Vanessa die op de vierde verdieping woont van één van de appartementsgebouwen in de recent ontwikkelde Nieuwe Dokken. Vanop het terras heeft zij zicht op het binnengebied waar de kinderen uit de appartementsgebouwen samen spelen. De moeder spreekt met tevredenheid over de veiligheid van het ingesloten, autovrije binnengebied, waar ze haar zoon van drie alleen kan laten spelen. Ze benadrukt daarbij enkele cruciale randvoorwaarden, met het **autovrije karakter** als een eerste, onmisbare factor. Over het buitenspelen zijn er bovendien duidelijke afspraken, en er is veel **sociale controle**: zowel door passage van en naar nabije voorzieningen (de als kindvriendelijk benoemde eet- en ontmoetingsplek Haddock) als door burenen. Vanessa zet sterk in op dat burenencontact omdat ze het belangrijk vindt om een netwerk te hebben in de buurt dat elkaar ondersteunt bij problemen. Zo engageert ze zich bij de organisatie van verbindende buurtactiviteiten en houdt ook voor andere kinderen een oogje in het zeil. Dat de kinderen uit haar appartementsgebouw en ook de andere gebouwen met elkaar spelen, is ook een verbindend element. Bovendien is er **vanuit de oudere kinderen veel zorg voor de kleintjes**: ze nemen elkaar mee en letten op elkaar, waardoor ze zich samen vrijer kunnen bewegen.

"Mijn zoontje is nu drie, en ik kan hem alleen laten beneden. Dat is echt wel de max. Hij weet ook welke lift hij moet pakken. Als hij ooit verkeerd zit, moet hij aan de deuren bellen, dat weet hij, dat heb ik hem geleerd. Ze weten ook wie wij zijn. Want op korte tijd kunnen ontvoerders een kind meelokken... Dus heb ik hem geleerd dat hij niet met andere mensen mag praten van zijn mama."

Een andere, zeer belangrijke voorwaarde is de **visuele en auditieve link tussen het terras** (dat gekoppeld is aan de open leefruimte met living en keuken) **en de buitenruimte**: als ze het raam open zet, hoort en ziet ze vanuit haar appartement de kinderen spelen. Dat ze op de vierde verdieping woont en dus wat hoger zit, maakt haar gezichtsveld breder.

"Ik zet gewoon de deur (naar het terras) open, en dan hoor ik alles. Soms steek ik mijn hoofd eens uit het raam en roep ik 'het is gedaan met pesten' of 'jongens, uit die planten!'"

Verder is het binnengebied zeer **leesbaar, met een bevattelijke schaal, duidelijke afspraken en grenzen** die kinderen goed kennen en respecteren. Bovendien lijken deze afspraken breed gedeeld onder de kinderen. Hoewel het binnengebied ingesloten maar niet volledig afgesloten is – waardoor kinderen kunnen weglopen – en er water (Handelsdok) vlakbij is, maken deze randvoorwaarden het toch mogelijk dat kinderen hier alleen buiten mogen spelen.

Lynch toegepast op kindvriendelijkheid

Kevin Lynch, bekend van *The Image of the City* (1960), beschreef hoe mensen steden mentaal in kaart brengen en identificeerde vijf belangrijke kenmerken die bijdragen aan de **leesbaarheid** (*legibility*) van een omgeving. Deze concepten zijn erg bruikbaar voor het ontwerpen van kindvriendelijke omgevingen. Door zijn vijf ruimtelijke elementen – *paths, edges, districts, nodes en landmarks* – bewust toe te passen, kunnen we kinderen helpen zich zelfstandig, veilig en met vertrouwen in een ruimte te bewegen. Niet alleen begrijpen kinderen hun omgeving beter als er visuele en ruimtelijke aanwijzingen zijn die hen helpen zich te oriënteren. Door deze principes te gebruiken, kunnen ouders afspraken met hen maken die aansluiten bij hun natuurlijke oriëntatievermogen.

- **Routes en paden** moeten veilig en uitnodigend zijn, met natuurlijke looplijnen die kinderen vanzelf volgen. Vermijd doodlopende steegjes of onoverzichtelijke hoeken. Het kan dan bijvoorbeeld een afspraak zijn dat kinderen “tot aan het rode pad fietsen, en niet verder dan de kiezeltjes”.
- Fysieke en visuele **randen en grenzen** zoals een haag, lage muur of hek, helpen kinderen te begrijpen waar hun speelruimte stopt. Grenzen kunnen ook subtieler zijn, denk aan een zachte overgang met struiken of kleurverschillen in de bestrating, en ondanks het open karakter van een ruimte toch nog steeds duidelijk zijn.
- **Zones of deelgebieden** kunnen herkenbare speelzones zijn met verschillende functies (bv. een rustige leeshoek versus een klim- en ravotplek) of in het geval van Vanessa het grasveld waarop voetbal mag worden.
- **Knooppunten** zijn plekken waar kinderen elkaar ontmoeten, zoals een fontein, een kruispunt van paden of een belangrijke speel- of ontmoetingsplek. Deze moeten veilig en goed zichtbaar zijn.
- **Herkenningspunten** helpen kinderen goed hun weg terug te vinden, zoals een opvallende boom, een kleurrijke muurschildering of, opnieuw in het geval van Vanessa, een duidelijke paal waarvan haar zoon goed weet dat hij er niet voorbij mag.

I: “En wat maakt het hier voor jou zo veilig? Is het omdat het een beetje ingesloten ligt?”

V: “Ja, het is ingesloten, en ik heb er zicht op omdat ik wat hoger zit. (...) En er rijden hier geen auto's in het binnengebied. Aan de andere kant ligt het water. Mijn zoon is een echte Jantje zonder vrees, hij zou er zó in springen.”

I: “En loopt hij daar dan niet naartoe?”

“Nee, hij weet dat hij niet voorbij die paal mag. Hij kent die grens heel goed. Ik ben een overbezorgde, maar het is echt duidelijk voor hem. Ook voor de andere kinderen trouwens — ze weten dat ze daar niet mogen komen. En ze letten op elkaar, vooral de meisjes. Er zitten echte ‘mamaatjes’ tussen.

We hebben hier ook veel passage bij de Haddok — dat is een restaurantje, een werk- en relaxplek. Mensen die daar zitten, houden ook mee een oogje in het zeil. Als er een kind alleen rondloopt, valt dat meteen op.

De kinderen blijven ook echt wel op het grasstuk. Dat is raar, ze weten dat gelijk. Of ze gaan naar het grasveld ernaast, waar ze voetballen. Daar heb je minder zicht, maar daar zorgen de grotere kinderen voor de kleintjes. Mijn zoon is een van de kleinsten die kan stappen die buiten speelt tussen de groten, en hij wordt echt meegepakt.”

4. Schaal van de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Worden afstanden en routes in de stad ontworpen op maat van kinderen (en ouderen), volgens het principe dat wat werkt voor 8- en 80-jarigen, werkt voor iedereen?
- Bestaat de stad uit een samenhangend speelweefsel dat kinderen op wandelafstand verbindt met diverse en kwalitatieve speelplekken en groenzones?
- Hoe wordt de balans bewaard tussen leefbaarheid voor bewoners en drukte door groei en toerisme?
- Wordt in Gentse wijken (verder) ingezet op een aantrekkelijke balans tussen vertrouwdheid en stedelijke anonimiteit?
- Zijn voorzieningen op schaal van Gent vlot toegankelijk met de fiets of het openbaar vervoer?
- Zijn voorzieningen voor gezinnen met kinderen voldoende aanwezig en voldoende gedecentraliseerd om hun schaal persoonlijk genoeg te houden?

Gent heeft een aangename en kindvriendelijke schaal

Gent wordt door veel ouders gewaardeerd om haar **overzichtelijke, aantrekkelijke schaal**. De stad voelt groot genoeg om alle voorzieningen en infrastructuur van een echte stad te bieden, maar tegelijk compact genoeg om zich veilig en leefbaar te voelen.

Een vader verwoordde het zo:

“We zijn verhuisd van Brussel naar Gent. Ik hou van het stadsleven, en Gent was voor mij een goed compromis: klein, maar toch een echte stad. Bijna alle infrastructuur is er, er zijn redelijk goede fietspaden, goed openbaar vervoer en het voelt redelijk veilig.”
(Vader, binnenstad)

Ouders benoemen vaak als **voordeel dat je in Gent geen auto nodig hebt**. Scholen, winkels, sport en ontspanning: **alles ligt op wandel- of fietsafstand**. Dit draagt bij aan een gevoel van zelfstandigheid voor kinderen en rust voor ouders.

Daarnaast wordt de grootte van de stad als ‘net goed’ beschouwd:

“De grootte van Gent is wel ideaal. Antwerpen is gigantisch, Brugge is klein en toeristisch. Brussel is ook toeristisch, maar ik ken het niet goed genoeg om er iets over te zeggen. Antwerpen is sowieso veel te druk. Maar ja, dat is in Gent misschien ook wel aan het veranderen. Maar waar is dat niet zo?”

Toerisme mag volgens ouders dus niet te overheersend worden. **Een kindvriendelijke stad is er een die ruimte biedt voor bewoners, niet alleen voor bezoekers.**

Tussen dorpsgevoel en stadsleven: vertrouwdheid in de groeistad

Voor gezinnen biedt de groeistad een **aantrekkelijke balans tussen de anonimiteit van de stad en de vertrouwdheid van een dorp**. In wijken als Zwijnaarde en Merelbeke ervaren kinderen, tieners en ouders een sterk gevoel van **verbondenheid met hun omgeving**. De beperkte schaal zorgt ervoor dat mensen elkaar kennen, wat bijdraagt aan een gevoel van veiligheid en sociale controle. Tegelijk is de dynamiek van de stad met haar voorzieningen nooit veraf.

"Het is klein, het is vertrouwelijk, het is de combinatie van een dorp in de stad die ik heel fijn vind."

(Ouders uit Zwijnaarde)

"Je kent hier meer mensen van de buurt, en iedereen kent elkaar omdat het niet zo groot is. Dat maakt het leuker, vind ik. In Zwijnaarde kent iedereen elkaar — jij kent iedereen en iedereen kent jou. Dat is anders dan in Gent, daar kent niet iedereen elkaar."

(Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

"Ik denk dat het makkelijker is om je in een kleinere, rustigere gemeente zoals Zwijnaarde of Merelbeke veilig te voelen dan in een stad als Gent. Als er iets gebeurt op straat, kan ik overal wel ergens aanbellen bij iemand die ik ken. In Gent is dat niet mogelijk."

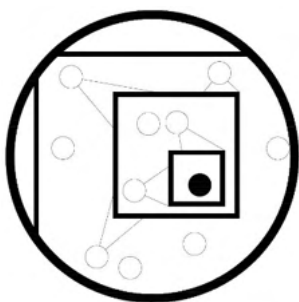
"Het is in Zwijnaarde veiliger omdat je meer mensen kent."

(Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

De vertrouwde, kleinschalige woonomgeving geeft kinderen de ruimte om zelfstandig op pad te gaan, terwijl ouders gerust zijn doordat er een netwerk van gekende gezichten is. Zo wordt de groeistad ervaren als het beste van twee werelden.

Terug naar overzicht bouwblokken.

PRIVACY

De mate waarin de woning en woonomgeving persoonlijke ruimte en geborgenheid biedt aan haar bewoners, inclusief plekken waar gezinsleden zich kunnen afzonderen.

1. Privacy in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Hoe kunnen we woningen zo ontwerpen en inrichten dat ze gezinsleden – en in het bijzonder opgroeiende kinderen en tieners – voldoende fysieke én mentale privacy bieden, via elementen zoals afsluitbare kamers, voldoende deuren, meerdere verdiepingen of zones, zodat er ruimte is om zich terug te trekken, autonomie te ervaren en vrienden te ontvangen?
- In welke mate biedt het woningontwerp akoestische afscheiding tussen drukke en rustige zones (bv. leefruimtes en slaapkamers), zodat gezinsleden zich kunnen terugtrekken en ongestoord kunnen slapen, spelen of werken?
- Hoe kan geluidsisolatie binnen én tussen woningen verbeterd worden, zodat gezinnen zonder hinder van of voor burens kunnen leven, ook in compacte of gestapelde woonvormen zoals appartementen of schakelwoningen?
- Worden de nodige bouwtechnische ingrepen (bv. dikkere muren, geluidsisolerende ramen en vloeren) voorzien om ook in stedelijke contexten en bij nachtlawaai een gevoel van rust, veiligheid en comfort te garanderen voor gezinnen?
- Hebben gezinnen zelf de volledige controle over wie er wanneer in hun woning of woonomgeving aanwezig is?
- Is er niet teveel inkijk van buiten de woning? Kan die inkijk zelf geregeld worden door de gezinsleden?
- Kan je deuren binnen de woning op slot doen? Is dat nodig?

Privacy tussen gezinsleden

Privacy binnen de woning is belangrijk voor alle gezinsleden, maar komt vooral naar voren als een nood bij opgroeiende kinderen en tieners. **Naarmate kinderen ouder worden, groeit de behoefte aan een eigen plek** en aan de **mogelijkheid om zich terug te trekken** uit het gezinsleven.

Voor tieners betekent dit onder andere:

- **De aanwezigheid van voldoende deuren**, zodat ruimtes afgesloten kunnen worden wanneer er bijvoorbeeld vrienden op bezoek zijn:

“Vooral voor privacy binnen het huis: genoeg deuren. Er is geen deur tussen living en keuken, en als ik daar met mijn vrienden zit, kan ik dat niet toe doen, dan horen mijn ouders ons.”
(Tiener, groeistad)

- **Een kamer die op slot kan met een sleutel**, om het gevoel van autonomie en controle over de eigen ruimte te versterken.
- **Genoeg fysieke afstand** binnen de woning, bijvoorbeeld door meerdere verdiepingen of kamers. In compactere woningen is privacy moeilijker te realiseren:

"Ik moest ook wennen aan het wonen in een appartement met minder ruimte. Als de kinderen 's morgens vroeg wakker zijn, dan is het hele huis wakker." (Ouder, co-housing Bijgaardehof)

- Een zekere mate van vrijheid en experimenteerruimte, ook letterlijk:

"Ik wil een raam dat niet te hoog is, zodat je via het raam stiekem naar buiten kan." (Tiener, binnenstad)

Daarnaast wordt het belang van **een eigen kamer** vaak expliciet benoemd. Niet alleen de aanwezigheid van voldoende kamers speelt daarbij een rol, maar ook de flexibiliteit om ruimtes aan te passen naarmate kinderen ouder worden. Zo beschrijft een jongen hoe de woning waarin hij woont kan meegroeien met de noden van hem en zijn zus:

"Dan als je verder loopt, aan dezelfde kant, is er nog een badkamerdeur. Eén badkamer, maar twee deuren. Later als ik puber ben, dan kunnen ze daar een kast of zo tussen zetten waardoor het twee badkamers worden." (Jongen, 9 jaar, kernstad)

Woningen die flexibiliteit, voldoende kamers en afsluitbare ruimtes mogelijk maken, bieden meer comfort én autonomie aan opgroeiende kinderen.

Akoestische privacy: het gevoel hebben apart te wonen

Privacy betekent niet alleen jezelf kunnen terugtrekken, maar ook **vrij kunnen leven zonder voortdurend last te hebben van anderen of zelf overlast te veroorzaken**. Dat geldt in het bijzonder voor gezinnen met kinderen, waar geluid een belangrijke rol speelt in het dagelijkse leven: kinderen spelen, springen, stampen en wenen. Dat is wat zij doen. Zowel kinderen als ouders benadrukken hoe belangrijk akoestische isolatie is om rust, comfort en een gevoel van autonomie te ervaren in huis.

Een veelgehoorde reden om te kiezen voor een woning in plaats van een appartement, is de betere geluidsisolatie. Een huis wordt geassocieerd met meer vrijheid, minder geluidsoverlast van burens en meer ruimte voor eigen geluid:

"Ik vind het gewoon in een huis algemeen leuker, omdat je dan, niemand kan je horen, dan ben je daar alleen, heb je een grotere tuin, en je kan zelf dingen doen in je tuin die je niet met iedereen moet delen." (Kind, groeistad)

"Vandaar ook de wens naar een huis. Je voelt u zo beperkt hé in een appartement. In wat uw kind kan doen. Door het lawaai, toch, ik vind dat wel." (Ouder)

Gebrekkige geluidsisolatie tussen woningen zorgt voor frustratie en kan het woongenot sterk beïnvloeden:

"Een nadeel is de geluidsisolatie van mijn schakelwoning. Ik heb twee jaar naast een buurman gewoond die vooral 's nachts leefde en muziek opzette van middernacht tot vijf uur 's ochtends... Nu is er een nieuwe buur met twee jonge kindjes, en die hoor je nu altijd wenen."

Ook binnen het gezin speelt akoestische privacy een rol. Ouders en kinderen waarderen woningen die goed zijn ingedeeld, met voldoende deuren en afscheidingen tussen kamers:

"Een buffer tussen leefruimte en kamers met twee deuren is akoestisch altijd interessant. Een woning die kindvriendelijk is, is volgens mij een woning met genoeg deuren tussen de ruimtes waar er veel lawaai is. Tussen bezoek en kinderkamers."

"Ons huis nu is ongeveer even groot als ons huis in het Rabot, maar daar waren het meer open ruimtes. Nu zijn het kleinere 'kotjes'. We dachten dat dat niet leuk ging zijn, maar eigenlijk is dat fijner. Je kunt je opsplitsen als er bezoek is, als iemand tv wil kijken, een boek lezen..." (Ouder)

Geluidsoverlast van buiten de woning

Rust en stilte worden sterk gewaardeerd. Ouders en kinderen benoemen **nachtlawaai** als een van de grootste ergernissen, zeker in de binnenstad waar mensen dicht bij elkaar wonen, er meer stadslawaai en nachtlevens is. Lawaai, zeker 's nachts, gaat niet goed samen met (slapende) kinderen. We hadden het eerder al over lawaai in functie van veiligheid: er zijn geluiden die meer onveiligheid met zich meebrengen dan andere, zoals bommetjes of luide muziek.

“Er is veel lawaai 's nachts. Dan heb ik oorpijn.” (Kind)

“Wij zijn geen klagers, maar wanneer om drie uur 's ochtends een hoop dronken mensen echt aan het roepen zijn voor je deur, is dat gewoon respectloos.”

*“In the year I was breastfeeding and we had difficulties with BROEI, they were very loud. Is was difficult for a small baby.”
(Ouders, binnenstad)*

Ook **omgevingsgeluiden** als brommers, vuurwerk of muziek brengen stress en vermoeidheid met zich mee:

“Ik weet niet hoe je dat zou kunnen oplossen, maar het is wel irritant dat mensen met een brommer na 22u nog luid zitten te rijden.” (Tiener, groeistad)

Toch is er bij jongeren ook nuance: zij tonen soms meer begrip voor nachtlawaai, zeker als ze zelf ook deel uitmaken van het straatleven:

*“Ik vind nachtlawaai niet ambetant, dat hoort erbij.” “Soms doe je dat zelf ook.”
(Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)*

Goede bouwtechnische oplossingen zoals **geluidsisolerende muren en ramen** maken een duidelijk verschil:

“Het is goed geïsoleerd... er zijn veel ramen, maar het zijn goed geïsoleerde ramen.” (Jongen, 10 jaar)

“De muren dikker. Voor het geluid.” (Kind)

“Een minpuntje van het appartement is de geluidsisolatie – maar dat is volgens mij iets in de constructie.”

Beleving van akoestiek in appartementen

Vooraf in gestapelde woningen leeft het idee dat je **als gezin minder vrij** bent en dat je geluid voortdurend moet beperken:

“In een appartement kan je niet te veel lawaai maken.”

*“Als er iemand binnenkomt beneden met hakken, is het precies alsof die in ons huis binnenkomt.”
(Tiener, binnenstad)*

“Ik zou daar niet willen wonen omdat dat veel te veel appartementen op elkaar zijn. En er is daar heel veel lawaai. En vooral als er baby's zijn die dan wenen, en die grond is te dun, en je hoort dat gewoon, en je bent aan het slapen, maar je hoort die baby, dan ga je dood.” (Meisje, 10 jaar)

*“Ik denk dat je in een appartement ook wel moet stiller zijn voor je burens ofzo.”
(Tienergesprek binnenstad)*

Naast **storend geluid van burens**, geven gezinnen ook aan dat ze **zich bezwaard voelen over hun eigen lawaai**:

“Er is zo een gezamenlijke muur van ons en de burens dus als iemand op de trap stapt is dat altijd zo irritant dan blijven zij zagen omdat wij zagezegd luid op de trap gaan. Of als iemand komt van de

familie dan komen wij samen en dan wordt daarop gezaagd. En gewoon dat ons huis van hout is: je kan iedereen en alles horen.” (Tiener, groepspraak in de binnenstad)

2. Privacy in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Hoe kan het ontwerp van co-housingprojecten voldoende afgebakende private ruimtes garanderen – inclusief buitenruimte – zodat gezinnen rust, autonomie en een gevoel van ‘eigen thuis’ kunnen ervaren?
- Worden er intermediaire zones (zoals porches, wadi's of halruimtes) voorzien die een rol spelen in het versterken van de overgang tussen privé en gedeeld?
- Hoe kunnen ontwerp en organisatie van co-housing rekening houden met verschillende behoeftes aan sociale nabijheid en privacy binnen gezinnen, met aandacht voor kinderen en ouders die nood hebben aan afzondering of rust?
- Wie heeft er precies toegang tot welke ruimtes in de omgeving?
- Zijn er kleine schuilplekken, nisjes of kampen voor kinderen of kleine groepen kinderen?
- Kan je onzichtbaar aanwezig zijn in de collectieve ruimte?

Samen leven, apart wonen: over privacy in co-housing

Co-housing roept **gemengde gevoelens** op als het gaat om **privacy**. Het is een woonvorm waarbij verschillende gezinnen samenleven in een gedeeld kader, met gedeelde ruimtes en onderlinge afspraken. Voor sommigen biedt dit verbondenheid en veiligheid, maar voor anderen – zeker kinderen en tieners – kan het aanvoelen als een inbreuk op hun persoonlijke ruimte.

Co-housing wordt door gezinnen verschillend ingevuld. Soms gaat het om een reeks private woningen met gedeelde voorzieningen. In andere gevallen lijkt het meer op een gedeeld gebouw waarin gezinnen kamers bewonen, met een zekere openheid tussen de woonruimtes:

“Kinderen en ouders kunnen bij elkaar binnen- en buitenlopen.”

Dit vraagt om duidelijke **afspraken over gedeelde en private zones**, om grensoverschrijding te vermijden:

“We willen niet dat zomaar iemand op jouw (of ons) terras gaat zitten – daar hebben we duidelijke afspraken over gemaakt.” (Vader, co-housing kernstad)

Architecturale ingrepen kunnen helpen om de overgang tussen privé en gedeeld helder te maken. De zogeheten **‘intermediërende ruimte’** – zoals een wadi of een porch – creëert een bufferzone tussen de eigen woning en het gedeelde terrein:

“De architecten hebben sterk ingezet op de ‘intermediërende ruimte’.” (Vader, co-housing kernstad)

Toch blijft het voor gezinnen belangrijk om zich ook als **gezinseenheid af te kunnen zonderen**. Het gezin wordt vaak gezien als een ‘sociale cluster’ op zichzelf:

“Ik vind het leuk om alleen met mijn gezin te wonen en niet dat je moet delen met mensen die je niet kent.” (Kind, groeistad)

Rust en afzondering zijn voor veel gezinnen essentieel – zeker na drukke school- of werkdagen:

"Mijn kinderen moeten echt een aparte ruimte hebben na school. Die moeten zich echt kunnen afsluiten." (Ouder, groeistad)

"Ik heb liever rust enzo anders ben ik helemaal opgejaagd, dat vind ik niet leuk." (Kind, kernstad)

Vooraf **tieners** benadrukken het belang van eigen ruimte en ongestoorde momenten. Co-housing wordt soms gepercipieerd als **te sociaal, te weinig afgebakend**:

"Jouw huis is eigenlijk waar je een beetje je privé hebt enzo."

"Ik doe comfortabele kledij aan, want ik zit met mijn gezin. Daar kan je dat niet, want er zitten ook nog anderen." (Tieners, binnenstad)

Ze vergelijken co-housing met een soort "kotgevoel" – **een woonvorm waarin je mensen voortdurend tegenkomt, ook wanneer je liever alleen bent**:

"Ik vind het niet zo tof dat je elke dag opnieuw die mensen moet zien. Soms wil je gewoon eens in je tuin kunnen wandelen, zonder dat daar iemand anders loopt. Gewoon uw eigen momentje hebben." (Tieners, groeistad)

Tegelijk tonen gezinnen die bewust voor co-housing kiezen dat het ook mogelijk is om **rust en privacy te ervaren binnen een gedeelde woonvorm** – mits goede afspraken, duidelijke grenzen en voldoende ruimte:

"We zitten dichtbij alles en toch ervaren we binnen onze muren veel rust." (Ouder, co-housing kernstad)

3. Privacy in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Hoe kan de buitenruimte rond de woning – zoals tuinen, terrassen of voortuinen – zo ontworpen worden dat bewoners zich visueel kunnen afschermen van burens en voorbijgangers, zonder zich volledig te isoleren?
- Kunnen elementen zoals hagen, natuurlijke omranding, geveloriëntatie of beperkte ramen aan de straatzijde bijdragen aan een gevoel van privacy in en rond de woning?
- Waar liggen de overlap en de verschillen tussen privacy en privé-eigendom?
- Hoe kan in het ontwerp van woonbuurten het verschil tussen private, gedeelde en publieke buitenruimte voldoende duidelijk en geleidelijk gemarkeerd worden, zodat wederzijds respect voor privacy ontstaat?
- Welke rol kunnen akoestische buffers (zoals afstand, beplanting of wandstructuren) spelen om geluidsoverlast tussen private tuinen en publieke zones te beperken, én gezinnen met kinderen meer vrijheid te geven in hun eigen geluidsproductie?
- Hoe kan de buitenruimte gezinnen – en vooral kinderen en jongeren – de mogelijkheid bieden om zich terug te trekken, te spelen of te ontspannen zonder het gevoel voortdurend bekeken of gehoord te worden?
- Wordt bij appartementen enerzijds mogelijke inkijk beperkt, en anderzijds rekening gehouden met de hoeveelheid ogen op de buitenruimte gericht?

Privacy beperkt zich niet tot de woning zelf, maar strekt zich voor veel gezinnen en kinderen ook uit tot de directe buitenruimte. In de tuin, op het terras of aan het raam willen bewoners zich kunnen terugtrekken zonder het gevoel te hebben voortdurend zichtbaar of hoorbaar te zijn voor burens of voorbijgangers. Die nood aan afscherming uit zich in verschillende vormen.

Kinderen en jongeren geven aan dat ze zich veiliger voelen in een **buitenruimte die visueel afgeschermd is tegen inkijk**. Ze waarderen elementen zoals hagen, houten afsluitingen of

een natuurlijke omranding die de tuin tot een meer private plek maken. Zoals één tiener het formuleerde: *“Ruime kamers en een tuin die helemaal omringd is door natuur of een omheining voor privacy.”* (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde).

Ook bij **ramen en de geveloriëntatie** van de woning speelt privacy een rol. Sommige jongeren geven expliciet aan “liever minder ramen” te willen of “liefst ramen aan de achterkant van het huis”. Het gebruik van **gordijnen of schermen** blijkt eveneens belangrijk om visueel contact met de buitenwereld selectief te kunnen toelaten of afsluiten.

Die visuele afscherming staat niet los van akoestische privacy. Net zoals binnen de woning geluidsoverlast tussen ruimtes en woningen als storend wordt ervaren, geldt dat ook voor buiten. Een tuin of buitenruimte dicht bij een drukke straat of een levendige buurt wordt als minder rustgevend ervaren. Geluid van voorbijgangers of burens kan een gevoel van binnendringen oproepen, zelfs als men fysiek gescheiden is. Tegelijkertijd willen gezinnen ook zelf geluid kunnen maken in hun tuin zonder het gevoel te hebben dat ze daarmee anderen storen. Dat versterkt de voorkeur voor afgebakende en beschutte buitenruimtes, waarin men zich als gezin even kan ‘terugtrekken’.

In buurten met veel gedeelde of semi-publieke buitenruimte (zoals voortuintjes, binnentuinen of gedeelde wandelpaden) blijkt het belang van **duidelijke overgangen tussen privé en publiek** cruciaal. **Grenzen, zowel fysiek als afgesproken**, helpen om wederzijds respect voor privacy te bevorderen. Net zoals binnenin de woning **compartimentering en akoestische buffering** rust kunnen brengen, kunnen ook buiten grenzen bijdragen aan een gevoel van afbakening en autonomie.

4. Privacy in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Kan de stedelijke omgeving zo ingericht worden dat kinderen, jongeren en gezinnen toegang hebben tot plekken met verschillende gradaties van privacy, variërend van open, levendige ruimtes tot intieme, rustige hoekjes?
- Hoe kan het aanbod van voorzieningen en buitenruimtes in een buurt zo worden gedifferentieerd dat bewoners zelf kunnen kiezen wanneer ze contact zoeken en wanneer ze zich willen terugtrekken?
- Welke mate van controle en anonimiteit bestaat er voor gezinnen met kinderen in de publieke ruimte (zijn er bv. camera’s of regelmatige politiecontroles)? Worden jongeren op een gelijkwaardige manier behandeld als andere deelnemers van het stedelijke leven?

Privacy wordt niet alleen gezocht binnen de woning of in de directe buitenruimte, maar ook in de bredere woonomgeving. Voor kinderen, jongeren en gezinnen betekent privacy in de stad niet noodzakelijk afzondering of isolement, maar wel het kunnen kiezen voor **plekken waar rust, geborgenheid en een gevoel van autonomie aanwezig zijn**. Die behoefte speelt zich af in de publieke ruimte: in parken, op pleintjes, langs het water of in de luwte van een groen hoekje.

In gesprekken met jongeren wordt vaak de waarde benoemd van plekken die een zekere **intimiteit** bieden binnen de stedelijke context. Favoriete plekken zijn vaak die waar men even kan **‘ontsnappen’ aan de drukte**, zonder de stad te verlaten. *“Zo plaatsen waar het tof is maar ook niet zo superdruk ofzo. In het centrum. Aan zo de rivier waar je kan zitten zo is mijn favoriete plek.”* (Tiener, binnenstad). Zulke plekken bieden de mogelijkheid tot tijdelijke afzondering of tot contact op eigen voorwaarden.

Privacy in deze context draait dus niet om 'alleen zijn', maar om **keuzevrijheid**: zelf kunnen bepalen of en wanneer je sociaal contact opzoekt. De omgeving moet daarvoor voldoende **gedifferentieerd** zijn: grote parken met open grasvelden, maar ook kleine hoekjes met banken tussen groen, paadjes langs het water, of beschutte zitplekken met uitzicht zonder inkijk. **Geborgenheid** ontstaat niet enkel door schaal of inrichting, maar ook door de aanwezigheid van natuur, zachte materialen en stilte.

Rust en stilte worden daarbij vaak expliciet als kwaliteit benoemd. Tieners en ouders geven aan dat geluidsoverlast van verkeer, nachtleven of drukke verkeersaders een impact heeft op hun welzijn – ook wanneer die zich niet direct aan de woning bevinden. *“Ik woon dichtbij een drukke baan. Het is daar heel druk.” – “Als je wilt rusten of slapen ofzo, dan hoor je al die auto’s.”* Zelfs trilling door zwaar verkeer wordt als storend ervaren: *“Als er auto’s of camions passeren, dan trilt dat.”*

Toegankelijke plekken in de buurt die rust en stilte combineren met natuurlijke elementen zijn dus belangrijk voor het ervaren van privacy. Tegelijk tonen de gesprekken aan dat gezinnen die privacy wensen niet noodzakelijk levendigheid afwijzen. Ze zoeken een goede **balans tussen vitaliteit en terugtrekking**. Een park kan bruisend zijn op zaterdagmiddag en tegelijk geborgen voelen door zijn indeling en schaal. Die ruimtelijke schakering – van open tot besloten – maakt het mogelijk om privacy ook in de publieke ruimte te beleven.

EIGENHEID

Hoe goed de woning en woonomgeving herkenbaar zijn voor gezinnen met kinderen, en zich onderscheiden van andere woningen en woonomgevingen.

1. Eigenheid van de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Worden uitzichten vanuit de woning, tuin of terras (bv. op groen, levendigheid, open ruimte) mee in rekening gebracht als kwaliteit voor bewoners?
- Zijn ramen voldoende groot en op ooghoogte van kinderen zodat ook zij van een mooi uitzicht kunnen genieten?
- Is er aandacht voor visuele variatie en karaktervolle architectuur, zodat woonomgevingen geen monotone, copy-paste indruk nalaten?
- Wordt schoonheid benaderd als meer dan louter esthetiek, met aandacht voor beleving, herkenbaarheid en trots?
- Wordt er in het ontwerp ruimte gelaten voor persoonlijke invulling, zodat bewoners hun woning (binnen en buiten) als uniek en 'eigen' kunnen ervaren?
- Hoe krijgen plekken en gebouwen een herkenbare identiteit? Dragen kleuren, materialen en namen bij aan oriëntatie en verbondenheid?
- Hoe wordt bij het ontwerpen en plannen van nieuwe woontypologieën rekening gehouden met het bestaande ritme, de schaal en de sfeer van de buurt?
- Wordt er voldoende ingezet op architecturale en ruimtelijke elementen die de herkenbaarheid en aanvaardbaarheid van nieuwe woningtypes ondersteunen? Hoe kunnen projecten zowel 'nieuw' zijn als aansluiten bij lokale verwachtingen rond wat 'past'?
- Op welke manier wordt in het ontwerp vermeden dat 'generieke' woonoplossingen gezinnen uitsluiten of benadelen?

De betekenis van schoonheid: *les goûts et les couleurs*

Schoonheid en eigenheid zijn nauw met elkaar verbonden als het gaat om de herkenbaarheid en uniciteit van een woning. Een woning moet mooi zijn — maar wat 'mooi' precies betekent, verschilt sterk van persoon tot persoon. **In gesprekken blijkt dat schoonheid vaak geassocieerd wordt met eigenheid:** een bijzonder uitzicht, een gevel met charme, of een interieur waarin je jezelf en je achtergrond herkent. Schoonheid zit niet alleen in esthetiek, maar ook in de persoonlijke betekenis die een plek krijgt. Wat voor de ene een droomwoning is, kan voor de ander net onpersoonlijk aanvoelen.

Als het gaat over schoonheid, dan is een **mooi** (groen, indrukwekkend, ...) **uitzicht vanuit de woning** een kwaliteit die door vele ouders en kinderen gewaardeerd wordt. Ze pleiten voor **grote ramen** en zien het als **een reden om hoger te willen wonen**.

*"Ik zou gans vanboven willen wonen." "Ik ook, dat is leuk omdat je een beter uitzicht hebt."
(Groepsgesprek met kinderen in Zwijnaarde)*

"De douche heeft een heel groot raam (...) niemand ziet u, en jij ziet heel de stad. Ik heb dat nog nooit gedurfd, [naam zoon] vindt dat zalig. Aan de kant van de living zie je de fly-over, dat is een cool zicht." (Vader, appartement binnenstad)

Ook hoe de woning eruit ziet (langs binnen en langs buiten) is voor ouders en kinderen belangrijk. Hoewel esthetiek in grote mate over **persoonlijke smaak en voorkeuren** gaat, zien we toch een aantal zaken terugkomen. Zo moet een woning er volgens de ene er vooral groen uitzien (zie: 'natuur'), iemand anders geeft de voorkeur aan een moderne en comfortabele nieuwbouw, en ook charme speelt voor sommigen een grote rol.

"Ik woonde vroeger heel mooi dus het is een groot contrast met waar ik vandaan komt. Het lijkt wel een serviceflat; alles is er beige." (Alleenstaande vader, appartement binnenstad)

"Onze woning – met een grote, flexibele kamer en een uniek ontwerp – wijkt af van het standaard rijhuis en heeft daardoor een eigen karakter." (Vader, kernstad)

"Het ziet er zo hedendaags uit, het ziet er niet zo oud uit, dus dat is mooi." "Ik vind dit net niet zo mooi, alles is zo groen, ook het gebouw zelf is groen geschilderd. Ik weet niet of ik dat mooi vind..."
"Hoe een gebouw eruit ziet en welke kleuren het heeft enzo? Dat vind ik eigenlijk niet zo belangrijk." (Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)

Architectuur mag niet generiek zijn: een woning moet zich onderscheiden, zowel langs buiten als langs binnen. Bewoners willen kunnen zeggen: **dit is mijn huis**. Variatie in vormgeving is daarbij cruciaal. Monotone copy-paste-woningen worden ervaren als saai en onpersoonlijk. Tieners in Zwijnaarde verwoordde dat scherp:

"Ze zouden de huizen niet allemaal gewoon copy-paste moeten maken. Als je een hele straat bouwt, maak dan elk huis een beetje anders. Dat maakt het minder saai, gezelliger en persoonlijker."

"Ergens speelt ook wel het gevoel om wat 'uniek' te wonen. We hebben ook nooit naar sleutel-op-de-deur-projecten gekeken die allemaal wat gelijkend zijn. Ergens merk ik dat het ook wel aanspreekt om wat individualiteit te hebben, dat het niet te uniform voelt." (Moeder, binnenstad)

Een woning met een eigen karakter wekt **trots** op en draagt bij aan een **gevoel van thuiskomen**:

"Ik zou ook zeggen zo personaliteit, dat het niet basic is maar dat je zo trots kan zijn op je huis, dat je er graag woont." "Ik zou zeggen een origineel huis, geen witte muren, zo mooie bakstenen."

Voor sommige bewoners speelt ook **culturele herkenbaarheid** een belangrijke rol. Elementen zoals typische tapijten of kleuren kunnen bijdragen aan het gevoel van identiteit en verbondenheid. Die behoefte aan eigenheid hangt sterk samen met de mogelijkheid om de woning en omgeving naar eigen smaak vorm te geven (zie ook het thema 'eigenaarschap').

Een plek met een naam, een gebouw met een kleur

Plekken en gebouwen krijgen betekenis door hoe bewoners ze benoemen, herkennen en ervaren. **Een naam, een kleur of een ander kenmerk geeft identiteit**: een park wordt 'het hondenpoepark', een appartementsblok 'de sociale blok' of 'De Koopvaardijers'. Kleuren en materialen – een wit huis met een bruin dak, een blauwe gevel, een marmeren inkom – maken gebouwen **herkenbaar en leesbaar**. Zo ontstaan verhalen, gewoontes en kleine verbondenheden binnen een grotere woonomgeving. Ook het benoemen van verschillende blokken, zoals in de Nieuwe Dokken, draagt bij aan een gevoel van plaats en betrokkenheid, al is de sociale dynamiek soms ook verdeeld.

"Ik ga soms met mijn broer of met mijn mama en papa ook naar een ander park. De kinderen van de school noemen dat het 'hondenpoepark' ofzo. Ik noem dat gewoon 'park'." (Meisje, 8 jaar)

"Wij zijn 'De Koopvaardijers'. De Nieuwe Dokken is dat hier eigenlijk he. (...) Ze noemen dat hier 'De Dokken', en je hebt de mensen van de boten. Je hebt hier huurwoningen en koopwoningen. Wij zijn 'de sociale blok': die wordt meestal zowat zwart gekeken, vind ik. Hier rechtover zijn het ook koopwoningen. Dat heeft allemaal speciale namen... 'De Faar'. 'De madame en monsieur'. Dat zijn zo klikskes zowat."

Eigenheid in gezinswonen: meer dan esthetiek

Eigenheid of uniciteit van een woning zit niet alleen in de architectuur of het uitzicht, maar ook in **hoe goed een woning aansluit bij het dagelijks leven en de noden van haar bewoners**. Voor gezinnen kan dat zeer uiteenlopende zaken betekenen: dat er ruimte is voor huisdieren, een bureau voor de kinderen, voldoende bergruimte of zelfs plaats voor een eigen praktijk voor de ouder(s). Dergelijke voorzieningen en vormen van comfort geven een woning haar specifieke karakter en maken het leefbaar voor het gezin dat er haar thuis vindt.

Toch zijn die unieke kenmerken niet altijd positief. Soms blijkt een ontwerp onvoldoende afgestemd op de leefwereld van gezinnen. Een moeder vertelt:

“De architecten lijken het eerder ontworpen te hebben voor twee volwassenen die een appartement willen delen. De twee slaapkamers hebben bijvoorbeeld elk een eigen badkamer. Wat ten koste gaat van de leefruimtes. Dat is geen logische keuze voor een gezin.”

De eigen noden en wensen van gezinnen verschillen van andere bewonersgroepen, en vragen om woningen die flexibel, aanpasbaar én gezinsvriendelijk zijn. **Een woning is pas echt eigen wanneer ze past bij wie er woont — en hoe die mensen leven.**

Eigenheid van een typologie: past het hier wel?

De herkenbaarheid en aanvaardbaarheid van een woontypologie hangen sterk samen met de context waarin ze wordt ingeplant. Sommige woningtypes, zoals appartementsgebouwen, worden sneller geassocieerd met stedelijke gebieden. Toch blijkt er volgens sommige ouders ook in een buurt als Zwijnaarde ruimte voor nieuwe, 'stadser ogende' typologieën:

Interviewer: “Past zo’n project als dit in Zwijnaarde?”

Moeder 1: “Ik denk dat wel.”

Moeder 2: “Het lijkt mij wat stadser, op een of andere manier.”

Moeder 1: “Een beetje zoals die witte blokken aan Heerweg-Zuid? Dat staat daar zo wat ‘huh’? Maar je wordt dat dan ook wel gewoon.”

Nieuwe typologieën kunnen dus in eerste instantie vreemd aanvoelen, maar kunnen volgens sommige na verloop van tijd toch hun plek in het straatbeeld vinden — én in de beleving van bewoners. Het gaat daarbij niet alleen om vorm, maar ook om het ritme, de schaal en de inpassing in het bestaande weefsel (zie ook ‘schaal’).

Toch klinkt er ook een kritische stem, vooral bij tieners. Zij ervaren de opkomst van appartementsgebouwen vaak als een verlies van open ruimte, natuur en het herkenbare karakter van hun buurt.

“Gelijk in Zwijnaarde dat er nu veel meer appartementsblokken bijkomen. Waar er eerst gewoon een graswijde was, of één huis met een grote tuin. Dat is zo lelijker, dat dat in de plaats komt, dat is wel jammer.”

“Zo van die grote blokken waar er eerst gewoon een huis stond met een tuin... en die natuur gaat dan helemaal weg omdat er een volledig nieuw gebouw moet komen.”

“Dat is ook gewoon een veel aangenamer zicht als je daar zou passeren ofzo. Je ziet: het is nog steeds niet stedelijk ofzo, gewoon natuur. Dat is anders dan appartementsblokken.”

Hun uitspraken onderstrepen hoe belangrijk de relatie is tussen nieuwe woonvormen en de bestaande ruimtelijke identiteit van een plek. Appartementsbouw wordt niet enkel beoordeeld op haar functionele kwaliteiten, maar ook op haar impact op het landschap, het uitzicht en het gevoel van herkenbaarheid. De uitdaging ligt dan ook in het

ontwerpen van typologieën die recht doen aan de eigenheid van de plek én inspelen op de gevoeligheden van (jongere en oudere) bewoners.

2. Eigenheid van de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Zijn er mogelijkheden voor individuen of gezinnen om hun persoonlijke esthetische voorkeuren uit te drukken in collectieve ruimtes of zijn deze eerder generiek ingevuld?
- Zijn gedeelde binnen- en buitenruimtes aanpasbaar door bewoners?
- Een sociaal-ruimtelijke transitie van verstedelijking en naar nieuwe woonvormen moet gepaard gaan met een sociaal-culturele transitie waarin ook de cultuur en het denken rond wonen onderhevig is aan verandering. Op welke manier wordt deze transitie ondersteund (door bewoners hierrond te inspireren, informeren, bewustmaken, overleg inleggen, bezorgdheden meenemen, werken aan beeldvorming etc.)?

Wennen aan compacter, gedeeld en gestapeld wonen

Compacter wonen, gestapeld wonen en het delen van ruimtes vraagt een aanpassing. Zoals het door enkele tieners werd verwoord: *“Het is anders, ook mooi. Gewoon een beetje wennen, maar ik zou er wel graag willen wonen.”* Wat er precies wennen is? *“Dat het iets kleiner is. En dat je rond mensen bent.”*

Het wonen in een cohousingproject wordt op zich al als uniek ervaren. De gedeelde ruimtes en voorzieningen, het gebruik van gemeenschappelijk materiaal en het gedeeld engagement maken het leven er fundamenteel anders dan in klassieke woonvormen.

Bij co-housing hebben vooral tieners uitgesproken gemengde gevoelens. Het idee om samen te wonen met mensen die je niet goed kent, roept soms weerstand op. Ook grootschalige appartementsgebouwen vallen bij gezinnen met kinderen minder in de smaak. Belangrijke thema's in die beleving zijn 'privacy', 'ontmoeting en conflict' en 'schaal' (van zowel de private woning als gedeelde binnen- en buitenruimtes).

Co-housing kent nog veel drempels en is volgens veel ouders momenteel nog iets voor een select publiek, zoals een vader uit de binnenstad het verwoordt: *“de typisch linksgeoriënteerde intellectueel”*.

De stap naar alternatieve woonvormen zoals co-housing is voor veel bewoners vooral een bewuste keuze voor een manier van samenleven die meer verbondenheid, solidariteit en collectiviteit mogelijk maakt. Tegelijk vraagt het om een ontwerp en begeleidingstraject dat rekening houdt met zorgen rond privacy, schaal, eigenaarschap en onderlinge dynamieken. Verschillende bewoners getuigen hoe die drempels verlaagd werden, bijvoorbeeld via professionele ondersteuning, goede groepswerking of een duidelijke visie vanuit projectontwikkelaars of de stad.

“Ik zou niet op zoek gaan naar co-housing omdat het goedkoper is, maar omdat ik het leuk vind om met mensen samen te wonen, en omdat het een culturele verrijking zou zijn.”
(Vader, binnenstad)

“Ik ben een voorbeeld dat het wel makkelijk kan. Ik heb me aangesloten bij een goed draaiende groep. Ons project is ondersteund door de stad Gent, met hulp bij de grondaankoop, architectenkeuze en groepssamenstelling. Dat heeft veel geholpen, al maakte de selectie van vier groepen het proces ook moeilijker.”
(Moeder, co-housing kernstad)

3. Eigenheid van de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Wat maakt een straat of buurt herkenbaar en bijzonder voor haar bewoners? Met welke fysieke elementen onderscheidt een buurt zich van de bredere omgeving? Welke verhalen leven er in een buurt? Kan je spreken over een eigen 'identiteit'?
- Welke maatregelen worden genomen om stedelijke uitdagingen, zoals drugsproblematiek en geluidsoverlast, aan te pakken? En de impact ervan op gezinnen en kinderen te beperken?
- Op welke wijze wordt ondersteuning geboden op vlak van samenleven en rond sociale problemen, in het bijzonder in dense wijken in de stad?

Eigenheid van de buurt: wat de straat en buurt bijzonder maakt

Wat geldt voor de eigenheid van de private woning, geldt evenzeer voor de straat en de buurt: kinderen en ouders benoemen wat een plek uniek maakt, en merken het ook op als dat bijzondere net ontbreekt. Het gaat daarbij niet enkel over esthetiek, maar ook over de aanwezigheid van voorzieningen, het gebruik van namen, kleuren of materialen, en zelfs de betekenis die verbonden is aan personen of gewoontes.

Interviewer: Is er iets dat jouw buurt bijzonder of speciaal maakt?

Meisje (13 jaar): Eigenlijk wel een beetje. In de straat naast ons heb je een heel rijtje met winkels, nachtwinkels, een restaurant... Ook wel een paar huizen, maar vooral dat soort dingen.

"Zwijnaarde is een leuk dorp, maar het is niet echt bijzonder. Andere dorpen hebben ook wat ons dorp heeft." (Meisje, 8 jaar)

Eigenheid van het stedelijk leven

Als gezin **wonen in de stad betekent nabijheid: van mensen, voorzieningen en leven.**

Kleine, spontane ontmoetingen zijn er dagelijks kost. Zoals een vriend die langskomt omdat je op de route ligt, of kennissen die afspraken maken om kinderen samen naar een kampje te brengen. Zo bouw je een sociaal netwerk op waar je op kan terugvallen:

"Ik heb het gevoel dat ik een soort backup heb van vrienden en burens die het leven wat makkelijker maken soms, en ik weet niet of dat zou hebben als ik alleen in Wondelgem zou wonen." (Ouders uit de binnenstad)

De nabijheid van voorzieningen is er een grote troef: voor ouders, maar ook voor kinderen die zich vanaf een bepaalde leeftijd zelfstandig kunnen verplaatsen.

"Maar wij zijn wel gewoon stadsmensen. We hebben dat gemerkt toen we naar hier verhuisden dat we heel blij zijn dat alles hier in de buurt is, dat we alles met de fiets of te voet kunnen doen, dat er een Turkse bakker is in de buurt die altijd open is." (Moeder, binnenstad)

"Als ze naar het middelbaar gaan, zal de stad hen veel vrijheid bieden: voor hobby's, zelfstandig zijn, rondhangen... Dat levert veel kansen op." "Ik woon bewust hier, want bij telewerken zou ik evengoed in Mariakerke kunnen wonen, maar voor jongeren is dit ideaal." "Ik wil niet de hele tijd taxi spelen, en zodra ze zelf kunnen fietsen of wandelen, zal dat echt een rijkdom zijn." (Ouders uit de binnenstad)

De stad ademt vitaliteit en leven met al zijn densiteit, diversiteit, inclusief de bijhorende **drukke** en de overlast die daar soms bij komt kijken:

"Bussen, ambulances, brandweer... Vanaf half zeven 's ochtends begint de bevoorrading van de winkels. Mijn zoon is altijd wakker om zes uur, dat zal er wel mee te maken hebben, met de opstart van de stad." (Ouders uit de binnenstad)

Als gezin wonen in de stad is ook wonen in haar schaduwzijde, zoals de aanwezige drugsproblematiek waarmee vele ouders worden geconfronteerd en die als schrijnend wordt ervaren:

“Het is echt een maatschappelijk probleem aan het worden. Wij zien dat dagelijks, en het is gewoon schaamteloos.” (Ouders uit de binnen- en kernstad)

4. Eigenheid van de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Wordt er bij nieuwe ontwikkelingen in Gent rekening gehouden met de wens van bewoners om de eigenheid en identiteit van hun buurt te behouden, naast hun verbondenheid met de stad als geheel?
- Wordt er bij buurtontwikkeling ingezet op het versterken van het gevoel van ‘thuis zijn’, door aandacht voor herkenbaarheid, vertrouwdheid en sociale verbondenheid tussen bewoners?
- Hoe wordt er omgegaan met de spanning tussen de wens om stedelijk te wonen (nabijheid voorzieningen, levendigheid) en de behoefte aan groen, ruimte en dorpse rust?
- Passen nieuwe woonprojecten bij de eigenheid van de brede omgeving en buurt?
- Op welke wijze wordt er ingezet op participatie en dialoog met bewoners over ontwikkelingsplannen?
- Zijn de voorzieningen in de buurt voornamelijk gericht op de noden van de buurt, of dienen ze vooral een programma op schaal van een wijk of een stad?
- Welke plekken maken de omgeving uniek of speciaal ten opzichte van andere omgevingen?

Zich thuis voelen in Gent én in de eigen buurt

Veel ouders voelen zich **verbonden met Gent als stad**, met een duidelijke waardering voor de historische charme en het levendige stadsleven. Ze kiezen bewust voor Gent, onder andere vanwege de schaal (zie ‘schaal van de stad’), nabijheid van voorzieningen, de unieke sfeer, en in sommige gevallen ook de verdraagzame cultuur.

“Ik heb hier altijd al gewoond, het is mijn favoriete stad, ik wil hier blijven wonen.”

“Ik vind Gent een gezellige, supertoffe stad. Ik heb daar bewust voor gekozen, ja.”

“En ik ben ook komen wonen – geef ik toe – in een stad die links sterft. Omdat je meer bescherming hebt van de armen. (...) Ik heb bewust de binnenstad gekozen omdat die volgens mij de meest tolerante mensen aantrekt, vind ik. Ik kan mij niet zien wonen in een wijk die Vlaams Belang stemt.”

Ook in gesprek met tieners uit Zwijnaarde wordt Gent geroemd om zijn historische gebouwen en middeleeuwse karakter, al woont men toch liever in de groenere en meer dorpse groeistad.

“Stedelijk is niet negatief ofzo. Zeker die historische gebouwen, een middeleeuwse stad. Gent is een heel mooie stad omdat het zo oud is, zo bewaard is. Maar daar zelf in wonen lijkt mij saai omdat dat toch heel de tijd hetzelfde gebouw is dat je ziet.”

Naast de stedelijke verbondenheid speelt het **gevoel van ‘thuis zijn’ in de eigen buurt** dus ook een belangrijke rol. Ouders en kinderen hechten er veel waarde aan bekend te zijn

met de buurt, zich verbonden te voelen met de buurt en vertrouwen te hebben in de buurt.

"Het was ook mijn oude buurt. Dus het was zo wat thuis komen voor mij in een buurt waar ik altijd héél graag gewoond heb. Waar ik ook met pijn in het hart ooit ben weg gegaan."
(Moeder, binnenstad)

"Ik ken mijn buurt goed en dat is leuk." (Groepsgesprek met kinderen in de kernstad)

"Ik kan hier aarden, ik voel me hier thuis, ik voel me Zwijnaardenaar omdat ik er bij hoor."
(Ouders Zwijnaarde)

Voor de bewoners uit Zwijnaarde die we spraken is hun buurt niet zomaar een plek om te wonen, maar een omgeving waar ze zich **geworteld** voelen en graag blijven:

"We zijn hier geaard, onze kinderen zijn het hier gewoon etc. We kennen het hier en het is hier fijn wonen. Ik heb een band met Zwijnaarde. Ik ben blij met waar ik woon en wil hier niet direct meer weg."

Tegelijkertijd leeft de **wens om de eigenheid van de buurt te behouden**, met in het geval van Zwijnaarde (en wellicht is dit breder gedragen in de groeistad) de hoop op het behoud van een dorpsse identiteit en het verlangen niet te veel te verstedelijken, met terughoudendheid tegenover nieuwe ontwikkelingen zoals hogere bouwlagen en tramuitbreidingen.

"Ik zie mezelf ook als Gentenaar, maar ik denk dat heel veel van de Zwijnaardse mensen dat niet zo zien. Voor heel veel mensen is het zaak om Zwijnaarde vooral dorp te laten en niet te veel te laten verstedelijken. Mensen gaan op de rem staan: het technologiepark, de plannen met de studenten, het feit dat de tram hier is, meer bouwlagen, ..."

Tussen 'de stad' en 'de buiten': de dubbele identiteit van Gentverlaters

"Wij zijn nog steeds erg gefocust op Gent."
"Ik blijf mij buitenstaander voelen in het dorp."

Uit een gesprek met Gentverlaters blijkt dat hun **stedelijke identiteit ook na verhuizing** een belangrijke rol blijft spelen in hun leven en dat van hun gezin. Zo benadrukte een ouder het belang dat haar kinderen in Gent naar school gaan vanwege de stedelijke mentaliteit. Een andere ouder vertelde dat haar kinderen **zich ondanks het wonen buiten Gent toch 'Gents' voelen**, juist doordat ze in de stad naar school gaan. De verbinding met stedelijkheid ervaren zij als een verrijking. *"Doordat ze deels in de stad zijn opgegroeid, zijn ze gewapend en kunnen ze beter omgaan met diversiteit."*

Terug naar overzicht bouwblokken.

COMFORT & GEZONDHEID

De mate waarin een woning en woonomgeving gebruiksgemak en technisch basiscomfort bieden voor gezinnen, wat bijdraagt aan een gezonde en aangename leefomgeving.

1. Comfort & gezondheid in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Zijn de aanwezige voorzieningen in en rond de woning afgestemd op het dagelijkse leven van gezinnen met kinderen?
- Biedt de woning voldoende en flexibel ingedeelde ruimte om verschillende gezinsactiviteiten gelijktijdig en comfortabel te laten plaatsvinden?
- Worden duurzame en onderhoudsvriendelijke materialen gebruikt, vooral in speel- en eetruimtes, die bestand zijn tegen intensief gebruik en gemakkelijk schoon te maken zijn?
- Kunnen kinderen makkelijk bij hun eigen spullen zonder hulp van volwassenen waardoor het interieurontwerp hun initiatief en zelfvertrouwen ondersteunt?
- Is er in alle leefruimtes voldoende natuurlijk daglicht aanwezig, met grote ramen waar mogelijk?
- Wordt de woning het hele jaar door comfortabel op temperatuur gehouden, met goede isolatie en verwarming in de winter en koeling of ventilatie in de zomer?
- Zijn alle basisvoorzieningen aanwezig en betrouwbaar, zoals warm water en een veilige elektrische installatie?
- Voldoet de woning aan veiligheids- en gezondheidsnormen (brandveiligheid, vochtvrij, goede verluchting, vrij van ongedierte)?
- Is de woning structureel in goede staat, zonder onbruikbare ruimtes door vocht, scheuren of andere gebreken?
- Hoe wordt het onderhoud van de woning geregeld en in welke mate is de relatie met de verhuurder of eigenaar bevorderlijk voor een goede woonkwaliteit?
- Wordt de woonzekerheid voldoende gegarandeerd, zodat gezinnen zich op lange termijn veilig en stabiel kunnen vestigen?
- Hebben bewoners de mogelijkheid, tijd en middelen om eventuele renovaties uit te voeren, of zijn ze afhankelijk van de eigenaar of huisvestingsmaatschappij?
- Hoe energiezuinig is de woning (isolatie, verwarming, waterverbruik), en in welke mate drukt dit op de maandelijkse kosten van het gezin?
- Zijn moderne technieken aanwezig die bijdragen aan comfort en duurzaamheid (zoals zonnepanelen, ventilatiesystemen, regenwaterrecuperatie)?
- In hoeverre biedt de woning een gevoel van rust, stabiliteit en 'geen zorgen over onderhoud'?
- Hoe kan het ontwerp van woningen en woonomgevingen bijdragen aan een gevoel van gezelligheid en welzijn voor gezinnen met kinderen?

Gebruiksgemak voor gezinnen met kinderen

Een woning die **praktisch** is voor gezinnen, combineert een aantal essentiële kwaliteiten:

- **Functionele voorzieningen:** de aanwezigheid van juiste functies en voorzieningen, afgestemd op het dagelijkse leven met kinderen, is cruciaal (zie ook: 'voorzieningen in de eigen woning en buitenruimte').
- **Voldoende en goed ingedeelde ruimte:** een adequate grootte en een doordachte, flexibele indeling maken het makkelijker om verschillende gezinsactiviteiten naast elkaar te laten plaatsvinden (zie ook: 'schaal van de eigen woning en buitenruimte').
- **Duurzame, onderhoudsvriendelijke materialen:** vooral in ruimtes waar kinderen spelen of eten is het belangrijk dat materialen tegen een stootje kunnen én gemakkelijke schoon te maken zijn.

Deze elementen dragen bij aan het dagelijkse comfort van gezinnen en maken het makkelijker om de woning mee te laten evolueren met de veranderende noden van opgroeiende kinderen.

Comfort en autonomie gaan hand in hand

Een comfortabele woning voor gezinnen ondersteunt niet alleen het dagelijkse leven, maar ook de groeiende autonomie van kinderen. Dit betekent dat er ruimte is waar kinderen initiatief kunnen nemen: een plek voor zichzelf, materiaal dat binnen handbereik ligt, en de mogelijkheid om zelfstandig te spelen of zich aan te kleden.

Een alleenstaande vader vertelt hoe hij het verschil merkt in het gedrag van zijn zoon, afhankelijk van de woning waarin die zich bevindt:

"Ik merk dat [naam zoon] zich heel anders gedraagt als hij bij zijn mama is, in het huis, dan bij mij in het appartement. Daar heeft hij zijn eigen kamer met een bureau, veel meer bergruimte. Hij neemt daar veel sneller initiatief: 'ik ga dit doen', 'ik neem dat', gewoon omdat hij overal zelf aan kan. Bij mij moet hij soms wachten tot ik een doos openmaak of iets aanreik. Dat doet kinderen automatisch minder initiatief nemen. Het gaat niet over mijn spullen, hé, maar over zijn speelgoed en kleren. Dat hij daar zelfstandig aan kan, maakt echt een verschil."

Ruimte — en vooral toegankelijke ruimte — ondersteunt zo het zelfvertrouwen en de zelfstandigheid van kinderen. Kleine ingrepen zoals open kasten, lage lades of eigen opbergruimte maken dat kinderen zich vrijer en competentier voelen in hun eigen leefomgeving.

Basiskwaliteit en comfort in de woning

Voor gezinnen met kinderen is een woning pas echt leefbaar wanneer ze voldoet aan enkele basisvoorwaarden op vlak van comfort, gezondheid en veiligheid. Zowel kinderen als ouders benoemen een aantal fundamentele aspecten:

- **Natuurlijk licht en een aangename sfeer.** Voldoende daglicht is belangrijk in alle leefruimtes, en zeker ook in de woonkamer. Grote ramen worden sterk gewaardeerd.

"Veel grote ramen voor daglicht. Want als tiener of volwassene zit je best veel op je telefoon, en dat licht is niet zo goed voor u." (Tiener, binnenstad)

- **Thermisch comfort en basisvoorzieningen: warm in de winter, warm water, en niet te heet in de zomer.** Een comfortabele woning is goed verwarmd in de winter, zonder oververhit te raken in de zomer. Sommige gezinnen ondervinden dat delen van de woning onbruikbaar zijn door gebrekkige isolatie of verwarming:

"Mijn bureau is te koud om in te werken, dat is de koudste kamer." (Meisje, 14 jaar, binnenstad)

“Zoals de unit onder het dak, met een plafond in massief hout. Dat geeft een ander gevoel dan hier, maar in de zomer wordt het er te warm.” (Vader, cohousing)

Tegelijk worden goed verwarmde woningen expliciet als positief ervaren:

“Wij hebben vloerverwarming, dat is echt wel leuk. Als je in de winter thuiskomt, is het direct lekker warm.” (Meisje, 9 jaar, kernstad)

Ook **warm water** voor dagelijks gebruik is een vanzelfsprekendheid – tot het ontbreekt. Wanneer basisvoorzieningen zoals warm water ontbreken, heeft dit meteen een grote impact op het dagelijks leven:

*“De boiler was in het begin kapot, dat heeft de huisbaas meteen komen regelen.”
(Vader van 5 kinderen, binnenstad)*

- **Veiligheid, gezondheid en structurele kwaliteit.** Ouders willen hun kinderen grootbrengen in een veilige en gezonde woning. Dit betekent: **brandveilig, goede verluchting, geen vocht, veilige elektriciteit en vrij van ongedierte** (muizen, kakkerlakken, etc.). Wanneer deze basisvoorwaarden ontbreken, zorgt dat voor grote zorgen:

“Mijn huis is onbewoonbaar verklaard. Ik had bijna voor de tweede keer een CO-vergiftiging. Er liep water binnen, er zaten muizen, mijn kat had er al twee gevangen. Ik dacht: oh my god, dit gaat niet. (...) Je moet dat niet meemaken met een kind. Dat de plon een keer wegvalt, oké, maar dat de vonk uit de plonkast springt, dat is niet oké.” (Alleenstaande moeder, binnenstad)

Kinderen verwoorden zelf ook hoe gebreken het wooncomfort aantasten:

*“Als het regent, komt er vocht binnen. En er zitten scheuren in de gevel.”
(Meisje, 14 jaar, appartement, kernstad)*

“In dat appartement waar mijn mama en papa samen woonden, zaten slakken, muizen, ratten en mieren.” (Meisje, 9 jaar, kernstad)

Structurele problemen maken dat delen van de woning onbruikbaar zijn:

“We hebben drie slaapkamers, maar één ervan gebruiken we niet omdat er te veel vocht is. Die dient enkel als opslag. In de winter regent het soms binnen in de gang, en beneden valt er gruis van de muren. Je merkt dat het daar ook wat zoeken is naar wat de huurbaas aanpakt, en wat niet.” (Ouder, huurwoning)

- **Woonzekerheid en afhankelijkheid van de huisbaas.** Voor huurders is woonkwaliteit sterk afhankelijk van de bereidheid van de verhuurder. Ouders geven aan dat een goede verstandhouding met de huisbaas essentieel is, maar dat dit geen garantie biedt op degelijk onderhoud:

“Als het veel regent, lekt het – vooral aan de dampkap. De deur moet je echt dichtsmijten, en daarvoor komt hij niet. In het begin deed hij alsof hij alles zou oplossen, nu doet hij niets meer. We zetten de dampkap niet meer aan, want er komt water uit. Het brandalarm schakelen we uit omdat het afgaat van de rook. Er is geen verluchting, dus alle vocht blijft hangen. Het is eigenlijk gewoon onveilig.” (Vader van 5 kinderen, binnenstad)

Ook kinderen merken het gebrek aan onderhoud op:

“Het raam is met plakband dichtgemaakt. Dat is niet zo heel sterk. Ik had er per ongeluk tegen geduwd en toen lag er allemaal glas op de grond.” (Meisje, 10 jaar, huurwoning)

De staat van de woning: tussen verouderd comfort en nieuwbouwkwaliteit

Veel gezinnen in Gent wonen in **verouderde woningen met zichtbare gebreken**. Voor sommigen is dit een tijdelijke situatie, voor anderen een structureel probleem gelinkt aan de betaalbaarheid en het aanbod in bepaalde buurten. De wens om in een 'deftig' huis te wonen komt regelmatig terug.

"Ik woon eindelijk in een deftig huis. Ik heb echt in crappy huizen gewoond." (Ouder die Gent verliet)

*"Wat zou je veranderen aan je woning?" "Dat vernieuwen. Want het is een beetje te oud."
(Meisje, 14 jaar, appartement, kernstad)*

Renovaties brengen vaak bijkomende kosten, ongemak en stress met zich mee. Niet elke ouder heeft de **tijd of de mogelijkheid om zelf te verbouwen**. Daarom wordt **nieuwbouw vaak als een aantrekkelijk alternatief** gezien.

"We hebben gezocht naar nieuwbouw, want mijn man is geen doe-het-zelver, dat was voor ons belangrijk."

Nieuwbouwwoningen bieden niet alleen direct comfort zonder renovatienoden, maar zijn ook **beter uitgerust op het vlak van energie-efficiëntie, geluidsisolatie en ventilatie**. Ouders waarderen de technische kwaliteit, duurzaamheid en het lichtrijke karakter van nieuwbouw.

*"Het is een nieuwbouw, drie jaar oud. Het heeft alle luxe: altijd gezellig warm, goed geïsoleerd, veel licht. In mijn oude appartement had ik veel last van geluid. Hier is het echt aangenaam wonen."
(Ouder, binnenstad)*

Ook in sociale nieuwbouwwoningen worden de voordelen van moderne technieken benadrukt. Zo vertelt een moeder tevreden over de kwalitatieve energie- en watervoorzieningen in haar woning:

*"GFT wordt verwerkt met biogas, verwarming gebeurt met zonnepanelen, water wordt gefilterd hergebruikt, vacuümtoiletten... De nieuwste technieken."
(Moeder in sociaal nieuwbouwappartement)*

Daarnaast spelen **energieprijzen en onderhoudszorgen** een grote rol, zeker voor gezinnen met een beperkt budget. Energiezuinige woningen verlagen de maandelijkse kosten en zorgen voor gemoedsrust.

"De WC's werken allemaal met regenwater, dat is energiezuinig."

"Er moeten zonnepanelen zijn, de energieprijzen zijn onbetaalbaar. (...) Mijn mama heeft een sociale woning gekregen waar alles in orde is. Ze moet niet zelf schilderen. Ze heeft er geen zorgen over."

Gezelligheid: comfort als gevoel van rust en welzijn

Gezelligheid wordt door kinderen, jongeren én ouders benoemd als een belangrijke kwaliteit van hun woning. Het is een minder tastbare, maar wezenlijke vorm van comfort die nauw samenhangt met mentaal welzijn. Een gezellige woning straalt rust en geborgenheid uit, en creëert een omgeving waarin je je op je gemak voelt. Dat draagt bij aan het emotioneel comfort van bewoners – een essentieel aspect van gezonde woonkwaliteit.

Voor kinderen en jongeren gaat gezelligheid verder dan inrichting of stijl. Het gaat vooral om het gevoel dat een plek uitstraalt: warmte, veiligheid, en het uitnodigende karakter om er gewoon te zijn, zonder iets te moeten doen. Zoals een tiener het verwoordt:

"Ik ben fier op mijn huis omdat het echt zo gezellig is. Niet zo... Een huis kan gezellig zijn of niet gezellig. En ook gewoon, het is volledig omringd door tuin en natuur, dat is wel leuk."

Wat maakt een plek dan precies gezellig?

*"Dat je gewoon zin hebt om daar te zitten, zonder dat je iets moet doen. Gewoon daar zijn, rustig."
(Groepsgesprek met tieners)*

Gezelligheid ontstaat dus niet enkel door meubels of decoratie, maar ook door de ligging van de woning – bijvoorbeeld omringd door groen – en de mate van rust die ze biedt. Het is een gevoel van thuiskomen dat stress kan verlagen en het algemeen welbevinden versterkt. In een gezinscontext, waar dagelijkse drukte en zorgen vaak op de voorgrond staan, blijkt zo'n gevoel van rust bijzonder waardevol voor zowel kinderen als ouders.

2. Comfort & gezondheid in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Zijn gangen, traphallen en binnenpleinen akoestisch geïsoleerd en ingericht om galm en ongewenst geluid te beperken?
- Zijn er afgebakende speelzones binnen of nabij het gebouw die kinderen de ruimte geven om zich vrij te uiten zonder dat dit tot overlast leidt?
- Wordt het samenleven met kinderen en de daarbij horende geluiden als een normaal en gewenst onderdeel van de wooncultuur erkend en ondersteund?
- Wordt geurhinder vermeden door voldoende afstand en (groene) bufferzones te creëren tussen woningen en mogelijke geurbronnen (zoals afvalberging), voor goede ventilatiesystemen te zorgen die schone lucht aanvoeren en geuren afvoeren, rookzones nabij woningen te beperken etc.?
- Worden trappenhallen ontworpen met voldoende natuurlijke lichtinval en transparantie om een gevoel van openheid, veiligheid en comfort te creëren?
- Worden materialen en kleuren ingezet om licht te weerkaatsen en zo donkere, kille ruimtes te vermijden?
- Worden gemeenschappelijke ruimtes zoals afvalruimtes adequaat beheerd en onderhouden om overlast en gezondheidsrisico's (zoals ongedierte) te voorkomen?

Akoestiek in gemeenschappelijke ruimtes: balans tussen levendigheid en rust

In gezinsvriendelijke woonomgevingen zijn gemeenschappelijke ruimtes zoals gangen, trappenhallen en binnenpleinen vaak meer dan doorgangsplekken – ze vormen ook plekken van ontmoeting, beweging en spel. Zeker voor kinderen zijn dit verlengstukken van hun leefwereld, waar ze zich kunnen verplaatsen, spelen of zich even uitleven, bijvoorbeeld bij slecht weer. Dat maakt deze ruimtes waardevol, maar brengt ook akoestische uitdagingen met zich mee.

Geluid draagt in dergelijke gedeelde ruimtes gemakkelijk, zeker wanneer deze groot, leeg of met harde materialen afgewerkt zijn. Geluiden van spelende kinderen of gesprekken galmen snel na, wat voor andere bewoners – zeker in dichtbevolkte gebouwen – als storend kan worden ervaren. Goede **akoestische isolatie en doordachte inrichting** zijn dus cruciale voorwaarden voor comfort en mentale rust in collectieve ruimtes. Ze voorkomen dat geluid zich ongewenst verspreidt naar de omliggende woningen, en dragen bij aan de gezondheid en het woonwelzijn van iedereen in het gebouw.

"Als je in de gang bent, en je probeert rustig te praten, dan gaat dat luider zijn. Dat is gewoon zo'n gang: da's luid. En er zijn ook oude mensen die proberen te slapen enzo."
(Jongen, 14 jaar)

"Akoestische isolatie, dat kan een pijnpunt zijn als dat niet goed is, dat je continue iedereen hoort. Aantrekkelijke gangen en traphallen, waar je ook iets kan zetten, dat is hier ook."
(Vader, co-housing)

Tegelijkertijd tonen de verhalen van gezinnen aan dat **tolerantie voor geluid** ook deel uitmaakt van een gezonde, kindvriendelijke wooncultuur. Kinderen maken nu eenmaal lawaai – ze rennen, roepen, huilen of spelen met een bal. Voor andere bewoners is dit soms irritant, maar dat geluid hoort ook bij het opgroeien. Zoals een ouder het verwoordde:

"Ik zie bij pasgeboren baby's heel veel reacties, dat ze schattig zijn. Maar een kind, een jongen van 7, dat mensen vaker zeggen dat ze wat rust willen, want ze maken soms wel wat lawaai. Bijvoorbeeld een basketbalring, de mensen boven wouden dat niet door het geboenk, en dan doen we dat niet. Maar dat is wel een verschil, jonge baby's zijn schattig, maar kinderen kunnen soms wel eens irritant zijn. Je moet dat kunnen verdragen." (Ouder)

Het gaat dus om een **balans tussen akoestisch comfort en sociale verdraagzaamheid**. Door bewust akoestisch ontwerp te combineren met wederzijds begrip, kunnen woonomgevingen worden gecreëerd waar kinderen zich vrij voelen om te spelen en volwassenen zich niet gestoord voelen in hun rust.

"Op de gangen, daar mag niet gespeeld worden. Je mag eigenlijk ook niets zetten buiten in de gang. Hiernaast staan er wel eens schoenen en ik zet er ook wel eens een step. Die gangen zijn wel heel groot en leeg, ik zou er eens een plant zetten ofzo. Altijd als mijn zoon erdoor toert, galmt het. Hij vindt die echo zo leuk. De burens zullen denken: er wordt daar een kind vermoord!"
(Moeder, appartementsgebouw)

In gebouwen waar veel gezinnen wonen, kan het zinvol zijn om **speelzones** te voorzien: afgebakende plekken waar kinderen zich kunnen uitleven zonder overlast te veroorzaken. Denk aan een klein binnenplein, een speelhuisje in de tuin, een klimrek, een plek om touwtje te springen of zelfs een zone in de gang die akoestisch is aangepast. Zulke oplossingen zorgen voor **rust én ruimte voor kinderlijke expressie** – essentieel voor het mentaal welzijn van alle bewoners.

"In gebouwen met gezinnen zou je eigenlijk een afgebakende zone voor 'kindergeweld' moeten maken. Dat moet geen grote tuin zijn, maar ergens waar kinderen weten: daar mogen wij ons uitleven." (Moeder, co-housing)

Lichtinval in trappenhallen: meer dan esthetiek

Lichtinval speelt een belangrijke rol in het ervaren comfort en welzijn binnen collectieve ruimtes, zoals trappenhallen. In veel appartementsgebouwen zijn deze ruimtes eerder **donker, kil en akoestisch onaangenaam**, waardoor ze aanvoelen als puur functionele doorgangsplekken. Dat heeft niet alleen gevolgen voor de sfeer, maar ook voor het veiligheidsgevoel en het sociale contact tussen bewoners.

"Onze trap is wel redelijk donker. Dat is zonder ramen." (Meisje, 14 jaar)

Een goed verlichte trappenhal creëert **een gevoel van openheid en veiligheid**, en nodigt meer uit tot toevallige ontmoetingen tussen burens. Zeker voor gezinnen met kinderen – die vaker gebruik maken van trappen en gangen als leefruimte – is dit van belang. Lichtinval helpt hen zich op hun gemak te voelen en bevordert het gemeenschapsgevoel. Wanneer een trappenhal helder en visueel doorlaatbaar is, kunnen mensen elkaar makkelijker zien en aanspreken, wat spontane sociale interactie stimuleert.

Een vader uit een co-housingproject beschrijft hoe doordacht ontwerp en natuurlijke lichtinval de trappenhall in hun gebouw transformeren tot een aangename plek:

“Een lift, en een typische traphal, stenen en donker, dat is de norm. En dat galmt, ik zal straks eens tonen hoe het bij ons is. Lichtinval is belangrijk. Materialen die gebruikt worden, de doorkijkmogelijkheden. Je kan bij ons ook doorheen die traphal kijken, dus je hebt zicht.”

Het gebruik van **transparante of halfdoorzichtige materialen**, ramen in traphallen, lichtere afwerkingen en strategische verlichting kunnen dus een grote impact hebben. Ze dragen bij aan een aangename woonomgeving waarin bewoners zich veiliger voelen, meer rust ervaren en makkelijker contact maken met elkaar. In die zin is lichtinval geen detail, maar een essentieel onderdeel van gezonde en comfortabele woonkwaliteit.

Netheid en hygiëne in gedeelde ruimtes: basis voor comfort en gezondheid

Netheid en hygiëne in collectieve ruimtes zijn fundamentele voorwaarden voor een gezonde en comfortabele woonomgeving. Zeker in meergezinswoningen, waar bewoners faciliteiten zoals gangen, traphallen, fietsenstallingen of afvalbergingen delen, is een goede staat van onderhoud van groot belang. Slecht onderhouden ruimtes kunnen niet alleen tot overlast leiden, maar vormen ook een potentieel gezondheidsrisico.

“Ook waar we vuil moeten steken, dat zit vol met ratten.” (Vader, appartement binnenstad)

Dit citaat illustreert hoe een gebrek aan onderhoud en toezicht in afvalruimtes snel kan escaleren. De aanwezigheid van ongedierte zoals ratten is niet alleen onaangenaam, maar brengt ook gezondheidsrisico's mee. Bovendien hebben bewoners minder neiging om zorg te dragen voor een ruimte die al vervuild is, wat een vicieuze cirkel van verwaarlozing en frustratie kan creëren.

Een **propere en goed georganiseerde gemeenschappelijke ruimte** verhoogt het comfort en draagt bij aan het gevoel van trots en betrokkenheid bij het gebouw. Het is daarom essentieel dat er duidelijke afspraken zijn over **wie verantwoordelijk is voor het onderhoud** van deze ruimtes (zie ook 'eigenaarschap van de collectieve binnen- en buitenruimtes').

Geurhinder: onzichtbaar maar voelbaar ongemak

Geurhinder wordt door bewoners vaak ervaren als een stille, maar hardnekkige bron van woonongemak. Zowel binnen woningen of gebouwen als in de directe leefomgeving kunnen onaangename geuren voor irritatie zorgen. In appartementsgebouwen klagen bewoners bijvoorbeeld over geuren die zich tussen verschillende woonunits verspreiden:

“De geuren van al de verschillende appartementen komen naar boven.” (Meisje, 14 jaar, kernstad)

Ook in de buurt kunnen geuren storend zijn, zoals afvallucht, uitlaatgassen, rioolgeur of rook van sigaretten en cannabis:

“Bij ons stinkt het overal naar sigaretten.” (Tiener, kernstad)

Geurhinder kan niet alleen het wooncomfort aantasten, maar ook negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid. Schadelijke stoffen in bijvoorbeeld sigarettenrook en schimmelsporen kunnen lichamelijke klachten veroorzaken, terwijl langdurige blootstelling aan hinder ook stress en verstoring van het mentaal welzijn kan geven.

Geur- of andere hinder die pas opduikt na de verhuis of aankoop van een woning, wordt minder goed verdragen dan wanneer men hierover vooraf op de hoogte is. Onverwachte negatieve veranderingen in de woonomgeving worden vaak als extra frustrerend en oncomfortabel ervaren.

3. Comfort & gezondheid in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Hoe kunnen we woonomgevingen en straatinfrastructuur ontwerpen en beheren zodat ze gezinnen met kinderen optimale veiligheid, toegankelijkheid, netheid en voorzieningen bieden, gericht op een comfortabele en gezonde leefomgeving?
- Zijn speelplekken betrouwbaar en proper?
- Wordt ingezet op het verminderen van fijnstof en het verbeteren van luchtkwaliteit in functie van een gezonde en aangename leefomgeving?

Voor gezinnen met kinderen is een comfortabele en gezonde woonomgeving meer dan alleen een woning; ook de directe straat en buurt spelen een grote rol. Belangrijke elementen zijn onder andere:

- **Voorzieningen:** de aanwezigheid van praktische en sociale voorzieningen zoals fietsenstallingen, parkeergelegenheid, nabijgelegen parken, speelplekken, en ontmoetingsplekken zoals bankjes en zitplaatsen maken het leven makkelijker en aangenamer voor gezinnen.
- **Veiligheid:** zowel fysieke als sociale veiligheid zijn cruciaal. Veilige wandel- en fietspaden, goede straatverlichting en overzichtelijke openbare ruimten zorgen ervoor dat kinderen en ouders zich vrij en beschermd kunnen bewegen.
- **Toegankelijkheid:** een vlotte en toegankelijke infrastructuur, ook voor kindervagens en (bak)fietsen, is essentieel. Daarbij spelen de schaal en dimensionering van de straat, fietspaden en voetpaden een belangrijke rol in het comfort en de gebruiksvriendelijkheid.
- **Netheid:** netheid van de directe woonomgeving is een terugkerende zorg. Overlast door bijvoorbeeld katten en honden van burens die de tuin vervuilen, wordt als hinderlijk ervaren: *“Katten die in de tuin komen die niet van ons zijn en daar kakken en plassen.”* Het belang van een schone en goed onderhouden buitenruimte kan niet onderschat worden, omdat dit direct bijdraagt aan een gezonde leefomgeving en het wooncomfort versterkt.

Luchtkwaliteit en gezondheid

Ouders wijzen op de ongezonde luchtkwaliteit in binnenstad, waar fijnstof een bedreiging vormt voor de gezondheid van vooral jonge kinderen. Dit wordt zichtbaar in het dagelijks leven, bijvoorbeeld door de laag zwarte aanslag die zich op tuinmeubels en buitenoppervlakken vormt:

“Wat ik ook heb opgeschreven is dat er vaak fijnstof op onze tuinmeubels zit. In de zomer kuis ik elke dag voor het eten mijn tafel af, en dat ziet echt zwart. Dus dat merk ik ook wel, dat ik daarbij stil sta, qua luchtvervuiling.” (Moeder, rijwoning binnenstad)

Meer groen in de straat en buurt wordt door ouders gezien als een belangrijk middel om de luchtkwaliteit te verbeteren en zo de leefomgeving gezonder te maken:

“Mijn man zei dat onze straat niet zo groen is, terwijl omliggende straten zoals de Ham wel vrij groen zijn. In onze straat is het beperkt tot enkele plekken met groen. Groen zou niet alleen mooi zijn, maar ook zorgen voor een aangenamere woonomgeving en mogelijk helpen om de lucht te zuiveren. Het mag echt groener op straatniveau.” (Moeder, rijwoning binnenstad)

Meer groen in de straat en buurt draagt bij aan een gezonde en aangename leefomgeving door het **verbeteren van de luchtkwaliteit en het verminderen van fijnstof**.

4. Comfort & gezondheid in de brede omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Hoe kunnen we openbare ruimtes in binnensteden en kernsteden zo inrichten en beheren dat ze schoon, hygiënisch en aantrekkelijk blijven, met voldoende en strategisch geplaatste afvalvoorzieningen die aansluiten bij de behoeften van diverse bewonersgroepen, inclusief grote gezinnen en mensen zonder buitenruimte? Hoe kunnen we vermijden daarbij in steriliteit te vervallen?
- Welke effectieve gedragsinterventies en beleidsmaatregelen kunnen worden ingezet om zwerfafval te verminderen en een duurzaam afvalbeheer te bevorderen, zodat netheid en gezondheid worden gegarandeerd, ook in de binnenstad?
- Hoe kunnen we in het ontwerp en onderhoud van woon- en speelomgevingen zorgen voor een ondergrond die aangenaam, veilig, comfortabel én hygiënisch is voor jonge kinderen, met zachte materialen waar mogelijk en effectieve beheersing van risico's zoals vervuiling?
- Hoe maken we fiets- en voetpaden comfortabel, terwijl we rekening houden met historische of esthetische elementen zoals kasseien?
- Hoe kunnen we het stedelijk weefsel voorzien van toegankelijke, nette en veilige 'babyspots' en sanitaire voorzieningen waar jonge ouders comfortabel hun kinderen kunnen verzorgen en voeden, zonder zich geïntimideerd of ongemakkelijk te voelen?
- Zijn stedelijke diensten en ondersteuning toegankelijk en bereikbaar bij vragen naar ondersteuning of aandacht?

Netheid en hygiëne in de openbare ruimte: cruciaal voor wooncomfort en gezondheid

Bewoners ervaren de stad vaak als vuil, met name in de binnenstad en kernstad waar zwerfvuil op straat veel voorkomt. Tieners wijzen erop dat het **gebrek aan voldoende vuilnisbakken** een belangrijk probleem is:

"Meer vuilbakken. Het is te vuil, maar soms moet ik echt lang stappen met afval tot ik een vuilbak tegenkom."

Daarnaast speelt ook een **gedragsaspect** mee:

"Zo niet de vuile dingen op de grond gooien, niet spuwen. Bijvoorbeeld als je een koek eet en je gooit dat op de grond: dat is niet goed."

Ouders benadrukken dat een **doordacht afvalbeleid** noodzakelijk is, zeker voor grote gezinnen en mensen zonder buitenruimte. Een vader van vier kinderen uit een rijwoning in de binnenstad legt uit:

"Misschien moeten er containers of zo komen, zodat ik daar mijn vuilniszakken kan smijten en ik ze niet in mijn huis moet laten staan of voor mijn deur moet zetten terwijl ze nog niet opgehaald mogen worden."

Een schone en hygiënische openbare ruimte draagt niet alleen bij aan een prettiger en leefbaarder woonmilieu, maar is ook van groot belang voor de gezondheid van bewoners. Vuil en afval kunnen immers ziekten en plagen aantrekken en een negatieve impact hebben op het mentaal welzijn.

Ondergrond: veiligheid én comfort voor kinderen

De ondergrond speelt een belangrijke rol in de beleving van woon- en speelomgevingen, niet alleen vanuit veiligheidsoogpunt (zie 'veiligheid'), maar ook wat betreft comfort, vooral voor jonge kinderen.

Zandbakken zijn populaire speelplaatsen voor kleintjes omdat zand een zachte en aangename ondergrond is waar kinderen kunnen kruipen en spelen. Tegelijkertijd roepen zandbakken ook zorgen op over hygiëne en veiligheid. Uitwerpselen van katten en honden, sigarettenpeuken en zelfs drugsspuiten worden er soms aangetroffen, wat het risico op besmetting en ongelukjes verhoogt. Dit leidt tot vragen over het functioneren van hondentoiletten en het naleven van opruimplichten.

Een ouder vatte het zo samen:

“Not only the needles, also the wild cats, they love to poop there. Also for dogs, it's the only green area around, so people like to go there, and they don't clean after their dogs. I think it's really dirty.” (Moeder, binnenstad)

Toch pleiten veel ouders ervoor om zandbakken niet helemaal af te schaffen, omdat ze een fijne, zachte plek bieden voor de allerkleinsten om te ontdekken en te bewegen: *“Je moet daar wel wat meer opletten, want er kunnen peuken liggen. In de zomer merk ik dat vriendinnen vaak zandspeelgoed meenemen. Zandbakken allemaal wegdoen? Nee, dat zou ik niet doen. Als ze kon kruipen vond ik het fijn dat ze niet alleen in huis kroop.”*

Ook in andere ruimtes waar jonge kinderen zich bewegen, is een **zachte ondergrond** comfortabel. Tapijt in de bibliotheek wordt door ouders als zeer prettig ervaren omdat het zacht en veilig is om op te kruipen, stappen of springen:

“In de bibliotheek liet ik haar kruipen. Zo van die ondergronden die je soms op speelplaatsen hebt, vind ik ook fijn. Je merkt dat kinderen daar graag op stappen of kruipen of springen.”
(Ouder, binnenstad)

Harde en oneffen ondergronden zoals kasseien zijn dan weer oncomfortabel voor fietsers, wat vooral opvalt in stadscentra met veel kasseistroken:

“Kasseien zijn niet leuk, want dan is er zo heel de tijd geboebel.”
“Soms, bijvoorbeeld in de zomer, ga ik met de fiets naar Gent, en zijn er te veel kasseien.”

Dit maakt duidelijk dat de keuze van ondergrond in woon- en speelomgevingen cruciaal is om zowel het comfort als de veiligheid van bewoners, en in het bijzonder kinderen, te waarborgen.

Openbare sanitaire voorzieningen en ‘babyspots’: behoefte aan comfortabele en toegankelijke plekken voor ouders

In de stad is er een duidelijke nood aan nette, goed toegankelijke sanitaire voorzieningen waar ouders met jonge kinderen gemakkelijk hun handen kunnen wassen, luiers kunnen verschonen, baby's kunnen verzorgen en comfortabel borstvoeding kunnen geven. Het gaat om plekken waar vooral vrouwen en moeders zich veilig en welkom voelen.

Een moeder uit de binnenstad omschreef haar ervaring:

*“Binnen het centrum vond ik het wel **intimiderend** om plekjes te zoeken om borstvoeding te geven of om mijn kindje te verzorgen. Als je ouder bent en er wat meer ervaring mee hebt, is dat makkelijker, maar veel cafés of koffiebars hebben geen verzorgingsruimte. Soms zie je op luchthavens **aparte, rustige ruimtes** met een zeteltje waar je borstvoeding kan geven, maar **in Gent zijn die plekken schaars**. De ‘**babyspots**’ van de stad zijn er wel, maar ook daar is het zowat beperkt in aantal plekken, of aangeduid als ‘kindvriendelijk’ maar niet meer als een verzorgingstafel ofzo. Zeker in het begin, met een pasgeborene, zou ik het fijn vinden als er meer geborgen plekjes waren om naartoe te gaan.”*

Ze voegt toe:

“Nu, na verloop van tijd, trek je je plan. Soms heb ik mijn kindje zelfs wel eens op een wc-bril verschoond, maar in het begin doe je dat niet – je bent onhandiger en wil het netjes doen. Als het moet, doe je het op een bankje, maar dat is niet ideaal.”

Terug naar overzicht bouwblokken.

NATUUR

De mate van contact met natuur in de woning en woonomgeving.

Zowel ouders, tieners als kinderen benoemen de aanwezigheid en de mogelijkheid tot contact met natuur in de woning en woonomgeving als een kwaliteit. Groen wordt zelden benoemd als iets dat niet positief is: de aanwezigheid van groen wordt altijd gewaardeerd en het ontbreken van voldoende groen in de woonomgeving wordt steevast benoemd als een nadeel. Niet iedereen is het erover eens dat je overal in de stad, en zeker niet in de binnenstad, véél groen moet hebben. Maar **een minimum is nodig** in het kader van een aangename, leefbare en kindvriendelijke woonomgeving.

*"Wat ik niet goed vind is dat er veel auto's zijn en dat er weinig groen is."
(Groepsgesprek met tieners in de binnenstad)*

*Vind je dat er veel bomen en groen zijn? "Dat wel." En is dat iets dat je goed vindt? "Mij maakt dat niet zoveel uit." (...) "Géén groen ook weer niet, maar gewoon, genoeg." Een beetje toch wel? "Ja." En ga je soms naar plekken waar er natuur is? "Nee." Meer echt naar een stad? "Ja."
(Meisje, 14 jaar, binnenstad)*

Opvallend daarbij is dat er meer wordt gesproken over 'groen' dan over 'natuur': het gaat meer over het (esthetische) zicht op een groene omgeving, en minder over dieren, plantensoorten of een bepaald landschap. Zowel het 'zicht hebben op' als het 'gebruik kunnen maken van' zijn belangrijk.

- **Zicht hebben op:** genieten van de rust en de esthetiek van het zicht op een groene omgeving vanuit de woning, een groene (eigen of gedeelde) tuin, een groene straat, parken of natuurgebieden in de woonomgeving of ruimere buurt. Ook al maken niet alle tieners, kinderen en ouders hier perse altijd veel gebruik van, men waardeert de aanwezigheid en erkent de positieve impact ervan.
- **Gebruik maken van:** kunnen spelen, tuinieren, punt etc. in de eigen of gedeelde tuin, aangenaam wandelen, spelen, etc. in een groene straat, een nabij gelegen, toegankelijk en veilig park waar je met je gezin en anderen naartoe kan gaan etc.

Als we kijken naar **verschillen tussen de binnenstad, kernstad en groeistad**, zien we dat een kindvriendelijke omgeving in al deze context een minimum aan groen moet bevatten. In de binnenstad, waar de open en groene ruimte schaarser is, mensen gemiddeld kleiner wonen en ook de private buitenruimte beperkter is, is er vooral een grote nood aan publiek toegankelijk groen. Gezinnen met kinderen en ook tieners willen er kunnen spelen, rondhangen, elkaar ontmoeten, aperitieven, picknicken, barbecueën, ... In de groeistad, waar meer mensen een eigen tuin hebben en dat ook zeer belangrijk vinden, is de nood aan dit soort functies er ook, maar minder groot (wat je kan doen in een tuin is anders dan wat je kan doen in een park; zie 'eigenaarschap in de nabije buitenruimte'). Ouders, kinderen en tieners appreciëren er de rust en het weidse zicht. Dat mist men in de binnenstad en kernstad, waar men dan weer een vlottere toegang heeft tot voorzieningen. **De optimale situatie voor gezinnen met kinderen ligt wellicht ergens tussenin, waar de stad met haar voorzieningen nabij is maar ook voldoende groen op straat- en buurtniveau beschikbaar en toegankelijk zijn.**

En vind je Wondelgem een leuke plek om te wonen? "Ja, zeker, er is ook veel groen en zo van die dingen, winkels zijn er ook veel, bv. de Lidl en de Aldi en zo Turkse winkels." (Meisje, 13 jaar)

“Natuur is ook goed voor de aarde.”
(Groepsgesprek met kinderen in Zwijnaarde)

Naast de esthetische waarde denken mensen ook aan de **educatieve doeleinden** van contact met de natuur, en ook thema's als **ecologie, natuurbescherming, duurzaamheid en klimaat** houden zowel ouders, kinderen als tieners bezig. De aanwezigheid van voldoende groen in de woonomgeving speelt daarin een belangrijke rol.

“Dat is esthetisch belangrijk, maar ook qua klimaatimpact. Je hebt direct een buffer om de CO2 van de stad om te zetten. Dat geeft dus voordelen op alle vlakken. Ook qua biotoop: vogels, insecten en zo. Dat is ook leerrijk voor jonge kinderen.” (Moeder, Zwijnaarde)

“Bij mij is het bijna allemaal beschermd natuurgebied – normaal gingen ze daar een tunnel maken en daar Don Bosco, maar ze hebben die plannen niet goedgekeurd denk ik omdat het beschermd natuurgebied was en de vogels en dieren zitten daar allemaal en je kan niet zomaar hun plaats afpakken.” (Jongen, 10 jaar, Zwijnaarde)

Ook de keuze om centraal te wonen, nabij openbaar vervoer en op wandel- en fietsafstand van voorzieningen, wordt dikwijls ingegeven door een duurzaamheidsgedachte. Bij verschillende mensen die we spreken, blijkt dit een grote drijfveer in de gemaakte woonkeuzes. Daarbij aansluitend is het deze (veelal hoogopgeleide, progressief denkende en sociaal-economisch sterke) groep die ook zeer bewust kiest voor de woonprojecten waarin woningen worden gestapeld, compacter zijn en waarbij ruimtes worden gedeeld met burens omwille van ecologische redenen. Wanneer gezinnen een minder sterke sociaal-economische positie hebben, worden belangen rond ecologie en duurzaamheid minder groot, en komen andere zaken (in het bijzonder rond comfort en gezondheid) meer op de voorgrond te staan (bv.: “ik zou liever een extra toilet hebben dan een tuin voor mijn vier kinderen”).

“Ik wou per se in de stad blijven wonen. Omdat ik daar ook wel in geloof naar duurzaamheid en principes van sociale interactie.” (Vader, kernstad, co-housing)

“Want als iedereen een eigen auto heeft en iedereen apart woont, is het al veel meer CO2 die je uitstoot.” (Kind, kernstad, co-housing)

1. Natuur in de eigen (private) woning en buitenruimte

Richtvragen

- Kunnen we voor elk gezin – ook in verdichte woonwijken – direct contact garanderen met groen aan huis (zoals een geveltuin, boom, voortuin of terras)?
- Niet elk gezin heeft dezelfde buitenruimte nodig, maar elk gezin heeft wel nood aan ‘ruimte buiten’. Hoe kan je bij het ontwerp van woonprojecten garanderen dat gezinnen een eigen buitenruimte (tuin, terras, balkon) hebben die aansluit bij hun dagelijkse ritme en noden?
- Hoe zorg je ervoor dat gezinnen, ook zonder eigen tuin, zicht en toegang tot groen behouden in hun dagelijkse woonomgeving – en welke ruimtelijke ingrepen maken dat verschil? Denk bijvoorbeeld aan de rol van groengevels, doorzichten, gedeelde groene zones, ...
- Hoe zorg je ervoor dat ‘onwenselijke natuur’ buiten gehouden kan worden (vliegenramen, eenvoudig op te ruimen en schoon te maken ruimtes, ...)?
- Hoe wordt de landschappelijke situatie erkend en gebruikt in het ontwerp van de woningen (o.a. positionering t.o.v. vegetatie, reliëf, water en in materiaalgebruik)?

Een grote reden, zo niet de belangrijkste, om in de groeistad te wonen, is dat het er groener is en dat je er gemakkelijker een eigen tuin kan hebben.

“Wij wilden wel een tuintje, dat was wel een voorwaarde. Het moest geen gigantische tuin zijn, ik denk dat je dat ook niet kan eisen als je in Gent wilt wonen.” (Moeder, Zwijnaarde)

Ook hoe groen een woning eruit ziet, vindt men belangrijk: een boom in de tuin, een geveltuintje, een groene straat, ...

“Die woning spreekt mij totaal niet aan, want er is geen groen. Geen geveltuin of niets. Dit is wel heel schraal. Een geveltuintje en dat is opgelost, dan oogt dat helemaal anders.” (Moeder, Zwijnaarde)

“Zicht op groen in en rond de woning geeft een gevoel van rust en heeft een positieve invloed op het welbevinden. Een groene omgeving is een mooie omgeving.”

Zou je je huis ergens anders willen zetten? “Ik denk hier naartoe (wijst op de kaart). Want daar heb je elke avond een heel mooie zonsondergang. En dan kijk je ook op de weide.” (Jongen, 10 jaar)

“Liefst in een bos dichtbij weilanden. Want dat is een rustige plaats. En dan kan je ook altijd in het bos dingen doen. En genoeg bomen in mijn tuin.” (Jongen, 10 jaar)

Een tuin hebben draagt volgens jongeren ook bij aan hun houding tegenover natuur. Het directe contact met planten, dieren en seizoensveranderingen versterkt hun interesse en waardering voor de natuur.

*“Doordat je een tuin hebt enzo, en dan weet hoe ingewikkelder de natuur is dan je denkt. Als je veel in de tuin zit enzo, ga je veel meer van de natuur en de dieren enzo houden. Als je geen tuin had, dan heb je dat nooit geweten, dan ben je veel minder een natuurvriend enzo. Je zou veel minder in een bos willen wandelen, uw hobby's zouden anders zijn dan zonder tuin.”
(Tiener, groepsgesprek Zwijnaarde)*

Hoger wonen kan een voordeel zijn vanuit het contact met groen en natuur, omdat je door het bredere gezichtsveld soms een mooier, groener uitzicht hebt.

2. Natuur in de collectieve binnen- en buitenruimtes

Richtvragen

- Hoe kunnen gedeelde tuinen gezinnen toegang geven tot meer én kwalitatievere groenzone dan bij individuele tuinen mogelijk is?
- Hoe zorg je voor zonering in collectieve buitenruimtes, zodat gezinnen zowel rust als levendigheid kunnen vinden binnen één gedeelde tuin of plein? Denk aan visuele buffers (heggen, paden), akoestische afscheidingen (wadi's, hoogteverschillen), of functionele opdeling (stil vs. actief).
- Hoe kunnen gedeelde groenzones in gezet worden om kinderen bij te leren over natuur?
- Hoe kan groen meervoudig ingezet worden (voedselvoorziening, spel, waterbeheer, educatie, ontspanning, schaduw, ...)

In de co-housingprojecten waar we met kinderen en ouders praatten, delen gezinnen de tuin, waardoor iedereen toegang krijgt tot een grotere groenzone dan bij een privétuin het geval zou zijn. Omdat niet alle bewoners er tegelijk gebruik van maken en de tuin vaak in zones is opgedeeld, ontstaat er ruimte voor zowel rust als spel en activiteit.

Een rustige en een luide tuin

In co-housing Jean in de Dampoortwijk (kernstad) wordt bewust gewerkt met een opdeling van de buitenruimtes in zones met verschillende functies en geluidsniveaus. Zo ontstaat er een 'stille tuin' waar bewoners tot rust kunnen komen, en een 'luide tuin' waar er ruimte is voor spel, ontmoetingen of feestjes.

"Eigenlijk is het niet de bedoeling dat de kinderen in de stille tuin rondlopen overdag. Het is de bedoeling dat daar volwassenen kunnen zitten die zich even willen terugtrekken. En dan heb je hier vooraan de luide tuin of de andere tuin." (Vader)

"Wij hebben twee tuinen: een tuin met een trampoline en dan een stille tuin achteraan waar wij ook plantjes laten groeien." (Meisje, 9 jaar)

Tijdens georganiseerde momenten, zoals een feest, worden de rollen soms omgekeerd. Er worden dan duidelijke afspraken gemaakt om overlast te beperken en de privacy van bewoners te bewaren.

"Als we gemeenschappelijke ruimtes gebruiken voor een feest, gebruiken we de buitenruimte die daaraan gekoppeld is. Vroeger gingen bezoekers wat vrij rondlopen, en dat was wel invasief. Nu is het duidelijk: je bezoek blijft achteraan, niet op het terrein zelf." (Vader)

Ruimtelijke elementen zoals de wadi, het pad en de *porch* helpen om zones visueel en akoestisch van elkaar te scheiden. Dit draagt bij aan het wooncomfort van de gezinnen.

"Die buffer van de wadi en de porch, dat pad ertussen, doet wel veel om het aangenaam te houden als er kinderen beneden spelen." (Vader)

3. Natuur in de nabije (semi-)publieke buitenruimte

Richtvragen

- Worden ook in dichtbebouwde wijken voldoende en kwalitatief groen gegarandeerd in de directe woonomgeving, zodat bewoners dagelijks kunnen genieten van een aangename en gezonde leefomgeving?

- Is het groen in de straat enkel esthetisch, of draagt het ook bij aan het verbeteren van luchtkwaliteit, de geluidsbuftering en de hittebestrijding in de woonomgeving?
- Wordt voor bewoners in hoogbouw of appartementen toegang tot nabije groene plekken gefaciliteerd, zodat zij het contact met natuur en buitenruimte niet missen?
- Wordt er ook gedacht aan kleine ingrepen (zoals bomen, geveltuintjes, plantenbakken) die het gevoel van verbondenheid met de natuur kunnen verbeteren?
- Kunnen bewoners betrokken worden bij het ontwerp, onderhoud en beheer van (semi-)publieke groene ruimtes om eigenaarschap en een duurzaam gebruik te stimuleren?
- Is er voldoende groen om een leefbare woonomgeving te garanderen (bv. in het gevecht tegen degradatie van biodiversiteit en hitte-eilanden, of in het bijdragen tot visueel en akoestisch aangename leefomgevingen)?

Een groene straat maakt het wonen niet alleen mooier, maar ook aangenamer en gezonder. Bewoners ervaren het belang van groen in de directe leefomgeving als een meerwaarde voor hun dagelijks leven.

Zo zegt een moeder uit een rijwoning in de binnenstad:

*“Mijn man vond dat onze straat zelf niet zo heel groen is. Sommige omliggende straten zijn vrij groen, zoals de Ham. In onze straat is dat beperkt tot enkele plekken. **Zou ik liever meer groen willen? Ja, omdat het aangenaam is om in te wonen en wandelen, en misschien ook om de lucht te zuiveren. Het mag echt groener op straatniveau.**”*

Ook kinderen merken het verschil op:

“Het is belangrijk dat er af en toe een boom staat op straat. Dat is gezellig.” (Meisje, 10 jaar, kernstad)

Daarnaast blijkt dat contact met groen een belangrijke voorwaarde is, zelfs wanneer mensen hoger wonen. In een gesprek met ouders uit de binnenstad gaven zij aan dat het minder erg is om in een appartement te wonen, zolang ze maar toegang hebben tot een tuin of groene ruimte in de buurt.

“Ik zou het niet erg vinden om op hoogte te wonen, zolang je toegang hebt tot een grote tuin en contact met groen. Dat is volgens mij bepalend: in de directe omgeving ook toegang tot groen.”

Groen in (semi-)publieke buitenruimtes draagt zo bij aan een leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en ontspannen, en ondersteunt het welzijn van bewoners van alle leeftijden.

4. Natuur in de omgeving en voorzieningen in de buurt en stad

Richtvragen

- Kunnen we een minimaal en kwalitatief groenaanbod waarborgen in alle wooncontexten – van binnenstad tot groeistad – waarbij rekening wordt gehouden met de specifieke behoeften en beperkingen per gebied? In de binnenstad: vooral behoefte aan publiek en toegankelijk groen waar gezinnen kunnen spelen, ontmoeten en ontspannen. In de groeistad: meer behoefte aan rust, ruimte en natuurbeleving.
- Heeft elk kind, elke jongere en elk gezin op wandelafstand toegang tot een groene, uitnodigende plek om te spelen, rond te hangen of elkaar te ontmoeten?

- Combineert het ontwerp van groene ruimtes zowel esthetische kwaliteiten (zicht op groen) als gebruikswaarde (speelplekken, picknickzones, ontmoetingsruimtes), zodat ze ook echt bijdragen aan het welzijn van gezinnen en kinderen?
- Kan de aanwezigheid van natuur en groen in en rond woningen een educatieve rol krijgen, die kinderen helpt bij het leren over ecologie, duurzaamheid en biodiversiteit?
- Worden groene ruimtes met duurzame mobiliteit (fiets, openbaar vervoer) verbonden zodat de toegang tot natuur en groen voor gezinnen makkelijk, veilig en aantrekkelijk is?
- Worden klimaatadaptieve en ecologische functies in groenontwerp geïntegreerd zonder afbreuk te doen aan de toegankelijkheid en sociale functie van groene ruimtes?
- Is de natuur in je project een doel op zich, of een invulling van overgebleven ruimte tussen gebouwen?
- Wordt de nood aan groen gebalanceerd met andere stedelijke functies en uitdagingen?
- Biedt het geplande groen mogelijkheden tot verdwalen, ontdekken en tot rust komen – of is het vooral visueel en netjes aangelegd?
- Zijn er publieke groenzones in de stad die qua schaal, beleving en inrichting aansluiten bij natuurlijke landschappen?
- Worden er strategieën gehanteerd om het behoud van open ruimte af te wegen tegen bijkomende woonnoden?
- Waar in het ontwerp van groene ruimtes kunnen kinderen kampen bouwen, zich verstoppen of ontdekken – op manieren die traditionele speeltoestellen niet toelaten? Zou een kind in jouw ontwerp een boom vinden om in te klimmen?

Toegankelijk en veilig groen in de woonomgeving onder druk

Voor kinderen, tieners en ouders is de aanwezigheid van **voldoende groene plekken** in de buurt onmisbaar om te kunnen spelen, rondhangen of elkaar te ontmoeten. De **nabijheid én toegankelijkheid** ervan zijn cruciaal: hoe dichterbij, hoe vaker ze effectief gebruikt worden.

Ik ga bijna elke dag naar de Rozebroeken om de kinderen te laten spelen, maar moest er nog iets dichterbij zijn, dan zou dat perfect zijn. (Moeder, kernstad)

"In de buurt van Wondelgem is er een bos. Daar is het wel chill. (...) Groene plekken in de buurt vind ik wel belangrijk. En die zijn er te weinig." (Meisje, 13 jaar)

Toch staan deze plekken vaak onder druk. De aanwezigheid van overlast – zoals druggebruik of dealen – maakt sommige parken onaantrekkelijk of zelfs onveilig, zeker voor jongere kinderen. Daardoor vallen waardevolle plekken om buiten te zijn weg. Een veilige, toegankelijke groene plek dichtbij huis is geen luxe, maar een basisvoorwaarde voor een kindvriendelijke woonomgeving.

Meer groen en rust in de groeistad

*"De stad is leuk om naartoe te gaan, maar ik wil wonen in de natuur."
(Tiener, groepsgesprek in Zwijnaarde)*

In Zwijnaarde kwam heel sterk de waardering van groene ruimte naar voor omwille van de schoonheid en rust. Zwijnaarde is groen doordat er parken en bossen zijn, maar óók doordat er meer groen is in de tuinen en voortuinen. Een groene omgeving wordt geassocieerd met meer rust en schoonheid. De open, groene ruimte in de directe

woonomgeving die wordt gemist in de binnenstad en kernstad, heeft men hier voorlopig nog in overvloed.

"Ik vind dat je in Zwijnaarde meer groen zou tegenkomen dan in Gent. Dat is veel rustiger en veel mooier." Gaat dat over parken, bossen? "Al die dingen samen. Je hebt bv. ook van die kleinere voortuintjes hier." (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

"Ik vind soms het stedelijke gebeuren ook wel leuk, maar ik zou daar niet willen wonen. Ik ga bv. wel soms graag naar het stad maar ik zou er niet willen wonen." Waarom niet? "Ik vind het te druk. En ook gelijk [naam] zegt, de natuur enzo, ik moet wel leven in de natuur." (Groepsgesprek met tieners in Zwijnaarde)

"Er is meer groen dan in de binnenstad (noemt verschillende parken) die er recent zijn bijgekomen, en die ik echt een meerwaarde vind."

Het meer landelijke karakter van de groeistad, zoals Zwijnaarde, maar ook de randgemeenten, wordt door deze tieners gewaardeerd:

Mocht je een slogan moeten verzinnen voor de gemeente waar je woont, die gezinnen met kinderen moet aantrekken. Welke kan dat zijn? "Voor koe en zwijn, moet je in Zevergem zijn."

Ook in een gesprek met Gentverlaters wordt de rust benoemd als een belangrijke troef:

"In de stad moet je jezelf veel meer in toom houden, er wordt van overal aan je getrokken." (Groepsgesprek Gentverlaters)

Waar de stad blijft 'trekken' met haar voorzieningen en activiteiten, brengt het landelijke wonen een grotere mentale ruimte met zich mee – iets wat als verademend wordt ervaren.

Vanuit waardering en behoud van open ruimte, beredeneren sommigen dat het beter is om hoger te bouwen dan om de resterende ruimte ook vol te bouwen. Al zou men daar liever niet zélf in wonen: zoals ze zelf ook zijn opgegroeid, verkiezen tieners in de groeistad voor zichzelf later het liefst een huis met een tuin.

"Ik vraag mij af bij die appartementen waarom wij veel appartementen bouwen en niet perse in de hoogte? Waarom doen ze dat niet? Want ze blijven maar extra dingen volbouwen met appartementen. Het lijkt mij logischer om dan meer in de hoogte te bouwen en meer groen te behouden."

Belang van grotere groenzones

Voor gezinnen en kinderen maakt het een groot verschil of groen enkel bestaat uit enkele bomen en perkjes, of dat er **grotere, aaneengesloten groenzones** aanwezig zijn. Zulke grotere groengebieden bieden niet alleen ruimte om te spelen, te verdwalen of tot rust te komen, maar zorgen ook voor een gevoel van verbondenheid met de natuur, zelfs in de stad.

In de kernstad in het oosten van Gent wordt de nabijheid tot de stad én tot de Gentbrugse Meersen zo bijvoorbeeld als een grote troef ervaren:

"Het is een mooie ligging – overal heel dicht bij, dicht bij de stad, een parkje aan de deur, heel dichtbij de Gentbrugse Meersen, ik woon daar echt supergraag." (Moeder, kernstad)

"De ligging is perfect – dicht bij de stad zodat die ook nog 'van ons' kan zijn, maar tegelijk aan de Gentbrugse Meersen als groengebied." (Moeder, kernstad)

Vergelijkingen met andere steden onderstrepen nog sterker de behoefte aan grotere groengebieden. Zo maakt een ouder de vergelijking met Hamburg, waar de publieke ruimte en parken volgens haar veel ruimer en natuurlijker aanvoelen.

“Daar voelde een speeltuin echt aan alsof je in een bos zat. Bij ons zijn parken vaak veel kaler.”

In Gent wordt het Rozebroekenpark genoemd als een voorbeeld waar dat gevoel wél deels aanwezig is:

“Dat is veel groter. Gasten hebben daar echt kleine bosjes waarin ze kunnen verdwalen.”

De ervaring leert: het zijn niet alleen bomen en gras die het verschil maken, maar vooral de schaal, inrichting en beleving van de ruimte. Grote groenzones bieden ademruimte voor kinderen én volwassenen, en dragen bij aan een leefbare, gezonde stad.

Groen als kwaliteit voor spel

Groen in de woonomgeving speelt ook een cruciale rol in de spelbeleving van kinderen. Natuurlijke elementen zoals struiken, bomen en ongerepte stukjes terrein dagen kinderen uit tot creatief, avontuurlijk en fysiek spel. Anders dan traditionele speeltuigen, laten deze groene speellandschappen meer ruimte voor verbeelding, ontdekking en variatie.

Kinderen uit Zwijnaarde blikken met enthousiasme terug op de plekken waar ze tussen de bomen kampen konden bouwen, of waar een boom met lange takken spontaan dienstdeed als slinger:

“Dan maken wij een aanloop, en dan laten we ons zo – weee – en dan zijn we gelijk Tarzan. Da’s leuk, om te slingeren.”

Tegelijk betreuren ze de afname van zulke natuurlijke speelplekken:

“Waar nu een klimspinnenweb is, was vroeger een doolhof van struiken, dat was superleuk om in te spelen. Nu is het gewoon een speeltuintje, en dat is minder leuk.”

“Nu is er een paadje, vroeger stonden daar zoveel bomen, kon je zoveel kampen maken.”

De voorbeelden tonen aan dat kinderen groen niet alleen als decor waarderen, maar als een actief onderdeel van hun leefwereld. Het verdwijnen of formaliseren van zulke plekken gaat gepaard met verlies aan spelwaarde en spelplezier.

Conclusie.

Wat is een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving?

Een kind- en jeugdvriendelijke woning laat zich niet vatten in één bepaalde woontypologie. Er bestaat dus niet zoets als *de* kindvriendelijke woning. *Kind- en jeugdvriendelijk wonen is geen kwestie van hoogbouw of laagbouw, van rijhuis of alleenstaande woning, maar van hoe ruimtelijke kwaliteiten zich manifesteren binnen een specifieke context, op verschillende schaalniveaus en in wisselwerking met elkaar.*

Het is dan ook niet de bedoeling om één bepaald type woning of woonvorm naar voren te schuiven als ‘bij uitstek geschikt voor gezinnen met kinderen’. Integendeel: doorheen diverse woontypologieën en projecten zien we waardevolle voorbeelden van hoe kind- en jeugdvriendelijke kwaliteiten vorm kunnen krijgen. Wat telt, is hoe die kwaliteiten — zoals veiligheid, schaal, privacy, toegankelijkheid of vitaliteit — concreet tot uiting komen, van de eigen kamer tot de buurt en stad.

Een voorbeeld daarvan is de manier waarop appartementsgebouwen vaak ondergewaardeerd worden in het discours over kindvriendelijk wonen. Uit onze gesprekken blijkt dat het niet zozeer de woontypologie ‘appartement’ op zich is die als minder geschikt wordt ervaren, maar eerder de perceptie van beperkte ruimte. Wat gezinnen nodig hebben is niet noodzakelijk een tuin of een grondgebonden woning, maar wel voldoende leefruimte en opbergruimte per gezinslid, een goede koppeling tussen binnen- en buitenruimte, en een omgeving die veilige speelruimte en autonomie voor kinderen ondersteunt.

Kind- en jeugdvriendelijk wonen betekent dus niet dat één type woning of project altijd ‘goed’ of ‘slecht’ is. **Wat wél centraal staat, is (1) het geheel aan ruimtelijke kwaliteiten** die een woning en woonomgeving leefbaar, veilig, herkenbaar en prettig maken voor gezinnen met kinderen **en (2) hoe die kwaliteiten zich manifesteren op de verschillende schaalniveaus van het wonen.**

Cruciaal is dat die kwaliteiten telkens gelezen worden binnen hun ruimtelijke en sociale context. In sommige omgevingen, bijvoorbeeld in de kernstad, is ‘veiligheid’ bijvoorbeeld een grote uitdaging, terwijl in andere contexten, zoals de groeistad, er zeker ook op ‘voorzieningen’ en ‘vitaliteit’ gewerkt moet worden. **Het is dus ook niet zo dat de graad van stedelijkheid bepalend is voor de mate van kind- en jeugdvriendelijkheid. Het is de ruimtelijke kwaliteit op niveau van woning, project en buurt.**

Kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent in twaalf bouwblokken

Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving combineert verschillende ruimtelijke kwaliteiten die elkaar versterken.

VEILIGHEID | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving wordt als voldoende veilig ervaren en laat de bewegingsvrijheid (en zelfstandig spel) van kinderen en tieners toe. Veiligheid in de woning betekent veilige, goed afgeschermdes ruimtes met voldoende toezichtmogelijkheden en flexibiliteit voor aanpassingen. In collectieve ruimtes zorgen transparant ontwerp, onderhoud en sociale controle voor vertrouwen en bescherming zonder privacy te beperken. Nabije publieke buitenruimte biedt kinderen ruimte om veilig zelfstandig te spelen, met verkeersremmende maatregelen en sociaal toezicht. Op buurt- en voorzieningenniveau zijn veilige, goed onderhouden speelplekken, verkeersveilige routes en betrokkenheid van bewoners cruciaal. Zo vormt veiligheid een samenhangend systeem dat kinderen en jongeren de ruimte geeft om zich veilig, thuis en zelfstandig te voelen.

TOEGANKELIJKHEID & GRENZEN | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving, inclusief de aanwezige voorzieningen, is bruikbaar, bereikbaar en betaalbaar voor gezinnen met kinderen. Binnen is de woning obstakelvrij, met voldoende ruimte en slimme inrichting voor dagelijks gezinsleven. Collectieve ruimtes zijn veilig, goed zichtbaar en bieden toezichtmogelijkheden zonder openheid te verliezen. Nabije buitenruimtes hebben veilige routes en uitnodigende ontmoetingsplekken voor alle leeftijden. In de buurt zijn voorzieningen betaalbaar, bereikbaar en inclusief, met aandacht voor communicatie, openheid en gebruiksgemak. Deze balans zorgt ervoor dat kinderen zich vrij en welkom voelen.

ONTMOETING & CONFLICT | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving maakt diverse soorten interacties mogelijk. Kinderen, tieners en hun ouders kunnen er betekenisvolle relaties aangaan. Een kind- en jeugdvriendelijke woning en leefomgeving maakt ontmoeting vanzelfsprekend en conflict bespreekbaar, met ruimte voor verbondenheid én terugtrekking. In de woning is er plek voor samenkomen én privacy, aangepast aan de noden van gezinnen en tieners. Collectieve ruimtes stimuleren spontane interactie en bieden tegelijk mogelijkheden om je terug te trekken. In de buurt ontstaan informele netwerken via gedeelde buitenruimte en strategische toewijzing. In de brede omgeving creëren publieke ruimte, initiatieven en infrastructuur kansen voor ontmoeting, vriendschap en sociaal weefsel – ook voor tieners, zonder consumptiedruk. Goed ontwerp en beheer ondersteunen hierin het evenwicht tussen samenleven en autonomie.

BETEKENISVOLLE PERSONEN | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving omvat sleutelfiguren die ondersteuning bieden voor gezinnen en kinderen en er bijdragen aan de leefbaarheid. Er is ruimte voor betekenisvolle relaties, binnen en buiten het gezin. In de woning is er aandacht voor verschillende gezinsvormen, veranderende gezinssituaties en nabijheid van informele netwerken. Collectieve ruimtes bieden kansen voor veilige interactie met andere volwassenen en kinderen. In de buurt worden burenelaties versterkt via spontaan contact en gedeelde zorg. In de brede omgeving zijn er vertrouwde gezichten en laagdrempelige plekken waar kinderen, jongeren en ouders zich gedragen en ondersteund weten, en waar opvoeden als gedeelde verantwoordelijkheid wordt gezien. Verbinding en nabijheid vormen de basis voor een leefomgeving die betekenisvolle personen zichtbaar maakt en toegankelijk houdt.

EIGENAARSCHAP | In een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving voelen kinderen en tieners zich (mede-)eigenaar over de woning en woonomgeving en kunnen zij mee bepalen en veranderen wat er mogelijk is. Gezinnen voelen zich meer thuis wanneer ze mee vorm kunnen geven aan hun leefomgeving. Een gevoel van eigenaarschap groeit waar ouders, kinderen en jongeren – huurders en kopers – zich betrokken en gehoord weten. Dat kan gaan over de inrichting van hun woning, het beheer van gedeelde ruimtes of het gebruik van de publieke ruimte. In en rond de woning krijgen gezinnen graag voldoende autonomie: van de mogelijkheid om de woning aan te passen, tot een plek waar kinderen en tieners zich thuis en vrij voelen. Ook gedeelde ruimtes nodigen uit tot zorg en verantwoordelijkheid wanneer bewoners inspraak hebben in regels en beheer. In de publieke ruimte groeit eigenaarschap als gezinnen die ruimte ook echt kunnen gebruiken, aanpassen en toe-eigenen, bijvoorbeeld voor spel, ontmoeting of expressie. Dat vraagt niet alleen een tolerant beheer, maar ook het verkleinen van drempels tot inspraak en medezeggenschap – zeker voor wie niet automatisch aan tafel zit.

VOORZIENINGEN | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en omgeving biedt voorzieningen en diensten die bijdragen aan de leefbaarheid en ondersteunend zijn voor gezinnen, kinderen en tieners. Deze voorzieningen creëren veilige, uitnodigende en flexibele plekken die kinderen stimuleren om te spelen, te leren, te

bewegen en zich te ontwikkelen. Ze ondersteunen gezinnen in hun dagelijkse zorg- en opvoedingstaken, bevorderen sociale verbindingen en bieden mogelijkheden voor ontmoeting, ontspanning en participatie. Bovendien zijn voorzieningen inclusief, goed bereikbaar en van hoge kwaliteit, zodat ze bijdragen aan het welzijn en de zelfstandigheid van kinderen, jongeren en hun ouders in diverse gezinssituaties.

VITALITEIT | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en omgeving is levendig en heeft voldoende mogelijkheden en activiteiten die gezinnen met kinderen aanspreken. Een vitale woonomgeving leeft – letterlijk. Ze prikkelt tot spel, beweging, ontmoeting en meedoen. Gezinnen voelen zich er betrokken én uitgenodigd om deel te nemen aan het leven in en rond hun woning. Vitaliteit begint bij woningen en buitenruimtes die ruimte bieden voor zowel rust als activiteit. Vanuit de woning kan zicht op het leven buiten – in de tuin, op de stoep of het plein – aanzetten tot spontane interactie. In gedeelde en publieke ruimtes brengen speelkansen, ontmoetingsplekken en buurtfuncties mensen samen. Een levendige omgeving groeit bovendien waar bewoners zelf betrokken zijn bij de invulling ervan: van kleinschalige ontmoetingen tot buurtbrede evenementen. Dat vraagt niet alleen ruimte en infrastructuur, maar ook duurzame ondersteuning voor lokale initiatieven die gezinnen een plek geven in het sociale weefsel van de buurt of stad.

SCHAAL | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en omgeving zijn adequaat gedimensioneerd en slim ingedeeld, worden als geheel ervaren en zijn voldoende leesbaar voor gezinnen met kinderen. Een kind- en jeugdvriendelijke woonomgeving houdt rekening met schaal in al haar vormen: van kamer tot stad. Gezinnen hebben nood aan woningen die niet alleen voldoende ruimte bieden, maar vooral slim, flexibel en leesbaar ingedeeld zijn, met oog voor leefkwaliteit, opbergruimte en de mogelijkheid om mee te groeien met veranderende gezinssituaties. Ook in compacte of gestapelde woningen moet er voldoende ademruimte zijn, zowel binnen als buiten, en comfort op mensenmaat gegarandeerd worden. Gebouwen en collectieve woonprojecten slagen daarin wanneer ze een herkenbare, menselijke schaal hanteren, contact stimuleren zonder anonimiteit te versterken, en voldoende rust, overzicht en veiligheid bieden. In de buitenruimte dragen duidelijke overgangen, logische routes, goed gedefinieerde plekken en kindvriendelijke afmetingen bij aan oriëntatie, sociale verbondenheid en eigenaarschap. Een evenwichtige schaal maakt ook de stad toegankelijker voor kinderen en gezinnen: met korte afstanden, leesbare structuren, en een netwerk van plekken die spel, ontmoeting en rust ondersteunen. Schaal is dus meer dan afmeting: het is een gevoel van hanteerbaarheid, herkenbaarheid en verbondenheid in elke laag van het wonen.

PRIVACY | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving biedt persoonlijke ruimte en geborgenheid aan haar bewoners, inclusief plekken waar gezinsleden zich kunnen afzonderen. Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving waarborgt voor gezinnen voldoende fysieke en mentale privacy door slimme inrichting en doordachte ruimtelijke overgang tussen privé, gedeeld en publiek. Ze creëert veilige plekken waar kinderen en jongeren zich kunnen terugtrekken, ontspannen en ontwikkelen zonder verstoring, terwijl er ook ruimte is voor sociale verbinding en contact. Privacy wordt ondersteund door akoestische en visuele afscheidingen, flexibele zones binnen woningen en buitenruimtes, en een duidelijke markering van verschillende gebruiksgebieden in de buurt. Zo ontstaat een evenwicht tussen geborgenheid en gemeenschap, aangepast aan de veranderende behoeften van opgroeiende kinderen en hun gezinnen.

EIGENHEID | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving onderscheidt zich van andere en is herkenbaar voor gezinnen met kinderen. Woonomgevingen waarin gezinnen zich thuis voelen, zijn meer dan functioneel –

ze zijn herkenbaar, karaktervol en afgestemd op hun bewoners. Eigenheid gaat over uitzicht, sfeer en identiteit, maar ook over de ruimte om als bewoner zelf vorm te geven aan je leefomgeving. Eigenheid begint bij woningen die uitzicht bieden op levendige of groene omgevingen, en waar schoonheid niet alleen in esthetiek zit, maar ook in beleving, herkenbaarheid en trots. Ruimte voor personalisatie draagt bij aan het gevoel van 'dit is van ons'. Ook gedeelde en publieke ruimtes winnen aan kracht als ze ontworpen zijn met oog voor privacy, schaal en sociale dynamiek – en wanneer bewoners zich gehoord voelen in het zoeken naar nieuwe vormen van stedelijk samenleven. Dat vraagt om dialoog, zorg voor beeldvorming en aandacht voor de vertrouwde identiteit van buurten. Zo kunnen ook nieuwe projecten aansluiten op de eigenheid van de plek en bijdragen aan duurzame verbondenheid met de stad.

COMFORT & GEZONDHEID | Een kind- en jeugdvriendelijke woning biedt gebruiksgemak en technisch basiscomfort voor gezinnen, wat bijdraagt aan een gezonde en aangename leefomgeving.

Een kind- en jeugdvriendelijke woonomgeving ondersteunt comfort en gezondheid op alle schaalniveaus, van woning tot stad. Gezinnen hebben nood aan voldoende, flexibel inzetbare ruimte waarin dagelijkse activiteiten vlot en tegelijk kunnen plaatsvinden. Duurzame, onderhoudsvriendelijke en veilige materialen dragen bij aan een gezond binnenmilieu, met aandacht voor luchtkwaliteit, daglicht, temperatuurregeling en geluidscomfort. Gezinnen moeten toegang hebben tot betrouwbare basisvoorzieningen en een goede woonstructuur, zodat rust, stabiliteit en lange termijn zekerheid mogelijk zijn. Ook buiten de woning is er nood aan nette, toegankelijke en veilige buitenruimtes, infrastructuur en publieke voorzieningen die een gezonde leefomgeving ondersteunen. Geluids- en geurhinder worden actief beperkt. De omgeving biedt plekken om tot rust te komen, zich te verplaatsen, te spelen en te ontmoeten, in gezonde omstandigheden en zonder zorgen over veiligheid of hygiëne. Comfort en gezondheid worden zo geen luxe, maar een vanzelfsprekend onderdeel van kindvriendelijk wonen.

NATUUR | Een kind- en jeugdvriendelijke woning en woonomgeving biedt gezinnen – ongeacht woonvorm of locatie – vanzelfsprekend en kwaliteitsvol contact met natuur. Natuur is zichtbaar, bereikbaar, bruikbaar en betekenisvol, en draagt actief bij aan het dagelijks welzijn, de spel- en ontwikkelingskansen, en het ecologisch bewustzijn van kinderen en jongeren.

Een kind- en jeugdvriendelijke woning ontstaat in de samenhang tussen schaalniveaus

Doorheen dit rapport zijn voor elk van de vier schaalniveaus van het wonen – van woning met kamers tot ruimere buurt en stad – ruimtelijke kwaliteiten benoemd die bijdragen aan kind- en jeugdvriendelijke woningen en woonomgevingen. Toch ligt de essentie van ruimtelijke kwaliteit vaak niet in afzonderlijke elementen per schaalniveau, maar juist in de manier waarop deze niveaus met elkaar in wisselwerking staan. **Het zijn de overgangszones, de verbindingen en de onderlinge afstemming die in grote mate bepalen hoe gezinnen de kwaliteit van het wonen in de stad beoordelen.**

De verschillende Gentse voorbeelden uit dit rapport, illustreren dit. Denk zo nog eens terug aan het voorbeeld van het Tolhuispark, waar private tuinen overlopen in het publiek park. Ruimtelijke kwaliteiten zoals veiligheid en privacy komen vaak het sterkst tot uiting in tussenzones tussen schaalniveaus. Veiligheid betekent hier bijvoorbeeld dat kinderen zelfstandig en samen met anderen in het park kunnen spelen door afwezigheid verkeersbarrières en met visueel toezicht en auditieve verbinding met de woning. Privacy

vraagt dan weer om een doordachte afscherming tussen woning en straat. Dit vraagt om aandacht voor zaken als de oriëntatie van ramen, de aanwezigheid van een tussenruimte zoals een stoep of voortuin, en goede akoestische buffering tussen woning en straat of tussen individuele woningen onderling.

Een kind- en jeugdvriendelijke woning kan dus niet los gezien worden van haar directe omgeving, noch van de bredere context waarin ze is ingebed. Het zijn juist de kwalitatieve overgangen en de gevoelige afstemming tussen woning, gebouw, directe omgeving, buurt en stad die bepalen in welke mate gezinnen zich ergens thuis, veilig, vrij én verbonden voelen.

Colofon.

Dit onderzoeksrapport is een eindresultaat van de studie 'Kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent', uitgevoerd door HOGENT onderzoekscentrum eCO-CITY, in opdracht van Stad Gent.

Redactie en aanspreekpunt: [Marlies Marreel](#).

Onderzoeksteam: Marlies Marreel, Jo Boonen, Sven De Visscher, Greet De Brauwere en Bert De Roo.

Coördinator eCO-CITY: [Sven De Visscher](#).

[Webpagina onderzoeksproject](#) met resultaten van de andere deelstudies.

Aanspreekpunt Stad Gent: [Dienst Wonen](#) en [Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning](#)

Onze expliciete dank gaat uit aan alle kinderen, jongeren en ouders die meewerkten aan het onderzoek, en de mensen en organisaties die ons met hen in contact brachten.

© 2025, HOGENT, eCO-CITY
Alle rechten voorbehouden.

Coverbeeld: Jo Boonen.

Andere beelden en grafieken: Marlies Marreel, Jo Boonen, Lien Snoeck & Stad Gent.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd door middel van druk, fotokopieën, geautomatiseerde gegevensbestanden of op welke wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Verwijzen naar deze publicatie kan aan de hand van volgende informatie:

Marreel, M. (red.), (2025). Kind- en jeugdvriendelijk wonen in Gent. Eindrapport bewonersbevragingen, Gent, HOGENT.

ECO-CITY

**HO
GENT**